

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН, БІЗНЕСУ ТА ТУРИЗМУ
ДИПЛОМАТИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ГЕННАДІЯ УДОВЕНКА
ПРИ МІНІСТЕРСТВІ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
МІЖНАРОДНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «КАРПАТСЬКА ПЛАТФОРМА»

НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ В
ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

ЗБІРНИК ТЕЗ

XVI МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ
РОЗВИТКУ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»

24 квітня
Київ 2025

**XVI МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»**

Київ, 24 квітня 2025 року

ПРОГРАМА

Форма проведення – дистанційна
Реєстрація учасників: 9.45-10.00.
Початок роботи конференції: 10.00.
Ідентифікатор конференції: 331 994 8982
Код доступу: a3qhLB

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Кафедра міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму
Факультет права та міжнародних відносин
Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка
при Міністерстві закордонних справ

Новий Західний університет (США)

Міжнародна громадська організація
«Карпатська платформа»

Мета конференції: комплексний науковий аналіз українськими та іноземними науковцями, аспірантами й практиками-експертами, чії дослідницькі інтереси зосереджені на питаннях формування та реалізації стратегій національного економічного розвитку в умовах глобального середовища, актуальних викликах у сфері міжнародних економічних відносин та проблемах національного економічного розвитку.

ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ: дистанційна.

МОВА КОНФЕРЕНЦІЇ: українська, англійська.

КЕРІВНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Леся Побоченко, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор філософії (PhD), доцент

Геннадій Надоленко, директор Дипломатичної академії України при МЗС України, Надзвичайний і Повноважний Посол

Ростислав Пиляєв, президент міжнародної громадської організації «Карпатська платформа»

Катерина Сидоренко, декан Коледжу бізнесу Нового Західного університету (США), професорка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», докторка філософії (PhD), доцентка

Аліна Прокоп'єва, доцентка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», докторка філософії (PhD), доцентка

Модератори:

Катерина Сидоренко, декан Коледжу бізнесу Нового Західного університету (США), професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор філософії (PhD), доцент.

Аліна Прокоп'єва, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор філософії (PhD), доцент.

«Україна у глобальному світі: розвиток, партнерство, взаємозалежність»

Вступне слово – звернення до учасників конференції

Леся Побоченко, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор філософії (PhD), доцент, Україна

Геннадій Надоленко, директор Дипломатичної академії імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ України, Надзвичайний і Повноважний Посол, Україна

Кіра Спиридонова, директорка Департаменту економічної політики Міністерства закордонних справ України, Україна

«Економічна дипломатія України в умовах війни»

Ivan Štefanec, депутат Європейського парламенту, почесний президент SME Europe, доктор філософії (PhD), магістр ділового адміністрування (MBA), Словаччина

«Конкурентоспроможність у контексті глобальних змін»

Nasty Vladoiu, дипломатка, президентка Румунсько-української двосторонньої торгово-промислової палати, докторка філософії (PhD), професорка права, віцепрезидентка міжнародної НГО «Карпатська платформа», Румунія

«Право міжнародного економічного простору – нова автономна підгалузь міжнародного права»

Tomas Zalešák, редактор журналу Týždeň, державний радник, головний радник Віце-президента та Голови Національної ради Словацької Республіки (2010–2012), доцент кафедри політології Трнавського університету (2003–2019), член словацької неприбуткової організації Post Bellum (2019–2020), Словаччина
«Економічні кризи, що підривають демократію»

Володимир Хоманець, к.е.н.
Надзвичайний і Повноважний Посол України в Туніській Республіці і в Державі Лівія за сумісництвом, доктор філософії (PhD), Україна
«Дипломатія в контексті економічних драйверів зовнішньої політики африканських країн»

Jan Tombinsky, Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Польща в Німеччині, глава Представництва Європейського Союзу в Україні (2012–2016), глава Представництва ЄС при Ватикані (2016–2020), Постійний представник Польщі при Європейському Союзі (2007–2012), Посол Польщі у Франції (2001–2006), Польща
«Стратегія економічного розвитку під час війни: європейський погляд»

Shuvra Chakraborty, директор AMC Overseas FZE, офіційний представник Торгово-промислової палати України у Федеративній Демократичній Республіці Ефіопія, офіційний консультант спільного агентства ООН і COT, Женева, Швейцарія, міжнародний консультант Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), Рим, Італія, запрошений лектор Маастрихтського університету, Нідерланди, Об'єднані Арабські Емірати
«Україна і світ: погляд з Азії»

Kevin Liu, президент Нового Західного університету, доктор економічних наук, засновник Центру міжнародного культурного обміну Risen, США
«Переосмислення конкурентоспроможності в епоху глобальної невизначеності»

Павло Шеремета, Міністр економічного розвитку і торгівлі України (2014), заступник голови Глобальної ради з питань України при Всесвітньому економічному форумі, президент і засновник Києво-Могилянської бізнес-школи (KMBS) (1999–2008), президент, старший консультант Інституту стратегії «Блакитного океану» в Малайзії (2008–2011), Україна
«Інноваційні моделі розвитку в умовах війни»

Віталій Романчукевич, голова Наглядової ради АТ «Європейський промисловий банк», перший віцепрезидент Асоціації українських банків, суддя Арбітражного суду при Асоціації українських банків, професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор економічних наук, Україна
«Банківська система України в умовах повномасштабної агресії Росії проти України»

Ольга Яценко, професорка кафедри міжнародної торгівлі та маркетингу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, докторка економічних наук, професорка, Україна
«Економічна дипломатія як інструмент реалізації стратегії національного економічного розвитку»

Андрій Єрмолаєв, президент Центру суспільних досліджень «Софія» (Strategic Group Sofia), директор Національного інституту стратегічних досліджень (2010—2014), Україна

«Від геополітики до глобалістики: нові виклики для національної дипломатії»

Національні стратегії економічного розвитку України в післявоєнний період

Модератор:

Аліна Прокоп'єва, доцентка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», докторка філософії (PhD), доцентка

Олексій Плотніков, заслужений економіст України, головний науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування НАН України, професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор економічних наук, професор, Україна

«Післявоєнна реконструкція України в контексті багатополлярної глобальної економіки»

Антон Філіпенко, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, академік Академії наук вищої школи України, член Європейської економічної асоціації, засновник і перший голова Європейської асоціації міжнародних економістів, доктор економічних наук, Україна

«Програми зовнішньої підтримки економічного відновлення України»

Олена Борзенко, завідувачка сектору міжнародних фінансових досліджень Інституту економіки та прогнозування НАН України, докторка економічних наук, професорка, Україна

«Парадигмальний характер геоekonomічної системи світу»

Наталія Татаренко, професорка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», проректорка, ректорка Дипломатичної академії України при МЗС України (2011–2017), Україна

«Міжнародне лобювання як інструмент економічної дипломатії»

Леся Побоченко, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», докторка філософії (PhD), доцентка, Україна

«Трансформація тенденцій світового туристичного ринку в умовах цифровізації»

Анатолій Румянцев, професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор економічних наук, професор, Україна

«Роль ринкового механізму як основи посилення економічного лідерства Німеччини в Європі»

Дискусія

«Змінність компонентів стратегій національного економічного розвитку: від модернізації до мобілізації, від допомоги до партнерства»

Модератор:

Аліна Прокоп'єва, доцентка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму Державного університету «Київський авіаційний інститут», докторка філософії (PhD), доцентка

Міжнародні економічні відносини в умовах військових конфліктів

Наталія Грущинська (Україна) — професорка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму факультету права та міжнародних відносин Державного університету «Київський авіаційний інститут», докторка економічних наук, професорка.

«Роль торговельних угод між Україною та ЄС у розвитку експорту сільськогосподарської продукції»

Інна Набок (Україна) — доцентка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму факультету права та міжнародних відносин Державного університету «Київський авіаційний інститут», докторка філософії (PhD), доцентка

«Глобальні тенденції розвитку оборонної промисловості в умовах цифровізації»

Інноваційні стратегії досягнення конкурентних переваг у міжнародному бізнесі

Катерина Сидоренко (Україна) — професорка кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму факультету права та міжнародних відносин Державного університету «Київський авіаційний інститут», докторка філософії (PhD), доцентка

Герман Панікар (Україна) — доцент кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму факультету права та міжнародних відносин Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор філософії (PhD), доцент

«Роль ринкового механізму як основи посилення європейського економічного лідерства Німеччини»

Володимир Морозов (Україна) — науковий співробітник кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму факультету права та міжнародних від-

носин Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор філософії (PhD), доцент

Ігор Дерев'янка (Україна) — доцент кафедри міжнародних відносин та стратегічних досліджень факультету права та міжнародних відносин Державного університету «Київський авіаційний інститут», доктор філософії (PhD), доцент
«Економічна асиметрія як загроза економічній безпеці держави»

Оцінка сучасних екологічних загроз та шляхи їх пом'якшення

Андрій Мислик (Україна) — аспірант кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму факультету права та міжнародних відносин Державного університету «Київський авіаційний інститут»

Вбудовані фінанси: вплив на фінтех-ринок

Олександр Гаврилько (Україна) — аспірант кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму факультету права та міжнародних відносин Державного університету «Київський авіаційний інститут»

Цифровізація національних економік: вплив на продуктивність і глобальну конкурентоспроможність

Артем Левченко (Україна) — магістрант кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму факультету права та міжнародних відносин Державного університету «Київський авіаційний інститут»

**XVI INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
“NATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGIES
IN THE GLOBAL ENVIRONMENT”**

Kyiv, April 24, 2025

PROGRAM

Format: online
Participant registration: 9:45–10:00
Conference start: 10:00
Conference ID: 331 994 8982
Access code: a3qhLB

Time Limits:
Presentation – up to 15 min.
Discussion – up to 20 min.

CONFERENCE ORGANIZERS:

Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute»

The Hennadii Udovenko Diplomatic Academy of Ukraine of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine

New Western University (USA)

International NGO «Carpathian Platform»

CHAIRS OF THE CONFERENCE:

Lesya Pobochenko, Head of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Hennadii Nadolenko, Director of the Diplomatic Academy of Ukraine of the MFA of Ukraine, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

Rostyslav Pylyayev, President of the International NGO «Carpathian Platform»

Kateryna Sydorenko, Dean of the College of Business of New Western University (USA), Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Alina Prokopieva, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

CONFERENCE OBJECTIVE: A comprehensive scientific analysis by Ukrainian and foreign scholars, PhD students, and practitioner-experts, whose research interests focus on issues of formulating and implementing national economic development strategies in the global environment, pressing challenges in international economic relations, and issues of national economic development.

Format: The conference will be conducted online.

Languages: Ukrainian, English

The Conference Moderators:

Kateryna Sydorenko, Dean of the College of Business of New Western University (USA), Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Alina Prokopieva, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

«Ukraine in the Global World: Development, Partnership, Interdependence»

Moderators:

Kateryna Sydorenko, Dean of the College of Business of New Western University (USA), Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Alina Prokopieva, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Introductory Speech – Addressing the Participants of the Conference

Lesya Pobochenko, Head of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor, Ukraine

Hennadii Nadolenko, Director of the Hennadii Udovenko Diplomatic Academy at the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary, Ukraine

Kira Spyrydonova, Director of the Department of Economic Policy at the Ministry of Foreign Affairs, Ukraine

“Ukraine’s Economic Diplomacy During the War”

Ivan Štefanec, Member of the European Parliament, Honorary President of SME Europe, PhD, MBA, Slovakia

“Competitiveness in the Context of Global Changes”

Nasty Vladoiu, Diplomat, President of Romania-Ukraine Bilateral Chamber of Commerce, PhD, Professor of Law, Vice-President of the International NGO «Carpathian Platform», Romania

“International Economic Space Law – A New Autonomous Sub-Branch of International Law”

Tomas Zalešák, Editor of the Týždeň magazine, State Counsellor, Chief Advisor to the Vice-President and Chairman of the National Council of the Slovak Republic (2010–2012), Associate Professor of the Department of Political Sciences at the University of Trnava (2003–2019), Member of the Slovakian non-profit organization Post Bellum (2019–2020), Slovakia

“Economic Crises That Undermine Democracy”

Volodymyr Khomanets, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to the Tunisian Republic and the State of Libya, PhD, Ukraine

“Diplomacy in the Context of Economic Drivers of African Countries’ Foreign Policy”

Jan Tombinsky, Ambassador of the Republic of Poland to Germany, Head of the European Union Delegation to Ukraine (2012–2016), Head of the EU Delegation to the Vatican (2016–2020), Permanent Representative of Poland to the European Union (2007–2012), Ambassador of Poland to France (2001–2006), Poland

“Economic Development Strategy During War: A European Perspective”

Shuvra Chakraborty, Director of AMC Overseas FZE, Official Representative of the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine in the Federal Democratic Republic of Ethiopia, Official Consultant of the United Nations and WTO Joint Agency, Geneva, Switzerland, International Consultant of the Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, Italy, visiting lecturer at Maastricht University, the Netherlands, The United Arab Emirates

«Ukraine and the World: A View from Asia»

Kevin Liu, President of New Western University, PhD in Economics, Founder of the Risen International Culture Exchange Centre, The USA

“Rethinking Competitiveness in an Era of Global Uncertainty”

Pavlo Sheremeta, Minister of Economic Development and Trade of Ukraine (2014), Deputy Chairman of the Global Council on Ukraine of the World Economic Forum, President and founder of the Kyiv-Mohyla Business School (KMBS) (1999–2008), President, Senior Consultant of the Blue Ocean Strategy Institute in Malaysia (2008–2011), Ukraine

“Innovative Development Models During War”

Vitalii Romanchukevych, Chairman of the Supervisory Board of JSC «European Industrial Bank», First Vice-President of the Association of Ukrainian Banks, Judge of the Arbitration Court at the Association of Ukrainian Banks, Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», Doctor of Economic Sciences, Ukraine

“Ukraine’s Banking System Under Russia’s Full-Scale Aggression Against Ukraine”

Olha Yatsenko, Professor of the Department of International Trade and Marketing, Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine

“Economic Diplomacy as a Tool for Implementing the National Economic Development Strategy”

Andriy Yermolayev, President of the Center for Social Research «Sofia» (Strategic Group Sofia), Director of the National Institute of Strategic Studies (2010–2014), Ukraine
“From Geopolitics to Globalistics: New Challenges for National Diplomacy”

National Strategies for Economic Development of Ukraine in the Post-War Period

Moderator:

Alina Prokopieva, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Oleksii Plotnikov, Honored Economist of Ukraine, Chief Researcher of the Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine, Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», Professor, Doctor of Economic Sciences, Ukraine
“Post-War Reconstruction of Ukraine in the Context of a Multipolar Global Economy”

Anton Filipenko, Professor of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, NN Institute of International Relations, Academician of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine, Member of the European Economic Association, Founding Chairman of the European Association of International Economists, Doctor of Economic Sciences, Ukraine
“Programs of External Support for Economic Recovery in Ukraine”

Olena Borzenko, Head of the International Financial Research Sector of the Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine
“The Paradigmatic Nature of the World’s Geoeconomic System”

Natalia Tatarenko, Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», Vice-Rector, Rector of the Diplomatic Academy of Ukraine under the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2011–2017), Ukraine
“International Lobbying as a Tool of Economic Diplomacy”

Lesya Pobochenko, Head of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor, Ukraine
“Transformation of Global Tourism Market Trends in the Context of Digitalization”

Anatolii Rumyantsev, Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukraine
“The Role of the Market Mechanism as the Foundation for Strengthening Germany’s Economic Leadership in Europe”

Discussion

«Variability of Components of Strategies in National Economic Development: From Modernization to Mobilization, From Aid to Partnership»

Moderator:

Alina Prokopieva, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism of State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

International Economic Relations During Military Conflicts

Nataliia Hrushchynska (Ukraine) – Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute», Doctor of Economic Sciences, Professor

The Role of Trade Agreements Between Ukraine and the EU in the Development of Agricultural Exports

Inna Nabok (Ukraine) – Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Global Trends in Defense Industry Development in the Context of Digitalization

Zoya Pichkurova (Ukraine) – Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Innovative Strategies for Competitive Advantage in International Business

Kateryna Sydorenko (Ukraine) – Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

The Role of the Market Mechanism as a Foundation for Strengthening Germany's European Economic Leadership

German Panikar (Ukraine) – Associate Professor of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Volodymyr Morozov (Ukraine) – Doctoral Researcher of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Economic Asymmetry as a Threat to the Economic Security of the State

Ihor Derevianko (Ukraine) – Associate Professor of the Department of International Relations and Strategic Studies, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute», PhD, Associate Professor

Assessment of Current Environmental Threats and Ways to Mitigate Them

Andrii Myslyk (Ukraine) – PhD student of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute»

Embedded Finance: Impact on the Fintech Market

Oleksandr Havrylko (Ukraine) – PhD student of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute»

Digitalization of National Economies: Impact on Productivity and Global Competitiveness

Artem Levchenko (Ukraine) – Master's degree student of the Department of International Economic Relations, Business and Tourism, Faculty of Law and International Relations, State University «Kyiv Aviation Institute»

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, КАФЕДРА
МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН, БІЗНЕСУ ТА ТУРИЗМУ
ДИПЛОМАТИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ГЕННАДІЯ УДОВЕНКА
ПРИ МІНІСТЕРСТВІ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ
МІЖНАРОДНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «КАРПАТСЬКА ПЛАТФОРМА»

**XVI МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ»**

ЗБІРНИК ТЕЗ

Організатор: кафедра міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму
ФПМВ

Київ – 2025

Зміст

Хоманець В. Африка як один з ключових факторів інтеграції України в геоекономічний простір	21
Татаренко Н. Економічна дипломатія і економічний лобізм	6
Побоченко Л.М. Трансформація світових трендів розвитку туристичного ринку в умовах цифровізації.....	30
Rumiantsev A. Morozov V., Panikar G. The role of the market mechanism as a foundation for strengthening Germany's European economic leadership	32
Плотніков О.В. Повоєнна відбудова України в умовах багатопolarity світової економіки	40
Borzenko O. Prospects for the development of financial centers in the context of European integration	44
Грущинська Н.М. Міжнародні економічні відносини у період військових конфліктів	47
Mandra V.V. Application of global rules under Pillar 2 (OECD) for multinational corporations	50
Мендрін О.В. Символічний вимір політичного дискурсу публічної дипломатії повоєнного часу	52
Пічкурова З.В. Світові тенденції розвитку оборонної промисловості в умовах діджиталізації – с. 54	
Прокоп'єва А.А. Перспективи розширення співпраці України з ООН та іншими міжнародними екологічними інституціями	57
Романчукевич В. Роль українських банків у відновленні економіки	59
Соколова З.С. Чинники формування екосистеми стартапів Африки	62
Yang W. China's green financial system: advancing towards carbon neutrality	64
Liu K. Sydorenko K. Rethinking competitiveness in an era of global uncertainty	69
Алістратова М. Роль криптовалют у трансформації фінансового ринку України: стан, проблеми та перспективи	73
Беляєва О.Ю. Потенціал розвитку кулінарного туризму в Україні	74
Бойко А.А. Адаптація досвіду розвитку активного туризму в Чорногорії до умов України	77
Бондар Р.І. Концепція та функції менеджменту туристичних підприємств: сучасний аналіз і практичні аспекти	79
Борзенко Б.В. Вітчизняний та зарубіжний досвід проектування підземних виробничих комплексів	82
Булахін І. Сучасні тенденції розвитку FinTech: перспективи глобальної фінансової цифровізації	87
Васильєв М.Д. Можливості ефективної інтеграції України до глобального ринку послуг	89
Власовець О.М. Стимулювання інновацій через міжнародне технологічне співробітництво	91
Волошина У.Р. Набук І.І. Роль торговельних угод між Україною та ЄС у розвитку аграрного експорту	94
Гаврилко О.С. Вбудовані фінанси: вплив на фінтех-ринок	96
Горбик Д.Ю. Роль транснаціональних установ у підтримці фінансової стабільності України під час війни	100
Горобець О.Г. Позиція Індії на світовому ринку штучного інтелекту	102

Грущинська Н.М. Міжнародні економічні відносини у період військових конфліктів	105
Губін Ю.Ю. Глобальні ланцюги постачання та трансформація логістики у сфері поштових послуг	07
Денисенко Є.К. Розвиток пригодницького туризму в Україні в умовах воєнного стану	111
Дерев'янка І.П. Економічна асиметрія як загроза економічній безпеці держав – с. 112	
Дігтяр А.С. Вплив війни в Україні на енергетичну безпеку країн Європейського Союзу	115
Дрозд В. Розвиток європейського туризму на фоні війни в Україні	117
Єжкун Д.В. Національні кулінарні традиції у гастрономічному туризмі України	120
Єршов А.В. Перспективи розвитку глобального енергетичного ринку	122
Єфіменко М.О. Тенденції формування ринків праці в умовах мережевого суспільства	124
Жабченко К.Ю. Державна міграційна політика України щодо залучення мігрантів до повоєнного відновлення	127
Жолуденко Т.І. Цифрові технології в інноваційному маркетингу на фармацевтичному ринку	130
Замула Ю.О. Особливості міжнародної інвестиційної діяльності ТНК	135
Звягінцева О.В. Аналіз туристичної привабливості острова Фрейзер: статистика та стратегічні перспективи	37
Камшуков І.В. Національні стратегії економічної безпеки в контексті глобальних викликів	139
Кисіль В.А. Позиціонування українських підприємств на зовнішніх ринках зерна – с. 141	
Кіщук А.П. Вплив війни в Україні на трансформацію міжнародних економічних відносин із країнами Центральної Азії	144
Коваленко А.О. Природні умови як фактор впливу на розвиток активного туризму у Швейцарії	146
Комар В.В. Особливості розвитку національних парків на африканському континенті	148
Кононенко О.С. Тренди сучасного світового та українського ринку логістики	51
Короп Т.В. Вплив туризму на економічну безпеку країн у глобальному середовищі	154
Краснощок В.В. Цифрові інновації в аграрному маркетингу України: вирішення логістичних проблем	155
Куліміна В.В. Вплив подій світового масштабу на туристичні потоки в Європі	158
Лавренко В.В. Перспективи розвитку світового ринку франчайзингових послуг... ..	160
Левченко А.О. Цифровізація національних економік: вплив на продуктивність та глобальну конкурентоспроможність	162
Лукаш В.О. Використання сучасних технологій у просуванні турів вихідного дня ..	165
Лукашенко А. Дипломатія боргової пастки: китайська кредитна програма Belt and Road Initiative	167
Лунько А.А. Тренди розвитку містичного туризму	170
Луцький В.М. Діяльність провідних світових авіаційних альянсів в сучасних умовах	173
Мелешенко В.С. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності країн в умовах глобальних змін	176
Мислік А.А. Відновлення екологічної інфраструктури України за підтримки міжнародних організацій	178

Михаляк А.В. Роль реклами в міжнародному бізнесі	180
Осадчук В.Є. Розширення цифрової торгівлі в умовах нової економічної реальності	184
Панасевич С.В. Перспективи європейської інтеграції України в умовах повномасштабної війни	186
Побоченко Л.М., Грігор'єва В.В. Ризики та перспективи використання штучного інтелекту в міжнародному бізнес-середовищі	90
Побоченко Л.М., Мішина Д.О. Регіональні особливості розвитку світового ринку туристичних послуг	193
Погурський Д.Р. Особливості розвитку туристичного ринку Європи	196
Проценко К.О. Розвиток ринку ресторанних послуг під час військового стану	198
Пугач А.М. Управління маркетинговою діяльністю готелів	201
Романова Д.С. Переваги та недоліки франчайзингу для туризму	202
Сінельник Н.С. Сучасний стан і перспективи розвитку дарк-туризму: подорожі місцями трагедій і катастроф	204
Софійчук Н.С. Досвід Великої Британії у сфері медичного туризму та можливості для України	206
Стадник Є.С. Вплив подієвого туризму на економічний розвиток Франції	208
Тарасов М.Т. Трансформація політичної ролі релігійних організацій в Україні в контексті євроінтеграційного вибору	210
Терентьєва В.Ю., Прокоп'єва А.А. Післявоєнне відновлення українських аеропортів	211
Терещенко А.В. Адаптація готельного бізнесу до кризових умов: інноваційні стратегії та антикризові заходи	213
Тимченко О.М. Міжнародний досвід економічного відновлення після збройних конфліктів	214
Ужиловський Н.О. Туристичний потенціал Грузії як драйвер розвитку креативної економіки в умовах сучасних трансформацій	217
Шалуненко Я.А. Стратегічні напрями повоєнного відновлення економіки України в умовах євроінтеграції	219
Шевченко М.Р. Управління людським капіталом і його вплив на конкурентоспроможність національної економіки	222
Шендрик А.О. Поняття лікувально-оздоровчого туризму та його роль у туристичній галузі	224
Шишова Ю.К. Фонд ЄС European Peace Facility: новий механізм підтримки оборонного сектору України	225
Шкорина І.І., Маненко А.О. Поняття лікувально-оздоровчого туризму та його роль у туристичній галузі	227
Щукіна А.А. Наслідки міжнародних фінансових криз на прикладі війни в Україні	229
Spas A. International tax oversight in Ukraine in the context of war: the role of automated information exchange	232
Шавро А.С Порівняльний аналіз фінансового лізингу в країнах світу	234

УДК 339.9

ORCID: 0009-0004-0564-374X

Володимир Хоманець

к.е.н. Надзвичайний і Повноважний Посол України
в Туніській Республіці і в Державі Лівія за сумісництвом

АФРИКА ЯК ОДИН З КЛЮЧОВИХ ФАКТОРІВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ГЕОЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

Африканський трек це один із найперспективніших напрямів для України у виборюванні своєї суб'єктності в сьогодиншій новій геополітичній грі. Для української національної економіки робота на африканському ринку після війни може стати одним із ключових факторів економічного зростання, а також одним із основних чинників вибору майбутньої моделі розвитку. Відтак Україна наступально торуватиме свій шлях в Африку, який відповідатиме нашим національним інтересам, запозичивши позитивний досвід провідних країн світу і по можливості співпрацюючи з ними.

Африка сьогодні привертає дедалі більшу увагу з боку промислово розвинених держав світу, насамперед ЄС та окремих його країн-членів, передусім Франції, Великої Британії, Італії, Німеччини, а також США, Японії, Індії, Китаю та Росії. Цей регіон розглядається цими країнами, насамперед, як альтернативне джерело постачання енергоресурсів в умовах зростання попиту на енергоносії, нестабільності на Близькому Сході та відкриття нових покладів вуглеводнів. Крім того, Африка є також незмірним та перспективним ринком для експорту товарів, послуг і технологій.

За домінування на африканському континенті вже тривалий період точиться жорстка боротьба з використанням всього арсеналу політичних, військових, економічних та інформаційних інструментів між найпотужнішими гравцями світу. Зацікавлені країни проводять активну наступальну політику та застосовують системну практику в напрямку розширення своєї присутності в Африці. Вони активно використовують механізми багатостороннього співробітництва з країнами Африки, створюючи з цією метою відповідні міжнародні механізми та структури. В міжнародній дипломатичній практиці такі підходи відносяться до інструментів м'якої сили "soft power".

Разом з тим, слід зауважити, що Африка стрімко набуває більшої економічної і відповідно й політичної самостійності. Державні та приватні транс-африканські компанії, фінансово-промислові групи та банки відіграють все більш вагомий роль в економіці континенту. Частка неафриканських транснаціональних корпорацій в африканському ВВП поступово зменшується, і ця тенденція останнім часом прискорюється. На сьогодні вже можна констатувати, що в Африці фактично розпочався процес формування національно-орієнтованих ринкових систем. Африканський бізнес та африканські держави поступово починають формувати власну довгострокову стратегію та демонструвати готовність до рівноправного діалогу із зарубіжними партнерами. Незважаючи на географічну віддаленість від найбільших зовнішніх ринків африкансь-

кі країни все більш активно вбудовуються в глобальні виробничо-збутові ланцюжки. За оцінками Світового банку, найбільш успішно континент інтегрований у виробництво продуктів харчування, одягу, автомобільних комплектуючих.

Африка стає самостійним глобальним гравцем. Африканський союз з кожним роком здобуває все більшу політичну суб'єктність. Країни континенту все більше прагнуть узгоджувати свої політичні позиції щодо ключових питань міжнародного порядку денного, і все більше надають пріоритет внутрішньоконтинентальній економічній кооперації. Африка все більше позиціонує себе і як єдиний простір із спільним історичним минулим та спільною стратегією розвитку. При цьому важливу роль відіграє дворівнева система регіональної інтеграції: вісім субрегіональних об'єднань та Африканський Союз, що об'єднує усі 54 країни континенту. Примітно, що Африканський союз поставив завдання сформувати до 2063 року єдиний політичний та економічний організм.

Економічна інтеграція континенту та створення єдиного економічного простору наразі один з основних напрямків роботи Африканського союзу. У цьому контексті найбільш амбітним політико-економічним проектом Африканського союзу є створення Африканської континентальної зони вільної торгівлі, процес повноцінного запуску якої, що розпочався ще у 2018 році, може завершитися вже в недалекій перспективі. Ця ЗВТ є найбільшою у світі з часів заснування СОТ і передбачає скасування 90% митних тарифів. Усунення внутрішніх торгових бар'єрів призведе до різкого зростання привабливості африканських ринків.

Впродовж останнього десятиріччя економіка країн Африки стабільно зростає і економічні інтереси африканських країн активно формують їхню зовнішню політику. Фактично завжди діє концепція економічного прагматизму в зовнішній політиці Африки. При цьому ринок континенту наразі відчуває гострий дефіцит у технологічній продукції, а національні економіки в нових технологіях та в гуманітарних проектах з розвитку людського капіталу.

З урахуванням існуючих на сьогодні в Африці цих особливих потреб й відкриваються нові можливості для зовнішньої політики України, передусім для української економічної дипломатії. Поряд із великими геоекономічними гравцями, в Україні також посилюється інтерес до Глобального Півдня, зокрема зростає прагнення розширити свою зовнішньополітичну присутність у Африці. Так, з цією метою за останні два роки було майже двічі збільшено кількість українських дипломатичних установ в Африці (на сьогодні вже діє 18 посольств). В Африці Україна зацікавлена у збільшенні кількості надійних економічних партнерів – для відкриття нових ринків, стабільних політичних союзників – для взаємодії у міжнародних організаціях (ООН), та пошуку можливих нових стратегічних партнерів.

Для України важливість африканського континенту обумовлюється, передусім, його великими природними ресурсами та значними можливостями для взаємовигідного торговельно-економічного співробітництва. У політичному стратегічному вимірі активізація співпраці з країнами африканського континенту може принести Україні вагомий політичний дивіденд. З урахуванням вагомого представництва у міжнародних і регіональних організаціях (понад чверть голосів у Генеральній Асамблеї ООН) африканські держави на сьогодні отримали відчутний вплив на світовій арені. В умовах війни Росії проти України, підтримка африканськими державами України на міжнародній арені має особливо важливе значення.

У економічному стратегічному вимірі для України цей континент має значення як величезний ринок для експорту української продукції та послуг, а також як важливе

джерело постачання сировини, на якому розміщені величезні родовища корисних копалин, у тому числі енергоносіїв.

Для української національної економіки робота на африканському ринку після війни може стати одним із ключових факторів економічного зростання, а також одним із основних чинників вибору майбутньої моделі розвитку. Передбачається, що розробка майбутньої нової моделі економіки України стане однією з ключових тем для експертних дискусій під час чергової Конференції з питань відновлення України (URC 2025), яка запланована на 10-11 липня 2025 року в Римі (Італія).

Українській економічній дипломатії на африканському континенті доводиться стикатися з рядом серйозних викликів: політична нестабільність та конфліктогенність, нерозвиненість локальної інфраструктури, висококонкурентне середовище, обмежені фінансові ресурси, недостатня державна інституційна підтримка, сприйняття та пізнаваність України в Африці, культурні та мовні відмінності, бар'єри у торгівлі тощо. Звісно, для системи дипломатичної служби України зазначені труднощі є добре відомі і досліджені. Результатами постійного моніторингу і аналізу цих труднощів є розроблені концепції та алгоритми дій української дипломатії для досягнення поставлених цілей і задач.

З метою ефективного подолання вищенаведених ключових викликів Україні необхідно продовжувати комплексний підхід з проведення наступальної економічної дипломатії на Африканському континенті, проводячи фактично агресивний маркетинг, включаючи зростаючу дипломатичну активність, цілеспрямовані адресні інвестиції в людський капітал "human capital", підтримку індустріалізації африканських економік, сприяння створенню нових робочих місць і пониження у такий спосіб міграційних ризиків.

Практичні рекомендації для підвищення ефективності використання українською економічною дипломатією відповідних економічних драйверів (природні ресурси і демографічний капітал) зовнішньої політики країн Африки для зміцнення взаємовигідного співробітництва між Україною і Африканським континентом:

- активізувати участь України в міжнародній кооперації в Африці – спільна участь у проектах ЄС, ООН, Африканського союзу:

- в рамках взаємодії зі структурами ЄС – продовжити активно вивчати, переймати і долучатися до реалізації політики ЄС в Африці, як країни – завтрашнього повноцінного члена і компаньйона в реалізації регіональних проектів. Перспективним прикладом до такої взаємодії може бути програма ЄС Global Gateway з бюджетом 150 млрд євро для фінансування аграрних компаній, які бажають працювати на ринку Африки. програма підтримує не лише агросектор, але й харчову переробку, медицину та логістику в Африці. Проект Global Gateway це чудова можливість для українських аграрних компаній масштабувати свій бізнес в Африці за рахунок європейських грантів та інвестицій. Суть у тому, що українські агрокомпанії можуть подавати проекти з вирощування, переробки та створення агровиробництва в Африці. Залежно від масштабу та етапу реалізації, можливе повне або часткове фінансування, а також підтримка окремих фаз з боку Єврокомісії.

- в рамках взаємодії зі структурами ООН – продовжити, за підтримки Продовольчої і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) та інших міжнародних партнерів, успішну реалізацію ініційованого Україною гуманітарного проекту «Grain from Ukraine» з постачання українського збіжжя та іншої продовольчої продукції на ринки африканських країн, які потерпають від посухи або внаслідок складної політико-безпекової ситуації. При цьому слід зазначити, що ця українська гуманітарна ініціатива стала потужним промоційним інструментом для просування позитивного бренду України на континенті.

- в рамках взаємодії зі структурами Африканського союзу – опрацювати шляхи до-лучення українських компаній до розробки та реалізації, зокрема, агро-промисло-вих, інфраструктурних та екологічних проектів, на кшталт проекту «Велика зелена стіна» з боротьби з розширення пустелі Сахара у країнах Північної та Субсахарської Африки.

- ініціювати розробку окремої публічної бізнес-стратегії Україна-Африка за участі експертів міністерств і відомств економічного блоку уряду та із залученням пред-ставників зацікавлених бізнес-асоціацій і науково-експертних кіл (на додаток до вже діючих в МЗС України політичної та комунікаційної стратегій).

- забезпечити пріоритизацію африканської тематики в рамках актуалізації або роз-робки нових політико-економічних стратегічних документів, зокрема таких: Страте-гія зовнішньополітичної діяльності України (Указ Президента України від 26.08.2021 року №448/2021), Національна економічна стратегія України на період до 2030 року, зокрема напрям 5 «Міжнародна економічна політика і торгівля» (Постанова Кабі-нету Міністрів України від 03.03.2021 №179), Стратегія економічної безпеки України до 2025 року (Указ Президента від 26.08.2021 №347), Економічна стратегія України – Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі (розробляється на кожні 4 роки) (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 №1017-р).

- провести інвентаризацію і відтак, відповідно, актуалізацію двосторонньої до-говірно-правової бази з країнами Африки, передусім економічного і гуманітарного напрямків співробітництва. Прискорити завершення переговорного процесу щодо укладення угод про вільну торгівлю з деякими особливо перспективними ринка-ми африканських країн (сьогодні такі переговори відбуваються, зокрема з Тунісом, Єгиптом, Йорданією). З урахуванням нещодавнього відкриття нових посольств України у восьми африканських країнах опрацювати перспективи укладення додат-кових двосторонніх угод про режим преференційної торгівлі, що дасть можливість збільшити обсяги торгівлі товарами критичного імпорту, поширити можливості ре-локації українських виробничих потужностей, сприяти створенню в Африці спільних підприємств тощо.

- поширити практику налагодження державно-приватного партнерства у просу-ванні зовнішньо-політичних та економічних інтересів України в Африці, як інструмен-ту м'якої сили "soft power" української дипломатії, зокрема шляхом:

- посилення консультативної взаємодії Мінекономіки з бізнес-структурами, які практично зацікавлені у виході африканські ринки. Налагодження співробітництва представників українського бізнесу із такими спеціалізованими національними фінансовими інституціями як Експортно-Кредитне Агентство та Укрексімбанк, які фінансово підтримують українських суб'єктів зовнішньо-економічної діяльності.

- надання з боку Мінагрополітики відповідного сприяння діяльності ТОВ Торговий дім «Україна - Африка», зокрема у контексті відкриття філіалів на перспективних аф-риканських ринках для активізації міжнародного співробітництва в агропромисло-вому секторі, в том числі задля збільшення експорту українських зернових, насіння, міндобрив, технологій для агровиробництва тощо.

- посилення напрямку діяльності Міносвіти і науки у взаємодії із Державним під-приємством «Український державний центр міжнародної освіти», пов'язаного із за-лученням африканської молоді для навчання в українських закладах вищої освіти, надання грантових стипендій, налагодження наукового обміну тощо.

- опрацювання Міністерством охорони здоров'я України разом із Українською ме-дичною студентською асоціацією можливостей використання колишніх випускників медичних університетів з країн Африки для популяризації переваг здобування вищої освіти в Україні, медичного туризму тощо.

- налагодити більш тісну взаємодію між спеціалізованими урядовими галузевими структурами та бізнесовим і експертним середовищем в царині африканістики. У цьому контексті, передусім, підвищити роль інституту Спеціального представника України з питань Близького Сходу і Африки у виробленні і координації подальшої відповідної регіональної політики України, а також просування планованого відкриття в країнах Африки філіалів ТОВ Торговий дім “Україна – Африка”.

- активізувати виконання прийнятої Міністерством закордонних справ України “Комунікаційної Стратегії Україна – держави Африки”, реалізація якої посилить просування позитивного бренду України на континенті. Ця стратегія є логічним продовженням нарощування політико-дипломатичної взаємодії України з державами Африки, ренесансу україно-африканських відносин. Ця робота спрямована не на короткострокові ефекти, а на створення міцного фундаменту для послідовного, системного та ефективного партнерства між Україною і країнами Африки, заснованого на взаємній повазі, взаємних інтересах та взаємній вигоді.

- продовжити практику проведення прес-турів африканських журналістів до України з метою підвищення обізнаності про Україну (вже було організовано три таких прес-тури - у жовтні 2023 року, та у вересні і листопаді 2024 року). Крім того, продовжити підготовку потужного іміджевого заходу - саміту Україна – Африка, проведення якого можна було б організувати в одній із африканських країн. Забезпечити включення африканської тематики, як однієї з ключових тем, для експертних дискусій під час чергової Конференції з питань відновлення України (URC 2025), яка відбудеться 10-11 липня 2025 року в Італії.

- продовжити закордонними дипломатичними установами України моніторинг і економічний аналіз ринків африканських країн, передусім нормативно-регуляторної бази їх зовнішньоекономічної діяльності. Популяризувати запроваджену в МЗС України систему «економічних паспортів» закордонних країн, які надають актуалізовані данні про стан економіки країни, регуляторну базу ЗЕД, перспективні напрямки налагодження двостороннього торговельно-інвестиційного співробітництва (такі «економічні паспорти» зарубіжних ринків розміщені на платформі НАЗОВНІ МЗС України у відкритому доступі). Приділити особливу увагу перспективам запровадження на континенті Африканської континентальної зони вільної торгівлі та появи у зв'язку з цим нових викликів і водночас можливостей для українського бізнесу.

Україна має торувати свій шлях в Африку, який відповідатиме нашим національним інтересам, запозичивши позитивний досвід провідних країн світу і по можливості співпрацюючи з ними. Поки що наявні економічні можливості і фінансові ресурси не дозволяють Україні діяти в Африці так, як це роблять провідні країни світу, але це не означає, що ми не повинні ставити перед собою амбітні завдання і намагатися їх реалізувати.

Африканський трек це один із найперспективніших напрямів для України у виборюванні своєї суб'єктності в сьогоdnішній новій геополітичній грі.

УДК 339.9
F52, 51, 53, 55
ORCID: 0000-0002-8811-3012

Наталія Татаренко
кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та
туризму ДУ «Київський авіаційний інститут»

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ І ЕКОНОМІЧНИЙ ЛОБІЗМ

Економічна дипломатія, що є формою офіційної взаємодії держави з іншими державами, провідником національних економічних інтересів, засобом реалізації економічної політики держави використовує різноманітний інструментарій для досягнення поставлених цілей. В умовах глобалізації, коли провідну роль в міжнародній економічній діяльності відіграють конкурентоспроможні національні суб'єкти економічної діяльності, які можуть справляти суттєвий вплив на економічну політику урядів власної і інших країн, економічна дипломатія продовжує відігравати роль організатора і каталізатора. За нею закріплюється функції координатора і контролера, кінцевою метою яких є формування національної конкурентоспроможності, що в свою чергу (в контексті використання зовнішнього ресурсу) досягається через створення додаткових можливостей доступу до ринків збуту і ринку ресурсів.

В умовах глобалізації фундаментальним питанням економічної дипломатії залишається те, чиї інтереси вона представляє в кінцевому рахунку, адже глобалізація базується на антагонізмі (конкуренції) економічних інтересів. В категоріальному значенні саме збалансування і досягнення синергії економічних інтересів усіх національних учасників міжнародних економічних відносин є одним із провідних завдань економічної дипломатії. Причому, держава (і її важіль впливу на міжнародні економічні процеси – економічна дипломатія) завжди виходить із чіткої ієрархії економічних інтересів, підпорядковуючи приватні інтереси інтересам суспільства: високий рівень суспільного добробуту (соціальна ефективність) і високий рівень міжнародної конкурентоспроможності країни (економічна ефективність) розглядається як неодмінна економічна передумова розвитку національного бізнесу. Синергія інтересів забезпечується і внутрішньою, і зовнішньою економічною політикою, провідником якої є економічна дипломатія. Поєднання зусиль держави і бізнесу в економічній дипломатії є проявом цієї синергії: вона захищає національні економічні інтереси і створює умови доступу до світових ринків національному бізнесу; національний бізнес в прагненні високого рівню економічної ефективності забезпечує державі конкурентоздатність на світових ринках і, отже, закладає основи майбутнього суспільного добробуту.

Сучасна економічна дипломатія для досягнення поставленої мети разом із неофіційною дипломатією (переговорним ресурсом бізнесу, публічною дипломатією) використовує різноманітний інструментарій впливу на зовнішні умови діяльності національних економічних суб'єктів, серед яких поступово, поряд з міжнародно-кодифікованими легітимізується міжнародний лобізм.

Міжнародна лобістська діяльність здійснюється на користь окремих держав, груп держав, міжнародних організацій (як окремих суб'єктів міжнародних відносин), бізнесу, транснаціональних корпорацій. Лобіювання, за визначенням ОЕСР, як спо-

сіб впливу та інформування урядів, завжди було частиною демократії і залишається законним фактором формування державної політики. Однак воно несе і ризики деструктивного впливу та у 21 столітті стає дедалі складнішим, включає нові інструменти впливу на уряди, такі як соціальні мережі, неурядові організації, аналітичні центри та іноземні уряди, що створює нові виклики, пов'язані з багатьма (часто корумпованими) способами, якими групи з часто специфічними інтересами намагаються впливати на державну політику[1].

Слід зазначити, що для економічної дипломатії, особливо в тій частині інструментарію, який використовується на міждержавному рівні, не існує корупційної перестороги – уряди завжди вдавались до лобіювання інтересів країни, і дуже часто в аморальний спосіб. Наприклад, уніфікація економічних просторів низки країн світу, переведення їх на ринкові засади стала яскравим прикладом використання впливу на уряди цих країн – від економічної дипломатії до підкупу, до інформаційно-ідеологічного руйнування суспільств, що призвело до повної трансформації концептуальних засад розвитку їхніх економік. І у цих процесах економічної трансформації була задіяна низка спеціально створених інститутів, як економічного (наприклад, МВФ, СОТ), так і позаекономічного характеру (ЗМІ, NGO, тощо).

До лобістського інструментарію національна економічна дипломатія вдається при відстоюванні національних інтересів країн, їхнього захисту, для створення умов виходу на ринки національного бізнесу. За офіційним переговорними процесами часто криється розгалужена система лобіювання, яка використовує низку методів впливу на контрагентів, причому суб'єктами лобістського впливу, учасниками кулуарних домовленостей виступають не лише уряди (рис.1), а знову ж таки позаекономічні інституції і приватні особи.

На рівні країн лобіювання часто стосується зміни в геополітиці і геоекономічній політиці. Зокрема, на підкуп уряду США, з метою стимулювати змін в їхній політиці щодо країн Близького Сходу, Катар і Саудівська Аравія лише у травні 2025 року підписали інвестиційні і торговельні угоди з США на суму близько 4 трлн. дол. Відповіддю на підписання цих угод має стати виключне ставлення США до цих країн і поблажливе ставлення до їхньої політики в регіоні. Україна у відповідь на лояльність США та підтримку у воєнний та повоєнний час уклала угоду на використання рідкоземельних ресурсів.

Уряди і бізнес-контрагенти (об'єкти) лобізму, в свою чергу розробляють інструменти ефективного забезпечення неупередженості та справедливості в процесі прийняття державних рішень задля нівелювання або послаблення корупційної складової чужої економічної дипломатії: слід зазначити, що історія міжнародного лобізму відображає його еволюцію від неформальних практик впливу до регульованої складової сучасної політики, яка, попри те, зберігає свої негативні сторони. Зокрема, найяскравішим прикладом є лобізм у США, який має глибокі корені. Базовим законом у правовому регулюванні іноземного лобіювання США є Акт про реєстрацію іноземних фірм 1938 р. – Foreign agents registration act of 1938 (FARA). Цей закон був ухвалений з метою нейтралізації антиамериканської діяльності всередині країни та інформування американських громадян про джерело інформації, введеної в політичний дискурс зовнішніми суб'єктами (іноагентами), як позаекономічного фактора впливу на прийняття рішень. Ним закріплювалися основні вимоги до іноземних лобістів на території країни.

Лобізм, як системне і легітимне явище в США продовжує розвиватися разом із змінами у політичній та соціальній структурі американського суспільства. Разом з ним розвивається і система контролю за лобістською діяльністю. Сьогодні він ре-

Рис.1. Використання економічною дипломатією лобістського потенціалу для досягнення економічних цілей

гулюється Федеральним законом про лобіювання (Lobbying Disclosure Act, 1995), який вимагає від лобістів подавати квартальні звіти про свою діяльність, та включає низку контролюючих інструментів. Одним із таких інструментів є оприлюднення інформації про діяльність лобістів і про об'єкти їхнього впливу.

Зокрема, OpenSecrets, провідна дослідницька група, яка тісно співпрацює з FARA, займається відстеженням руху грошей у політиці США, за допомогою свого ресурсу Foreign Lobbying Watch (FLW) свідчить, що іноземні агенти, такі як іноземні уряди, політичні партії, інші організації чи особи за межами США (з 2014 р. по 2024 р. – 1026 агентів і 2 913 нових лобістів), витрачають великі кошти на

просування своїх інтересів у США (рис.2). Так за її даними, зокрема у 2024 році для лобіювання економічних інтересів на території США на підкуп чиновників, провідних представників бізнесу, ЗМІ, наприклад, Росія витратила 461250 дол. державних коштів, а недержавних – 3105812 дол.; Україна відповідно – 62500 дол. і 4933423 дол.[2]¹. Це було розцінено як загрозу національній економічній безпеці. Щодо інших країн, то ці суми перевершуються у рази. Тому, на додаток до спроб вплинути на політику та громадську думку, FARA йде далі і вимагає реєстрації для більшої кількості напрямків діяльності – протидії можливостям публічної дипломатії, подекуди навіть у сферах економічних – туризму і реклами, просування іноземними агентами торговельних брендів і товарів.

На рівні ОЕСР також визнається, що лобіювання може мати глибокі, в тім числі і деструктивні, наслідки для економічної політики. Вказуючи на небезпеку руйнування національних умов економічного розвитку, та на те, що його прозорість все ще залишається обмеженою, дослідники оцінюють вплив лобізму у 17 (53%) з 32 країн ОЕСР, де створено загальнодоступні реєстри міжнародних лобістів (у 8 з цих реєстрів міститься детальна інформація про лобіста, сферу його втручання та тип лобістської діяльності) загроза деструктивного впливу визнана мінімальною[3].

Європейський Союз також має одну з найрозвиненіших систем регулювання лобізму. Введено реєстри, які зобов'язують лобістів реєструватися та звітувати про свою діяльність. Ці заходи протидії корумпованим аспектам лобіювання успішно запроваджуються також на рівні окремих країн – країни, які входять в інтеграційне об'єднання окрім загальних для ЄС правил розробляють власні стандарти протидії лобізму як засобу протидії впливу на внутрішню економічну політику.

Висновки. У підходах до визначення поняття іноземного лобіювання слід розрізняти дві позиції: ставлення до іноземного лобіювання як до однієї із завуальованих форм втручання у внутрішні справи держави; ставлення до лобізму як до легітимної

¹ Open Secrets. Foreign Lobby Watch - <https://www.opensecrets.org/fara>

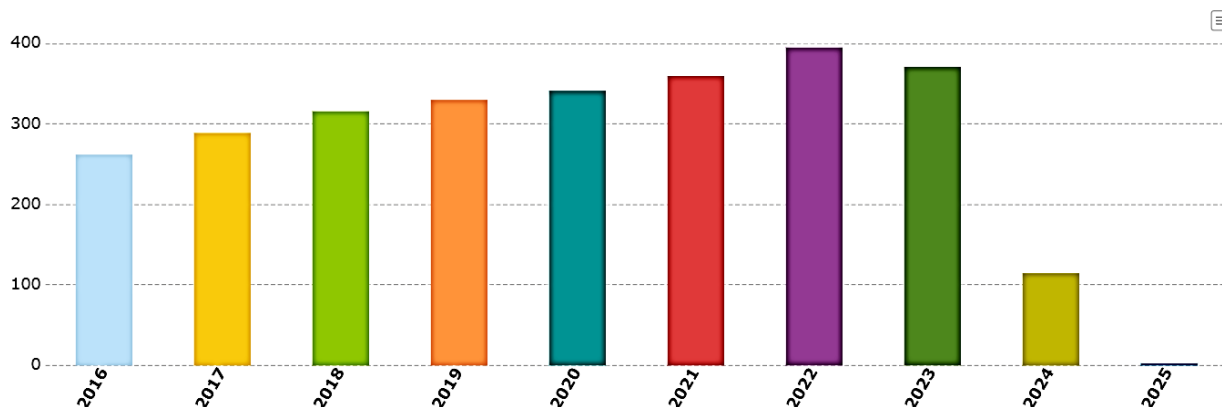

Рис. 2. Кількість державних і недержавних іноземних агентів, що намагаються вплинути на економічну політику США (по роках)
Джерело: [2]

практики представництва та захисту інтересів іноземних контрагентів. У дзеркальному відтворенні – це функції економічної дипломатії та її асоційованих агентів – бізнес-структур.

Враховуючи об'єктивні труднощі, з якими стикається лобіювання інтересів однієї країни щодо іншої, цю функцію найчастіше бере на себе економічна дипломатія, яка, втім числі, просуває національні економічні інтереси за допомогою використання неофіційних контактів: застосовуючи формальні механізми, вона вдається до послуг національних економічних суб'єктів, і використовуючи різноманітні методи впливу на дипломатичний процес, головним чином на стадії формування переговорної позиції. Сюди можна віднести переговорний процес, публічні звернення до уряду, організацію форумів та прийняття декларацій (резольцій, рекомендацій) з питань зовнішньоекономічної політики, фінансування досліджень з тих чи інших питань зовнішньоекономічних зв'язків, що хвилюють національних економічних суб'єктів.

Щодо неофіційної складової економічної дипломатії, то у світовій економічній політиці лобізм починає відігравати все більш важливу роль, тому і питання про покращення стандартів та розробки рекомендацій щодо використання всіх засобів впливу на державну політику потрапляють в центр уваги суб'єктів міжнародної економічної діяльності. Щоб допомогти урядовим лобістам та лобістам компаній просувати інтереси не викликаючи занепокоєння щодо їхньої доброчесності, економічна дипломатія бере на себе легітимну частину лобістських функцій.

Список використаних джерел:

1. Lobbying in the 21st Century: transparency, integrity and access. – https://www.oecd.org/en/publications/lobbying-in-the-21st-century_c6d8eff8-en.html
2. Open Secrets. Foreign Lobby Watch - <https://www.opensecrets.org/fara>
3. OECD (2022), Public Integrity Indicators . – <https://oecd-public-integrity-indicators.org>

УДК: 339.72:338

Л.М. Побоченко

к.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІТОВИХ ТРЕНДІВ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

За останнє десятиліття цифрова революція призвела до глибоких змін у багатьох секторах світової економіки. Туристична галузь, яка традиційно характеризувалася стабільністю та передбачуваністю, тепер стикається з безпрецедентними викликами та можливостями через поширення цифрових технологій. Основні аспекти цієї галузі, від миттєвого бронювання готелів до персоналізованих рекомендацій щодо подорожей на основі штучного інтелекту, зазнають революційних змін [1, с.309].

У сучасному світі туристична індустрія зазнає глибоких трансформацій під впливом цифрових технологій. Цифровізація охоплює всі етапи туристичної подорожі - від планування та бронювання до досвіду перебування і посттуристичного обміну враженнями. Цей процес супроводжується зміною пріоритетів споживачів, оновленням бізнес-моделей, появою нових продуктів і сервісів [3].

Цифрові технології стали ключовим чинником еволюції туристичного ринку. Інтернет речей (IoT), великі дані (Big Data), блокчейн, штучний інтелект (AI), доповнена та віртуальна реальність (AR/VR), мобільні додатки - усі ці інструменти активно впроваджуються в туристичну діяльність. Вони сприяють персоналізації послуг, підвищенню якості обслуговування, оптимізації витрат, удосконаленню логістичних процесів і створенню нових каналів взаємодії зі споживачами.

Глобальні тренди на туристичному ринку в добу цифровізації у 2025 році глобальні тенденції на туристичному ринку демонструють посилення цифрової трансформації, що охоплює не лише інструменти просування та бронювання, а й глибшу інтеграцію технологій у стратегічне планування, безпеку подорожей і сталий розвиток. Серед ключових трендів, що визначають сучасну динаміку ринку, варто виокремити [5]:

Універсалізація штучного інтелекту (AI): більшість туристичних платформ впровадили AI-алгоритми для персоналізації контенту, аналізу поведінки користувачів і формування адаптивних туристичних маршрутів. Це сприяє підвищенню ефективності маркетингу та задоволеності клієнтів.

Поширення віртуальних і доповнених реальностей (VR/AR): технології стали частиною туристичного досвіду. Багато компаній пропонують VR-огляди готелів, музеїв або природних пам'яток перед бронюванням. Це також стимулює розвиток так званого «домашнього туризму» для людей із обмеженими можливостями або в умовах геополітичних ризиків.

Сталий (sustainable) і етичний туризм у цифровій екосистемі: цифрові сервіси активно пропагують екологічно відповідальні варіанти подорожей, надаючи туристам вибір транспорту з низьким вуглецевим слідом або етичного житла. Платформи впроваджують рейтинги сталості та маркування «зелених» маршрутів.

Гейміфікація досвіду подорожей: мобільні застосунки запроваджують ігрові елементи — наприклад, нагороди за відвідані локації, цифрові бейджі, інтерактивні маршрути. Це підвищує залучення молодіжної аудиторії та сприяє емоційному зв'язку з брендом.

Розвиток цифрової ідентичності мандрівника (Digital ID): у 2025 році дедалі більше країн впроваджують електронні паспорти подорожей, що інтегрують медичні, біометричні та ідентифікаційні дані, полегшуючи перетин кордонів і забезпечуючи безпеку туристів.

Інтеграція Big Data та аналітики у планування туристичних потоків: урядові органи й великі туроператори використовують дані з мобільних мереж, камер спостереження, транзакційних систем для управління навантаженням на туристичну інфраструктуру та забезпечення комфортних умов перебування.

Мультиканальний маркетинг і мікротаргетинг: у 2025 році зростає важливість омніканальних стратегій із залученням голосових помічників, чат-ботів, інтерактивної реклами, що дозволяє охопити цільову аудиторію в реальному часі через персоналізовані повідомлення.

Децентралізація туристичних послуг: спостерігається посилення ролі peer-to-peer платформ, що дозволяють туристам напряму взаємодіяти з локальними гідями, господарями житла або перевізниками без участі великих компаній. Це забезпечує гнучкість, економічність і автентичність досвіду подорожі [5].

Ці тенденції у 2025 році не лише трансформують спосіб організації подорожей, але й створюють нову парадигму глобальної туристичної взаємодії, де цифрова мобільність, безпечність, сталий розвиток і технологічна зручність формують основні цінності галузі.

Сучасні туристи надають перевагу індивідуалізованим маршрутам, гнучким умовам подорожі, можливості планування в режимі реального часу. Вони очікують на швидкий сервіс, прозорість цінової політики, високу якість цифрового супроводу. Усе це стимулює туристичні компанії інвестувати в цифрову трансформацію, автоматизацію процесів і покращення клієнтського досвіду [2, с. 427].

Попри значні переваги цифровізації, вона створює низку викликів для гравців туристичного ринку. Серед них: загроза втрати персональних даних, кібербезпека, необхідність перепідготовки персоналу, нерівномірний доступ до технологій у різних регіонах світу. Успішна адаптація до цифрової реальності потребує стратегічного планування, партнерства з технологічними компаніями, використання сучасних інструментів аналітики та маркетингу [2].

Очікується, що цифрова трансформація сприятиме подальшій демократизації туристичного ринку, розширенню доступу до нових форматів подорожей, зміцненню ролі сталого туризму. У середньо- та довгостроковій перспективі домінуючими залишатимуться тренди на автоматизацію, використання штучного інтелекту, розвиток big data-аналітики, інтеграцію цифрових платформ у туристичну екосистему [5].

Таким чином, цифровізація стала потужним імпульсом для трансформації світового туристичного ринку. Вона не лише змінила механізми функціонування галузі, а й відкрила нові можливості для споживачів, бізнесу й урядових інституцій. Формування адаптивної, інноваційної та клієнтоорієнтованої моделі розвитку туризму є ключовим завданням для всіх учасників ринку в умовах глобальних цифрових зрушень.

До основних трансформаційних трендів, що спостерігаються у світовій туристичній сфері, належать:

1. Поширення онлайн-платформ і маркетплейсів (Booking.com, Airbnb, TripAdvisor), що змінили модель взаємодії між туристами та постачальниками послуг.

2. Зростання ролі соціальних мереж у формуванні туристичних уподобань і просуванні напрямків.
3. Перехід до безконтактних технологій (електронні квитки, онлайн-чекини тощо).
4. Розвиток смарт-туризму - застосування цифрових рішень для управління потоками туристів, аналізу поведінки споживачів, розвитку сталої інфраструктури.
5. Популяризація віртуальних подорожей та гібридного туризму.

Список використаних джерел:

1. Побоченко Л.М., Добудько М.В. Світові тренди розвитку ринку туристичних послуг // IV міжнародна науково-практична конференція «Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії та практики – 2024», 20 квітня 2024 р., НАУ, м.Київ. С. 307–311.
2. Pobochenko L., Nabok I., Myslik A., Regional structure of the global tourism market amid a crisis event. Contemporary International Relations: Topical Highlightss of Theory And Practice – 2024: the collective monograph / Vasylyshyna. Warsaw: RS Global Sp. z O.O., 2024. P.427 -439.
3. Top Trends for Travel in 2024. URL: <https://www.euromonitor.com>.
4. The Biggest Travel Trends to Expect in 2024. URL: <https://www.cntraveler.com/story/travel-trends-2024>.

УДК 339.9:339.13:330.341:339.923

Anatolii Rumiantsev

D.Sc. in Economics, Professor,
Department of International Economic Relations, Business and Tourism,
Faculty of Law and International Relations,
State University «Kyiv Aviation Institute», Kyiv, Ukraine,
rum7241@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7531-654X>

Volodymyr Morozov

PhD in Economics, Associate Professor, Postdoctoral Researcher,
Department of International Economic Relations, Business and Tourism,
Faculty of Law and International Relations,
State University «Kyiv Aviation Institute», Kyiv, Ukraine,
vm.mailservice@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0002-0722-3429>

German Panikar

Department of International Economic Relations, Business and Tourism,
PhD in Economics, Associate Professor,
Department of International Economic Relations, Business and Tourism,
Faculty of Law and International Relations,
State University «Kyiv Aviation Institute», Kyiv, Ukraine,
german.panikar@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3112-305X>

THE ROLE OF THE MARKET MECHANISM AS A FOUNDATION FOR STRENGTHENING GERMANY’S EUROPEAN ECONOMIC LEADERSHIP

Introduction. Germany’s economic success within the EU is often attributed to its robust market mechanism, which balances competition with social cohesion. As the largest economy in Europe, Germany plays a crucial role in shaping economic policies and strategies within the EU. The country’s economic model, influenced by ordoliberal principles, ensures that market competition is protected by a strong regulatory environment. This study examines the market mechanism’s role in maintaining Germany’s economic leadership, focusing on key factors such as trade policy, industrial competitiveness, and macroeconomic stability. Furthermore, the study explores how Germany’s experience can inform Ukraine’s post-war economic recovery and integration into the European economy.

Germany’s economic success is built on a foundation of strong institutions, industrial specialization, and an export-driven economy. The role of the state in ensuring fair competition and economic stability has been instrumental in achieving long-term growth. The integration of market principles with social responsibility ensures sustainable economic progress while maintaining social cohesion. This paper provides an in-depth examination of these factors and their significance in shaping Germany’s economic dominance.

Theoretical Foundations of the Market Mechanism in Germany. Germany’s economic model is firmly rooted in ordoliberalism, a distinct variant of liberal economic theory that emerged in the early 20th century. Ordoliberalism emphasizes a structured, rules-based market system where competition is encouraged, but the state plays a crucial role in maintaining a fair and functional market environment. This economic philosophy has shaped Germany’s regulatory framework, ensuring that economic freedom is balanced with social responsibility.

Ordoliberalism and the German Economic Model. Ordoliberalism, first articulated by the Freiburg School, posits that markets function best when they operate within a well-defined legal framework (Hüther & Südekum, 2019). Unlike laissez-faire capitalism, which minimizes state intervention, ordoliberalism supports a regulatory structure that prevents monopolies, limits corporate dominance, and ensures market transparency. This principle has been embedded in Germany’s economic governance, with institutions such as the Bundeskartellamt (Federal Cartel Office) overseeing fair competition (Morozov et al., 2024a).

The ordoliberal framework ensures that the state does not engage in excessive economic planning but rather establishes clear rules to facilitate free-market activity. It also emphasizes price stability, fiscal discipline, and low public debt, which have been hallmarks of Germany’s economic policy. The European Central Bank (ECB) follows similar principles, influenced by Germany’s commitment to monetary stability (Felbermayr et al., 2020).

Key Elements of Germany’s Market Mechanism. Germany’s market mechanism is structured around several foundational elements:

Element	Description
Regulated Competition	Policies ensure that monopolies and cartels do not distort market dynamics
Strong Institutional Framework	The government enforces economic rules through independent agencies
Social Market Economy	A balance between free markets and social welfare programs
Export-Oriented Growth	A trade-driven model that prioritizes competitiveness in global markets
Investment in Innovation	State-supported R&D initiatives drive technological advancement

Table 1: Key Elements of Germany’s Market Mechanism
Sources: developed by the authors.

Germany's success stems from its ability to harmonize market efficiency with social protection. Unlike the Anglo-Saxon model, which prioritizes deregulation, Germany maintains a high degree of labor market coordination, ensuring job security while fostering economic dynamism (Eichhorst & Marx, 2020).

Evolution of Germany's Market Mechanism. Germany's economic framework has undergone significant transformations since the post-World War II period. The Wirtschaftswunder (economic miracle) of the 1950s and 1960s demonstrated the effectiveness of a market economy guided by ordoliberal principles (Dustmann et al., 2014). The rapid recovery was fueled by industrial competitiveness, extensive investment in infrastructure, and social policies that ensured equitable economic benefits.

In the decades that followed, Germany reinforced its economic structure through several major reforms:

1990s Structural Reforms: The reunification of East and West Germany required extensive economic integration, leading to labor market adjustments and privatization of state-owned enterprises in the former GDR.

Hartz Reforms (2003-2005): These labor market reforms increased flexibility, reduced unemployment, and incentivized workforce participation, strengthening Germany's economic resilience (Felbermayr et al., 2020).

EU Integration and Globalization: Germany has leveraged EU policies to expand its trade network, solidifying its role as the leading European economy (Morozov et al., 2024a).

The Role of Regulatory Institutions. Germany's economic system is upheld by a network of regulatory bodies that ensure stability and competitiveness:

Institution	Function
Bundeskartellamt	Regulates competition and prevents market abuse
European Central Bank	Maintains monetary stability across the Eurozone
Federal Financial Supervisory Authority (BaFin)	Oversees banking and financial market stability
Fraunhofer Society	Promotes research and technological development

Table 2: The Role of Regulatory Institutions
Sources: developed by the authors.

Comparative Perspective: Germany vs. Other Economic Models. Germany's market mechanism differs significantly from other leading economic models:

Feature	Germany (Ordoliberalism)	United States (Laissez-Faire)	France (State-Driven Model)
Market Regulation	High	Low	High
Labor Market Flexibility	Moderate	High	Low
Social Welfare Spending	High	Low	High
Public Debt Control	Strong	Moderate	Moderate

Table 3: Comparative Perspective: Germany vs. Other Economic Models
Sources: developed by the authors.

Germany's economic success is deeply rooted in its structured market mechanism, which integrates regulatory oversight, social responsibility, and market efficiency.

The ordoliberal model has provided a stable foundation for long-term growth, allowing Germany to adapt to economic challenges while maintaining its leadership in Europe. Future economic trends, such as digital transformation and climate policy, will further test Germany's ability to sustain this model. However, with strong institutions and adaptive policies, Germany remains well-positioned to navigate the evolving global economic landscape.

Germany's Market Mechanism and Its Impact on Economic Growth. Germany's market mechanism is a fundamental driver of its sustained economic growth and leadership within the EU. The interplay between a competitive industrial base, sound trade policies, and a strong financial system has enabled Germany to remain resilient in the face of global economic uncertainties. This section explores the structural foundations of Germany's market mechanism, its industrial competitiveness, and its influence on trade and economic stability.

Industrial Competitiveness. Germany's industrial sector, particularly its Mittelstand (small and medium-sized enterprises), benefits from a well-regulated yet competitive market. The presence of strong industrial clusters, especially in automotive, engineering, and chemical industries, ensures steady economic growth and employment stability (Dustmann et al., 2014). Government support for research and development (R&D) further strengthens Germany's industrial base, maintaining its global competitiveness. The integration of digital transformation and Industry 4.0 strategies further supports industrial modernization, ensuring Germany remains at the forefront of technological advancements.

Trade and Economic Integration. Trade policy plays a central role in Germany's economic growth. As the largest exporter in Europe, Germany relies on an open trade system within the EU and beyond. The country has effectively leveraged its position in global supply chains to enhance economic resilience and drive innovation. Germany's trade strategy prioritizes both intra-European and transcontinental trade relations. The United States remains Germany's largest export destination, reinforcing the importance of transatlantic economic ties. Meanwhile, China holds a critical position as both an export market and a key supplier of raw materials and intermediate goods. France, the Netherlands, and the United Kingdom further demonstrate Germany's deep integration within European trade networks, ensuring economic stability through diversified trading relationships.

Financial Markets and Investment Climate. Germany's financial sector plays an essential role in sustaining economic growth. The country's banking system, led by institutions such as Deutsche Bank and Commerzbank, ensures capital availability for businesses of all sizes. Additionally, the Frankfurt Stock Exchange serves as one of Europe's leading financial hubs, attracting global investors and fostering market stability. Germany's investment climate is also shaped by government incentives for innovation. Programs supporting Industry 4.0, digital transformation, and renewable energy attract both domestic and foreign direct investment. By maintaining a robust and transparent financial system, Germany continues to provide an environment conducive to long-term economic expansion.

Germany's market mechanism has played a pivotal role in its economic success. A well-structured industrial policy, strong trade partnerships, and a stable financial system enable Germany to maintain its leadership in Europe. However, challenges such as geopolitical risks, digital transformation, and energy transition must be addressed to sustain long-term growth. The next sections will explore these challenges and provide strategic recommendations for maintaining Germany's economic resilience.

Challenges to Germany's Market Mechanism. Despite its resilience and economic leadership, Germany's market mechanism faces numerous challenges that threaten

long-term growth and stability. These challenges stem from demographic trends, energy transition costs, digital transformation demands, and geopolitical risks. Each of these factors has the potential to disrupt Germany's economic trajectory, requiring targeted policy responses to ensure continued prosperity.

Despite its strengths, Germany's market mechanism faces several challenges:

Challenge	Economic Impact
Demographic Changes	Aging population threatens labor force sustainability
Energy Transition	High costs associated with the shift to renewable energy
Digital Transformation	Risk of falling behind in AI and advanced manufacturing
Geopolitical Risks	Dependence on global supply chains poses economic vulnerability

Table 4: Key Challenges Facing Germany's Economy

Sources: developed by the authors.

Germany's economic framework must address pressing challenges to maintain its leadership in Europe. Demographic shifts, such as an aging workforce, could limit productivity and economic growth unless counteracted by skilled immigration and labor market reforms. The costly transition to renewable energy poses financial burdens, while digital transformation requires greater investments in AI and automation to sustain Germany's competitive advantage. Geopolitical risks, including supply chain disruptions and economic dependencies on China, highlight the need for strategic diversification in trade partnerships.

Demographic Changes and Workforce Shortages. Germany's aging population is one of the most pressing challenges to its labor market and economic stability. By 2050, it is estimated that nearly 30% of Germany's population will be over the age of 65, significantly reducing the working-age population (Börsch-Supan et al., 2019). This demographic shift has several economic implications:

- Workforce shortages: Fewer young workers are entering the labor market, leading to gaps in productivity and innovation.
- Increased pension and healthcare costs: The government must allocate more resources to support an aging population, which may strain public finances.
- Migration dependency: Germany has increasingly relied on skilled migration to fill labor shortages, but integration challenges and policy constraints limit the effectiveness of this strategy (Eichhorst & Marx, 2020).

Energy Transition and Economic Costs. Germany's ambitious energy transition, known as Energiewende, aims to phase out fossil fuels and nuclear power in favor of renewable energy sources. While the policy aligns with global sustainability goals, the transition presents significant economic challenges:

- High costs of renewable energy development: The shift toward wind and solar energy requires substantial investments in infrastructure and storage capacity.
- Industry competitiveness concerns: Rising energy prices have impacted industrial production costs, affecting Germany's global competitiveness (Felbermayr et al., 2020).
- Grid stability and energy reliability: The intermittent nature of renewable energy necessitates advanced grid management and backup solutions to prevent power shortages.

Digital Transformation and Technological Adaptation. Germany, despite its industrial strength, lags behind other leading economies in digitalization. The adoption of artificial intelligence (AI), blockchain, and Industry 4.0 technologies is critical to maintaining

economic leadership. Challenges in this domain include:

- Slow adoption of digital business models: Many German SMEs (Mittelstand) struggle with integrating digital technologies due to high costs and a lack of expertise (Morozov et al., 2024a).
- Cybersecurity risks: Increased reliance on digital systems exposes businesses to potential cyber threats and data breaches.
- Regulatory barriers: Strict data protection laws (such as GDPR) create compliance burdens that may hinder innovation (Hüther & Südekum, 2019).

Germany's policymakers must prioritize investments in digital infrastructure, workforce training, and regulatory flexibility to fully leverage the benefits of digital transformation.

Geopolitical Risks and Trade Dependencies. Germany's economy is highly integrated into global supply chains, making it vulnerable to external geopolitical risks. Key challenges include:

- Dependence on Chinese imports: China is Germany's largest trading partner, but growing political tensions and supply chain disruptions pose risks to economic stability (Felbermayr et al., 2020).
- EU trade policy shifts: Brexit and evolving EU trade agreements impact Germany's exports and access to key markets.
- War-related disruptions: Ongoing conflicts, such as the war in Ukraine, affect energy security and trade logistics.

Germany must adopt diversification strategies by strengthening trade relations with other key markets such as North America and Southeast Asia to reduce overreliance on single trading partners.

Germany's market mechanism, while robust, faces serious structural challenges that require strategic policy responses. Addressing demographic shifts, managing the energy transition, accelerating digitalization, and mitigating geopolitical risks are all critical to sustaining economic leadership in Europe. Future policies must focus on:

- Expanding skilled migration programs and increasing workforce participation.
- Strengthening energy investments to balance sustainability with affordability.
- Enhancing digital infrastructure and regulatory adaptability.
- Diversifying trade partnerships to reduce geopolitical vulnerabilities.

Germany's ability to navigate these challenges will determine the resilience and sustainability of its economic model in the coming decades.

Policy Recommendations. In light of the challenges identified in Section 4, Germany must adopt a range of policy measures to maintain and strengthen its market mechanism. Addressing demographic shifts, energy transition costs, digital transformation needs, and geopolitical risks requires a comprehensive and strategic policy framework.

Addressing Demographic Changes. To mitigate the effects of an aging workforce and labor shortages, Germany should focus on the following measures:

- Expanding Skilled Immigration Programs: The government should simplify visa processes and enhance incentives for skilled foreign workers, particularly in technology, engineering, and healthcare.
- Promoting Workforce Participation: Encouraging greater labor market participation among women and older workers through flexible employment policies and retraining programs.
- Enhancing Vocational Education and Training (VET): Strengthening the dual-education system to align workforce skills with industry needs and technological advancements.

Strengthening Energy Transition Policies. Germany must balance its commitment to renewable energy with economic sustainability by:

- Investing in Energy Storage and Grid Modernization: Expanding battery storage capacity and smart grid technologies to stabilize renewable energy supply.
- Diversifying Energy Sources: Reducing reliance on Russian gas and expanding domestic hydrogen and nuclear energy research.
- Subsidizing Industrial Energy Costs: Providing targeted subsidies to energy-intensive industries to ensure global competitiveness while transitioning to green energy.

Accelerating Digital Transformation. Germany must close its digital gap with global competitors by:

- Investing in AI and Industry 4.0 Technologies: Increasing government and private sector R&D funding for automation, blockchain, and AI applications.
- Reducing Regulatory Barriers: Simplifying GDPR compliance for businesses and encouraging cross-border data sharing within the EU.
- Developing Cybersecurity Infrastructure: Strengthening cybersecurity frameworks to protect digital enterprises and critical infrastructure.

Reducing Geopolitical and Trade Risks. Germany's reliance on global supply chains necessitates policies aimed at diversification and risk mitigation:

- Diversifying Trade Partnerships: Reducing dependency on China by expanding trade agreements with North America, Africa, and Southeast Asia.
- Enhancing Domestic Production Capabilities: Encouraging reshoring of key industries such as pharmaceuticals, microchips, and advanced manufacturing.
- Strengthening EU Economic Integration: Leading efforts to deepen the EU's internal market, reducing external economic vulnerabilities.

By implementing these policy recommendations, Germany can reinforce its market mechanism, ensuring economic resilience and sustained leadership within the European Union. A proactive approach to demographic, energy, digital, and geopolitical challenges will secure Germany's long-term economic stability and global competitiveness.

Conclusion and Policy Recommendations for Ukraine. Germany's economic leadership is deeply rooted in its structured market mechanism, which balances competition with regulatory oversight, social stability, and technological advancement. However, Germany's approach to market regulation and industrial policy also offers valuable lessons for emerging economies, particularly Ukraine as it seeks to rebuild and integrate into the European economic space.

Applying Germany's Market Principles to Ukraine's Post-War Recovery. Ukraine's post-war economic recovery depends on implementing effective policies that align with European economic principles. The German experience suggests several key areas where Ukraine could benefit:

- Market Liberalization with Regulatory Safeguards: Ukraine should establish a structured market economy with robust anti-monopoly regulations to prevent excessive corporate dominance and ensure fair competition.
- Investment in Industrial Competitiveness: A strong emphasis on small and medium-sized enterprises (SMEs) will support innovation and economic resilience, mirroring Germany's Mittelstand model.
- Enhanced Trade Integration with the EU: Ukraine must align its trade policies with European standards, ensuring smooth access to EU markets and strengthening export-oriented growth strategies.

Strengthening Infrastructure and Public-Private Partnerships. One of the key factors behind Germany's economic resilience is its well-developed infrastructure and efficient public-private partnership (PPP) model. Ukraine can apply similar strategies by:

- Leveraging PPPs for Infrastructure Development: Attracting private sector

investments to rebuild roads, logistics hubs, and energy networks, ensuring cost-efficient modernization.

- **Expanding Renewable Energy Capacity:** Learning from Germany's *Energiewende*, Ukraine should prioritize investments in renewable energy sources to enhance energy independence and sustainability.

- **Modernizing Logistics and Transportation Systems:** Upgrading transportation infrastructure will be critical for Ukraine to strengthen its role in European supply chains.

Human Capital Development and Digital Innovation. A key driver of Germany's market success has been its highly skilled workforce and commitment to innovation. Ukraine should:

- **Enhance Vocational Education and Workforce Training:** Align educational programs with industry needs, ensuring that Ukraine's workforce is equipped with the necessary skills for a competitive economy.

- **Invest in Digital Transformation:** Expanding broadband infrastructure, supporting AI research, and encouraging digital business models will improve Ukraine's economic resilience.

- **Promote R&D and Innovation in Key Sectors:** Strengthening collaboration between universities and businesses will help drive technological advancement and long-term economic stability.

Reducing External Vulnerabilities and Strengthening Resilience. To achieve sustainable economic growth, Ukraine must address vulnerabilities related to trade dependencies and geopolitical risks. Key strategies include:

- **Diversifying Trade and Investment Partners:** Expanding trade agreements beyond the EU to reduce dependence on any single market.

- **Strengthening Financial and Institutional Stability:** Implementing transparent financial regulations and strengthening banking supervision to enhance investor confidence.

- **Developing Energy Independence:** Expanding domestic energy production and enhancing cross-border energy cooperation to reduce reliance on imported fossil fuels.

Germany's economic model provides a roadmap for Ukraine's post-war reconstruction and integration into the European market. By adopting structured market mechanisms, investing in innovation, and prioritizing infrastructure development, Ukraine can build a resilient and competitive economy. Ensuring a balance between free-market policies and strong institutional oversight will be critical for Ukraine's long-term economic sustainability and growth.

References

1. Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2019). Automation and New Tasks: How Technology Displaces and Reinstates Labor. *Journal of Economic Perspectives*, 33(2), pp. 3–30.
2. Börsch-Supan, A., Brügiavini, A., & Croda, E. (2019). Aging and Pension Reform: Extending the Retirement Age and Human Capital Formation. *Journal of Economic Perspectives*, 33(4), pp. 41–62.
3. Dustmann, C., Fitzenberger, B., Schönberg, U., & Spitz-Oener, A. (2014). From Sick Man of Europe to Economic Superstar: Germany's Resurgent Economy. *Journal of Economic Perspectives*, 28(1), pp. 167–188.
4. Eichhorst, W., & Marx, P. (2020). Labor Market Institutions and the Challenges of Globalization. *Annual Review of Political Science*, 23, pp. 349–367.
5. Felbermayr, G., Gröschl, J., & Heiland, I. (2020). Brexit Through the Lens of New Quantitative Trade Theory. *World Economy*, 43(7), pp. 1822–1843.

6. Hüther, M., & Südekum, J. (2019). Germany in the Digital Economy: Transformation and Challenges. ifo DICE Report, 17(4), pp. 45-52.
7. Morozov V., Fedotova T., Milonushkin K., Biliska O., Kobelia Z. (2024a). Economic Challenges of Labour Mobility within the EU. International Journal of Economics and Financial Issues, 14(5), pp. 26-36. DOI: 10.32479/ijefi.16552
8. Morozov, V., Panikar, G., & Dmitriiev, V. (2024b). Economic integration of Germany with EU through Effective implementation of Public Private Partnership. Futurity Economics & Law, 4(2), pp. 168-199. DOI: 10.57125/FEL.2024.06.25.10
9. Panikar G., Morozov V. (2024). The evolution of public-private partnerships in Germany and its relevance for Ukraine. In Z. Sharlovych, Y. Voloshyn, N. Vasylyshyna (Eds.), Contemporary International Relations: Topical Highlights of Theory and Practice, pp. 212-234. DOI: 10.58246/JBBJ2120
10. Rumiantsev A., Panikar G., Morozov V. (2024). European Regulatory Challenges for Multinational Public-Private Partnerships: Lessons for Ukraine. International Financial Aspects of Ukraine's Economy Recovery. International scientific and practical conference. National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, June 6, 2024, pp. 109-113.

УДК 336.025:339

О.В. Плотніков

доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»;
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

ПОВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ В УМОВАХ БАГАТОПОЛЯРНОСТІ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Зміни в світовому господарстві і міжнародних економічних відносинах в сучасній науковій літературі розглядаються як з точки зору концептуальних засад безпосередньо формування багатопolarity [1], розвитку економіки в умовах поточного стану глобалізації так і підходів до аналізу місця і ролі України, в тому числі з точки зору повоєнної відбудови [2]. Це обумовлює необхідність подальшого наукового дослідження формування багатопolarity світу та її впливу на розвиток України, в першу чергу – на економічний розвиток.

Біполярність, яка була характерна світовій економіці і політиці протягом минулих десятиріч, активно розвивається в напрямку формування кількох центрів економічної і політичної могутності.

Ми виходимо з того, що формування багатопolarity є процесом, який притаманний загальносвітовому розвитку. Навіть з точки зору лише глобалізаційних процесів, біполярний розвиток не міг бути незмінним. Якщо проаналізувати чинники впливу (в першу чергу коронакризу та російську військову агресію проти України) на глобалізацію, і розвиток процесу фрагментації [3], то перехід до багатопolarity світу є

Зміни в світовому господарстві і міжнародних економічних відносинах в сучасній науковій літературі розглядаються як з точки зору концептуальних засад безпосередньо формування багатополарності [1], розвитку економіки в умовах поточного стану глобалізації так і підходів до аналізу місця і ролі України, в тому числі з точки зору повоєнної відбудови [2]. Це обумовлює необхідність подальшого наукового дослідження формування багатополарності світу та її впливу на розвиток України, в першу чергу – на економічний розвиток.

Біполарність, яка була характерна світовій економіці і політиці протягом минулих десятиріч, активно розвивається в напрямку формування кількох центрів економічної і політичної могутності.

Ми виходимо з того, що формування багатополарності є процесом, який притаманний загальносвітовому розвитку. Навіть з точки зору лише глобалізаційних процесів, біполарний розвиток не міг бути незмінним. Якщо проаналізувати чинники впливу (в першу чергу коронакризу та російську військову агресію проти України) на глобалізацію, і розвиток процесу фрагментації [3], то перехід до багатополарного світу є логічним і обґрунтованим. Саме тому, не варто брати до уваги окремі розмірковування про те, що «багатополарність» – це щось неприродне. Багатополарність – це наслідок процесів економічного і політичного розвитку світу і приходом на зміну традиційної глобалізації саме фрагментації. Рівною мірою, часи перших років розвалу СРСР та пошуку свого місця колишніми союзними республіками передбачали фактичну ліквідацію біполарності, коли багатополарність ще не виникла.

Багатополарність має багато підходів до аналізу на категоріальному і сутнісному рівнях. Не принижуючи значення безпекового та політичного рівнів, ми, все ж таки, є прихильниками домінування саме економічного рівня та переваги економічної складової над іншими складовими багатополарного розвитку. З нашої точки зору, багатополарність – це система світового устрою, в умовах якої більш ніж дві країни мають рівний економічний потенціал і можуть розглядатися як центри економічної могутності. Відповідно, на такі центри економічної могутності орієнтуються інші, менш розвинуті країни [4].

Проблема трансформації світу від біполарного до багатополарного, є вкрай актуальною не лише для сьогодення, а й для пошуку адекватного місця Україною на довготермінову перспективу. Не торкаючись подробиць історичного досвіду трансформації біполарного світу до багатополарного, відзначимо, що традиційне протистояння США та Радянського Союзу, певною мірою було ослабленим під час руйнації радянської держави і світ деякий час перебував в стані монополарності. Потім відбулися процеси заміщення колишнього СРСР з боку РФ, яка зміцнилась і в економічному і в політичному аспектах. На етапі затухання коронакризи та розгортання військової агресії проти України почався процес розвитку багатополарності світу.

Багатополарність світу передбачає визначення тих центрів економічної могутності, які власне наповнюють світ багатополарності. Мова йде про країни, які можуть виступати центрами для багатополарного світу.

Поточний стан світової економіки і міжнародних економічних відносин характеризує кризові явища. Причому, кризові явища, в першу чергу, з точки зору запобігання розвитку старих світових конфліктів і виникнення нових, та втрата зацікавленості до вирішення глобальних проблем людства:

1) Розв'язання агресії проти України підкреслило велику кількість негативних факторів в глобальному масштабі в економічній, політичній, безпековій та інших сферах. Відверто загальмована реакція країн Заходу на початок військової агресії, їх нездатність запобігти або погасити в перші дні саму агресію. США, розвинуті країни ЄС, та

інших регіонів світу дуже повільно увійшли в роль захисників економічних і політичних процесів в світі, роль гарантів свободи та демократії тощо.

2) Втрата інтересу до вирішення глобальних проблем також є ілюстрацією кризових явищ. Зокрема, за свідченнями західних джерел, на рівні внутрішніх документів європейських структур більше немає дискусій про соціальну, справедливу, зелену Європу, яка узгоджує свою політику щодо зміни клімату. Немає зрозумілої відповіді на глобальний економічний розвиток, перспективу втрати значущості як економічного простору для США і Китаю, та економік, що розвиваються. За такою логікою, Євросоюз, який не здійснює процес розширення, має величезну потребу у внутрішніх реформах. Останнє стимулює процеси активного розширення. В свою чергу, протести фермерів 2023-2024 рр. оголили цю проблему дуже яскраво тільки в одній політичній сфері, але це стосується і інших політичних сфер. Як і хто повинен платити за продовження, залишається відкритим. Одночасно, підкреслимо об'єктивну значущість подолання глобальних проблем людства як для економічної, так і для інших сфер життєдіяльності.

Орієнтація України на країни економічної могутності повинна вирішити як поточні, так і перспективні проблеми. Зрозумілим є пріоритет у повоєнній відбудові національної економіки України саме в контексті з вибором країн орієнтації України. З точки зору пріоритету повоєнної відбудови України є вкрай важливим мати чітке розуміння концепції відбудови як на рівні самої держави, та і окремих галузей і великих підприємств. В даному випадку потрібно визначити, які саме підприємства будуть відновлені, як це впливатиме на експорт-імпорт країни, її місце в міжнародних економічних відносинах тощо. Ця проблема повною мірою залежна від наявності в світі вільних фінансових ресурсів, пошуку оптимального джерела фінансування відбудови тощо.

Проблеми, які треба вирішити Україні в процесі орієнтації на країни економічної могутності, передбачають також визначення статусу в світі з точки зору збереження безпекових факторів. Загальне співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями і установами і урядами іноземних держав також є невід'ємною складовою у вирішуванні як поточних питань балансування державного бюджету, так пошуку шляхів фінансування відбудови національної економіки України.

Багатополарність – це реальність, яка розвивається разом з процесом фрагментації світової економіки і переглядом традиційних підходів до виникнення та розвитку центрів світової могутності. Багатополарність – це система світового устрою, в умовах якої більш ніж дві країни мають рівний економічний потенціал і можуть розглядатися як центри економічної могутності. Тією мірою, якою фрагментація йде на зміну процесам традиційної глобалізації, багатополарність призводить до відходу світу від біполарності та його трансформації до поточного стану. Проблема трансформації світу від біполарного до багатополарного, є вкрай актуальною не лише для сьогодення, а й для пошуку адекватного місця Україною на довготермінову перспективу.

Перехід до багатополарності світу передбачає визначення тих центрів економічної могутності, які власне наповнюють світ багатополарності. Мова йде про країни, які можуть виступати центрами для багатополарного світу. Як і будь-який суспільно-політичний та економічний процес, формування багатополарності може розглядатися з точки зору певної штучності. Тут можна вести мову й про віднесення країн до тих чи інших центрів полярності з якихось інших (в першу чергу, політичних) міркувань.

Україна повинна не лише сприймати багатополарність як реальність світових економічних і політичних процесів, а й прагнути знайти своє гідне місце в світі. Орієн-

тація України на країни економічної могутності повинна вирішити як поточні, так і перспективні проблеми. Зрозумілим є пріоритет у повоєнній відбудові національної економіки України саме в контексті з вибором країн орієнтації України. Пріоритетність знаходиться в орієнтації на країни Євросоюзу, США. Китай та Індія можуть розглядатися як країни, що швидко розвиваються і мають величезні ринки збуту. Також, хоча і дещо дискусійними, є можливості залучення з цих країн робочої сили для відбудови України.

Умови багатопolarity – це можливості для України знайти оптимальне місце в світі, не будуючи примарні конструкції міфічних компліментарних відносин в умовах біполярного світу. Україна повинна мати зрозумілу західній економічній і політичній спільноті концепцію повоєнної відбудови на загальнодержавному та галузевому рівнях. Визначення джерел поточного і перспективного фінансування України також є важливим, разом з вирішенням проблеми забезпечення робочою силою та подолання корупції. Нарешті, національні інтереси України, повинні максимально враховуватись в процесі орієнтації України на країни економічної могутності.

Список використаних джерел

1. Плотніков О.В. Формування багатопolarity світу та її вплив на розвиток України. Економіка України. 2025. №3. С.50-62. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.03.050>.
2. Плотніков О.В. (2022). Повоєнне відновлення України в контексті фрагментації світової економіки. Економіка України. №12. С. 3--12. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.003>.
3. Lama F. Why the West Can't Win: From Bretton Woods to a Multipolar World. Clarity Press. 2023. 357 p. URL: www.amazon.com/Why-West-Cant-Win-Multipolar/dp/1949762742.
4. Eichengreen, B. Globalizing Capital: A History of the International Monetary System – Third Edition. Princeton University Press. 2019. 320 p. URL: [/press.princeton.edu/books/paperback/9780691193908/globalizing-capital?srsId=AfmBOopdLJ9ppG2u1V0AqGsgQvk4T7alGbTgAcEf2MLNgmZn0uex7n4k](http://press.princeton.edu/books/paperback/9780691193908/globalizing-capital?srsId=AfmBOopdLJ9ppG2u1V0AqGsgQvk4T7alGbTgAcEf2MLNgmZn0uex7n4k).

UDC339.9

Olena BORZENKO

Doctor of Economics, Professor, Head of
Sector of international financial research
SI "Institute for economics and forecasting of the
National Academy of sciences of Ukraine"

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF FINANCIAL CENTERS IN THE CONTEXT OF EUROPIAN INTEGRATION ¹

Participants in the financial sector choose the location of their business and transactions based on various criteria. It is possible to identify a set of specific factors that make a city a successful financial center anywhere in the world, including Ukraine in the context of joining the European Union.

Classification of conditions and requirements that contribute to the development of international financial centers:

1. **Access to international financial markets.** As follows from the definition, one of the main conditions for the development of an international financial center is the ability of financial market participants to enter international capital markets, money markets, etc. However, there is no consensus among analysts regarding the definition of «access to the international market». Most of them are of the opinion that this condition does not directly mean the geographical proximity of companies to the trading platforms themselves, although financial institutions still try to have their representative offices near the trading platforms.

2. **The presence of a significant stock market implies the functioning of at least one large trading system.** In such well-known financial centers as London, New York, Chicago, Frankfurt, there are two or more organizers of trading in the securities market. The stock market can be closed or public for trading in corporate securities and their derivatives. For example, currently, large companies increasingly prefer to conduct public placements on Asian markets (although 7-10 years ago, New York was the leader), and for private placements, American over-the-counter markets are still attractive (this is the opportunity used by medium and small companies, whose securities are usually invested in by retail investors) (Committee on capital markets regulation, 2006). The derivatives market has been rapidly developing in recent years in Hong Kong and Sydney (for example, the trading volume in 2007 increased by 2.7 and 1.5 times, respectively) (World Federation of Exchanges). Moreover, the wider the range of financial market instruments, providing investors and capital recipients with a variety of options in terms of costs, risks, profits, terms, liquidity and control, the more attractive this market.

Over time, the very idea of organizing securities trading changes. In the second half of the 20th century, it was believed that the presence of a trading platform was an integral part of a financial center. Currently, trading platforms are increasingly being replaced by automated electronic trading.

¹This research is funded by the European Union through EURIZON H2020 project (grant agreement 871072) in the framework of Remote research grants program "Ukraine's Foreign Financing Needs and the EU's Role in Restoring External Sustainability and Long-Term Growth of the Ukrainian Economy" (grant agreement EU-3029).

In order to gain the status of at least a regional financial center, the state can currently limit itself to developing flexible (liberal) financial legislation (especially for non-residents), which, for example, Singapore, Bahrain, Cyprus have. This trend is partly proved by the fact that the volume of transactions with all shares traded in New York at the end of 2007 exceeded the figure of its closest competitor, London, by more than 4 times, but nevertheless, in accordance with the GFCI rating (Yeandle, Horne, Danev, Morris, 2009), experts put London in 1st place in the world among financial centers.

3. International listing of securities. This requirement,

Firstly, reflects the possibility of including securities of foreign companies in the listing of the national organizer of trading on the securities market.

Secondly, this requirement can be characterized as the activity of companies of a particular country in relation to the inclusion of their securities in the listing of organizers of trading on the securities market in other countries. For example, of the total nominal volume of all international debt securities (at the end of September 2008 - 24.0 trillion dollars), US residents accounted for 5.3 trillion dollars, UK residents - 3.4 trillion dollars, and German residents - 2.2 trillion dollars. If we talk about the currency in which the securities are denominated, then of the total world volume of issued bonds and bills, which at the end of September 2008 amounted to 22.7 trillion dollars, 10.8 trillion dollars are in the single European currency, 8.2 trillion dollars - in the American currency (Bank for International Settlements, 2008).

4. Experience in conducting public placements. A significant factor affecting the competitiveness of a financial center is the initial public offering of securities (IPO) in its trading systems. The lack of practice and legal framework for conducting a public offering in the context of the growing popularity of this mechanism for raising financial resources significantly reduces the attractiveness of a financial center. Conducting an IPO opens up greater opportunities for companies to increase their capital both at the expense of domestic investors and at the expense of non-residents. In the late 1990s, a concept such as a «global IPO» appeared, meaning the initial placement of securities outside the country of the issuer's location. At the beginning of the 21st century, many Asian financial centers expanded the scale of their activities due to the harmonization of domestic legislation in the field of the securities market with international standards and the subsequent implementation of large IPOs (Yam, 1997).

5. Reliability of the country's banking system. This factor is key to the development of the city as an international financial center, if we consider it exclusively as a center of concentration of credit and financial institutions that carry out international currency, credit and financial transactions, transactions with securities, gold. The reliability of the banking system as a whole and of specific banks can be judged by the rating assigned to them by international rating agencies, which serves as a guide for investors and central banks of various countries. An analysis of banking systems during the decline in the severity of the global financial crisis showed that the financial systems of Singapore and Hong Kong were more resilient to external negative phenomena than, for example, the UK and the USA.

6. Presence of international credit organizations in the country.

Access to foreign banks increases potential credit resources for companies and households, improves the quality of financial services, and contributes to the increased efficiency of resident banks against the backdrop of increased competition in the banking sector. The combined effect of all these factors depends on the political, institutional, and banking situation. In some cases, the emergence of a large number of foreign banks in a country contributes to the improvement of measures taken by resident banks to combat

banking fraud, money laundering, and financial terrorism in order to enter international financial markets, i.e., the openness of the country's economy as a whole increases (World Bank, 2008). Therefore, this condition is implemented by those financial centers that are characterized by the stability and efficiency of their banking system. Thus, in London, out of approximately 500 banks, 250 are foreign (International Financial Service London, 2008), and in Hong Kong, more than 80% of all credit institutions are non-residents. There are a limited number of commercial banks in the United Arab Emirates - only 47, with 350 branches, but more than half of them - 28 - are foreign banks with more than 200 branches.

7. A stable position in the international currency market.

This requirement can be considered from different points of view. On the one hand, it is the availability of the necessary foreign exchange reserves in the country, and on the other - the functioning of the currency market. Since the international financial center attracts many foreign participants in the financial market, the existence of the currency market is dictated by the need to make financial transactions in both foreign and national currencies. The position of the international financial center in the currency market can be characterized by the volume of currency trading (Kaufman, 2000) or non-governmental bodies regulating the financial sector, and the level of regulation itself, the availability of regulatory and legal acts, the so-called level of freedom of action in the financial market, the adaptation of state policy to changes in the economy, etc. (Committee on capital markets regulation, 2006).

The existence of a legal environment presupposes a certain level of personal trust, the formation of a model of behavior of participants in the financial process, as well as the practice of applying sanctions for violations of the law (Yeandle, Mainelli, Berendt, 2005). In addition, a reliable judicial system that enjoys the trust of market participants is necessary. If the rights of shareholders of companies (of all types) are secured worse in the legislation of any country than in foreign legislation, the competitiveness of the national capital market is significantly reduced.

One of the key areas in the creation of a legal environment is the fight against money laundering and crime in the financial sector. In addition to tax evasion, the risk of money laundering exists as long as illegal activities are carried out, including terrorism, drug trafficking, illegal arms trade, modern types of slavery, corruption, etc. Against the background of increasing globalization of financial markets, the risk of such transactions for a financial center increases significantly. Governments of countries wishing to retain their status as global financial centres must adopt appropriate laws aimed at combating money laundering. For example, in Switzerland, legislation in this area applies not only to banks, but also to insurance, management and legal companies (Roth, 2002).

8. The implementation of international standards requires bringing all regulatory legal acts in the sphere of the securities market, banking, insurance, appraisal activities, as well as the activities of professional participants in the financial market into line with generally accepted international legislation. Compliance with this requirement is aimed at attracting foreign investors and non-resident companies providing services in the financial sector, and allows the listed persons to significantly reduce the time and costs of adapting and transforming their business in the new conditions, brings certainty to their rights and obligations.

9. Strict requirements for the provision of reports on their activities by companies participating in the financial sector. Control over the disclosure of information is a guarantee of transparency of participants in the financial sector, and accordingly improves the quality of the financial market. This allows participants to improve the

quality of their decisions within the framework of risk management procedures. (High-quality information implies the use of international accounting and auditing standards in its compilation, regular collection of statistical data and their analysis. Otherwise, a chain of events occurs: poor accounting → distorted information → making the wrong decision → low quality of risk management → financial crisis (Datuk Seri Panglima Andrew L.T. Sheng, 2006)).

References:

1. Yeandle M., Horne J., Danev N., Morris B. The Global Financial Centres Index – 6». Z/Yen Group. September, 2009.
2. Yam J. The future of Hong Kong as a financial services centre for China and the Asian region. Bank of international settlements, speech to Coopers and Lybrand Financial Services Conference in Hong Kong on 28/10/97.
3. Kaufman G.G. EMERGING ECONOMIES AND INTERNATIONAL FINANCIAL CENTERS. Loyola University Chicago and Federal Reserve Bank of Chicago. 2000.
4. Yeandle M., Mainelli M., Berendt A. The Competitive Position of London as a Global Financial Centre. Z/Yen Limited and the Corporation of London. November, 2005.
5. Roth J.-P. The challenges of an international financial centre: the Swiss case. Speech to the British-Swiss Chamber of Commerce, London. Februar 26, 2002.
6. Datuk Seri Panglima Andrew L.T. Sheng. The Development of Global Financial Centres. Johor Bahru, University of Malaya, Thursday. May 18, 2006.

УДК 339.5 +477

Грущинська Наталія Миколаївна

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу і туризму
Факультету права і міжнародних відносин
Державного некомерційного підприємства
«Державний університет «Київський авіаційний інститут»»

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ У ПЕРІОД ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Історія міжнародних економічних відносин у період військових конфліктів дозволяє простежити зв'язок між війнами та економічною політикою держав. Війни змінювали глобальні торговельні маршрути, викликали економічні кризи та стимулювали розвиток нових галузей. У сучасному світі економічні санкції, енергетична безпека та торговельні війни стали новими інструментами міжнародного впливу.

В епоху колоніальних війн (XV–XVIII ст.) відбувалось збільшення експлуатації ресурсів колоній для фінансування військових кампаній, формування світової колоніальної системи та зародження трикутничкової торгівлі (Європа – Африка – Америка). Наполеонівські війни 1803–1815 років призводили до економічних блокад Британії, посилен-

ня ролі військової економіки та фінансування воєн через позики, поряд з розширенням державного втручання у виробництво та торгівлю. Період Першої світової війни (1914–1918 рр.) призвів до певного руйнування міжнародної торгівлі через торговельні обмеження, відбувався перехід економік на військові рейки. В цей період США ставали найбільшим кредитором Європи, що змінювало баланс світової економіки. Перша світова війна мала глибокий вплив на економіки всіх країн-учасниць. ВВП Великої Британії пережив значне падіння через військові витрати та зменшення виробництва. Державний борг країни зріс з 650 мільйонів фунтів стерлінгів до понад 7,4 мільярда фунтів стерлінгів. Висока інфляція, безробіття, яке спочатку знизилося через мобілізацію, але після війни зросло через демобілізацію та економічні труднощі. Інша учасниця війни Франція також мала скорочення ВВП через руйнування промисловості та сільського господарства. Державний борг збільшився майже в 5 разів з 32 мільярдів франків у 1914 році до 150 мільярдів франків у 1919 році. Інфляція призвела до підвищення цін на споживчі товари. ВВП Німеччини впало через економічну блокаду та військові витрати, державний борг, звісно також зріс, з додачею через накладення репарацій після війни. В післявоєнні роки розпочалася гіперінфляція, досягнувши піку в 1923 році. ВВП Сполучених Штатів Америки спочатку зростало завдяки військовим замовленням та експорту, але після війни відбулось сповільнення, а державний борг зріс з 1 мільярда доларів у 1914 році до 25 мільярдів доларів у 1919 році. Такі ж проблеми були характерні і для Австро-Угорської імперії [4].

Період Другої світової війни (1939–1945 рр.) характеризувався введенням протекціоністських заходів у 1930-х роках як то митні тарифи, валютні обмеження, а постачання США озброєння та продовольства союзникам сприяло їх економічному підйому. Завершення ж війни відбувалось через План Маршалла та створення Бреттон-Вудської системи. Подальший історичний період (1947–1991 рр.) визначався розподілом світової економіки на капіталістичний Захід і соціалістичний Схід, створення економічних союзів (Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) і Рада економічної взаємодопомоги (РЕВ)) та активним розвитком військово-промислового комплексу на тлі гонки озброєнь.

В XXI столітті війни відображають технологічні, політичні та соціальні реалії, а також зміни в глобальній системі безпеки. Війни поєднують як бойові дії, так і інформаційні операції, кібератаки, економічні санкції та політичний тиск (як в російсько-українській війні, зокрема) [3]. Економічні санкції є вагомим інструментом війни, замороження активів і інші фінансові інструменти використовуються як засіб впливу на супротивника, щоб змусити його до переговорів або досягнення політичних цілей (санкції проти росії після анексії Криму та початку широкомасштабного вторгнення війни в Україні; санкції проти Ірану за програму збагачення урану).

Війни XXI століття часто мають складну міжнародну природу, коли одні держави можуть підтримувати різні сторони конфлікту, що призводить до утворення багатонаціональних альянсів, як приклад, війна в Іраку (2003 р.), де коаліція під проводом США діяла проти режиму Саддама Хусейна, а інші країни виступали проти цього втручання. Сучасні війни мають серйозний вплив на навколишнє середовище, що може призводити до екологічних катастроф (наприклад, забруднення водних ресурсів, відновлення після використання хімічної зброї).

Функціонування міжнародних організацій у сучасних умовах отримує критику в бездіяльності, разом з тим, вони відіграють роль у вирішенні конфліктів шляхом проведення миротворчих операцій та допомагають у відновленні мирного процесу після війни. Повномасштабне російське вторгнення в Україну 22 лютого 2024 року як загострення війни, розпочатої росією у 2014 році з анексії Криму та окупації Східних об-

ластей незалежної України, кваліфікуються як порушення норм міжнародного права та принципів міжнародного порядку, і є найсерйознішим викликом європейській стабільності та безпеці з 1945 року.

Вторгнення росії в Україну призвело до значних змін у глобальних енергетичних потоках. Європейські країни, які раніше залежали від російського газу, активно звертаються до альтернативних джерел енергії, що спричинило зростання цін на енергоресурси та підвищення інфляції в багатьох країнах. Масштабні міжнародні санкції проти росії, включаючи заморожування активів Центрального банку та відключення деяких банків від системи SWIFT, суттєво обмежили її економічні можливості, що призвело до скорочення російського експорту та зростання внутрішнього попиту на товари і послуги. Наприклад, введення санкцій значно впливає на скорочення російського експорту озброєнь, тоді як європейський імпорт зброї зріс у період з 2020 по 2024 роки, що становить 28% світового імпорту озброєнь [2]. Блокування українських портів та руйнування інфраструктури призвели до пошуку альтернативних маршрутів для експорту української продукції, зокрема через західні кордони, що вплинуло на глобальні ланцюги постачання та спричинило зростання витрат на логістику. Економічні наслідки війни для України відобразилися на скороченні ВВП країни (у 2022 році економіка України скоротилася на 29,1%), з позитивних прогнозів за даними Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), у 2025 році очікується зростання ВВП України на 3,5%. ЄБРР планує інвестувати щонайменше 1,5 мільярда євро в українську економіку у 2025 році, зосереджуючись на приватному секторі, енергетиці та інфраструктурі. Міжнародний валютний фонд також продовжує підтримувати Україну фінансово [5]. Війна в Україні стала каталізатором значних змін у міжнародних економічних відносинах, вплинувши на енергетичні ринки, торговельні маршрути та глобальну безпеку.

Список використаних джерел

1. Геополітичні аспекти впливу на хід війни рф проти України. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/heopolitychni-aspekty-vplyvu-na-khid-viyny-rf-proti-ukrayiny>
2. С. Віднянський. Україна – Європейський союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 pp. https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_15407_mzu2022_31_010/c/articles-2153607.pdf.pdf
3. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі (2022). – Київ, Центр Разумкова. – 102 с.
4. Biscop, S. (2023). War for Ukraine and the Rediscovery of Geopolitics. Egmont Paper 123. – Royal Institute for International Relations. – 14 p.
5. Brotman, A. (2022). Ukraine and the Shifting Geopolitics of the Heartland (Online): <https://www.geopoliticalmonitor.com/ukraine-and-the-shifting-geopolitics-of-the-heartland/>
6. Roubanis, I. (2023). Russia's Invasion in Ukraine: the Geopolitical Significance of the War's Impact on Regional Supply Chains (Online): <https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2023/07/28072023-Russias-invasion-of-Ukraine-The-geopolitical-significance-of-the-wars-impact-on-regional-supply-chains.pdf>

Mandra V.V.

PhD., Professor of the Department of International Economic Relations,
business and tourism
State Non-Commercial Enterprise Kyiv Aviation Institute
Faculty of law and international relations

APPLICATION OF GLOBAL RULES UNDER PILLAR 2 (OECD) FOR MULTINATIONAL CORPORATIONS

As of 2025, the world continues to experience crucial developments in the transnational taxation realm. Mainly, the progressive transition of multinational corporations to the OECD's Pillar Two framework, setting a minimum corporate income tax rate of 15%, has shown to be one of the central trends in the past years.

Designed to limit the businesses' ability to evade and/or minimise the payment of any applicable taxes in full by withdrawing income and profits in jurisdictions with low tax rates, the Pillar Two Model rules and the Global Fight Against Base Erosion (GloBE) order apply to businesses with an annual turnover exceeding 750 million Euros (OECD, 2021; Thomson Reuters, 2024). The central mission concerns the establishment of a minimum tax floor at a fixed rate of 15% for all subsidiaries of transnational corporations in all jurisdictions worldwide they are registered in.

The two main instruments for the application of Pillar 2 include:

1. The Income Inclusion Rule (IIR): Concerns the application of an adjusted surcharge on corporate income tax of the parent companies if any of their affiliates are located in countries with a 15% band or lower.
2. The Undertaxed Payments Rule (UTPR): Allows for the introduction of an additional taxation for multinational businesses' branches based abroad, along with the denial of deductions, wherever necessary.

Although the mechanism itself offers evident advantages, in practice, however, its application gets commonly impeded by numerous subjective assessments of the share of daughter companies (Deloitte, 2021).

Like any other principle of global taxation, the Pillar 2 rules imply their advantages and disadvantages that tend to vary depending on the specific contextual factors, such as economies' development levels, local investment policies, and the existing levels of tax burden in the countries (OECD, 2021; Burton and Lawton, 2023). Accordingly, to create a favourable environment for the implementation of Pillar 2, EU countries and other leading world regions are persistently committed to revising local legislations, aiming to make them more appropriate and simultaneously flexible.

The focus on Pillar 2 has shown to be highly evident in some developing states where the corporate income tax rate had been set at less than 15%. Whilst instrumental in many regards, in that sense the application of Pillar 2 may, potentially, reduce the level of foreign investment in a country, affect production and unemployment, impact the frequency of tax infusions, as a result of which the Pillar 2-attributed complications may surpass benefits, placing any one region in a less competitive position on the global business and trade scale in relation to their more developed competitors.

At present, the basic corporate income tax rate in Ukraine is set at 18%, meanwhile, the impact of the Pillar 2 principles on the tax position of international Ukrainian corporations

has been reasonably noticeable. Mainly, this concerned their influence on the taxation of the profits of their holding companies situated in Europe and other regions (due to the requirements of the tax authorities of these countries). Previously introduced changes to the Ukrainian tax legislation in terms of transfer pricing control belong to the wider-scale process aimed at an effective solution integration into the global tax legal field. Accession to the Pillar 2 legislation will be a logical continuation of this process.

The implementation experience of other countries shows that it is important to take into account the balance between one's country's investment attractiveness and the increase in the tax burden. Along that, special attention should be also paid to the quality of the companies' consolidated financial statements on liabilities for additional income tax calculated in accordance with the Pillar 2 Rule.

The world's leading audit companies prioritise the obligation of companies to display relevant and accurate data in their balance sheets, and communicate this information clearly in their notes to financial statements. Companies that have not yet reached the annual revenue threshold of 750 million Euros, but are close to it, are required to monitor their own income and tax position in order to minimise the risk of submitting distorted financial statements to users.

When preparing a Pillar 2 tax report, the effective tax rate should be applied. This should be done with consideration of deductions and allowances. The effective tax rate should be calculated within a specific jurisdiction. In that, it should be noted that the effective corporate income tax rate differs, in essence and in the calculation method, from the usual effective corporate income tax rate computed in the usual manner for financial reporting purposes. Therefore, the Pillar 2 tax rule puts forward additional requirements for the continuous improvement of tax planning and internal control of both commercial companies and state tax authorities globally.

To conclude, Pillar 2 is a progressive legislative framework offering practical solutions to the prevailing tax evasion issue. The implementation of its rules comes with both advantages and disadvantages that should be considered rather collectively and balanced tactically to bring about the greatest benefit to all interested parties.

References

Burton, J. and Lawton, N. (2023) '20 Questions on Pillar Two and the GloBE Rules'. A&O Shearman (Online). Available at:

<https://www.aoshearman.com/en/insights/20-questions-on-pillar-two-and-the-globe-rules> [Accessed 24 March 2025].

Deloitte (2021) Pillar Two – OECD Inclusive Framework Global Minimum Tax Model Rules (Online). Available at <https://taxscape.deloitte.com/insights/article/pillar-two--oecd-inclusive-framework-global-minimum-tax-model-rules.aspx> [Accessed 24 March 2025].

OECD (2021) Global Anti-Base Erosion Model Rules (Pillar Two) (Online). Available at: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/global-minimum-tax/global-anti-base-erosion-model-rules-pillar-two.html> [Accessed 24 March 2025].

OECD (2021) 'Tax Challenges Arising from Digitalisation of the Economy – Global Anti-Base Erosion Model Rules (Pillar Two): Inclusive Framework on BEPS'. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris.

Thomson Reuters (2024) Pillar 2 and GloBE: The latest update from the OECD (Online). Available at: <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/corporates/oecd-pillar-2-globe/> [Accessed 25th March 2025].

УДК 32:327:316.77:008:94(477)»2022/...»:063.2

Мендрін Олексій Вікторович

PhD, старший викладач кафедри

Міжнародних відносин та стратегічних студій

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

СИМВОЛІЧНИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Повоєнне відновлення України ставить перед державою та суспільством низку викликів, генеза яких обумовлена природою війни, що триває, а саме залученими до її здійснення засобами. Російсько-українська війна, що характеризується як значним залученням інформаційного впливу, в якості зброї, так і намаганням досягти певних цілей у символічному просторі, обумовлює специфіку повоєнного періоду. Інформаційна складова цієї війни стала предметом академічної та фахової дискусії, в ході якої був артикульований широкий діапазон думок – від визначальної позиції інформаційної складової, як основного чинника, що визначає специфіку протистояння, до тверджень про природність інформаційного впливу на супротивника в усіх значних збройних конфліктах XX та XXI століть. В українському експертному дискурсі переважає інтерпретація війни, як гібридного конфлікту, який поєднує традиційні методи війни із економічними та «інформаційними діями» [2, с. 4].

Власне, гібридність, як характеристика війни, отримала значну увагу дослідників. Серед найбільш цікавих досліджень, можна виокремити спробу проаналізувати аспекти, що дозволяють деконструювати «соціальний проєкт» гібридної війни, зроблену І.П. Рущенко [6], а також комплексне дослідження, запропоноване дослідниками Національного інституту стратегічних досліджень, за загальною редакцією В.П. Горбуліна [4]. За своєю суттю, феномен гібридності пов'язаний із поєднанням мілітарних та політичних аспектів в процесі як безпосередньо бойових дій, так і у визначенні цілей і завдань війни. Серед цих політичних аспектів, дослідники виокремлюють «підпорядкованість військових завдань політичним і медійним цілям», а також важливість інформаційного впливу на громадську думку [3]. Певну увагу дослідників привертав і міжнародно-політичний аспект гібридних воєн, втім, переважно, як частина зусиль традиційної дипломатії по забезпеченню підтримки в рамках діяльності міжнародних організацій, а також міждержавних об'єднань [4, с. 276-282]. Втім, з огляду на скерованість впливу політичного дискурсу на громадянську думку, значну його медіатизацію, саме публічна дипломатія набуває великої ваги, як в ході гібридних воєн, так і у повоєнний період [5, с. 82-83].

Слід зазначити, що саме символічна політика, як постійна контестація політичних акторів, у полі публічної політики, за домінування власної інтерпретації соціального та політичного буття, виступає інструментом, який має забезпечити закріплення в масовій свідомості образу результатів війни. Так само, досягнення політичних акторів у реалізації символічної політики, визначатимуть сприйняття причин, обставин перебігу та оцінку наслідків війни. Водночас, сам символічний вимір мотивів цієї війни виступає предметом боротьби між воюючими сторонами та їхніми союзниками.

Втім, символічна політика стає ще більш важливим інструментом у повоєнний період. Враховуючи, що саме мілітарний аспект гібридних воєн не є єдиним засобом їхнього здійснення, а також те, що протистояння в такого типу війнах відбувається у різних сферах, можна говорити, що це накладає певний відбиток і на процес повоєнного стану, визначаючи такі його особливості, як: 1) незавершеність власне конфлікту і його поступове продовження в полі публічної політики із залученням інструментів культурної, історичної, символічної і, за необхідності, ідентитарної політики; 2) можливість перевизначення причин, певних аспектів перебігу та результатів війни, шляхом впливу на громадську свідомість; 3) включення публічної дипломатії до політичного дискурсу, що уможливорює подальший перегляд результатів війни, використовуючи ресурс тиску міжнародної спільноти.

Ймовірність такого продовження уможливорюється розвитком сучасних технологій впливу на громадську думку, використовуючи технології таргетованих повідомлень в соціальних мережах, а також штучного інтелекту (ШІ). Результати експерименту щодо можливостей впливу ШІ на громадську думку, які проводились дослідниками Цюрихського університету, дозволяють припустити можливість використання персоналізованих повідомлень, згенерованих ШІ для зміни точки зору людей на широке коло питань [1]. Можна припустити, активне використання такого підходу для формування громадської думки по широкому спектру суспільно-політичних питань, що дозволить доволі широкому колу політичних акторів, залучаючи порівняно невеликі ресурси, активно впливати на позиції людей, генеруючи аргументи, які підібрані саме для них. Така практика раніше була майже не можливою, принаймні, в широкому охопленні. Враховуючи велике значення громадської думки для визначення політики урядів та ухвалення політичних рішень, такі технології можуть чинити значний вплив на політичний процес, або призвести до перегляду чинного підходу у врахуванні громадської думки в політичному процесі. В будь-якому випадку, дослідження проведене вченими Цюрихського університету, показує, що вже наявні способи, за допомогою яких, зокрема, автократичні уряди можуть впливати на громадську думку не тільки в середині своїх країн, але й у всьому світі. Варто зазначити, що в даному випадку стандартні засоби боротьби із зовнішнім інформаційним впливом не будуть спрацьовувати, адже такі інформаційні повідомлення не будуть мати обмеженого і визначеного переліку джерел, які можна буде обмежити, а здатність ШІ створювати велику кількість окремих повідомлень від неіснуючих користувачів, значно знизить ефективність наявних способів інформаційної гігієни.

Існування окреслених чинників, що можуть розглядатись і як загрози, і як виклики, посилює значимість уваги, яку політичні актори мають приділяти формуванню політичного дискурсу і ефективній реалізації символічної політики, зокрема, для забезпечення адекватного сприйняття своєї політики, як у внутрішньо, так і на зовнішньополітичному просторі.

Отже, природа, завдання, методи здійснення війни обумовлюють її специфіку, яка визначатиме особливості завдань, що постануть перед державою та суспільством у повоєнний період. Викликами цього періоду, з огляду на природу гібридних воєн,

стає продовження боротьби у символічному просторі, що може забезпечити закріплення у масовій свідомості відповідних інтерпретацій подій та обставин війни, сприяти формуванню громадської позиції до оцінки її результатів. Також, спираючись на таке продовження боротьби у повоєнний час, можна говорити про уможливлення подальшого перегляду результатів війни. Можливості публічної дипломатії дозволяють розширювати такий вплив на інші країни, уможливлюючи долання наявних кордонів. Технології, які постійно та стрімко розвиваються, роблять можливості такого впливу дуже потужними, що вимагає додаткової уваги експертної та академічної спільноти, а також додаткових зусиль політичних акторів, задля забезпечення ефективності власної стратегії публічної політики.

Список використаних джерел

1. Bartlett T. The Worst Internet-Research Ethics Violation I Have Ever Seen // The Atlantic. 2025. URL: <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2025/05/reddit-ai-persuasion-experiment-ethics/682676/>. (дата звернення: 02.05.2025).
2. Гібридна війна Росії проти України. Як перемогти на інформаційному фронті : Аналітичний посібник / Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки; Центр демократії та верховенства права. Київ, 2023. 54 с.
3. Горбатенко В. П. Гібридна війна // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Гібридна_війна. (дата звернення: 22.02.2025).
4. Світова гібридна війна : український фронт / за заг. ред.; В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.
5. Мендрін О. В. Публічна дипломатія в умовах повоєнного стану // Дипломатія в міжнародних відносинах : сучасні виклики та перспективи : Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 28 лютого 2025 р., м. Київ. Київ: ДУ «КАІ», 2025. С. 81-83.
6. Рущенко І. П. Російсько-українська гібридна війна : погляд соціолога : монографія. Харків: ФОП Павленко О. Г., 2015. 268 с.

УДК: 355.3:339.9 (043.2)

З.В. Пічкурова

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму, Державний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОБОРОННОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

В умовах зростання геополітичної напруженості світова оборонна промисловість стикається з викликами, під впливом яких формуються нові тенденції розвитку даної галузі, що вимагають подолання бюрократизації, відмови від застарілих механізмів забезпечення армії, скорочення циклів закупівель військової техніки й зброї та зосе-

редження уваги на цифрових технологіях, які здатні забезпечити країнам передові позиції у світовій гонитві за озброєнням.

Згідно прогнозу Асоціації аерокосмічної промисловості до 2050 року, ключовими трендами у аерокосмічній та оборонній промисловості будуть:

- зростання ролі автоматизації та штучного інтелекту;
- поширення використання доповненої та віртуальної реальності;
- розвиток Індустрії 4.0, зокрема, у напрямку адитивного виробництва та цифровізації [1].

Особливого значення у світовій оборонній промисловості на даний момент набуває одна із найбільш затребуваних цифрових технологій – технологія штучного інтелекту (ШІ). Використання його можливостей для реалізації військових цілей розпочалось зі збору і аналізу розвідувальних даних та прийняття стратегічних і тактичних рішень на їх основі. Сьогодні ШІ демонструє свою здатність не лише здійснювати розвідку та спостереження за воєнними цілями, але й формувати прогнозні дані щодо потенційних військових загроз, слідкувати за роботою військової техніки та попереджати її несправності, керувати безпілотними літальними апаратами й підводними човнами, створювати роботизовані бойові підрозділи на морі, суші та у повітрі тощо. Дана технологія демонструє також свою ефективність при навчанні військових, створенні інноваційних видів озброєння, виявленні та попередженні кіберзагроз тощо.

Практика використання технології штучного інтелекту в оборонній промисловості виправдовує себе, насамперед, реальними результатами від її використання, що підкреслюють її ефективність у порівнянні з результатами аналогічних дій людини і можна припустити, що її можливості щодо реалізації воєнних та оборонних цілей будуть постійно розширюватись.

Технологією, що тісно пов'язана зі ШІ та формує нові тенденції оборонної промисловості у цифровізованому світі є Інтернет речей, який дозволяє застосовувати різноманітні датчики та пристрої для збору даних про військових та воєнну техніку та об'єднувати їх у єдину мережу з метою контролю воєнних ресурсів, володіння ситуацією на фронті та побудови воєнної стратегії.

Значний потенціал для розвитку оборонної галузі у сучасному світі мають робототехніка та автономні системи, які використовуються для навігації, спостереження за об'єктами, розмінування територій, пошуково-рятувальних операцій та сприяють зниженню навантаження на військових та збереженню людських життів. Використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА / дронів) при веденні бойових дій також є однією з ключових тенденцій розвитку оборонної промисловості у світі, що довела війна в Україні, яку називають «війною дронів». БПЛА здатні переміщуватись на великі відстані та використовуватись для розвідки, протидії повітряним атакам або нанесення ударів по об'єктах. Низька вартість БПЛА за умови закупівлі у інших країн та низька собівартість при власному виробництві порівняно з іншими видами зброї є вагомим аргументом на користь їх використання [2]. Проте головною перевагою безпілотників є їх здатність зберегти людський ресурс, особливо там, де рівень небезпеки є значним.

Важливі переваги для розвитку оборонного сектору забезпечує адитивне виробництво (3D-моделі). Передусім, воно приводить до скорочення витрат завдяки заміні традиційного способу виробництва деталей для військової техніки (у першу чергу, для літаків) на їх виготовлення за допомогою технології 3D-друку, оскільки такі комплектуючі мають меншу вагу, потребують значно менше матеріалів, фінансових ресурсів та витрат часу на їх виробництво. Дана технологія також має потенціал у будівництві оборонних споруд та сховищ і у подальшому може сприяти подоланню проблем із постачанням для військових потреб завдяки можливості організації ло-

кального виробництва необхідних компонентів за технологією 3D-друку [3].

Розвиток оборонної промисловості супроводжують також імерсивні технології – технології доповненої (AR) та віртуальної реальності (VR), які виконують навчальну функцію і використовуються для тренувань військових у процесі підготовки до управління воєнною технікою, імітації польотів, а також прогнозування загроз, дослідження територій тощо.

Серед сучасних тенденцій розвитку оборонної промисловості в умовах діджиталізації варто також згадати її конвергенцію з кібервійнами та космічною галуззю. Традиційні воєнні технології поступаються місцем супутникам, а втрати противника внаслідок ведення кібервійн є не менш руйнівними, ніж втрати від застосування традиційної зброї. Нові технологічні досягнення у оборонному секторі поєднують результати військових розробок, цифрові технології та винаходи у авіакосмічній галузі, які завдяки своїй високотехнологічності створюють конкурентні переваги для країн, які ними володіють. Питання забезпечення кібербезпеки, яке є особливо актуальним в умовах війни і є однією із сучасних тенденцій розвитку оборонної галузі, свідчить про необхідність розробки нових цифрових інструментів не лише для збереження даних, виявлення і попередження потенційних кіберзагроз, захисту від кібератак, але й для ведення кібервійн, які здатні завдавати значної шкоди противнику.

На тлі існування проблеми розривів у ланцюгах постачання для забезпечення потреб оборони, викликаних торговельними обмеженнями та політичною нестабільністю посилюється тенденція діджиталізації даної сфери шляхом використання аналітики даних та прогнозування на основі штучного інтелекту з метою максимального уникнення ризиків та забезпечення безперервності постачань.

Глобальна діджиталізація створює також можливості для оновлення застарілої воєнної техніки шляхом її інтеграції з цифровими технологіями, завдяки чому оборонною промисловістю випускається високотехнологічний продукт у вигляді техніки, управління якою здійснюється за допомогою цифрових технологій.

Цифрові трансформації, які відбуваються у оборонній промисловості, потребують оновлення кадрового складу, здатного управляти сучасною воєнною технікою. Підготовка таких кадрів також відбувається з використанням діджитал-технологій шляхом навчання основам кібербезпеки, використання симуляторів на основі штучного інтелекту, проведення військових тренувань із застосуванням технології віртуальної реальності тощо.

Оскільки перевагами у сучасних війнах є, передусім, технологічні досягнення, цілком очевидно, що країни, які основну увагу приділяють розвитку цифрових технологій, мають більш широкі можливості для діджиталізації оборонного сектору. Прикладом таких країн є Китай, який на противагу західним країнам-воєнним гігантам, змінює правила на світовому ринку озброєння і розширює власний військово-промисловий комплекс за рахунок таких розробок, як гіперзвукові ракети та винищувачі на основі штучного інтелекту [4].

Таким чином, сучасна світова оборонна промисловість зосереджена не лише на виробництві та постачанні озброєння і військової техніки, але й на використанні діджитал-технологій, які працюють на випередження противника завдяки своїм беззаперечним можливостям і перевагам.

Список використаних джерел:

1. What's Next for Aerospace and Defense. A Vision for 2050. AIA. URL: <https://www.aia-aerospace.org/wp-content/uploads/Whats-Next-for-Aerospace-and-Defense.pdf>

(Last accessed: 23.04.2025).

2. 7 Top Military Technology Trends (2024&2025). URL: <https://explodingtopics.com/blog/military-technology-trends> (Last accessed: 23.04.2025).

3. New Technology Trends in Aerospace and Defense Industry [2025]. URL: <https://www.epicflow.com/blog/driving-digital-transformation-in-aerospace-defense-recent-technology-trends/> (Last accessed: 23.04.2025).

4. Global Defense Industry in Overdrive: Top Strategic Imperatives Rewriting the Rules. URL: <https://www.frost.com/growth-opportunity-news/aerospace-defense/defense-industry/global-defense-industry-in-overdrive-top-strategic-imperatives-rewriting-the-rules-cim-ps/gy> (Last accessed: 23.04.2025).

УДК: 339.9

А.А. Прокоп'єва

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних
економічних відносин, бізнесу та туризму

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ООН ТА ІНШИМИ МІЖНАРОДНИМИ ЕКОЛОГІЧНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ

На тлі глобальних кліматичних викликів та наслідків війни на території України питання екологічної безпеки набуло особливої актуальності. Україна має значний потенціал у сфері «зеленої» трансформації, однак реалізація відповідних ініціатив неможлива без підтримки міжнародних екологічних інституцій. Організація Об'єднаних Націй (ООН) та інші впливові гравці на глобальному рівні, зокрема Глобальний екологічний фонд (GEF), Програма ООН з довкілля (UNEP), Європейське енергетичне співтовариство, Світовий банк, ЄБРР, відіграють ключову роль у наданні технічної, інституційної та фінансової допомоги.

Поточна взаємодія України з ООН. ООН через свою екологічну архітектуру (UNEP, UNDP, FAO, UNDRR тощо) активно залучена до проєктів екологічного відновлення в Україні. Програма розвитку ООН (ПРООН) реалізує масштабні ініціативи у сфері енергоефективності, охорони водних ресурсів, управління відходами, захисту біорізноманіття [1]. UNEP забезпечує моніторинг екологічних збитків від воєнних дій та консультує уряд у питаннях сталого планування і зменшення викидів [2].

З 2022 року ООН започаткувала новий формат співпраці – «Оцінка екологічних збитків війни в Україні», який передбачає наукову та юридичну підтримку у фіксації екозлочинів, зборі доказів і розробці міжнародних компенсаційних механізмів [3].

Можливі напрями розширення партнерства:

1. Участь у глобальних кліматичних ініціативах – Україна має потенціал активніше долучатися до реалізації Паризької кліматичної угоди в межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC). Одним із перспективних напрямів є участь у проєктах «Зеленого кліматичного фонду» (Green Climate Fund), що фінансує національ-

ні програми декарбонізації, розвиток енергоефективних технологій, відновлюваної енергетики, систем адаптації до кліматичних змін. Наприклад, країни Східної Європи вже отримали фінансування на розвиток сталих транспортних систем, і Україна може наслідувати ці приклади, подавши відповідні проекти через національний орган з акредитації.

2. Стратегія екологічної відбудови за підтримки GEF – Глобальний екологічний фонд уже реалізує в Україні програми з відновлення природних екосистем, боротьби з опустелюванням і деградацією земель. У межах оновленої Стратегії GEF-8 (2022–2026) Україна має можливість отримати фінансування для розширення територій з охоронним статусом, реконструкції біоценозів, а також створення інтегрованих ландшафтних рішень для сільськогосподарських регіонів, що постраждали від війни.

3. Угода про партнерство з UNEP – перспективним кроком є укладання рамкової угоди з Програмою ООН з довілля щодо створення національного екологічного хабу. Такий центр може координувати діяльність регіональних департаментів довілля, збирати дані екологічного моніторингу, обробляти супутникову інформацію про забруднення територій, а також слугувати майданчиком для міжсекторального діалогу.

4. Поглиблення співпраці з міжнародними екологічними банками – Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) уже має досвід фінансування проектів у галузі водопостачання, переробки відходів і «зеленої» енергетики. У рамках ініціативи EU4Environment муніципалітети можуть залучити довгострокові кредити на модернізацію міської інфраструктури. Наприклад, у м. Дніпро планується впровадження біоенергетичного комплексу за підтримки ЄБРР.

5. Освітні програми для екологічних фахівців – розвиток системи підготовки кадрів для післявоєнної «зеленої» трансформації є стратегічним завданням. Програми UNEP та UNITAR (Інститут ООН з підготовки та досліджень) можуть стати основою для запуску навчальних курсів з питань екологічного права, аудиту, екологічної оцінки інвестиційних проектів. Наприклад, у 2023 році UNITAR започаткував безкоштовні модулі з питань зміни клімату для українських держслужбовців.

Майбутнє екологічної відбудови України тісно пов'язане з поглибленням партнерства з міжнародними організаціями. Участь у програмах ООН та інших впливових інституцій надає не лише доступ до ресурсів, але й забезпечує інтеграцію в глобальні екологічні процеси, сприяє реалізації цілей сталого розвитку, підвищує міжнародну легітимність та довіру до держави. Розширення такого співробітництва має стати одним із ключових напрямів державної екологічної політики.

Список використаної літератури

1. United Nations Development Programme. Ukraine Recovery Initiatives. – 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.undp.org/ukraine>
2. United Nations Environment Programme. Environmental Damage in Ukraine. – 2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unep.org>
3. UNEP/UNEP-GRID. Assessment of Environmental Damage in Ukraine. – 2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://grid.unep.ch>
4. Global Environment Facility. Ukraine Portfolio. – 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thegef.org/projects>
5. World Bank. Supporting Green Recovery in Ukraine. – 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worldbank.org>

Віталій Романчукевич

д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму державного університету Київський авіаційний інститут.
Голова наглядової ради АТ «Європейський промисловий банк»,
перший віце-президент Асоціації українських банків

РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ У ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ

Як банки відповідали на виклики війни у 2022 році

Як банки відповідали на виклики війни у 2023 році

Як банки відповідали на виклики війни у 2024 році

Вкладбанківу відновлення економіки

Банки сплачують найбільшу ставку податку на прибуток: за 2023 рік банки заплатили **73 млрд. грн.** податку на прибуток (що складає 51% від всіх надходжень з податку на прибуток), за **2024** рік банки сплатять близько **90 млрд.грн.** (що складе 33% від всіх надходжень з податку на прибуток);

Банки є основними покупцями ОВДП. За час війни банки збільшили свої портфелі ОВДП у **2023** році банки вклали в ОВДП **351 млрд. грн.** коштів (+57%). Доля викуплених банками ОВДП (967 млрд. грн.) складає **52%** від внутрішнього державного боргу України (1 874 млрд. грн.);

Кредитні портфелі банків почали зростати з **липня 2023 року**: зростання склало **170 млрд. грн.** або 17%;

Банки **реструктурували 73 млрд. грн.** корпоративних кредитів позичальникам, які постраждали внаслідок війни.

Державні кредитні програми були драйвером кредитування у 2023 році

Кредитна програма для бізнесу «Доступні кредити 5-7-9»

З початку війни було надано 71 тисячу нових кредитів на суму 279 млрд. грн; Найбільше кредитів було надано:

- агропромисловим підприємствам – 124 млрд. грн. (44%);
- торговим підприємствам – 62 млрд. грн. (22%);
- промисловим підприємствам – 62 млрд. грн. (22%);

Станом на **01.12.2024** залишки за кредитами «5-7-9» складають **135 млрд. грн.** або **16%** від корпоративних портфелів банків;

Кредити на обігові кошти склали 70 млрд. грн. або 25%;
Доля інвестиційних кредитів складає 12% від наданих кредитів; Участь в програмі беруть 46 банків.

Державні кредитні програмибули драйвером кредитування

Іпотечна програма для населення «єОселя»

За час існування програми (з жовтня 2022) було надано у 2023 році 15 тисяч іпотечних кредитів на суму 25 млрд. грн; у 2024 році 8,5 тисяч - на суму 14,6 млрд. грн;

Найбільше кредитів було надано у 2023 році:

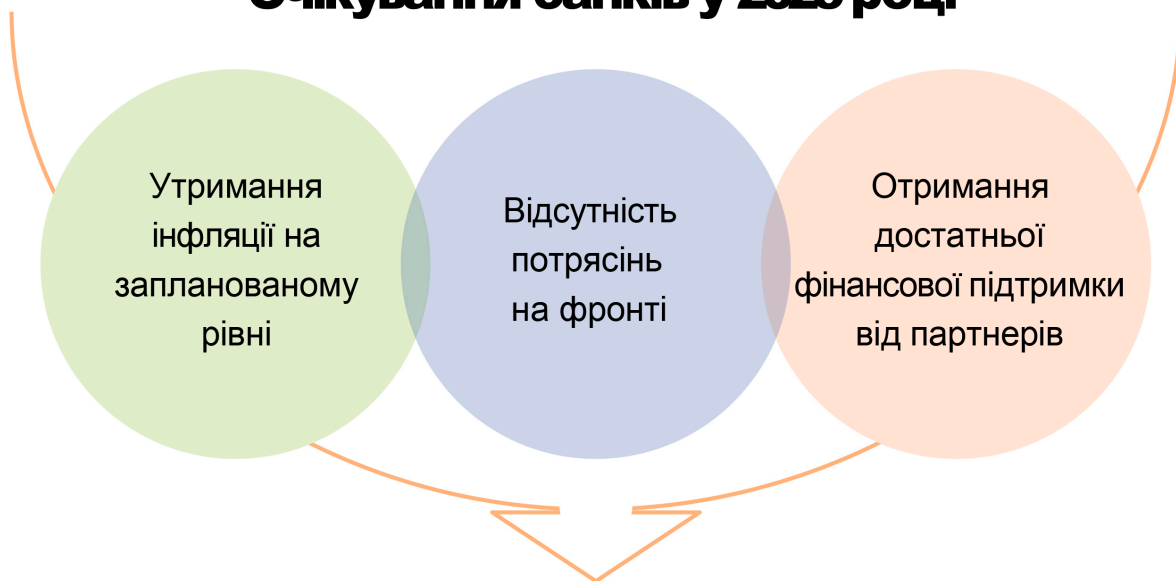
- військовим та силовикам – 8 300 (55%);
- громадянам, які потребують покращення житлових умов – 3 500 (23%);
- педагогам – 1 280 (9%);

Кредити за «єОселею» складають 97% від усіх видач іпотечних кредитів; Іпотечні кредити надавались:

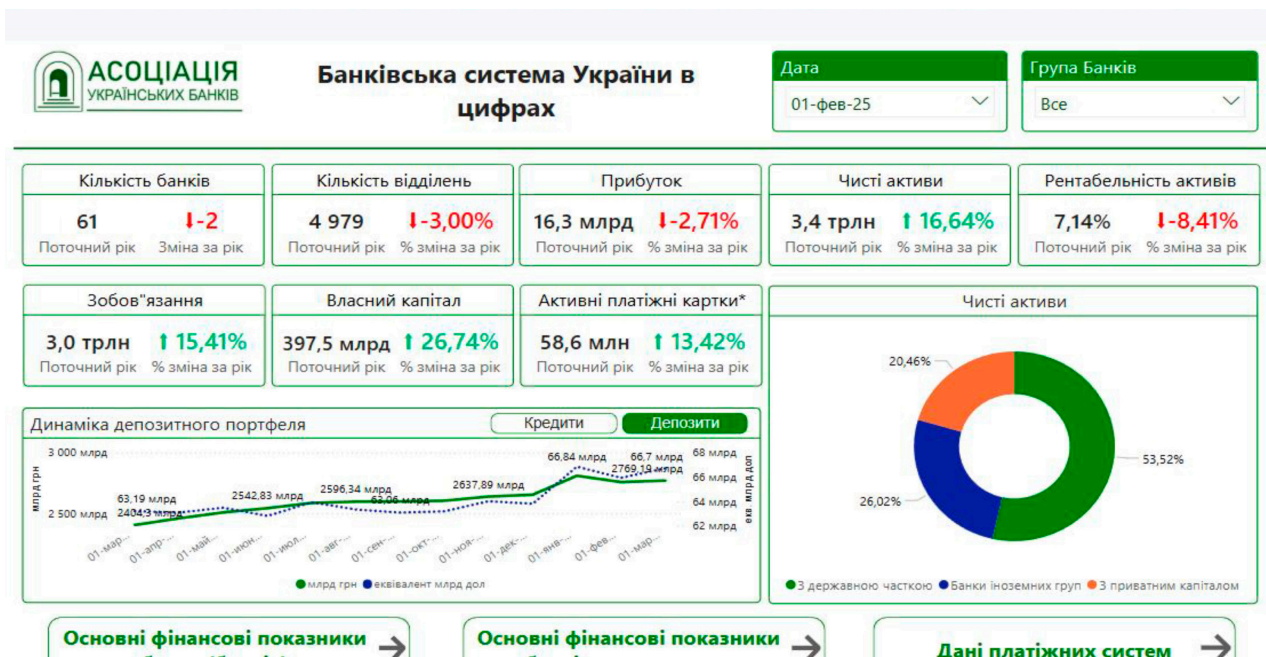
- на придбання житла на вторинному ринку – 67,6%;
- на придбання житла на первинному ринку – 6,2%;
- на придбання готового житла від забудовника – 26,2%;

Участь в програмі беруть 11 банків.

Очікування банків у 2025 році

- Зростання кредитного портфеля банківської системи очікується на рівні **15-20%**;
- Вкладення в ОВДП збільшаться ще на **30%**;
- **Прибуток** банківської системи у **2025** році може скласти близько **80 млрд. грн.**

<https://aub.org.ua/analityka-aub>

УДК 339.92(6+477):330.341.1
ORCID 0000-0003-2745-1568

Соколова Зоя Сергіївна

к.е.н., доцент

доцент кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму

Факультет права та міжнародних відносин

ДУ «Київський авіаційний інститут»

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЕКОСИСТЕМИ СТАРТАПІВ АФРИКИ

Стартап – інноваційна компанія (або бізнес-проект), яка від моменту створення орієнтується на швидке зростання. Вони пропонують нові унікальні продукти та послуги на ринку або втілюють революційні бізнес-моделі (мобільний додаток, технологічна платформа, соціальна мережа, спосіб доставки товарів тощо). Значимість стартапів для економіки полягає в тому, що їхні технології стимулюють оновлення багатьох галузей, забезпечуючи їм конкурентоспроможність [1].

На відміну від традиційного бізнесу, стартапи є одночасно високо ризикованими та потенційно високо прибутковими. Для забезпечення стрімкого зростання вони передбачають залучення інвестицій.

В країнах Африки стартапи також в тренді. За допомогою інноваційних рішень, при активному проникненні мобільних технологій та вдосконаленні цифрової інфраструктури вони формують притаманну саме ним екосистему, в межах якої вирішують місцеві задачі глобального значення [2].

Головними чинниками формування екосистеми стартапів в Африці експерти виділяють наступне.

Технологічний прогрес та діджиталізація в Африці. Поширення смартфонів, підключення до Інтернету та мобільних грошей сприяє створенню сприятливого середовища для цифрового бізнесу. Ці технології використовують для вирішення проблем у сферах фінансів, охорони здоров'я, освіти, сільського господарства. Наприклад, фінтех-компанії надають фінансові послуги мільйонам людей, які раніше не мали доступу до банківських послуг; agritech-стартапи використовують аналітику даних та пристрої IoT (інтернет речей), щоб допомогти дрібним фермерам підвищити продуктивність [2].

Вплив демографії на ринок. Населення Африки переважно молоде (середній вік менше 20 років), і кількість його швидко зростає. Такий демографічний зсув формує гострий попит на інновації. Його масштабування є перспективою значних прибутків, що спонукає стартапи мислити масштабно. При тому, в Африці спостерігається зростання середнього класу, який також орієнтований на інновації [2].

Кардинальні зміни інвестиційного ландшафту країн Африки. В Африці зростає венчурний капітал тобто приватне інвестування, орієнтоване на фінансування стартапів і молодих компаній з високим потенціалом зростання. Наприклад, фінтех-компанія з Нігерії Moniepoint (раніше TeamApt, штаб-квартира в Лагосі), створена у 2015 році, надає банківські послуги, включаючи кредитування через додаток для онлайн-банкінгу. В 2023 р. компанія запустила персональний банківський сервіс, тоді ж була включена до списку Financial Times як друга найбільш швидкозростаюча компанія в Африці. У жовтні 2024 р. Moniepoint став восьмим єдинорогом африканського континенту [2].

Напрямки роботи стартапів в Африці поширюються. Інвестори вкладають гроші не тільки у фінтех, а й дедалі більше проявляють інтерес до healthtech, edtech та agritech. Присутність глобальних інвесторів поряд із надійними місцевими ініціативами фінансування сприяють створенню більш динамічної екосистеми стартапів [2].

Перегляд державної політики урядів Африки, збільшення ініціатив підтримки. Уряди країн Африки поступово визнають роль динамічних стартапів у стимулюванні економічного зростання. Для залучення інвестицій впроваджується політика, спрямована на пом'якшення регуляторного середовища, надання податкових пільг, створення спеціальних економічних зон. Наприклад, Закон про стартапи в Нігерії та політика підтримки цифрових інновацій в ПАР відіграли вирішальну роль у розвитку місцевих стартапів [2].

Вказані драйвери просування інновацій в Африці мають вирішальне значення для залучення як місцевих, так і міжнародних інвесторів, які оцінюють її як простір можливостей. Це все в цілому впливає на формування екосистеми африканських стартапів.

Необхідно вказати, що, не дивлячись на успіхи, екосистема стартапів Африки ще має серйозні виклики в менш розвинутих країнах, які необхідно подолати для стимулювання зростання інновацій. Це: обмежена інфраструктура в певних країнах (погане інтернет з'єднання, ненадійне електропостачання тощо); фрагментована, не стимулююча нормативно-правова база; недостатньо капіталу для фінансування нових стартапів; недостатньо місцевих фахівців з відповідними навичками; культурні фактори, через що місцеве населення недостатньо знає про підприємництво.

На сьогодні головні інноваційні хаби Африки, які можна назвати найбільш розвинутими екосистемами африканських стартапів, сформувалися у ключових містах [2]:

- Лагос (Нігерія, Західна Африка) — часто називають «Кремніевою долиною Африки», є епіцентром інновацій у сфері фінтех; лідерами тут є компанії Flutterwave, Paystack і Moniepoint. Перевагами екосистеми Лагоса є великий споживчий ринок та постійно зростаючий пул талантів;

- Найробі (Кенія, Східна Африка) — місто володіє яскравою технологічною спільно-

тою, а інновації, такі як M-Pesa, зробили революцію у застосуванні мобільних грошей. Сприятлива інфраструктура міста та потужні мережі зробили його живильним середовищем для технологічних стартапів;

- Кейптаун та Йоганнесбург (ПАР, Південна Африка) – відомі своїми надійними фінансовими системами, й також різноманітною екосистемою, яка підтримує стартапи в різних секторах, включаючи медичні технології та освітні технології;

- Аккра (Гана, Західна Африка) – завдяки інноваційним стартапам, такі як Підприємницька школа талої води (англ. Meltwater Entrepreneurial School of Technology – MEST) та Impact Hub Accra, місто швидко стало живильним середовищем для різноманітних інновацій та підприємницького зростання.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що екосистема стартапів Африки хоч і не рівномірно, однак розвивається, й сприяє поширенню інновацій в країнах континенту. Тут вже створені хаби інновацій. У розвитку партнерських відносин між підприємцями, очевидно, саме ці інноваційні хаби необхідно використовувати, як точки входу на відповідні регіональні ринки.

Список використаних джерел:

1.Серьожечкіна Христина. Екосистема стартапів в Україні: чи стануть інновації драйвером української економіки? InVenture. 17.03.25. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/formula/ekosistema-startapiv-v-ukrayini:-chi-stanut-innovaciyi-drajverom-ukrayinskoyi-ekonomiki> (дата звернення: 15.04.2025).

2. Africa Startup Ecosystem: Innovation, Challenges, and Opportunities. Today Africa. March 1, 2025. URL: <https://todayafrica.co/africa-startup-ecosystem/> (дата звернення: 15.04.2025).

Wenting YANG

the Second Year student of PhD in Management,
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

CHINA'S GREEN FINANCIAL SYSTEM: ADVANCING TOWARDS CARBON NEUTRALITY

Abstract. China has embarked on an ambitious journey to achieve carbon neutrality by 2060, with significant policy focus on establishing and enhancing a green financial system. This paper delves into the development of China's green finance, its current status, challenges, and measures to align with carbon neutrality goals. By examining the «three functions and five pillars» framework, the paper analyzes the gaps in green financial standards, environmental information disclosure, incentive mechanisms, and product innovation. The paper proposes recommendations for further refinement of the green financial system and highlights the potential of green finance in facilitating China's transition to a low-carbon economy.

Keywords: Green Finance, Carbon Neutrality, Climate Change, China, Financial Innovation

1. Introduction

Climate change poses a universal challenge that requires collective action from all nations. China, as a global leader in climate action, has committed to peaking carbon dioxide emissions by 2030 and achieving carbon neutrality by 2060. This commitment aligns with broader efforts outlined in the China's 14th Five-Year Plan and long-term vision for 2035 to promote green and low-carbon development, strengthen scientific and technological capabilities, and innovate institutional mechanisms. To fulfill these objectives, China is actively building a robust green financial system that can support and catalyze the transition to a carbon-neutral economy.

The development of green finance in China has been gaining momentum, with increasing emphasis on policy frameworks, standards, incentives, and international cooperation. However, significant challenges remain in aligning the current green financial system with the ambitious carbon neutrality target. This paper proposes recommendations for further refining China's green financial system and emphasizes the potential of green finance in facilitating China's transition to a low-carbon economy. It also advocates for the dissemination and sharing of China's experiences and wisdom in applying its green financial model to other countries, to promote the achievement of the United Nations' Sustainable Development Goals.

2. The Scientific Connotation of Carbon Neutrality

The announcement of China's carbon neutrality goal has sparked extensive discussions among policymakers and researchers globally regarding the concepts and scopes of carbon neutrality, climate neutrality, and net-zero emissions. Clarifying these terms is crucial for setting clear targets and strategies.

Climate Neutrality vs. Net-Zero Emissions: These concepts are not interchangeable due to their differing focus. Climate neutrality focuses on the impact on the climate system, whereas net-zero emissions focus on emissions. Zero impact is not equivalent to zero emissions. Net-zero greenhouse gas emissions do not necessarily equate to zero climate impact, and climate neutrality does not necessarily demand net-zero emissions for all greenhouse gases. For example, certain short-lived greenhouse gases like methane can be stabilized without achieving zero emissions, as long-term stable emissions do not contribute to new climate impacts.

3. Current Status and Characteristics of Green Finance in China

3.1. Development Status

China has emerged as a significant player in the global green finance landscape. Green financial instruments such as green bonds, green loans, and green funds have seen rapid growth. For instance, the green credit balance of China's 21 major banks exceeded RMB 11 trillion, demonstrating the scale and scope of green financing activities (China News Service, 2021). Additionally, China has been active in international green finance cooperation, aiming to include green finance on the G20 Hangzhou Summit agenda and establishing the Green Finance Study Group (GFSG).

3.2. Development Characteristics

3.3. China's green finance development exhibits several notable characteristics:

- Improving Regulatory Framework: The Chinese government has issued various policies and guidelines to support green finance, including the Guiding Opinions on Constructing a Green Financial System.
- Global Cooperation Advocate: China has taken a leading role in global green finance cooperation, engaging through platforms like the International Platform on Sustainable Finance (IPSF) and the Network for Greening the Financial System (NGFS).
- Innovation in Green Financial Products: The market for green financial products has expanded, encompassing green bonds, green funds, green insurance, and more.

4. Challenges in Aligning the Green Financial System with Carbon Neutrality Goals

Despite significant progress, the current green financial system in China faces several challenges in aligning with carbon neutrality goals.

4.1. Inconsistent Green Financial Standards

The green financial standards in China are not fully aligned with carbon neutrality targets. The *Notice on Issuing the Green Bond-Supported Projects Catalogue (2020 Edition)* excludes high-carbon projects related to fossil fuels but has not adjusted other green financial definitions, leading to inconsistencies. For instance, the classification of nuclear energy as a non-green project in the *Green Bond Announcement* by the People's Bank of China (PBOC) contrasts with its classification as green in the *Green Bond Guidelines* by the National Development and Reform Commission (NDRC). These discrepancies undermine the authority and rigor of standards, creating arbitrage opportunities and potential legal issues for market participants.

4.2. Inadequate Environmental Information Disclosure

Effective environmental information disclosure is crucial for guiding capital flows into green industries. However, current disclosure levels in China do not fully meet carbon neutrality requirements. While some financial institutions have begun disclosing green investment and green credit information, most do not disclose brown/high-carbon asset information. Additionally, many institutions lack the capacity to collect, calculate, and assess their carbon footprints and emissions. This lack of transparency hinders effective climate-related risk management and limits the ability to track contributions to real economy decarbonization.

4.3. Misaligned Green Financial Incentive Mechanisms

China's current green financial incentive mechanisms, including fiscal discounts, green development funds, re-lending, and expedited approval processes, are not fully aligned with carbon neutrality goals. One key issue is the lack of differentiated incentives. Both central and local governments offer similar incentives without considering the specific circumstances (costs and risks) faced by various financial institutions when investing in different green projects. This undifferentiated approach dilutes limited financial resources and reduces the effectiveness of incentives in guiding social capital towards green industries. Furthermore, the incentive mechanisms lack operational feasibility, limiting their impact.

5. Measures to Enhance the Green Financial System

To align the green financial system with carbon neutrality goals, the following measures are proposed:

5.1. Refining Green Financial Standards

To ensure consistency and rigor, green financial standards should be harmonized across different financial products and institutions. This includes revising the *Green Bond-Supported Projects Catalogue* to align with carbon neutrality requirements and developing a unified green project identification framework. Harmonizing standards will enhance their credibility, reduce arbitrage opportunities, and facilitate the orderly circulation of green funds.

5.2. Improving Environmental Information Disclosure

Enhancing environmental information disclosure is critical for guiding capital flows and managing climate-related risks. The following measures can improve disclosure levels:

- **Mandatory Environmental Reporting:** Establishing mandatory environmental reporting guidelines will provide a framework for consistent and comprehensive reporting.
- **Enhanced Regulatory Oversight:** Creating a centralized environmental information disclosure database and implementing random audits will ensure the reliability and

timeliness of disclosed information. Penalties for non-compliance will incentivize accurate and timely reporting.

5.3. Refining Green Financial Incentive Mechanisms

To enhance the effectiveness of green financial incentives, the following measures are proposed:

- Differentiated Incentives: Develop differentiated incentives that consider the specific circumstances of various financial institutions and green projects. This will ensure that limited financial resources are targeted where they can have the greatest impact.
- Operationalizing Incentives: Make incentive mechanisms more operational by providing clear guidelines and criteria for eligibility. For instance, offering preferential risk weights and higher loss provision tolerances for green loans can incentivize banks to increase green lending.

5.4. Promoting Green Financial Product Innovation

Innovation in green financial products can expand the market and reduce risks. Leveraging financial technology to streamline approval processes for green credit applications can enhance efficiency. Additionally, developing green insurance and green bonds can diversify the green financial product offering and attract more investors.

5.5. Enhancing Carbon Trading Markets

China's carbon emissions market, the largest in the world, offers significant potential for green finance. However, the market's mechanisms and regulations need improvement. Allowing carbon emissions trading as a financial product within financial markets can leverage market forces to control and regulate emissions, promoting high-quality development of the carbon trading market.

6. Conclusion

China's green finance industry has achieved remarkable growth, with significant increases in green credit balances and green bond issuances. The development of green finance in China is characterized by improving regulatory frameworks, active global cooperation, and innovation in green financial products. However, to achieve carbon neutrality, the green financial system must align with carbon neutrality goals. This requires refining green financial standards, improving environmental information disclosure, refining incentive mechanisms, promoting product innovation, and enhancing carbon trading markets.

As China transitions to a low-carbon economy, green finance will play a pivotal role in mobilizing capital and catalyzing change. By addressing the current challenges and implementing the proposed measures, China can build a robust green financial system that supports its ambitious carbon neutrality target and contributes to global climate action.

Green finance will not only help China achieve its carbon neutrality goals but also steer global capital flows towards green industries, facilitate international exchanges and cooperation in environmentally friendly technologies, provide financial support and set an example for the global response to climate change, jointly promoting the establishment of a green, low-carbon, and sustainable global economic system.

REFERENCES

1. An, Y. (2021). Where is green finance heading under carbon neutrality? China: Chancheng, 03, 52-53.
2. Li, D. (2021). How green finance can help achieve carbon neutrality. China: Bonds, 03, 46-49.

3. An, G. J. (2021). Discussion on the innovative path of green finance under the carbon neutrality goal. China: South China Finance, 02, 87-96.
4. Deng, X. (2020). What is «carbon neutrality»? China: Advances in Climate Change Research, 12, 107-113.
5. Jin, Y. N. (2021). The concept and impact of «carbon neutrality.» China: World Environment, 01, 23-25.
6. China's 21 major banks' green credit balance exceeds 11 trillion yuan. (2021, March 24). China: China News.
7. China's green bond issuance scale in the first quarter exceeded that of the United States. (2021, April 8). China: People's Daily.
8. China's green bond issuance continues to heat up, with a cumulative issuance scale of up to 1.2 trillion yuan. (2021, February 25). China: China Research Network.
9. China's green bond market 2020 annual analysis briefing. (2021, January 19). China: Sina.
10. Xiao, Y. (2021, February 3). How green insurance can serve the new development paradigm. China: China Financial News Network.
- Outlook for the development trend of green finance in China in 2020. (2019, December 27).
11. Tang, X. J. (2021). Research on the development path of green finance under the dual-circulation pattern. China: China National Conditions and Strength, 02, 11-15.
12. Ma, J. (2021, January 20). Improving the green finance system with the goal of carbon neutrality. UK: Financial Times.
13. Zeng, Q. R., & Le, X. F. (2020, June 3). Building a unified green finance standard system in China. China: China Social Sciences Network.
14. Liu, T. (2019). Deficiencies and improvements of China's green finance incentive mechanism. China: World Environment, 09, 49-51.
15. Zhou, L., & Wu, Y. M. (2021). The current situation and suggestions of green finance in China. China: Journal of Tianjin University of Commerce, 01, 39-46.
16. Ma, J. (2021). Opportunities and challenges faced by green finance under the carbon neutrality goal. China: Financial Market Research, 02, 9-17.
17. Wang, H. Q., & Tang, M. Z. (2019). Optimizing China's green finance standard system. China: China Finance, 01, 74-76.
18. Fang, G. R. (2020). On the legislative development and institutional construction of green financial supervision. China: Economic and Trade Law Review, 12, 37-51.
19. Zhong, Y. F., & Sun, H. (2018). Improving the guarantee and incentive mechanism for green finance. China: China Finance, 06, 69-70.
20. He, Y. T. (2020). A brief analysis of the issues of financial technology promoting the innovative development of green finance. China: China Circulation Economics, 12, 151-151.

Kevin Liu

PhD in Economics,
President of New Western University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2141-9041>

Kateryna Sydorenko

PhD in Economics, Associate Professor,
Dean of the College of Business at New Western University,
Professor of the Department of International
Economic Relations, Business and Tourism at
State University "Kyiv Aviation Institute"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3231-2247>

RETHINKING COMPETITIVENESS IN AN ERA OF GLOBAL UNCERTAINTY

Geopolitical instability, economic intensity, rapid technological advancements, and escalating environmental concerns have created a dynamic and often unpredictable environment, rendering traditional frameworks for achieving and sustaining competitive advantage increasingly restricted. A comprehensive re-evaluation of competitiveness is now essential for organizations seeking to thrive in this new era. The purpose of the article is to explore the evolving nature of competitiveness in the face of global uncertainty, to identify emerging perspectives that extend beyond traditional metrics, and to propose strategies for building enhanced resilience and adaptability as critical components of future success.

Integrating the economic and business perspectives, competitiveness at both national and organizational levels traditionally revolves around the core principles of productivity, the ability to succeed in the market (both domestic and international), cost efficiency, and differentiation. While economic competitiveness often focuses on the broader factors that drive a nation's prosperity and trade, business competitiveness emphasizes the strategies and capabilities that allow individual firms to gain an advantage over their rivals. These traditional measures, however, are increasingly being tested by the emergence of significant global uncertainties.

The contemporary global landscape is marked by a combination of uncertainties stemming from various interconnected sources, including geopolitical events, economic instability, technological disruptions, and environmental challenges. These factors collectively create a volatile and unpredictable environment that fundamentally alters the dynamics of competitiveness [4]. It is crucial to recognize that these various sources of global uncertainty are not isolated phenomena but are deeply interconnected and can often amplify each other's effects [3; 5]. For instance, geopolitical tensions can exacerbate economic instability, leading to disruptions in supply chains that are further compounded by climate change impacts or technological vulnerabilities. This interconnectedness underscores the complexity of the current global landscape and the need for a holistic approach to understanding and navigating its uncertainties.

The prevailing global uncertainties are significantly impacting the effectiveness and relevance of traditional measures of competitiveness, such as cost leadership and market share. While these strategies have historically been key drivers of success, the current

environment demands a more nuanced and adaptive approach. These perspectives highlight the importance of resilience, adaptability, innovation, sustainability, and talent development as crucial elements for thriving in an era of global uncertainty.

- Resilience. In the context of competitiveness, resilience refers to an organization's ability to withstand significant shocks and stresses, to recover quickly from disruptions, and to potentially emerge stronger from adversity [2]. Resilience is increasingly recognized as a critical component of overall competitiveness, as it enables entities to navigate the frequent and often unpredictable disruptions that characterize the current global landscape and to sustain their performance despite these challenges [1]. In a world where disruptions, whether geopolitical, economic, technological, or environmental, are becoming more common, the capacity to not only withstand these shocks but also to recover swiftly and efficiently is essential for maintaining sustained success and a competitive edge.

- Adaptability. Adaptability, closely related to resilience, refers to the capacity of an organization to adjust its strategies, operations, and overall approach in response to changes in its external environment. In today's rapidly evolving world, adaptability is increasingly viewed as a key competitive advantage, allowing businesses to respond quickly to shifts in market conditions, changing customer needs, emerging technological trends, and unforeseen challenges, thereby seizing new opportunities and mitigating potential risks.

- Innovation. Continuous innovation is increasingly recognized as essential for long-term competitiveness, enabling organizations to create new sources of value, adapt to changing market needs and the technological landscape, and stay ahead in a rapidly changing world [6]. By fostering a culture of creativity and experimentation, and by investing in research and development, entities can develop novel solutions to emerging challenges, differentiate themselves from competitors, and drive future growth in an uncertain environment.

- Sustainability. Sustainability, encompassing environmental, social, and economic dimensions, is becoming a significant source of competitive advantage, as consumers, investors, and talented employees are drawn to organizations that demonstrate a commitment to responsible and ethical practices [6]. By integrating sustainable practices into their core operations, supply chains, and overall values, entities can enhance their brand image, attract environmentally and socially conscious stakeholders, and potentially realize cost savings through resource efficiency, thereby strengthening their competitive position in the long run.

- Talent Development. Investing in the development of human capital is another crucial emerging perspective on competitiveness, particularly in the context of navigating global uncertainty. In a rapidly changing world, a skilled, knowledgeable, and adaptable workforce is essential for organizational agility, driving innovation, and maintaining overall competitiveness [7]. By fostering a culture of continuous learning, providing opportunities for upskilling and reskilling, and nurturing leadership capabilities, organizations and nations can equip their people with the competencies needed to effectively respond to challenges, embrace new technologies, and contribute to sustained competitive success.

Numerous companies across various industries have demonstrated the ability to adapt their strategies and maintain or enhance their competitiveness in the face of global uncertainty (table 1). Their experiences offer valuable lessons for others seeking to navigate similar challenges.

Table 1

Companies' experience in overcoming uncertainty and creating competitive advantage

Company	Industry	Key Uncertainty Faced	Adaptive Strategies Implemented	Key Outcomes/Impact on Competitiveness
Netflix	Entertainment	Shifting consumer preferences	Transitioned from DVD rentals to streaming, produced original content	Became a streaming giant, disrupted traditional TV and movie industries
Toyota	Automotive	Supply chain disruptions	Diversified suppliers across multiple geographies	Strengthened supply chain resilience
Maersk	Shipping	Cyberattack	Leveraged cloud-based backups and a well-structured IT resilience plan	Restored operations within weeks
Spotify	Entertainment	Shifting consumer habits	Diversified revenue streams with exclusive podcasts	Retained and attracted a strong subscriber base
Google	Technology	Competitive pressures	Focused on delivering the best user experience, continuous innovation	Maintained position as leading search engine
Amazon	E-commerce	Competitive pressures	Focused on user experience, efficient supply chain, continuous innovation	Dominated e-commerce market
Apple	Technology	Competitive pressures	Built strong brand reputation, innovative products, loyal customer base, and a seamless ecosystem	Maintained leadership position in the tech industry
Tesla	Automotive & Energy	Sustainability concerns, competitive pressures	Innovation in electric vehicles and renewable energy solutions, strong brand	Became a highly valuable company, leader in EV market
IKEA	Retail	Sustainability concerns, cost pressures	Invested in renewable energy, waste reduction, sustainable product innovations	Reduced costs, positioned as industry leader in sustainability
Unilever	Consumer Goods	Sustainability concerns	Integrated sustainability into all aspects of its business through the Sustainable Living Plan	Brands within the plan grew significantly faster

Expert opinions on the future of global competitiveness converge on several key themes, indicating a significant evolution from traditional measures. There is a growing consensus among thought leaders that competitiveness can no longer be solely defined by metrics such as unit labor costs. Instead, a broader perspective is needed, one that encompasses innovation, sustainability, and social inclusion as essential components. This shift recognizes that while cost efficiency remains important, the ability to generate new ideas, operate in an environmentally and socially responsible manner, and contribute to societal well-being will be increasingly critical for sustained success in the global marketplace.

In conclusion, it should be noted that the fundamental shifts in the global landscape, characterized by increasing and interconnected uncertainties, challenge the traditional

understanding of competitiveness. Emerging perspectives emphasize the critical importance of resilience, the ability to recover from shocks; adaptability, the capacity to adjust strategies and operations in response to change; innovation, the continuous creation of new value; sustainability, encompassing environmental, social, and economic responsibility; and talent development, investing in the skills and capabilities of the workforce. These emerging perspectives suggest that competitiveness is defined by a broader set of capabilities that enable organizations to not only outperform rivals in the present but also to thrive in the face of future uncertainties. The evolving nature of competitiveness demands that leaders at all levels adopt a more holistic and dynamic approach. Embracing uncertainty as a constant rather than an anomaly, and proactively building resilience and adaptability into core strategies will be crucial for thriving in the complex and unpredictable world. The future of competitiveness lies not just in efficiency and scale, but in the capacity to learn, evolve, and contribute to a more sustainable and prosperous global future.

REFERENCES:

1. Browder, R., Dwyer, S., You, J., Klein, P., Audretsch, D., Bundy J., Linnenluecke, M., Sirmon, D., & Williams, T. (2024). Perspectives on Organizational Resilience-Seeking. doi: <https://doi.org/10.5465/AMPROC.2024.13076symposium>.
2. McKinsey (2024). Developing a resilient, adaptable workforce for an uncertain future. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/people-and-organizational-performance/our-insights/developing-a-resilient-adaptable-workforce-for-an-uncertain-future>.
3. OECD (2025). Global economic outlook uncertain as growth slows, inflationary pressures persist and trade policies cloud outlook. URL: <https://www.oecd.org/en/about/news/press-releases/2025/03/global-economic-outlook-uncertain-as-growth-slows-inflationary-pressure-persists-and-trade-policies-cloud-outlook.html>.
4. UN (2025). World Economic Situation and Prospects. URL: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects-february-2025-briefing-no-187/>.
5. UNCTAD (2025). Trade and development foresights 2025: Under pressure – uncertainty reshapes global economic prospects. URL: <https://unctad.org/publication/trade-and-development-foresights-2025-under-pressure-uncertainty-reshapes-global>.
6. Urbancova, H., & Vrabcova, P. (2023). Sustainability-oriented Innovation: Crucial Sources to Achieve Competitiveness. *Ekonomický časopis/Journal of Economics*, 71(1), 46-64. 0013-3035. DOI: <https://doi.org/10.31577/ekoncas.2023.01.03>.
7. WEF (2023). These countries are the best at attracting, developing and retaining talent. URL: <https://www.weforum.org/stories/2023/11/most-talent-competitive-countries-2023/>.

УДК 339.9

Марія Алістратова

студентка

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Науковий керівник – Прокоп'єва А.А., к.е.н., доцент кафедри

міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

РОЛЬ КРИПТОВАЛЮТ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ключові слова: криптовалюти, фінансовий ринок України, цифрові активи, регулювання, інновації

У контексті глобальної цифровізації криптовалюти відіграють все важливішу роль у трансформації фінансових ринків, зокрема в Україні. Ринок віртуальних активів в Україні демонструє динамічний розвиток, що супроводжується активною участю у глобальному криптовалютному середовищі. За даними Chainalysis, у 2022 році Україна посіла 3 місце у світі за рівнем впровадження криптовалют серед населення [1].

Становлення криптовалют як фінансового інструменту в Україні стимулювалося потребою в альтернативних каналах інвестування, швидких міжнародних транзакціях і відсутністю бар'єрів для входу на ринок. Розвинений ІТ-сектор і високий рівень цифрової грамотності стали фундаментом для зростання криптовалютної спільноти. У 2022 році Верховна Рада прийняла Закон України «Про віртуальні активи», який закріпив правовий статус криптовалют, що стало важливим кроком на шляху до інтеграції цифрових активів у національну економіку [2]. Уряд планує впровадження відповідних змін до Податкового кодексу, що має забезпечити прозоре оподаткування операцій з криптоактивами [5].

Однак, незважаючи на позитивні зрушення, ринок стикається з низкою проблем. Серед основних: відсутність підзаконних актів для повноцінного функціонування закону, низький рівень фінансової грамотності населення щодо цифрових активів, ризики шахрайства та кібератак, складність контролю операцій для податкових органів і значна частка тіньового обігу. Також бракує державних ініціатив щодо просвітництва громадян у сфері цифрових фінансів [5].

У відповідь на зростаючу роль криптовалют, НБУ вивчає можливості впровадження цифрової гривні (CBDC), що дозволить зберегти державний монетарний контроль у цифровому середовищі. Проведені консультації із зацікавленими сторонами демонструють інтерес до створення регульованого цифрового активу з високим рівнем захисту користувачів [3].

Попри виклики, крипторинки в Україні має значний потенціал для інновацій, розвитку фінтех-компаній і залучення іноземних інвестицій. Участь українських блокчейн-розробників у міжнародних DeFi-проєктах, зростання обсягів P2P-торгівлі, запуск національних бірж, використання токенизації в державних реєстрах — усе це вказує на зростаючу самодостатність цифрової економіки. Україна має всі передумови стати лідером у регіоні з розвитку криптоіндустрії, якщо будуть забезпечені стабільність, безпека та підтримка з боку держави [4].

Висновок

Криптовалюти в Україні з одного боку створюють ризики для фінансової стабільності, а з іншого – відкривають нові можливості для модернізації ринку, підвищення прозорості та ефективності фінансових операцій. Їхня роль у трансформації фінансового ринку дедалі зростає. Надалі важливо забезпечити баланс між інноваціями та регулюванням, що дозволить ефективно інтегрувати криптовалюти в економічну систему України, зберігаючи при цьому фінансову стабільність та інтереси громадян.

Список використаних джерел:

1. Вже у вересні Україна може повністю легалізувати криптовалюти. Forbes Україна. (2023). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forbes.ua/money/vzhe-u-veresni-ukraina-mozhe-povnistyu-legalizuvati-kriptovalyuti-ta-vvesti-podatki-skilki-dovedetsya-platiti-vlasnikam-kripti-13062023-14162>
2. Закон України «Про віртуальні активи» від 15.03.2022 № 2074-IX. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2074-20>
3. Національний банк України. (2023). Проєкт концепції е-гривні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia>
4. Chainalysis. (2022). The 2022 Global Crypto Adoption Index. – [Electronic resource]. – Access: <https://www.chainalysis.com/blog/2022-global-crypto-adoption-index/>
5. Deloitte Ukraine. (2023). Crypto in Ukraine: Legal and taxation landscape. – [Electronic resource]. – Access: <https://www.deloitte.com/de/de/services/tax/events/future-of-ukraine-doing-business-from-a-tax-and-legal-perspective.html>

УДК 338.48-6:641/642(477)(043.2)

О.Ю. Беляєва

Здобувачка 4-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство»,

Науковий керівник: **О.А.Борисюк**, к.геогр.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ КУЛІНАРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Кулінарний туризм в Україні почав свій розвиток на початку XXI ст. на фоні здобуття Україною незалежності та вибору її орієнтації на європейський напрямок, а також зосередження на сфері туризму як на пріоритетному напрямі розвитку й суттєвому джерелі отримання прибутків. Україна володіє рядом чинників, що позитивно впливають на створення сприятливого підґрунтя для розвитку кулінарного туризму, зокрема: багата історико-культурна спадщина; вдале географічне розташування; сприятливий клімат; національні культурні традиції й гостинність народу; регіональне гастрорізноманіття; й міжнародний інтерес (визнання борщу ЮНЕСКО як частину нематеріальної культурної спадщини України).

Проведене Інститутом світової політики у 2011 році дослідження показало, що в найближчих до України державах український народ насамперед асоціюється із гостинністю, а отже із національною кухнею, самобутністю та повагою до гостей [1]. Найвизначнішими стравами української кухні, в тому числі у відношенні до кулінарного туризму, є борщ з пампушками, запорізький капусняк, деруни, вареники, сало, налисники, банош, бограч, гомбовці, котлета по-київськи, полтавські галушки, крученики тощо. Крім того, іншими продуктами, що класифікують як перспективні об'єкти територіальної ідентичності та такі, що формують кулінарно-туристичну привабливість дестинації, є гуцульська бринза, херсонський кавун, мелітопольська черешня, регіональне вино (Херсонське, Бессарабське, Закарпатське, Кримське) [2].

Одним із важливих елементів кулінарної подорожі є відвідання закладів громадського харчування та підприємств харчової продукції. Станом на вересень 2024 року, в Україні налічується 16 400 ресторанів, а також понад 2 000 підприємств харчової галузі [3]. Крім того, за даними Державної статистичної служби України станом на кінець 2019 року в Україні було зареєстровано 57 712 закладів ресторанного господарства. Серед них – найбільше у Київській області (4 505 закладів), а найменше – у Тернопільській (769 закладів) [4].

Найбільші потоки кулінарних туристів мають ті регіони та міста, у яких сконцентровані інтерактивні туристичні послуги, в основі яких покладені кулінарні звичаї та традиції українського народу, тобто фестивалі, ярмарки та інші схожі події. Щорічно в Україні проводяться десятки фестивалів гастрономічного характеру. Наприклад, Фестиваль кави (Львів), Сорочинський ярмарок (с. Великі Сорочинці), Галицька дефіляда (Тернопіль), Сонячний напій (Ужгород), Закарпатське божоле (Ужгород), Червене вино (Мукачево) та ін. Традиційно більшість кулінарних подій проводяться на Закарпатті та Львівщині.

Підприємства харчової галузі подекуди організовують екскурсії з метою демонстрації потужності, масштабності та технології виробництва власної продукції, а також задля ознайомлення з асортиментом, презентації нового продукту або проведення дегустації. Серед підприємств винного виробництва в Україні такою діяльністю займаються: Виноробне господарство князя Трубецького (с. Веселе, Херсонська обл.), Будинок марочних коньяків «Таврія» (м. Нова Каховка, Херсонська обл.), Винарня «Колоніст» (с. Криничне, Одеська обл.), Винарня «Бейкуш» (с. Чорноморка, Миколаївська обл.), Виноробний комплекс «Чизай» (м. Берегове, Закарпатська обл.), Винний завод «Леанка» (с. Середнє, Закарпатська обл.), Винарня Олександра Ковача (м. Ужгород) та інші. Зокрема на винзаводі «Леанка» Закарпатської області можна побувати у старовинних винних підвалах с. Середнє, що простягаються на довжину понад 4 км, закладені ще у 1557 році.

Інтерес представляють й кондитерські підприємства, яких в Україні із великими масштабами виробництва працює понад кілька десятків: ABK, ROSHEN, Стріла, Ярич, Конті, Світоч, Міленіум, Україна, Бісквіт-Шоколад, Вінницька кондитерська фабрика, Бісквітна фабрика, Житомирська кондитерська фабрика, Харків'янка, Кременчуцька кондитерська фабрика тощо. Туристичну цікавість з точки зору кулінарного туризму представляє також Львівська майстерня шоколаду, що давно розширилась за межі Львова та України, і тепер пригощає львівським автентичним смаком солодощів у магазинах, відкритих у великій кількості українських міст, а також в Баку, столиці Азербайджану.

Щодо галузі ресторанного господарства України, найбільшою затребуваністю характеризується саме українська національна кухня – її частка займає понад третину серед усіх закладів харчування в країні [5]. Такий показник є сприятливим для форму-

вання потоків кулінарних туристів, адже значна кількість ресторанних господарств презентує автентичну українську кухню та надає своїм гостям можливість безпосередньо ознайомитись із традиціями української гастрономії.

З дослідження української регіональної гастрономії, можна зробити висновок, що Україна є багатою на кулінарні туристичні ресурси. На даному етапі в країні сформовані декілька основних центрів кулінарного туризму: Львів, Київ, Одеса, Харків, Полтава, традиційна кулінарія яких відображена у автентичності та поширеності страв регіонального походження, а також туристичним потокам до яких сприяє порівняно високий рівень туристичної інфраструктури (транспорт, наявність готелів та закладів ресторанного господарства, зокрема таких, що відображають місцеву гастрономічну спадщину та культуру) й можливість поєднання кулінарної подорожі із відвіданням визначних культурно-історичних пам'яток. Варто зазначити, що місто Львів прийнято вважати гастрономічною столицею України, у якій поєднуються галицькі кулінарні традиції, кавова й десертна культура й звичай броварства.

Отже, на цей день найбільший потенціал розвитку кулінарного туризму мають Закарпатська, Київська, Львівська, Одеська, Полтавська області й такі міста як Київ, Луцьк, Одеса та Львів, завдяки проведенню у них великої кількості національних свят, гастрономічних фестивалів, подій, демонстрацій автентичних традицій, а також завдяки регіональній гастрономічній специфіці. Кулінарний туризм в Україні має значний потенціал для розвитку завдяки багатству гастрономічних традицій, розмаїттю регіональних кухонь, загальносвітовим тенденціям зростаючого інтересу до кулінарних подорожей. Українська кухня є унікальним елементом національної культури і завдяки своєму міжнародному визнанню володіє світовим інтересом. На даному етапі кулінарний туризм в Україні підтримується здебільшого завдяки проведенню в країні гастрофестивалей (72 кулінарні фестивалі станом на 2019 рік), гастрономічними організаціями, а також завдяки вітчизняним туристичним операторам, що створюють туристичні пропозиції з кулінарного туризму, найбільшими серед яких є: Wonders & Holidays, «Відвідай» й «Навігатор Україна».

Список використаних джерел:

1. З чим у світі асоціюють Україну (опитування). URL: <https://www.unian.ua/politics/509978-z-chim-u-sviti-asotsiyuyut-ukrajinu-opituvannya.html>
2. Крикунова В.М. Сутність та напрями розвитку кулінарного туризму в Україні та країнах світу // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Вип. № 34. С. 122-127. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/34_2020ua/22.pdf
3. Кількість клієнтів змінилася. Як ресторани виживають на третьому році війни – що сталося із середнім чеком. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/yak-zminilisya-ukrajinski-restorani-za-chas-viyeni-50462473.html>
4. Панова І.О. Проблеми та перспективи розвитку гастрономічного туризму в Україні (на прикладі Закарпатської області) // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Х.: ХНУ ім. Каразіна, 2021. Вип. 13. С. 196-208. URL: <file:///C:/Users/Adm/Downloads/17545-Article%20Text-34478-1-10-20210719.pdf>
5. Скавронська І.В. Пріоритетні напрями розвитку ресторанної справи в контексті світового досвіду // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Ч.: ЧТЕУ, 2009. Вип. 2. С. 232-244. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/skavronska2.htm

А.А. Бойко

здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Туризмознавство»,

Науковий керівник – **Наталія Татаренко**, к.е.н., професор
професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

АДАПТАЦІЯ ДОСВІДУ РОЗВИТКУ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ В ЧОРНОГОРІЇ ДО УМОВ УКРАЇНИ

Активний туризм – один з найбільш динамічно зростаючих сегментів туристичної індустрії. Чорногорія за останні роки стала справжнім «раєм» для любителів активного відпочинку, пропонуючи унікальні природні ландшафти для різноманітних видів дозвілля. Досвід Чорногорії, як країни з схожими до України географічними можливостями (гори, річки, море), є надзвичайно цінним з огляду на розвиток активного туризму. Розглянемо основні популярні форми активного туризму в Чорногорії, особливості їх впровадження (інфраструктура, сервіси, регулювання), а також оцінимо, як цей досвід можна адаптувати в Україні. Визначимо, які види активного туризму вже представлені в Україні, а які потребують впровадження, та окреслимо необхідні зміни для успішної адаптації.

Чорногорія, маючи різноманітний рельєф – від Адріатичного узбережжя до високих гір Динарського нагір'я – пропонує широкий спектр активних розваг для туристів.

За даними аналітики пошукових запитів туристів, рафтинг у Чорногорії посідає перше місце за популярністю, що не дивно, адже країна славиться гірськими річками, зокрема сплавами по річці Тара – одному з найглибших каньйонів Європи.

На другому місці – кемпінг/табірний відпочинок, а на третьому – піший туризм (трекінг, хайкінг), інтерес до якого стрімко зростає. Гірські масиви Дурмітор, Проклетіє, Бієласиця обладнані численними пішохідними маршрутами різного рівня складності, що приваблює любителів гірських походів [1].

Значною популярністю користуються водні види активності: дайвінг у чистих адріатичних водах та кайтсерфінг на вітряних пляжах, особливо на знаменитому пляжі Велика Плажа в Улцині. Для шукачів адреналіну Чорногорія пропонує захопливий зіплайн та каньйонінг – екстремальні походи по гірських річкових ущелинах. Символом каньйонінгу став каньйон річки Комарниця Nevidio, проходження якого гарантує 2–3 години стрибків у водні котли, плавання та спусків по водоспадах у супроводі досвідчених гідів.

Окрім цього, Чорногорія задовольняє попит і на інші види активного дозвілля: кайакінг на озерах і вздовж узбережжя, парашутизм – польоти з гірських стартів над узбережжям або горами, верхова їзда мальовничими стежками, велотуризм, скелелазіння на скелях, маршрути via ferrata, риболовля та навіть спостереження за птахами. Як бачимо, спектр активностей – від екстремальних до спокійно-пізнавальних – дуже широкий, що робить Чорногорію універсальною локацією для активних туристів.

Успіх Чорногорії в розвитку активних видів туризму значною мірою зумовлений інвестиціями в інфраструктуру та наявністю якісних сервісів. Ще у 2007 році країна прийняла Національний Туристичний майстер-план, який передбачав розвиток саме природно-орієнтованого туризму – створення нових туристичних стежок, веломарш-

рутів, баз відпочинку. На практиці в гірських національних парках (Дурмітор, Ловчен, Проклетіє) прокладено та промарковано десятки пішохідних маршрутів, встановлено інформаційні стенди, облаштовано оглядові майданчики. Уздовж популярних трекінгових шляхів діють гірські притулки і будиночки для ночівлі туристів, кемпінги. Для каньйонінгу створено спеціалізовані тури: локальні компанії пропонують повне спорядження (гідрокостюми, шоломи, мотузки), а гідами виступають професіонали, часто члени гірської рятувальної служби [4].

Відомо, що проводити туристів каньйоном Nevidio мають право гідів, які пройшли його сотні разів і володіють навичками рятувальників – це свідчить про увагу до безпеки. Для рафтингу створена розгалужена інфраструктура рафтингових кемпінгів на березі Тари та інших річок (комплекси, що надають проживання, харчування, оренду плотів і послуги інструкторів). Парапланеризм в Чорногорії також поставлений на комерційну основу, є кілька клубів (у Будві, Герцег-Нові, на гірських курортах), які організовують тандемні польоти для туристів. Використовуються сертифіковані пілоти з багаторічним досвідом, для запуску парапланів облаштовані стартові майданчики на схилах і безпечні зони приземлення; польоти проводяться лише за сприятливих метеоумов. Велотуризм у гірських районах, таких як Бієласиця чи сільська місцевість Нікшича, прокладаються маунтінбайкові траси, видаються карти веломаршрутів, можливий трансфер велосипедистів і велосипедів на початок маршруту. Велопрокат доступний у туристичних центрах [4].

Дайвінг-центри на узбережжі (Котор, Будва) мають усе необхідне спорядження і сертифікованих інструкторів PADI, пропонують занурення до підводних печер чи затонулих кораблів Адріатики. Влада Чорногорії вимагає від операторів активного туризму отримання ліцензій і страхування відповідальності, хоча поки що відсутній окремий державний орган, що б суворо контролював дотримання техніки безпеки. Таким чином, регулювання тримається на поєднанні обов'язкової сертифікації гідів/інструкторів і саморегуляції ринку: професійні асоціації й репутація операторів є запорукою якості послуг. В цілому, у Чорногорії склалася екосистема активного туризму: природні локації інтегровані з туристичною інфраструктурою (проживання, харчування, транспорт), інформація про маршрути широко доступна (карти, мобільні додатки), а турист може обрати як самостійну подорож, так і організований тур з повним супроводом [1].

Україна володіє значним потенціалом для розвитку активного туризму – насамперед, завдяки своїм природним умовам. Гірський туризм (трекінг) вже давно практикується в Українських Карпатах. Останніми роками завдяки зусиллям ентузіастів та органів місцевої влади в Карпатському регіоні також впроваджується інфраструктура: маркуються туристичні маршрути за європейськими стандартами, встановлюються вказівники, створюються притулки для ночівлі (наприклад, притулок на перемичці під г. Піп Іван, тощо). Є приклади розвитку велотуризму – так, у Карпатах реалізуються проекти велошляхів, у містах і навколо них з'являються велодоріжки. Рафтинг в Україні набув популярності на Черемоші (Івано-Франківщина), Південному Бузі (Миколаївщина, каньйон Мигія) та на гірських річках Закарпаття [3].

Діють комерційні рафтинг-табори, зокрема на Черемоші в сезон сплавів (весна) працюють десятки компаній, що надають послуги інструктора і спорядження. Парапланеризм також представлений: існують клуби парапланеристів у різних регіонах (наприклад, на схилах поблизу Львова, в горах Криму до 2014 року активно проводились фестивалі парапланеристів, на Київщині є тандемні польоти над пагорбами). Втім, поки що це радше спортивні секції для ентузіастів, ніж масовий туристичний продукт. Каньйонінг як окремий вид пригодницького туризму в Україні майже не ро-

звинений, хоча потенційно деякі локації придатні для цього: вузькі гірські ущелини з водоспадами є в Карпатах (напр. Чорний Черемош має невеликі каньйони, або Соколине Бер'ємо на Закарпатті), проте вони мало відомі і не оснащені для проходження груп туристів. Скельні каньйони Південного Бугу та Дністра придатні для хайкінгу, скелелазіння, але не класичного каньйонінгу з водними перешкодами. Дайвінг в Україні зосереджувався на Чорному морі (узбережжя Одещини, Крим) та на затоплених кар'єрах (у центральних областях), проте через воєнні дії і окупацію частини територій морський дайвінг обмежений. Зіплайни стали популярною атракцією у туристичних місцях (є кілька зіплайнів в Карпатах – Буковель, Тростян, у каньйоні в Буках на Черкащині та ін.), тож цей елемент активного дозвілля вже інтегрується [2].

Отже, деякі види активного туризму в Україні вже розвиваються природним шляхом (трекінг, рафтинг, велотури), проте інші поки що слабо представлені або відсутні. Зокрема, каньйонінг практично відсутній як комерційна послуга; парашутизм та дайвінг не набули масовості серед туристів; організований кемпінг (як окрема туристична пропозиція) лиш перебуває на початковому етапі. Це вказує на значні можливості для зростання: Україна має місця, де можна запровадити аналогічні продукти, спираючись на чорногорський досвід, але потрібні цілеспрямовані дії.

Література

1. Najpopularnije outdoor aktivnosti Za turiste u crnoj gori. URL: <https://24kroz7.com/stav/da-li-znate-koliko-je-popularan-aktivni-turizam-u-crnoj-gori/>
2. Сучасний стан активного туризму в Україні. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/active-tourism.htm
3. Розвиток активного туризму в Україні. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/derebchynska.htm#:~:text=Досліджуючи%20сучасну%20наукову%20літературу%20з,ландшафтом%20та%20збереженням%20природним%20середовищем.
4. Чим приваблива Чорногорія для туристів і що потрібно для подальшого розвитку туристичної інфраструктури. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/privlekatelna-chnogoriya-turistov-nuzhno-1473033562.html>

УДК 338.48:658

Бондар Р.І.

здобувачка 3-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Туризмознавство»,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ
Науковий керівник: **Беркова О.П.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин бізнесу та туризму
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ
ORCID: 0000-0002-4803-466X

КОНЦЕПЦІЯ ТА ФУНКЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ: СУЧАСНИЙ АНАЛІЗ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Ефективний розвиток туристичних підприємств залежить від застосування комплексного менеджменту, який дозволяє забезпечити стабільне функціонування, адаптацію до змін ринку та задоволення потреб споживачів. Недостатньо вивченими

залишаються питання ефективності реалізації функцій менеджменту в туристичному бізнесі, що актуалізує тему дослідження. Метою дослідження є визначення функцій менеджменту в туризмі, встановлення їх взаємозв'язку із місією та цілями туристичних підприємств, виявлення недоліків їх реалізації та розробка рекомендацій щодо їх удосконалення в умовах сучасного туристичного ринку.

Функції управління в туризмі охоплюють комплекс заходів, спрямованих на ефективну організацію діяльності підприємств галузі. Планування передбачає розробку стратегій розвитку, наприклад, впровадження екотуризму в Карпатах для залучення свідомих мандрівників. Організація включає формування структури компанії, наприклад, у туристичному агентстві «Join UP!» є відділи бронювання, маркетингу та роботи з партнерами. Мотивація важлива для персоналу – готельні мережі, такі як «Rixos», запроваджують бонусні програми для найкращих працівників. Координація сприяє узгодженню процесів, наприклад, при організації міжнародного туру важливо синхронізувати роботу перевізників, готелів та гідів. Контроль забезпечує якість послуг, як-от перевірка стандартів харчування в ресторанах туристичних комплексів. Маркетингове управління допомагає залучати клієнтів, наприклад, компанія «TUI» активно використовує рекламу в соцмережах та співпрацює з блогерами. Інноваційний менеджмент сприяє впровадженню технологій – туристичний бізнес дедалі частіше використовує чат-боти та VR-тури для онлайн-презентації готелів. У сукупності ці функції дозволяють підприємствам ефективно працювати, розширювати ринок і покращувати рівень обслуговування туристів.

Як показав аналіз, функції менеджменту в туризмі є ключовими механізмами реалізації поставлених цілей, вони включають: планування, наприклад, компанія TUI Group активно використовує планування для розширення своєї присутності на міжнародних ринках, що дозволяє ефективно розподіляти ресурси та впроваджувати нові туристичні маршрути., Наприклад, у Booking впроваджено автоматизовані системи контролю якості сервісу, що дозволяє швидко реагувати на відгуки клієнтів, та координацію. Аналіз показав, що недостатня інтеграція контролюючих функцій на багатьох туристичних підприємствах призводить до зниження якості обслуговування та втрати клієнтів. На рисунку 1 зображено результати проведеного автором аналізу функцій управління туристичних підприємств «Адріатик Тревел», «Поїхали з нами», «Coral Travel» та «Відпустка 24/7».

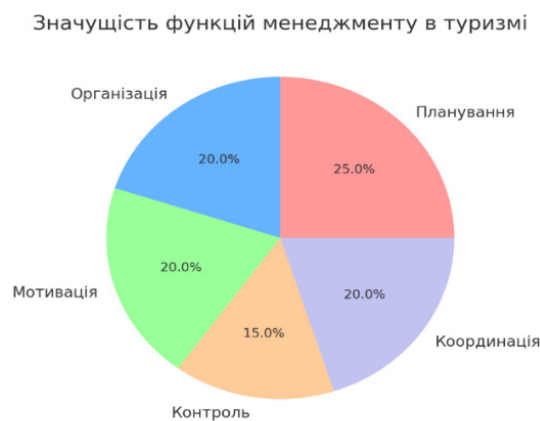

Рис.1 Розподіл функцій менеджменту в туризмі на туристичних підприємствах
Примітка: Розроблено автором на основі аналізу туристичних підприємств [1]

Аналіз відображає значущість кожної функції у туристичному менеджменті, а відсотковий розподіл показує, що найбільша увага приділяється плануванню та ор-

ганізації, тоді як функції контролю та мотивації часто недооцінюють. Найбільша увага приділяється плануванню (25%), що є ключовим етапом у розробці туристичних продуктів, стратегічному розвитку компаній і забезпеченні якісного обслуговування клієнтів. Організація (20%) та координація (20%) також займають важливе місце, що свідчить про необхідність чіткої взаємодії між відділами, партнерськими структурами та клієнтами. Водночас мотивація персоналу (20%) та контроль (15%) отримали менше значення, що може вказувати на певну недооцінку цих аспектів у туристичному менеджменті. Однак ефективний контроль та мотивування працівників є важливими для покращення якості сервісу та підвищення конкурентоспроможності компаній.

Загалом, діаграма демонструє, що основна увага зосереджена на стратегічному плануванні та організаційних процесах. Чому туристичні підприємства надають перевагу розвитку саме функції планування? Функція планування зумовлює необхідність правильного формування місії та цілей туристичних підприємств, адже саме вони визначають стратегічні орієнтири та напрями розвитку. Чітке визначення місії та відповідне стратегічне планування дозволяють туристичним підприємствам, зміцнювати свої конкурентні позиції, впроваджувати інновації та задовольняти потреби споживачів. Для вдосконалення реалізації функцій менеджменту в туризмі доцільно впроваджувати комплексний підхід до формування місії та цілей, забезпечуючи їхню відповідність ринковим умовам. Крім того, необхідно розширювати інструменти контролю якості, інтегрувати сучасні технології аналітики та автоматизації управлінських процесів.

Функції менеджменту в туризмі тісно пов'язані з місією підприємства, оскільки вони визначають, як організація досягає своїх стратегічних цілей і цінностей. Наприклад, у компанії TUI місія полягає в наданні якісних і доступних туристичних послуг, що відповідає функціям планування та організації. В плануванні вони аналізують попит на різні напрямки, розробляючи тури, які задовольняють потреби клієнтів. Для ефективної організації структура компанії включає підрозділи, що відповідають за різні аспекти діяльності — маркетинг, продажі, обслуговування клієнтів, що дозволяє чітко реалізувати місію компанії. У готельній мережі Rixos місія зосереджена на наданні розкішного відпочинку з акцентом на сервіс і комфорт. Відповідно, функція мотивації спрямована на залучення висококваліфікованого персоналу та створення комфортних умов праці для досягнення високих стандартів обслуговування. Це підтверджується застосуванням бонусних програм для персоналу, орієнтованих на досягнення стандартів якості. В свою чергу, функція координації на підприємствах, таких як Join UP!, полягає в синхронізації роботи між відділами продажу, маркетингу та обслуговування клієнтів. Це допомагає компанії ефективно надавати послуги, які відповідають заявленій місії — забезпечення бездоганного обслуговування та клієнтського досвіду. Нарешті, функція контролю на прикладі Accor Hotels демонструє важливість постійного моніторингу якості послуг для відповідності місії компанії, що полягає в підтримці високих стандартів готельного обслуговування, зокрема через регулярні перевірки та зворотний зв'язок від гостей.

В умовах сьогодення, для удосконалення функцій управління туристичні підприємства повинні активно використовувати цифрові технології. Планування можна покращити за допомогою аналітики великих даних, що дозволяє прогнозувати попит і адаптувати пропозиції. Організацію варто оптимізувати шляхом автоматизації бізнес-процесів, наприклад, впровадження CRM-систем для управління бронюваннями. Мотивація персоналу підвищується через гейміфікацію та бонусні програми, що стимулюють якісне обслуговування клієнтів. Координація ефективніша при використанні єдиних інформаційних платформ, які синхронізують роботу всіх відділів. Кон-

троль можна посилити завдяки онлайн-відгукам та системам зворотного зв'язку, що допомагають швидко реагувати на потреби клієнтів. Маркетингове управління має орієнтуватися на цифровий маркетинг, співпрацю з блогерами та персоналізовані рекламні кампанії. Інноваційний підхід, зокрема впровадження VR-турів і штучного інтелекту, сприятиме залученню нових клієнтів та підвищенню конкурентоспроможності компанії.

Таким чином, функції менеджменту є основою ефективного управління туристичними підприємствами. Чітке визначення місії, стратегічних цілей та ефективна реалізація функцій управління дозволяють підвищити конкурентоспроможність туристичних компаній. Результати дослідження можуть бути використані для розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення менеджменту в туризмі.

Список використаних джерел:

1. Козловський Є. В. Менеджмент туристичної діяльності. – Київ: Центр навчальної літератури, 2021.
2. Гончаренко Т. В. Організація і управління туристичним бізнесом. – Львів: Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2020.
3. Гуменюк О. О. «Економіка і управління туристичним бізнесом». – Львів: Видавництво ЛНУ, 2022.

Борзенко Борис Вікторович

студент 2 курсу магістратури

Київський національний університет будівництва і архітектури

Кафедра теорії архітектури і архітектурного проектування

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОЕКТУВАННЯ ПІДЗЕМНИХ ВИРОБНИЧИХ КОМПЛЕКСІВ

Підземні виробничі комплекси є важливою складовою сучасного міського середовища. Їх значення необхідно розглядати з двох основних перспектив: економічної та урбаністичної у мирний час, а також з точки зору безпеки і захисту у військовий час.

Зростаючий попит на оптимізацію використання міських територій робить дослідження типологічних аспектів архітектурно-планувальної організації підземних виробничих комплексів вкрай актуальним. В умовах інтенсивної урбанізації та обмеженості доступних земельних ресурсів, підземні простори стають перспективним рішенням для розміщення виробничих об'єктів. Це дозволяє економити цінні наземні території для інших потреб, таких як житлова забудова, рекреаційні зони та транспортна інфраструктура. [1]

З економічної точки зору, підземні виробничі комплекси використовують незадіяну частину міської території, адаптуючись та інтегруючись у існуючі інфраструктурні мережі. Відповідна інтеграція призводить до модернізації міських мереж, створюючи сприятливі умови для дублювання систем сполучень, формування нових багаторівневих систем міського середовища. Також, розташування виробничих об'єктів під землею може зменшити вплив на довкілля та знизити рівень шуму, що сприяє поліпшенню якості життя у міських районах.

У контексті військових дій підземні виробничі комплекси набувають ще більшої значущості, стаючи не лише економічно вигідними, а й критично важливими з точки зору безпеки. Їх розташування під землею забезпечує кращий захист виробничих потужностей від обстрілів, авіаударів та інших загроз. Це сприяє стабільності роботи виробництва навіть у складних умовах, коли надземні об'єкти можуть бути частково або повністю зруйновані.

Забезпечення безпеки працівників також є ключовим аспектом. Підземні комплекси можуть бути укриттями, які надають захист працівникам під час небезпеки, зберігаючи при цьому виробничий процес. Окрім цього, у випадках критичних ситуацій, ці комплекси можуть бути використані як укриття для цивільного населення, надаючи захист від обстрілів та інших загроз. [2-3]

Підземні виробничі комплекси представляють собою стратегічно важливі об'єкти як у мирний, так і у військовий час, що вимагає детального аналізу та розробки інноваційних підходів до їх проектування.

Проектування підземних виробничих комплексів є складним і багатогранним завданням, що вимагає врахування як технологічних, так і архітектурно-планувальних аспектів. Досвід проектування таких об'єктів в Україні та за кордоном демонструє різні підходи до вирішення цих завдань, залежно від місцевих умов, нормативних вимог та технологічних інновацій.

В Україні проектування підземних виробничих комплексів набуває особливого значення в умовах війни, коли надземний простір обмежений та небезпечний або використовується для інших важливих функцій. Підземний простір стає альтернативою для розміщення виробничих об'єктів, що дозволяє не лише оптимізувати використання території, але й забезпечити захист важливих інфраструктурних об'єктів у разі надзвичайних ситуацій.

В Україні є кілька підземних виробничих комплексів, які успішно інтегровані в міське середовище та відіграють важливу роль у промисловій інфраструктурі. [4-5]

Київський завод шампанських вин «Столичний»: Частина виробничих приміщень заводу знаходиться під землею. Це сприяє підтримці постійної температури, необхідної для виробництва та зберігання шампанського. Підземне розташування допомагає зберегти стабільний мікроклімат і економити енергію на охолодження.

На міжнародному рівні досвід проектування підземних виробничих комплексів є досить різноманітним і відображає передові інженерні та архітектурні рішення, спрямовані на оптимізацію використання обмеженого простору і забезпечення стійкості інфраструктури.

Хоча це не традиційний виробничий завод, а підземний дата-центр, його можна віднести до категорії високотехнологічних підземних підприємств. Побудований у колишньому ядерному бункері на глибині 30 метрів під землею, цей комплекс обслуговує інфраструктуру інтернет-послуг і хостингу, забезпечуючи високу ступінь захисту та безпеки для своїх клієнтів. [6]

Рис 1.1 Підземний дата-центр Pionen Data Center
Стокгольм, Швеція

Рис 1.6 Підземний цех збірки апаратів ST Engineering Land Systems, Сінгапур

Це сучасний підземний виробничий комплекс, що спеціалізується на виробництві зброї та оборонного обладнання. Завод розташований під землею, що забезпечує високу ступінь безпеки та секретності для виготовлення точних механізмів і систем озброєння. У таких умовах також проводяться випробування обладнання та технологій, що дозволяє зменшити ризик втручання і підвищити захист від природних катастроф.

Рис 1.2 Схематичне зображення підземної частини комплексу LHC Швейцарія/Франція

Підземний науково-дослідний центр CERN, розташований під землею на кордоні Швейцарії та Франції, є одним з найвідоміших прикладів підземного інженерного

комплексу. Хоча він спеціалізується на фізичних дослідженнях, у його підземних спорудах знаходяться високотехнологічні виробничі цехи, де збирають і підтримують обладнання для експериментів, включаючи точні механізми і наукові прилади. Цей об'єкт побудований на глибині близько 100 метрів і використовує передові технології для контролю клімату та забезпечення безпеки.

Ці приклади демонструють інноваційний підхід до організації виробничих процесів у підземних умовах, де технології енергоефективності та екологічної стійкості є ключовими аспектами успішного проектування.

У Південній Кореї підземні виробничі комплекси відіграють важливу роль в умовах високої щільності забудови, що характерно для великих мегаполісів. Особливо це стосується Сеула, де кожен квадратний метр землі має величезне значення. Ці об'єкти не тільки забезпечують ефективне використання міського простору, але й відповідають суворим стандартам безпеки, включаючи захист від природних катастроф, таких як землетруси, які є серйозною загрозою для регіону.

Рис 1.3 Підземне літографічне виробництво Samsung, Південна Корея

Підземні заводи Samsung у Сеулі спроектовані з урахуванням передових технологій захисту від сейсмічної активності. Завдяки розташуванню під землею, ці комплекси мають природну захищеність від зовнішніх факторів, що робить їх більш стійкими до пошкоджень під час землетрусів. Крім того, підземне розташування дозволяє компанії ефективніше використовувати міський простір, залишаючи більше місця на поверхні для житлових і комерційних будівель. [7]

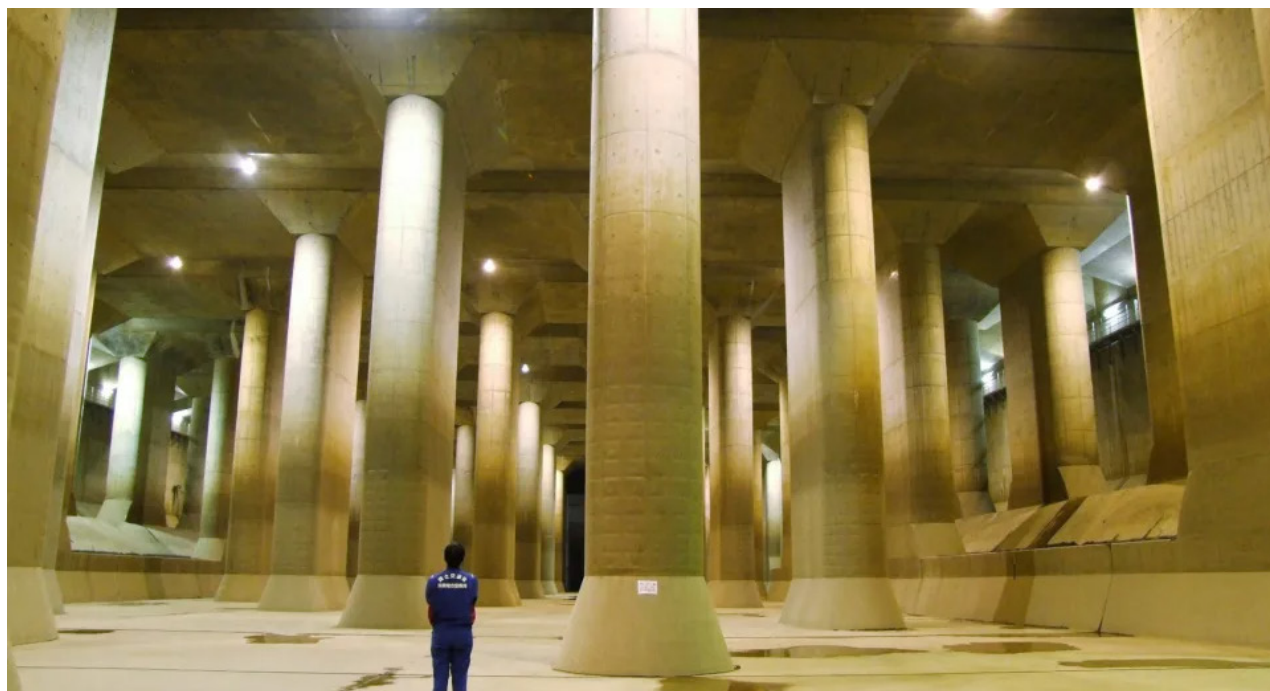

Рис 1.4 The Metropolitan Area Outer Underground Discharge Channel, Токіо, Японія

Японія демонструє видатний досвід у створенні підземної інфраструктури, зокрема, побудувавши найбільший у світі підземний водозбірник — Гігантський канал зовнішнього водовідведення столичного району Токіо (Shutoken Gaikaku Hōsuiro). Цей комплекс довжиною 6,3 км із серією тунелів і величезними резервуарами призначений для захисту Токіо від затоплень під час сильних злив та тайфунів. Його інженерна конструкція включає систему колон, що підтримують резервуари, і насосну станцію потужністю 200 тонн води за секунду. Проект демонструє ефективність японських рішень у боротьбі зі стихійними лихами, інтегруючи інноваційні технології з функціональністю та масштабами.

Цей об'єкт є не лише інженерним досягненням, а й прикладом інтеграції сучасних технологій у містобудування, забезпечуючи багатофункціональне використання підземного простору.

Рис 1.5 Фотографія надземної частини підземного заводу Mazak Optonics, Мінокама, Японія

Підземний завод Mazak Optonics у місті Мінокамі, Японія, є новаторським об'єктом, призначеним для виробництва високошвидкісних лазерних ріжучих верстатів з високою точністю. Побудований на глибині 36 футів під землею, завод охоплює площу 27 220 квадратних метрів і визнаний одним із перших екологічних виробничих комплексів у світі. Завдяки використанню геотермальної енергії для регулювання температури завод значно зменшує споживання енергії та викиди CO₂.

Підземне розташування також забезпечує захист від зовнішніх природних загроз, демонструючи, як промислові об'єкти можуть поєднувати технологічний прогрес із турботою про довкілля.

Зарубіжний досвід також підкреслює важливість інтеграції підземних виробничих комплексів у загальну інфраструктуру міста, що є ключовим фактором їхньої ефективності.[8]

Досвід Південної Кореї та Японії показує, що підземні виробничі комплекси можуть не лише ефективно використовувати обмежений міський простір, але й інтегруватися в загальну міську інфраструктуру, що сприяє підвищенню їхньої функціональної ефективності та стійкості.

Іноземні приклади підкреслюють важливість використання інноваційних інженерних рішень і технологій для забезпечення ефективності та стійкості підземних виробничих комплексів. У країнах з високою щільністю забудови, таких як Японія і Швейцарія, підземні простори активно використовуються для промислових потреб, що вимагає інтеграції з транспортною і комунальною інфраструктурою міста. Це не тільки підвищує ефективність логістики, але й дозволяє більш раціонально використовувати поверхневий простір для інших цілей.

Важливим аспектом є забезпечення екологічної стійкості підземних об'єктів, що можливо завдяки впровадженню сучасних систем управління ресурсами і технологій енергоефективності.

Список літератури

1. https://www.researchgate.net/publication/372495086_Modern_Trends_of_Organization_of_the_Underground_Urban_Spac
2. <https://link.springer.com/article/10.1007/s44268-023-00003-5>
3. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-37450-0_3
4. <https://pure.tue.nl/ws/files/46939322/759645-1.pdf>
5. https://www.researchgate.net/publication/376668438_BIONIC_PRINCIPLES_OF_ARCHITECTURAL_AND_PLANNING_ORGANIZATION_OF_URBAN_UNDERGROUND_SPACES
6. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1757-899X/775/1/012047/pd>
7. <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/606f7100-9098-4f09-9037-dc77a3d82a3f/content>
8. https://www.knuba.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/dysertacziya_salo-v-v.pdf
8. https://ir.nmu.org.ua/jspui/bitstream/123456789/146421/11/MGP_Shapoval_and_KO.pdf

УДК 339.7:004.9(043.2)

Булахін Ілля

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ
Науковий керівник - Наталія Мандра, доцент.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ FINTECH: ПЕРСПЕКТИВИ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Актуальність дослідження сучасних тенденцій розвитку FinTech обумовлена стрімким зростанням ролі цифрових фінансових технологій у формуванні нової глобальної фінансової екосистеми. У 2024 році обсяг глобального FinTech-ринку досяг 215,8 мільярда доларів США. Прогнозується, що до 2030 року ринок зростатиме в середньому на 18,6% щороку, що свідчить про глибоку трансформацію фінансового середовища, інституційної взаємодії та моделей поведінки споживачів [1].

Основні технологічні тренди FinTech-сектору:

- штучний інтелект та машинне навчання (AI/ML): ці технології вже використовуються для автоматизації кредитного скорингу, виявлення шахрайських транзакцій, а також для підвищення точності ризик-менеджменту. Наприклад, AI-алгоритми скорочують час обробки кредитних заявок на 70% порівняно з традиційними банками;
- Embedded Finance (вбудовані фінанси): інтеграція фінансових сервісів у звичні цифрові платформи – e-commerce, мобільні додатки, маркетплейси – дозволяє надавати користувачам фінансові послуги в контексті щоденних дій. За оцінками Juniper Research, до 2027 року понад 50% цифрових платежів відбуватимуться саме через вбудовані рішення;
- DeFi (децентралізовані фінанси): розвиток на основі блокчейн-технологій ство-

рює альтернативу банківським системам, дозволяючи здійснювати кредитування, обмін валют, страхування без участі центральних посередників. Це підвищує прозорість, проте супроводжується високими регуляторними та безпековими ризиками;

Регуляторна трансформація.

Відбувається перехід від реактивного до проактивного регулювання, зокрема шляхом створення регуляторних пісочниць (sandbox), спеціальних фреймворків для цифрових активів (наприклад, у Сінгапурі, Великій Британії та ОАЕ). Європейський Союз просуває регламент MiCA (Markets in Crypto-Assets), що має на меті уніфікувати правила для криптовалют на єдиному ринку.

Зміни споживчої поведінки:

За даними Statista (2024), 82% представників покоління міленіалів (25–40 років) активно використовують FinTech-сервіси, тоді як загальний рівень проникнення цифрових фінансових інструментів у розвинених країнах перевищив 89% [2]. Зростає попит на безшовний користувацький досвід, мобільність сервісів та можливість миттєвого доступу до фінансових послуг через мобільні додатки.

Драйвери глобального розвитку FinTech:

Технологічна конвергенція: інтеграція технологій IoT, 5G, біометричної автентифікації та хмарних сервісів у фінансову інфраструктуру.

BigTech-компанії (Apple, Google, Amazon): активна експансія у фінансовий сектор шляхом запуску власних платіжних платформ, гаманців, страхових продуктів і навіть банківських сервісів.

Транскордонна гармонізація: створення єдиних стандартів для миттєвих платежів, цифрової ідентифікації та боротьби з відмиванням коштів (AML/KYC).

CBDC (Цифрові валюти центральних банків): наразі понад 130 країн вивчають або вже тестують запуск власних цифрових валют, які потенційно можуть змінити архітектуру глобальних розрахунків і забезпечити більшу монетарну стабільність [4].

Основні виклики FinTech-сектору:

Цифрова нерівність: значна частина населення країн, що розвиваються, не має доступу до цифрових пристроїв або інтернету, що унеможливорює повноцінну участь у FinTech-сервісах.

Кібербезпека: збільшення кількості кіберзагроз вимагає створення нових підходів до захисту даних, зокрема шляхом застосування багаторівневої аутентифікації, AI-аналітики загроз та транснаціонального співробітництва

Регуляторна невизначеність: наявність значних розбіжностей у правових режимах цифрових активів між країнами ускладнює створення єдиного глобального ринку FinTech-послуг.

Висновки

FinTech-індустрія переходить у фазу зрілої трансформації з високим рівнем конкуренції, технічної складності та потреби в регуляторній гармонізації. Основною тенденцією є зміщення фокусу з окремих інновацій до створення інтегрованих фінансових екосистем, де головну роль відіграють не лише банки, але й технологічні гіганти, цифрові платформи та самі користувачі.

Список літератури:

1. <https://www.grandviewresearch.com> - офіційний сайт Grand View Research.
2. <https://www.statista.com> - офіційний сайт Statia.
3. <https://www.juniperresearch.com> - офіційний сайт Juniper Research.
4. <https://www.bis.org> - офіційний сайт BIS.

УДК:339.9

М.Д. Васильєв

здобувач ВО 4 курсу, спеціальність

«Міжнародний економічні відносини»

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник – **А.А. Прокоп'єва**,

к.е.н, доцент кафедри міжнародних економічних відносин і

бізнесу та туризму ФПМВ ДУ «КАІ»

МОЖЛИВОСТІ ЕФЕКТИВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ ПОСЛУГ

З моменту російського вторгнення в лютому 2022 року Україна переживає значні руйнування та страждання. Конфлікт спричинив величезні людські втрати – десятки тисяч загиблих і поранених, 8,1 мільйона осіб стали біженцями в Європі, а 5,4 мільйона – внутрішньо переміщеними особами (за даними УВКБ ООН, лютий 2023 року).

Частка українців, які живуть за межею бідності, зросла з 5,5% до 24,1% у 2022 році, що призвело до збідніння ще 7,1 мільйона людей та зведення нанівець досягнень останніх 15 років у розвитку країни. ВВП України очікується зрости на 3,5% цього року після падіння на 29,1% у 2022 році завдяки стабільнішому постачанню електроенергії, збільшенню державних витрат, постійній підтримці донорів, кращому врожаю та переорієнтації частини експорту на західні кордони країни. У цих умовах критично важливо, щоб уряд продовжував працювати та надавати основні послуги, оскільки без цього витрати на відновлення економіки будуть ще вищими. Україні необхідні термінові інвестиції для невідкладного ремонту енергетичної інфраструктури, доріг, мостів, житла, шкіл і лікарень, щоб забезпечити надання необхідних послуг. Вартість відбудови та відновлення України, за результатами Другої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA2), проведеної у лютому 2023 року, оцінюється в 411 мільярдів доларів США на наступні 10 років.

У 2023 році Україна стикалася з недостатнім фінансуванням у розмірі 11 мільярдів доларів США на ключові економічні та інфраструктурні потреби, такі як транспорт, житлово-комунальне господарство, енергетика, соціальний захист і сільське господарство. Глобальна війна призвела до нестабільності на ринках сировини та енергетичних ресурсів, збільшення дефіциту продовольства і інфляції, загрожуючи досягненню розвитку в країнах, які не причетні до конфлікту.

Світовий банк активно мобілізував 38 мільярдів доларів США у формі екстреного фінансування, зобов'язань та гарантій, включаючи гранти, гарантії та фінансування від США, Великої Британії, Канади, країн Європи та Японії. На листопад 2023 року з цих коштів було виділено понад 29 мільярдів доларів США, зокрема для фінансування різних проєктів, таких як проєкт «PEACE», що сприяє стабільному функціонуванню державних служб та соціальному захисту населення.

Окрім того, Світовий банк створив Цільовий фонд підтримки, відновлення та реформування України (URTF), який фінансує ремонт інфраструктури, відновлення державних послуг та підтримку економічної діяльності в різних галузях, включаючи охорону здоров'я, енергетику, сільське господарство і житлово-комунальне господарство. Проєкти, що фінансуються за допомогою URTF, спрямовані на підтримку відновлення та стійкого розвитку України в умовах кризи.

На початку війни у 2023 році Рада директорів Світового банку ухвалила Позику на підтримку політики розвитку та відновлення, спрямовану на вирішення потреб сімей, що опинилися у складній економічній ситуації через конфлікт. Ця програма спрямована на підтримку вразливих домогосподарств, підвищення прозорості в управлінні коштами та розвиток ринків.

Енергетичний сектор України зазнав великих збитків під час війни, з 50% інфраструктури пошкодженої взимку 2022-23 років. Проект RePoWER реагує на цю ситуацію, забезпечуючи фінансову підтримку для аварійного ремонту та підготовки до зими, щоб відновити енергетичні ресурси.

Українська компанія «Укренерго» мала фінансові проблеми через знижений попит на електроенергію та низьку оплату. Експорт електроенергії був унеможливлений через стабільність мережі, але за допомогою проекту Світового банку встановлено технологію, яка забезпечує можливість експорту.

Проект PEACE надає фінансову підтримку уряду для забезпечення виплат заробітної плати, пенсій та інших соціальних програм. Благодаря цьому, більшість органів влади продовжують працювати, пенсії виплачуються вчасно, а більшість держслужбовців отримують зарплату без затримок.

Молдова, яка межує з Україною, стала прихистком для найбільшої кількості біженців в Європі, що шукають порятунку від війни. Світовий банк та інші міжнародні партнери оперативно реагували на цю кризу, виділивши позику для бюджетної підтримки Молдови на 150 мільйонів доларів США та мобілізувавши грантове фінансування з Глобального механізму пільгового фінансування на 9,24 мільйона доларів США. Ці кошти сприяли підтримці біженців та приймаючих сімей, а також підвищили стійкість країни до майбутніх криз.

Група Світового банку, спільно з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) та Міжнародним агентством з гарантування інвестицій (MIGA), активно долучилася до підтримки відновлення України через Фонд мультидонорських ресурсів для інституцій та інфраструктури України (MRIF). Цей фонд застосовує різні фінансові інструменти, такі як гарантії та спільне фінансування, для надання допомоги Україні. Також, у партнерстві з Глобальною програмою IFC з торговельного фінансування (GTFP), MIGA та IFC забезпечили підтримку стійкості приватного сектору України під час вторгнення, що допомогло розблокувати торгівлю з країною.

У майбутньому, після припинення вогню, Україні доведеться стикнутися з економічними викликами, такими як інфляція та проблеми з ланцюгами поставок. Світовий банк зобов'язаний продовжувати підтримувати Україну у її прагненні до відновлення, сприяючи розвитку стійкої економіки в короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Структурні зміни у світовій торгівлі як чинник розвитку внутрішнього ринку України: колективна монографія за ред. Д-ра екон. Наук, чл.-кор. НААН України Т. О. Осташко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. Та прогнозів НАН України». К., 2019. – 350 с.
2. Global Economic Prospects. A World Bank Group Flagship Report. January 2023. The World Bank Open Knowledge Repository (OKR). URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/38030/GEP>.
3. The EU Solution to Deal with the Dutch Referendum Result on the EU-Ukraine Association Agreement. URL: <http://www.europeanpapers.eu/en/europeanforum/eusolution-deal-dutch-referendum-result-on-the-eu-ukraine-association-agreement>.
4. Офіційний сайт Національного інституту статистичних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

УДК 004.896:330.341.1(043.2)

О.М. Власовець

здобувачка 1-го курсу магістерського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ
Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ ЧЕРЕЗ МІЖНАРОДНЕ ТЕХНОЛОГІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

У дедалі більш взаємопов'язаному світі інновації більше не обмежуються національними кордонами. Міжнародне технологічне співробітництво стало ключовим рушієм інновацій, дозволяючи країнам, компаніям і науково-дослідним установам обмінюватися знаннями, об'єднувати ресурси та прискорювати розвиток технологій. Таке співробітництво не лише життєво необхідне для вирішення глобальних викликів – таких як зміна клімату, кризи в охороні здоров'я та цифрова трансформація – але й забезпечує конкурентоспроможність на глобальному рівні. У міру того як країни формують як внутрішні, так і міжнародні інноваційні стратегії, впровадження ефективних механізмів трансферу технологій стає вкрай важливим.

Міжнародне технологічне співробітництво передбачає обмін знаннями, спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР), трансфер технологій, участь у глобальних інноваційних мережах, інтернаціоналізацію наукових інститутів та високотехнологічного бізнесу. Така взаємодія дозволяє країнам з різним рівнем науково-технічного розвитку ефективно використовувати взаємні переваги, знижувати витрати на інноваційні процеси, прискорювати комерціалізацію наукових результатів.

Зокрема, країни, що розвиваються, отримують можливість долати технологічне відставання завдяки залученню іноземних інвестицій, участі у спільних проєктах з розвиненими державами, доступу до глобальних ланцюгів створення доданої вартості. У свою чергу, розвинені країни використовують таку співпрацю для оптимізації виробничих витрат, розширення ринків збуту інноваційної продукції та залучення нових ідей.

Одним із прикладів ефективного міжнародного співробітництва є європейська програма «Горизонт Європа», яка сприяє розвитку спільних досліджень, мобільності вчених, трансферу технологій та створенню інноваційних стартапів. Іншим прикладом є діяльність транснаціональних корпорацій, які активно інвестують у локальні наукові центри в різних країнах, сприяючи створенню інноваційних екосистем.

Міжнародне науково-технологічне співробітництво значно підвищує інноваційний потенціал завдяки інтеграції різних перспектив, зменшенню дублювання досліджень і прискоренню поширення передових технологій. За даними OECD, частка наукових публікацій, написаних у міжнародній співпраці, зросла з 10% у 2000 році до понад 25% у 2020 році [1].

Крім того, дослідження, виконані в міжнародному співробітництві, зазвичай мають вищий науковий вплив: середній рівень цитування таких публікацій на 50% вищий, ніж у тих, що написані виключно в межах однієї країни. Також зростає кількість спільних міжнародних патентів – Європейське патентне відомство зафіксувало зростання таких заявок на 16% у період з 2015 по 2020 рік [2].

Прикладом успішної міжнародної кооперації є розробка вакцин проти COVID-19. Pfizer (США) та BioNTech (Німеччина) спільно створили одну з перших мРНК-вакцин менш ніж за рік, організувавши клінічні випробування та виробництво у понад п'яти країнах [3].

Передача технологій здійснюється через іноземні інвестиції (FDI), ліцензування, спільні підприємства та академічні партнерства. У 2022 році обсяг світових прямих іноземних інвестицій сягнув 1,37 трильйона дол. США, причому значна частина була спрямована в технологічно насичені галузі, такі як електроніка, ІКТ та фармацевтика [4].

Університети відіграють важливу роль у цьому процесі: у 2021 році понад 42% ліцензій, виданих університетами США, були надані міжнародним партнерам. У 2020 році світові корпоративні витрати на НДДКР досягли \$1,2 трильйона, при цьому транснаціональні компанії активно інвестували в закордонні науково-дослідні центри [1, 5].

Варто зазначити, що країни з перехідною економікою активно використовують міжнародне технологічне співробітництво як важіль модернізації. Наприклад, Польща після вступу до ЄС змогла значно зміцнити свою науково-дослідну базу завдяки участі у спільних проєктах з європейськими університетами та науковими центрами. Особливу роль відіграли програми Horizon 2020 та Horizon Europe, в межах яких польські інститути отримали доступ до грантового фінансування та міжнародних дослідницьких мереж. Це сприяло зростанню кількості патентів, розвитку стартап-екосистем і підвищенню рівня інноваційності польських підприємств.

У випадку України міжнародне технологічне співробітництво також демонструє високий потенціал, незважаючи на виклики війни та економічної нестабільності. Українські науковці беруть активну участь у проєктах Horizon Europe, COST, NATO Science for Peace, а також у партнерствах з інститутами США, Німеччини, Франції та Японії. Один із прикладів — співпраця українських інженерів з NASA у сфері матеріалознавства та аерокосмічних технологій, що демонструє високий рівень людського капіталу. Крім того, запуск спільних ІТ-платформ і R&D-центрів з іноземними компаніями в Україні створює умови для трансферу технологій, появи інноваційних продуктів і довгострокової інтеграції у глобальний інноваційний простір.

Однак ефективність міжнародного технологічного співробітництва залежить від здатності національних інноваційних систем адаптуватися до вимог глобального середовища. Це потребує модернізації національного законодавства, захисту прав інтелектуальної власності, розбудови науково-освітньої інфраструктури, стимулювання приватних інвестицій у НДДКР.

Однак існують і труднощі. За даними Всесвітнього економічного форуму, понад 60% керівників компаній назвали бар'єрами для ефективного міжнародного співробітництва розбіжності у регуляторних нормах та проблеми з охороною інтелектуальної власності.

Національні інноваційні системи дедалі більше залежать від глобальних тенденцій, тому потребують стратегій, що поєднують внутрішнє зміцнення з міжнародною кооперацією. Наприклад, Південна Корея витрачає на НДДКР понад 4,8% ВВП — це найвищий показник у світі — та має десятки двосторонніх технологічних угод [1].

На глобальному рівні такі ініціативи, як Цілі сталого розвитку (SDGs) та міжнародні кліматичні угоди, підкреслюють важливість обміну технологіями. Ціль №17 SDG прямо закликає до посилення міжнародної науково-технічної співпраці, особливо між розвиненими та країнами, що розвиваються. Станом на 2022 рік понад 90 країн включили міжнародну наукову співпрацю до своїх національних стратегій [7].

Для забезпечення справедливості важливо інвестувати в нарощування потенціалу країн, що розвиваються — це стосується освіти, наукової інфраструктури та управління. Світовий банк (2022) повідомляє, що країни з низьким рівнем доходу вкладають у середньому лише 0,2% ВВП у НДДКР, порівняно зі світовим середнім показником у 2,3% [8].

Висновки

Міжнародне технологічне співробітництво є одним із ключових механізмів активізації інноваційного розвитку в умовах глобальної конкуренції та швидкої трансформації економічних структур. Воно дозволяє країнам ефективно інтегруватися у світовий науково-технологічний простір, скорочувати технологічні розриви, підвищувати продуктивність та створювати нові джерела економічного зростання. Участь у глобальних інноваційних мережах сприяє не лише доступу до передових знань і ресурсів, але й формуванню національної експертизи, розвитку людського капіталу та підвищенню рівня технологічної культури суспільства.

Водночас успішна інтеграція у міжнародне технологічне співробітництво вимагає від держави цілісної інноваційної політики, яка включає вдосконалення інституційного середовища, стимулювання науково-дослідної діяльності, захист інтелектуальної власності, розвиток наукової дипломатії та підтримку публічно-приватних партнерств. Особливої ваги набуває формування сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій у високотехнологічні сектори та підтримка інтернаціоналізації малого і середнього бізнесу, здатного генерувати проривні інновації.

Отже, міжнародне технологічне співробітництво не є лише зовнішнім ресурсом для розвитку, а стає інтегрованим елементом внутрішньої інноваційної політики держав. Уміння вибудувати ефективну модель участі у глобальних технологічних процесах визначає майбутню конкурентоспроможність національної економіки, її здатність відповідати на глобальні виклики та формувати власну науково-технологічну ідентичність у світі, що стрімко змінюється.

Список використаних джерел

1. OECD. OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2021: Times of Crisis and Opportunity [Електронний ресурс]. – Париж: OECD Publishing, 2021. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/> – Дата звернення: 22.04.2025.
2. Wagner C. S., Whetsell T. A., Leydesdorff L. Growth of international collaboration in science: Revisiting six specialties // *Scientometrics*. – 2015. – Vol. 110, No. 3. – P. 1633–1652. – DOI: 10.1007/s11192-016-2125-8.
3. Slaoui M., Hepburn M. Developing Safe and Effective Covid Vaccines – Operation Warp Speed's Strategy and Approach // *New England Journal of Medicine*. – 2020. – Vol. 383. – P. 1701–1703. – DOI: 10.1056/NEJMp2027405.
4. UNCTAD. World Investment Report 2023: Investing in Sustainable Development [Електронний ресурс]. – Женева: United Nations, 2023. – Режим доступу: <https://unctad.org/> – Дата звернення: 22.04.2025.
5. AUTM. AUTM Licensing Survey Highlights: FY2021 [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: <https://autm.net/> – Дата звернення: 22.04.2025.
6. World Economic Forum. Global Competitiveness Report 2021 [Електронний ресурс]. – Женева: WEF, 2021. – Режим доступу: <https://www.weforum.org/> – Дата звернення: 22.04.2025.
7. United Nations. Science, Technology and Innovation for Sustainable Development [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: <https://sdgs.un.org/> – Дата звернення: 22.04.2025.
8. World Bank. World Development Report 2022: Financing for an Equitable Recovery [Електронний ресурс]. – Вашингтон: World Bank Group, 2022. – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/> – Дата звернення: 22.04.2025.

І.І.Набок

канд. екон., наук, доцент,
професор кафедри міжнародних
економічних відносин, бізнесу та туризму
Державного університету «Київський авіаційний інститут»
ORCID: 0000-0002-3640-9823

У.Р.Волошина

здобувачка 4 курсу ОПП «Міжнародні економічні відносини»
Державного університету «Київський авіаційний інститут»

РОЛЬ ТОРГОВЕЛЬНИХ УГОД МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС У РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ЕКСПОРТУ

У контексті поглиблення євроінтеграційних процесів, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка включає положення про зону вільної торгівлі, стала ключовим чинником у трансформації аграрного сектора України, сприяючи зростанню обсягів експорту сільськогосподарської продукції до країн ЄС.

У 2024 році взаємна торгівля агропродукцією між Україною та ЄС досягла рекордного рівня в 17 млрд дол. США, що на 3% перевищує попередній рекорд 2022 року (16,5 млрд дол. США). Позитивне сальдо для України становило близько 9 млрд дол. США [1].

Основними статтями експорту залишаються зернові культури, зокрема кукурудза та пшениця. У 2024 році до ЄС було експортовано 14,06 млн тонн кукурудзи, що становить 49,2% загального експорту цієї культури. Експорт пшениці досяг 7,3 млн тонн, або 34% загального обсягу. Соняшникова олія є провідним товаром аграрного експорту до ЄС, з обсягом у 2,87 млрд дол. США, що становить 59% від загального експорту цієї продукції [2].

Головними торговельними партнерами України в ЄС є Іспанія, Польща, Нідерланди, Німеччина, Італія, Румунія, Франція та Бельгія, на які припадає 80% сумарного товарообігу агропродовольством.

У 2024 році Україна імпортувала аграрної продукції з країн-членів ЄС на суму близько 4 млрд дол. США, що на 9% більше, ніж у 2023 році. Основними імпортними товарами були напої (484 млн дол. США), готові продукти з зерна (258 млн дол. США) та молочні продукти, зокрема сири (225 млн дол. США).

Торговельні угоди між Україною та ЄС, зокрема Угода про асоціацію, суттєво сприяли зростанню аграрного експорту, диверсифікації ринків збуту та інтеграції українського агросектору до європейського економічного простору. Подальше поглиблення співпраці та адаптація до стандартів ЄС є ключовими для стійкого розвитку аграрного експорту України.

Попри рекордні обсяги торгівлі агропродукцією між Україною та Європейським Союзом у 2024 році, що досягли 17 млрд дол. США, існують суттєві проблеми, які ускладнюють подальший розвиток аграрного експорту.

У 2024 році Європейський Союз повторно запровадив мита на імпорт українських яєць, цукру та вівса. Це сталося через протести фермерів у країнах-членах ЄС, які скаржилися на надмірну конкуренцію з боку дешевшої української продукції. Зокрема, тарифи становлять 419 євро за тонну білого цукру, 339 євро за тонну сирого цукру та 0,30 євро за кілограм яєць. Ці заходи ускладнюють переговори щодо вступу України

до ЄС та можуть обмежити доступ української продукції на європейський ринок [3].

Незважаючи на загальне зростання торгівлі, Україна зіткнулася з торговельними конфліктами з деякими сусідніми країнами ЄС, такими як Польща, Угорщина та Словаччина. Ці країни вводили односторонні обмеження на імпорту українського зерна, що порушує правила внутрішнього ринку ЄС [4]. Хоча у 2025 році очікується зменшення кількості таких суперечок завдяки відновленню експорту через морські порти, проблема залишається актуальною.

Блокування українських морських портів унаслідок військових дій змусило аграріїв переорієнтувати експорт на європейські наземні маршрути. У 2023 році частка експорту до Європи зросла до 59% порівняно з 32% у 2021 році [5]. Це створило додаткове навантаження на інфраструктуру та призвело до логістичних проблем, зокрема затримок і збільшення витрат на транспортування.

Слід також зазначити, що українські аграрії часто не можуть конкурувати з європейськими фермерами, які отримують значні субсидії від ЄС. Це ставить українських виробників у не вигідне становище та ускладнює їхню інтеграцію до спільного ринку.

Хоча торгівля агропродукцією між Україною та ЄС демонструє позитивну динаміку, вирішення зазначених проблем є критично важливим для сталого розвитку аграрного експорту та успішної інтеграції України до європейського економічного простору.

У межах виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Україна продовжує гармонізувати своє законодавство у сфері безпечності харчових продуктів, фітосанітарного та ветеринарного контролю.

Це відкриває перспективу для розширення спектра товарів, допущених до експорту, зокрема нішевих та перероблених агропродуктів. Оскільки ЄС є найбільшим імпортером органічної продукції у світі, перспективним напрямом є також розширення експорту українських органічних товарів.

Перспективним є розвиток інфраструктурних проєктів, орієнтованих на зменшення логістичних витрат і зниження залежності від портів, які можуть бути заблоковані. Проєкти з розвитку сухих портів, залізничних терміналів на кордоні з країнами ЄС, модернізація автотранспортної системи та покращення прикордонного контролю сприятимуть зростанню експортних можливостей.

Європейські інвестори виявляють зацікавленість у створенні спільних підприємств на території України, зокрема у сферах зберігання, переробки та логістики сільськогосподарської продукції.

Інвестування в кліматично розумні технології, крапельне зрошення, адаптивні сорти культур та діджиталізацію агросектору є важливими передумовами довгострокової конкурентоздатності української продукції в умовах змін клімату. Підтримка ЄС у цьому напрямку через «Зелену угоду» (Green Deal) створює додаткові можливості для інноваційних фермерських господарств.

Перспективи розвитку аграрного експорту України до ЄС є надзвичайно сприятливими за умови подальшого політичного діалогу, впровадження європейських стандартів та розвитку інфраструктури. Сталий рух у напрямку європейської інтеграції, разом із відкритістю українських аграріїв до модернізації, створює фундамент для того, щоб Україна стала не лише стратегічним постачальником продовольства до ЄС, а й рівноправним учасником європейської аграрної системи.

Список використаних джерел

1. Торговля агропродукцією між Україною та ЄС у 2024 році досягла рекордних \$17 млрд. URL: <https://latifundist.com/novosti/66679-torgivlya-agroproduktsiyeyu-mizh->

ukrayinoyu-ta-yes-u-2024-rotsi-dosyagla-rekordnih-17-mlrd?utm_source=chatgpt.com

2. Україна та ЄС у 2024 році досягли рекордної торгівлі агропродукцією. URL: https://elevatolist.com/novosti/19879-ukrayina-ta-yes-u-2024-rotsi-dosyagla-rekordnoyi-torgivli-agroproduktseyu?utm_source=chatgpt.com

3. EU to reimpose tariffs on Ukrainian eggs and sugar. URL: https://www.ft.com/content/6bb5a482-ec2c-427d-973e-2a8941af5513?utm_source=chatgpt.com

4. В 2024 році кількість торгових суперечок між Україною та її європейськими сусідами може зменшитись. URL: https://agri-gator.com.ua/2024/01/26/v-2024-rotsi-kilkist-torhovyykh-superechok-mizh-ukrainoiu-ta-ii-ievropejskymy-susidamy-mozhe-zmenshytys-solskyj-latifundist/?utm_source=chatgpt.com

5. Україна з початку війни змінила географію аграрного експорту, в якому 59% припало на Європу. URL: https://interfax.com.ua/news/economic/948046.html?utm_source=chatgpt.com

УДК 336.76(045)

О.С. Гаврилко

аспірант

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-1310-0461>

ВБУДОВАНІ ФІНАНСИ: ВПЛИВ НА ФІНТЕХ-РИНОК

Зростання популярності вбудованих фінансів відбувається завдяки позитивним зрушенням у способах доступу клієнтів до фінансових послуг та виникненням нових можливостей як для фінансових установ, так і для нефінансових компаній. Очікувана величина доходів ринку вбудованого фінансування складе до 2030 року більш, ніж 320 млрд дол. Найбільша частка доходів від вбудованого фінансування буде відноситися до сегменту МСБ (150 млрд дол.), доходи

споживчого сегменту складуть 120 млрд дол., корпоративного сегменту – 50 млрд дол. [1]. Доходи європейського ринку вбудованого фінансування досягнуть по закінченню поточного десятиліття 100 млрд євро.

Для України є також характерним нарощування темпів зростання вбудованих фінансів; інтегрування компаніями фінансових послуг у власні платформи підвищує лояльність клієнтів, спрощуючи процеси надання послуг та створюючи нові джерела доходів.

2025 рік буде відзначений зростанням інвестицій у вбудовані фінанси, відображаючи прагнення компаній удосконалити свій користувацький досвід щодо пропозицій фінансових продуктів в межах власної екосистеми, що дає можливість користувачам не звертатися до традиційних банківських або небанківських фінансових установ [2].

85% компаній, що використовують вбудовані фінанси, підтверджують дієвість цього інструментарію по залученню нових клієнтів. У 2025 році, відповідно оцінкам експертів, доходи від вбудованих фінансових послуг складуть 230 млрд дол., що в десять разів більше 2020 року, коли величина цього показника становила 22,5 млрд дол. (табл.1).

Таблиця 1

Величина надходжень від вбудованих фінансів, млрд дол.

Рік	Всього	Споживче кредитування (consumer lending)	Страхування (insurance)	Платежі (payments)
2020	22,5	1,48	5,08	16,18
2025 (прогноз)	230	15,78	70,78	140,88

Джерело: складено за [3]

До основних переваг вбудованих фінансів можна віднести:

Для клієнтів

1. Покращення умов користування фінансовими послугами для клієнтів, що позитивно впливає на рівень їх лояльності, забезпечує більшу кількість звернень для здійснення покупок та сприяє зростанню клієнтської бази за рахунок залучення нових споживачів фінансових послуг.
2. Зменшення терміну часу та збільшення ефективності здійснення фінансових транзакцій за рахунок зменшення частоти відмов та покращення процесів конверсії.
3. Персоналізований підхід до задоволення потреб клієнтів за рахунок використання аналітики даних при прийнятті інтегрованих фінансових рішень.
4. Збільшення доступності до фінансових послуг на основі цифрових платформ споживачам, які раніше не мали можливості користуватися традиційними банківськими послугами – отриманням кредитів, здійснення платіжних чи страхових операцій.
5. Використання штучного інтелекту та машинного навчання сприяє, за рахунок урахування платоспроможності споживачів, створювати для них найбільш прийнятні фінансові пропозиції.
6. Збільшення можливості фінансування малого бізнесу, для якого виникають труднощі з одержанням фінансових послуг зі сторони банківських установ.

Для компаній

1. Виникнення додаткових джерел доходу за рахунок монетизації фінансових послуг шляхом використання комісій, партнерських програм та ін.
2. Зменшення витрат на формування своєї фінансової інфраструктури із-за застосування API, що дозволяє інтегрувати готові фінансові рішення.
3. Гнучкість платіжних рішень призводить до зменшення кількості покинутих рішень в електронній комерції.
4. Забезпечення прихильності клієнтів, утримання їх в межах екосистеми компанії та покращення їх досвіду як результат реалізації спрощених процедур проведення фінансових операцій.
5. Надання клієнтам фінансових послуг без наявності банківських ліцензій, співпрацюючи з ФінТех-партнерами.
6. Можливість формування нових сегментів клієнтів, яким властива потреба у одержанні альтернативних фінансових рішень.
7. Застосування фінансових аналітичних інструментів забезпечує аналізування поведінки споживачів та прогнозування майбутніх трендів.
8. При наявності умов для подальшого розвитку екосистеми компанії є можливість

трансформування компанії з платформи у фінансовий супермаркет.

9. Можливість доступу до інформації щодо платежів та кредитів клієнтів забезпечує компаніям удосконалення процесів планування фінансових потоків.

Вбудовані фінанси можуть бути реалізовані у вигляді різних фінансових пропозицій: вбудованих платежів, кредитування, страхування, вбудованого інвестування (табл.2).

Таблиця 2

Особливості основних видів вбудованих фінансів

Вид вбудованих фінансів	Особливості конкретного виду вбудованих фінансів
Вбудовані платежі	Покращення умов здійснення фінансових операцій, перетворюючи їх у високошвидкісні, безшовні та високоінтелектуальні Відсутність необхідності користування сторонніми сервісами при оплаті товарів та послуг Використання вбудованих платежів як бази для супердодатків, що акумулюють комплекс сервісів– фінансових послуг, маркетплейсів, соціальних мереж та ін. Високий рівень конверсії, що забезпечує меншу кількість здійснюваних процедур та більшу кількість платежів Можливість одержувати платежі із різних країн завдяки глобальному покриттю Здатність до інтегрування з іншими сервісами, до яких відносяться CRM, CMS, ERP, бухгалтерські програми та маркетплейси
Вбудоване кредитування	Можливість одержання кредитів або розстрочки споживачами фінансових послуг без використання сторонніх сайтів банківських або інших фінансових установ Використання найбільш популярного способу вбудованого кредитування «купи зараз – заплати пізніше» Одержання миттєвих онлайн-кредитів із застосуванням скорингової системи з використанням ІІІ та великих даних Купівля товарів в розстрочку або одержання мікрокредитів у постачальників Наявність різних способів інтегрування в бізнес вбудованого кредитування: з використанням платіжних сервісів, шляхом співпраці з банками та ФінТех-компаніями або за рахунок запуску власної кредитної програми
Вбудоване страхування	Можливість для клієнтів придбати страхові послуги в процесі купівлі товарів чи послуг без звернення до страхових компаній Використання різних видів вбудованого страхування (товари та послуги, туристичні подорожі, транспортні засоби, здоров'я, життя) Одержання клієнтами покращеного досвіду шляхом підвищення рівня безпеки та упевненості Зростання можливості для бізнесу за рахунок реалізації страхових продуктів збільшувати власні доходи Можливість використовувати бізнесом різні методи інтегрування вбудованого страхування: за рахунок партнерських відносин зі страховими компаніями, інструментів платіжних сервісів, партнерських програм, створення власних інтегрованих страхових продуктів на основі кастомних API
Вбудоване інвестування	Створюються умови для вкладення грошей, використовуючи звичні додатки, платформи або маркетплейси без необхідності відкриття брокерських рахунків Спрощення та збільшення доступності процедури інвестування без використання процедурних перешкод Відсутність обмежень щодо величини первинно вкладеного капіталу Можливість інвестування у популярні активи – Web3, криптовалюти, здійснення токенизації активів Умови для здійснення інвестиційних процедур в глобальному масштабі Автоматизоване функціонування грошей без активної участі власників Поєднання з повсякденними діями, такими як процеси купівлі чи участю у соцмережах Можливість проведення глобальних інвестиційних операцій, без впливу географічних чинників

Джерело: складено автором

Для ринку вбудованих фінансів є властивим зростання, що дозволяє компаніям надавати фінансові послуги споживачам способом, який є для них найбільш прийнятним – з використанням eCommerce, соцмереж, додатків. В свою чергу, для компаній це означає можливість одержання нових джерел доходу та збільшення лояльності клієнтів. Є очевидним, що все більша кількість компаній буде проявляти інтерес до вбудованих фінансів, інтегруючи платіжні і банківські послуги в онлайн-сервіси, використовуючи «розумних» фінансових помічників, насамперед штучний інтелект, для генерування найкращих фінансових рішень.

Список використаних джерел

1. Фінтех тренди 2025. URL: https://drive.google.com/file/d/18SwyyJd6RsTTI_aCXcYFGbFTgpc01_Ly/view (дата звернення: 16.03.25).
2. Як вбудовані фінанси перевертають банківський ринок: тренд, про який всі забули. URL: <https://thepage.ua/ua/news/vsi-ce-propustili-novij-trend-u-finansah-yakij-zminit-use-vzhe-u-2025> (дата звернення: 17.03.25).
3. Embedded finance: чому зростає актуальність вбудованих фінансів та як цей тренд змінить фінтех. URL: <https://fintechinsider.com.ua/embedded-finance-chomu-zrostaye-aktualnist-vbudovanyh-finansiv-ta-yak-czej-trend-zminyt-finteh/> (дата звернення: 18.03.25).

References

1. Fintekh trendy 2025 [Fintech trends 2025] Available at: https://drive.google.com/file/d/18SwyyJd6RsTTI_aCXcYFGbFTgpc01_Ly/view (accessed 16 March 2025).
2. Yak vbudovani finansy perevertayut bankivskyi rynok: trend, pro yakyy vsi zabuly [How embedded finance is revolutionizing the banking market: the trend everyone forgot about] Available at: <https://thepage.ua/ua/news/vsi-ce-propustili-novij-trend-u-finansah-yakij-zminit-use-vzhe-u-2025> (accessed 17 March 2025).
3. Embedded finance: chomu zrostaye aktualnist vbudovanykh finansiv ta yak tsey trend zminyt fintekh [Embedded finance: why embedded finance is becoming increasingly relevant and how this trend will change fintech] Available at: <https://fintechinsider.com.ua/embedded-finance-chomu-zrostaye-aktualnist-vbudovanyh-finansiv-ta-yak-czej-trend-zminyt-finteh/> (accessed 17 March 2025).

УДК: 339.7

Д.Ю. Горбик

здобувачка 3-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою

«Міжнародні економічні відносини»,

«Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Н.М. Грущинська**, д.е.н., професор,

професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму,

«Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ УСТАНОВ У ПІДТРИМЦІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Транснаціональні банки виконують одну з ключових ролей у функціонуванні глобальної фінансової системи, забезпечуючи ефективну мобілізацію капіталу, стабільність валютних ринків і стимулювання економічного росту. У контексті військових конфліктів їхній вплив на економіку стає ще більш вагомим, адже вони виступають основними посередниками у наданні фінансової допомоги, кредитуванні та інвестуванні в важливі сектори економіки [1].

В умовах війни міжнародні фінансові організації та транснаціональні банки зробили значний внесок у стабілізацію української економіки, спрямовуючи суттєві ресурси для збереження макроекономічного балансу. Ключовими донорами стали Світовий банк, МВФ і ЄБРР. Вони надали багатомільярдне фінансування для підтримки державного бюджету, зміцнення банківської системи та стимулювання підприємницької активності. Нижче представлені дані про обсяги міжнародної фінансової допомоги (рис. 1.).

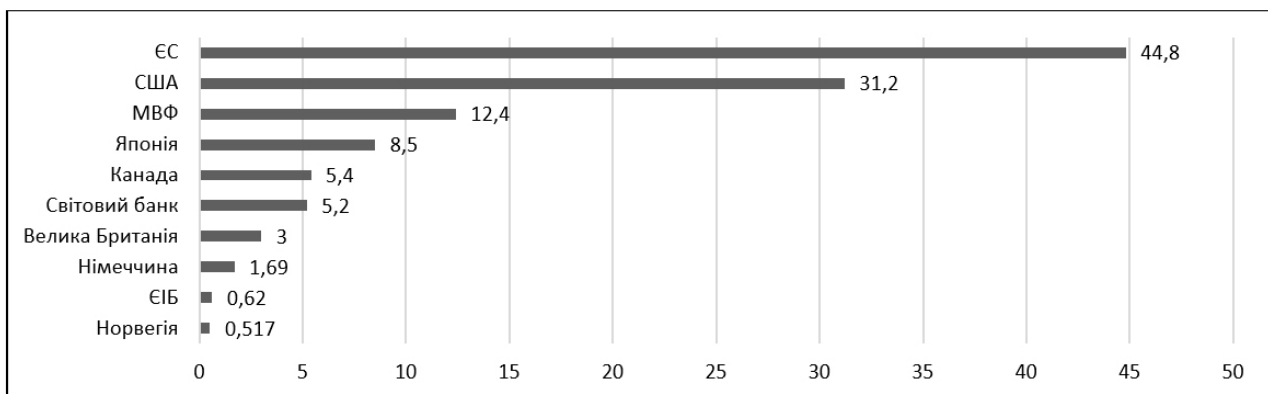

Рис. 1. Обсяги міжнародної фінансової допомоги Україні за період 2022 – 2024 роки, (млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними Міністерства фінансів України [2].

Графік ілюструє значні обсяги міжнародної фінансової допомоги Україні у період з 2022 до 2024 року, які сумарно склали 115 мільярдів доларів США. Найвагомішими донорами виступили Європейський Союз із внеском у 44,8 мільярда доларів США (39%) та Сполучені Штати Америки, які надали 31,2 мільярда доларів. Це підкреслює

їхнє центральне значення у підтримці економічної стабільності країни. Міжнародний валютний фонд спрямував 12,4 мільярда доларів США (11%) у вигляді екстреного фінансування та кредитних програм. У той же час Японія, Канада та Світовий банк у сукупності внесли понад 19 мільярдів доларів. Хоча обсяги допомоги з боку Німеччини, Великої Британії та інших країн були менш масштабними, їхній вклад відображає широку міжнародну солідарність та скоординовані зусилля.

Під час військової агресії Україна зіткнулася з валютними викликами через економічний спад, вплив капіталу та зростання попиту на іноземну валюту. Це створило тиск на гривню, вимагаючи оперативних дій від Нацбанку та міжнародних фінансових установ. Для підтримки стабільності гривні було впроваджено макроекономічні заходи. Допомога МВФ і ЄС сприяла зростанню золотовалютних резервів НБУ, що посилює контроль над ринком. Транснаціональні банки здійснювали валютні інтервенції для зниження волатильності, а механізми валютного рефінансування забезпечили банківський сектор ліквідністю, зменшивши панічні настрої та підтримуючи фінансову систему [3]. Нижче представлено дані про міжнародні резерви України за роками (рис. 2.).

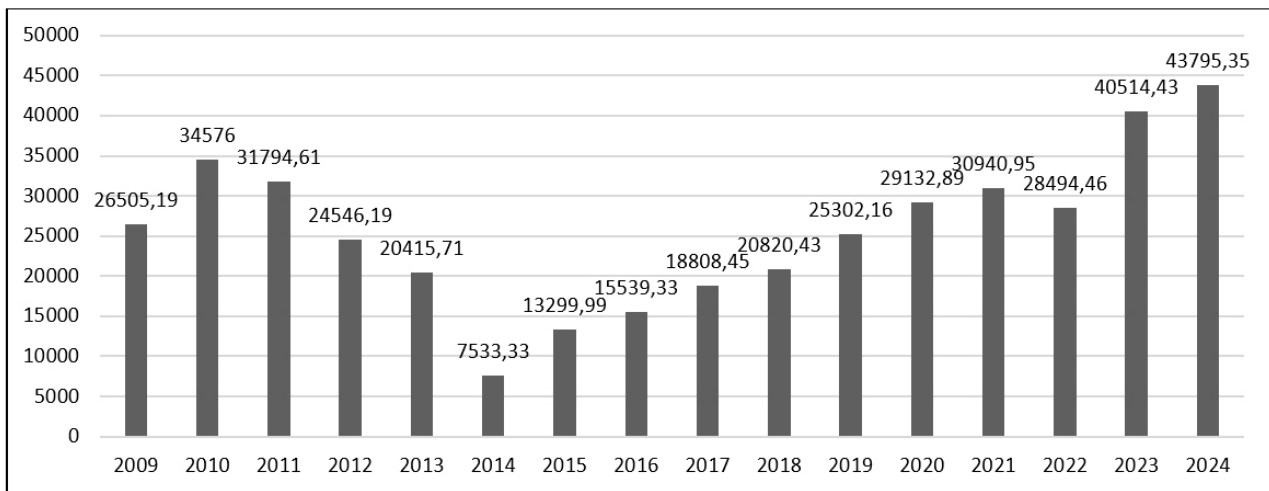

Рис. 2. Офіційні міжнародні резерви України за період 2009 – 2024 роки, (млн дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними Міністерства фінансів України [2].

Аналіз динаміки офіційних міжнародних резервів України за період 2009–2024 років свідчить про їхню суттєву змінність, яка зумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми економічними чинниками. У 2010 році рівень резервів досягнув свого історичного максимуму, склавши 34,6 мільйона доларів США [4]. Проте вже у 2014 році, під впливом геополітичної кризи та економічних викликів, вони знизилися до критичних 7,5 мільйона доларів, що становило понад 78% втрат від загального обсягу за чотири роки. У подальшому резерви поступово відновлювалися, зокрема завдяки кредитним програмам Міжнародного валютного фонду, макрофінансовій підтримці з боку Європейського Союзу та стабілізаційним заходам, вжитим Національним банком України. До 2019 року їхній обсяг зріс до 25,3 мільйона доларів США. Пандемія COVID-19 спричинила тимчасове зниження резервів до 28,5 мільйона доларів у 2022 році. Однак через значну міжнародну фінансову допомогу, у 2023 році обсяг резервів підвищився до 40,5 мільйона доларів США, а в 2024 році досягнув 43,8 мільйона доларів США [5].

Таким чином, транснаціональні фінансові установи відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності України як під час військових викликів, так і в процесі подальшого економічного відновлення. Оперативна допомога від МВФ, Світового банку та ЄБРР дозволила мінімізувати макроекономічні ризики, забезпечити стійкість банківської системи та стабілізувати національну валюту.

Список використаних джерел:

1. Галазюк Н.М., Зелінська О.М. Сучасні тенденції діяльності транснаціональних банків та їх вплив на світову економіку в умовах фінансової глобалізації URL: https://e-forum.com.ua/web/uploads/pdf/Economic_Forum_Vol_11_No_4-42-48.pdf (дата звернення: 10.04.2025).
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Шульга К.Д., Шульга Є.А. Вплив транснаціональних банків на банківську систему URL: <https://www.journals.oa.edu.ua/Economy/article/view/3743/3387> (дата звернення: 10.04.2025).
4. The Role of International Organizations in Regulating the World Economy. URL: <https://unige.org/volume-74-issue-4-2024/the-role-of-international-organizations-in-regulating-the-world-economy/> (accessed: 10.04.2025).
5. Міжнародна фінансова допомога та її вплив на зовнішній борг: аналіз обсягів допомоги та боргового навантаження за 2024 рік URL: <https://aub.org.ua/104/ekspertna-dumka/14952-mizhnarodna-finansova-dopomoha-ta-ii-vplyv-na-zovnishnii-borh-analiz-obsiahiv-dopomohy-ta-borhovoho-navantazhennia-za-2024-rik> (дата звернення: 10.04.2025).

УДК 339.9

О.Г. Горобець

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ПОЗИЦІЯ ІНДІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) перетворюється на ключовий чинник глобального економічного зростання і конкурентоспроможності. Індія, одна з найбільших економік світу та друга за чисельністю населення країна, прагне посісти пріоритетне місце у сфері ШІ. Протягом останніх років країна демонструє високі темпи зростання ШІ-екосистеми. Так, у 2024 році Індія посіла перше місце у світі за темпами найму фахівців у сфері штучного інтелекту (+33,4% за рік), а концентрація навичок у сфері ШІ серед її робочої сили більш ніж удвічі перевищує глобальний показник [1].

Великі технологічні компанії й експерти також визнають потенціал індійського ринку: за словами гендиректора OpenAI Сема Альтмана, Індія вже стала «другим після США ринком ШІ» за кількістю користувачів [5]. Отже, аналіз позиції Індії на світовому ринку ШІ є актуальним для розуміння глобального балансу в галузі та перспектив розвитку національних стратегій в умовах глобалізації.

Попри наявність потужного ІТ-сектору, частка Індії у глобальному стартап-секторі ШІ поки відносно невелика. У 2024 році в країні з'явилося лише 74 нових ШІ-стартапів

– менше, ніж у США (1073) чи Великобританії (116), [1].

За сумарною кількістю високотехнологічних стартапів (включно з ШІ) Індія займає 3-є місце у світі – понад 3600 deeptech-стартапів, з яких 480 нових було засновано у 2023 році [2]. Це свідчить про зростання підприємництва в сфері ШІ, проте масштаби фінансування залишаються обмеженими. З 2013 року індійські ШІ-компанії залучили близько 11,3 млрд. дол. США приватних інвестицій, тоді як США – 470 млрд. дол. США, Китай – 119 млрд. дол. США [1].

Таким чином, індійські стартапи відчувають дефіцит капіталу для масштабування у порівнянні з глобальними конкурентами. Влада усвідомлює ці виклики і реалізує заходи для стимулювання інновацій. Зокрема, у співпраці з асоціацією NASSCOM створено центри передового досвіду (CoE) з ШІ, які надають стартапам доступ до ресурсів та експертизи для розробки рішень на основі ШІ [6]. Програма Startup India також заохочує підприємництво у сфері ШІ через фінансову та менторську підтримку. В результаті, індійський ШІ-стартап-сектор поступово набирає обертів, хоча для виходу на глобальний рівень йому потрібні подальші інвестиції та успішні масштабовані бізнес-моделі.

Варто зауважити, що розвиток ринку штучного інтелекту в Індії супроводжується зростанням попиту на фахівців і одночасно побоюваннями щодо автоматизації. За даними Stanford AI Index, Індія у 2024 році продемонструвала найвищий у світі приріст найму ШІ-талентів та є світовим лідером за проникненням ШІ-навичок [1]. Це свідчить про наявність великого кадрового потенціалу для розвитку індустрії. ШІ створює нові робочі місця в галузях data science, машинного навчання, розробки ШІ-продуктів – за оцінками Bain & Company, до 2027 року індійський сектор ШІ згенерує понад 2,3 млн вакансій [1]. Водночас автоматизація рутинних задач може витіснити деякі професії, особливо в сфері виробництва, обслуговування та адміністративної роботи.

Світовий економічний форум прогнозує, що до 2025 року технології можуть скоротити частину робочих місць, проте нетто-ефект для Індії очікується позитивним завдяки створенню більшої кількості нових ролей, ніж буде скорочено [6].

Головним викликом залишається дефіцит кваліфікованих кадрів: існуючий пул ШІ-спеціалістів (~800 тис. осіб у 2024 р.) не встигає за попитом і до 2026 р. зросте лише до ~1,08 млн, що покриє лише половину прогнозованих потреб [1].

Таким чином, понад мільйон працівників потребуватимуть перепідготовки. У відповідь уряд та бізнес запускають ініціативи з розвитку навичок: програма FutureSkills PRIME (спільний проєкт MeitY і NASSCOM) вже залучила сотні тисяч слухачів до курсів з ШІ [6]; впроваджуються освітні програми у межах концепції Digital India для навчання молоді цифровим навичкам. Загалом, Індія наразі перебуває у вигідній позиції завдяки молодому технічно грамотному населенню, але реалізація потенціалу ШІ вимагає масштабних інвестицій у людський капітал і системи перекваліфікації кадрів.

Варто уваги, що уряд Індії розробив стратегію перетворення країни на глобальний центр ШІ-інновацій, спираючись на принцип “AI for All” (ШІ для всіх) [3]. Також важливо, що Індія прагне не лише розвивати внутрішню екосистему, але й активно впливати на глобальний ринок штучного інтелекту. У червні 2020 року Індія приєдналася до міжнародної ініціативи Global Partnership on AI (GPAI) як країна-засновник разом з провідними економіками (США, ЄС, Японія тощо) [4]. GPAI – це багатостороннє партнерство 29 держав, покликане сприяти відповідальному розвитку ШІ, і участь у ньому дозволяє Індії долучитися до вироблення світових етичних стандартів та обміну передовим досвідом. У 2023 році Індія головувала в GPAI і приймала саміт GPAI у Нью-Делі, що стало визнанням її ролі в глобальній спільноті ШІ. Індія просуває ідею, що розвиток ШІ має бути інклюзивним та людиноцентричним, щоб нові технології не

посилювали нерівність, а служили суспільному [3].

Таким чином, Індія впевнено підтверджує свої амбіції стати одним з ключових гравців на світовому ринку штучного інтелекту. Проведений аналіз показує, що країна має значні переваги – великий пул технічних талантів, високі темпи зростання навичок ШІ серед працюючих, підтримку з боку уряду та інтерес з боку глобальних технологічних компаній. Індикатори свідчать про поступове збільшення кількості стартапів та проектів у сфері ШІ, а також про позитивний вплив ШІ на економіку через створення нових робочих місць і підвищення продуктивності. Одночасно Індія стикається з викликами: обмеженість внутрішніх інвестицій та венчурного капіталу уповільнює масштабування ШІ-стартапів, а нестача висококваліфікованих кадрів може стримувати галузь у найближчі роки. Індійський уряд прагне подолати ці бар'єри шляхом розвитку інфраструктури (потужні обчислювальні ресурси, платформи даних), стимулювання досліджень (національні центри передового досвіду, гранти на розробку власних моделей ШІ) та впровадження освітніх програм для підготовки кадрів. Важливим напрямом є і активна участь у міжнародному співробітництві з питань ШІ – це дає Індії доступ до найкращих світових практик та можливість впливати на встановлення глобальних правил використання ШІ.

Загалом, на 2025 рік позицію Індії на глобальному ринку ШІ можна охарактеризувати як таку, що динамічно зміцнюється, але ще не реалізувала свій повний потенціал. Індія вже стала одним з провідних центрів розвитку таланту та прикладних ШІ-рішень, проте за масштабами інвестицій, наукових досліджень і створення проривних технологій вона поки що поступається США та Китаю. Втім, з огляду на темпи прогресу та комплексну стратегію “AI for All”, Індія має всі шанси суттєво розширити свою частку в світовій ШІ-економіці протягом наступного десятиліття. Успішна реалізація національної ШІ-місії, розвиток людського капіталу і інтеграція в глобальні ініціативи стануть вирішальними факторами того, чи зможе Індія перейти від ролі “наздоганяючого” до позиції одного з лідерів глобального ринку штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Abhijeet Kumar. “India tops AI hiring charts, but is it enough to compete with US and China?” Business Standard (Tech News). URL: business-standard.com.
2. Press Trust of India. “Indian deeptech startups count surges in 2023, funding drops 77%: Nasscom.” Business Standard (Start Ups). URL: business-standard.com.
3. Press Information Bureau, Government of India. “Prime Minister inaugurates Global Partnership on AI (GPAI) Summit”. URL: pib.gov.in.
4. Press Information Bureau, Government of India. “India joins Global Partnership on Artificial Intelligence (GPAI) as a founding member.” URL: pib.gov.in.
5. Leslie D'Monte. “India's AI global profile is rising, but gaps remain, finds Stanford's AI Index report.” URL: livemint.com.
6. India leads global AI talent and skill penetration. URL: indiaai.gov.in.

УДК 339.5 +477

Грущинська Наталія Миколаївна

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу і туризму
Факультету права і міжнародних відносин
Державного некомерційного підприємства
«Державний університет «Київський авіаційний інститут»»

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ У ПЕРІОД ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Історія міжнародних економічних відносин у період військових конфліктів дозволяє простежити зв'язок між війнами та економічною політикою держав. Війни змінювали глобальні торговельні маршрути, викликали економічні кризи та стимулювали розвиток нових галузей. У сучасному світі економічні санкції, енергетична безпека та торговельні війни стали новими інструментами міжнародного впливу.

В епоху колоніальних війн (XV–XVIII ст.) відбувалось збільшення експлуатації ресурсів колоній для фінансування військових кампаній, формування світової колоніальної системи та зародження трикутничкової торгівлі (Європа – Африка – Америка). Наполеонівські війни 1803–1815 років призводили до економічних блокад Британії, посилення ролі військової економіки та фінансування воєн через позики, поряд з розширенням державного втручання у виробництво та торгівлю. Період Першої світової війни (1914–1918 рр.) призвів до певного руйнування міжнародної торгівлі через торговельні обмеження, відбувався перехід економік на військові рейки. В цей період США ставали найбільшим кредитором Європи, що змінювало баланс світової економіки. Перша світова війна мала глибокий вплив на економіки всіх країн-учасниць. ВВП Великої Британії пережив значне падіння через військові витрати та зменшення виробництва. Державний борг країни зріс з 650 мільйонів фунтів стерлінгів до понад 7,4 мільярда фунтів стерлінгів. Висока інфляція, безробіття, яке спочатку знизилось через мобілізацію, але після війни зросло через демобілізацію та економічні труднощі. Інша учасниця війни Франція також мала скорочення ВВП через руйнування промисловості та сільського господарства. Державний борг збільшився майже в 5 разів з 32 мільярдів франків у 1914 році до 150 мільярдів франків у 1919 році. Інфляція призвела до підвищення цін на споживчі товари. ВВП Німеччини впало через економічну блокаду та військові витрати, державний борг, звісно також зріс, з додачею через накладення репарацій після війни. В післявоєнні роки розпочалася гіперінфляція, досягнувши піку в 1923 році. ВВП Сполучених Штатів Америки спочатку зростало завдяки військовим замовленням та експорту, але після війни відбулось сповільнення, а державний борг зріс з 1 мільярда доларів у 1914 році до 25 мільярдів доларів у 1919 році. Такі ж проблеми були характерні і для Австро-Угорської імперії [4].

Період Другої світової війни (1939–1945 рр.) характеризувався введенням протекціоністських заходів у 1930-х роках як то митні тарифи, валютні обмеження, а постачання США озброєння та продовольства союзникам сприяло їх економічному підйому. Завершення ж війни відбувалось через План Маршалла та створення Бреттон-Вудської системи. Подальший історичний період (1947–1991 рр.) визначався розподілом світової економіки на капіталістичний Захід і соціалістичний Схід, створення еко-

номічних союзів (Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) і Рада економічної взаємодопомоги (РЕВ)) та активним розвитком військово-промислового комплексу на тлі гонки озброєнь.

В XXI столітті війни відображають технологічні, політичні та соціальні реалії, а також зміни в глобальній системі безпеки. Війни поєднують як бойові дії, так і інформаційні операції, кібератаки, економічні санкції та політичний тиск (як в російсько-українській війні, зокрема) [3]. Економічні санкції є вагомим інструментом війни, замороження активів і інші фінансові інструменти використовуються як засіб впливу на супротивника, щоб змусити його до переговорів або досягнення політичних цілей (санкції проти росії після анексії Криму та початку широкомасштабного вторгнення війни в Україні; санкції проти Ірану за програму збагачення урану).

Війни XXI століття часто мають складну міжнародну природу, коли одні держави можуть підтримувати різні сторони конфлікту, що призводить до утворення багатонаціональних альянсів, як приклад, війна в Іраку (2003 р.), де коаліція під проводом США діяла проти режиму Саддама Хусейна, а інші країни виступали проти цього втручання. Сучасні війни мають серйозний вплив на навколишнє середовище, що може призводити до екологічних катастроф (наприклад, забруднення водних ресурсів, відновлення після використання хімічної зброї).

Функціонування міжнародних організацій у сучасних умовах отримує критику в бездіяльності, разом з тим, вони відіграють роль у вирішенні конфліктів шляхом проведення миротворчих операцій та допомагають у відновленні мирного процесу після війни. Повномасштабне російське вторгнення в Україну 22 лютого 2024 року як загострення війни, розпочатої росією у 2014 році з анексії Криму та окупації Східних областей незалежної України, кваліфікуються як порушення норм міжнародного права та принципів міжнародного порядку, і є найсерйознішим викликом європейській стабільності та безпеці з 1945 року.

Вторгнення росії в Україну призвело до значних змін у глобальних енергетичних потоках. Європейські країни, які раніше залежали від російського газу, активно звертаються до альтернативних джерел енергії, що спричинило зростання цін на енергоресурси та підвищення інфляції в багатьох країнах. Масштабні міжнародні санкції проти росії, включаючи заморожування активів Центрального банку та відключення деяких банків від системи SWIFT, суттєво обмежили її економічні можливості, що призвело до скорочення російського експорту та зростання внутрішнього попиту на товари і послуги. Наприклад, введення санкцій значно впливає на скорочення російського експорту озброєнь, тоді як європейський імпорт зброї зріс у період з 2020 по 2024 роки, що становить 28% світового імпорту озброєнь [2]. Блокування українських портів та руйнування інфраструктури призвели до пошуку альтернативних маршрутів для експорту української продукції, зокрема через західні кордони, що вплинуло на глобальні ланцюги постачання та спричинило зростання витрат на логістику. Економічні наслідки війни для України відобразилися на скороченні ВВП країни (у 2022 році економіка України скоротилася на 29,1%), з позитивних прогнозів за даними Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), у 2025 році очікується зростання ВВП України на 3,5%. ЄБРР планує інвестувати щонайменше 1,5 мільярда євро в українську економіку у 2025 році, зосереджуючись на приватному секторі, енергетиці та інфраструктурі. Міжнародний валютний фонд також продовжує підтримувати Україну фінансово [5]. Війна в Україні стала каталізатором значних змін у міжнародних економічних відносинах, вплинувши на енергетичні ринки, торговельні маршрути та глобальну безпеку.

Список використаних джерел

1. Геополітичні аспекти впливу на хід війни РФ проти України. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/heopolitychni-aspekty-vplyvu-na-khid-viyny-rf-proty-ukrayiny>
2. С. Віднянський. Україна — Європейський союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 pp. https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_15407_mzu2022_31_010/c/articles-2153607.pdf.pdf
3. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі (2022). – Київ, Центр Разумкова. – 102 с.
4. Biscop, S. (2023). War for Ukraine and the Rediscovery of Geopolitics. Egmont Paper 123. – Royal Institute for International Relations. – 14 p.
5. Brotman, A. (2022). Ukraine and the Shifting Geopolitics of the Heartland (Online): <https://www.geopoliticalmonitor.com/ukraine-and-the-shifting-geopolitics-of-the-heartland/>
6. Roubanis, I. (2023). Russia's Invasion in Ukraine: the Geopolitical Significance of the War's Impact on Regional Supply Chains (Online): <https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2023/07/28072023-Russias-invasion-of-Ukraine-The-geopolitical-significance-of-the-wars-impact-on-regional-supply-chains.pdf>

УДК 339.9

Губін Юрій Юрійович

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин
бізнесу та туризму,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
м. Київ, Україна

ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ПОСТАЧАННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛОГІСТИКИ У СФЕРІ ПОШТОВИХ ПОСЛУГ

Міжнародний ринок поштових послуг постійно зазнає змін під впливом різних чинників: глобалізаційних процесів, цифрової трансформації та, особливо, глобальної нестабільності. Зміни стосуються не лише обсягів і маршрутів перевезень, а й самої логіки побудови поштових сервісів — з акцентом на цифрові рішення, гнучкі моделі логістики та посилену взаємодію з комерційними партнерами. Зростає конкуренція між традиційними операторами та приватними логістичними платформами, які швидше впроваджують інновації. Паралельно відбувається регіоналізація поштових ринків, де місцеві економічні умови та доступ до інфраструктури відіграють вирішальну роль. У цих умовах ключовим стає питання трансформації логістики та адаптації поштових служб до нових викликів, аби не лише зберегти ринкові позиції, а й запропонувати сучасний клієнтоорієнтований сервіс у глобальному масштабі.

Глобальні потрясіння останніх років спричинили значні збої у функціонуванні логістичних систем, що стало серйозним викликом для глобального поштового сектору. Поштові компанії зіштовхнулися з численними труднощами, серед яких найпомітнішими стали обмеження повітряного і морського транспорту, затримки на митницях через зміну регуляторних процедур, нестача контейнерів у міжнародному морсько-

му фрахті, а також закриття або часткове функціонування прикордонних пунктів через пандемічні обмеження [2, с. 27]. Ці події вплинули не лише на логістичну інфраструктуру, а й на здатність компаній дотримуватися встановлених зобов'язань щодо термінів доставки (SLA – Service Level Agreement), що особливо критично в сегменті B2C. Загалом, з 2018 по 2022 рік загальний обсяг міжнародної поштової кореспонденції скоротився майже на 38% [1, с. 154].

Параліч міжнародного транспортного сполучення в окремі місяці 2020 року спричинив повне порушення ланцюгів постачання в країнах, залежних від імпорту через поштові канали. Відсутність гнучких маршрутів та резервних потужностей призвела до масових затримок і втрат відправлень. Середній термін доставки збільшився (Таб.1) на 3 дні (40%) порівняно з періодом до пандемії. Найбільш вразливими стали ринки, з високою часткою авіа-доставки у структурі методів доставки, для авіа-перевезень середній термін доставки зріс на 30% (Таб.1). Що сформувало потребу в радикальній перебудові логістичних моделей та розвитку мультимодальних підходів до доставки.

Таблиця 1

Середній термін доставки міжнародних поштових відправлень за типами транспорту, днів

Рік	Авіа	Морські перевезення	Наземні перевезення	Середньозважене значення
2018	5,2	12,6	9,8	7,98
2019	5,5	13,2	10,4	8,20
2020	9,8	17,5	13,6	13,35
2021	8,7	16,8	12,2	12,65
2022	7,1	15,3	11,4	11,46

Джерело: [1, с. 154]

На тлі цього почала змінюватися й структура методів доставки. Якщо у 2018 році близько 55% усіх міжнародних поштових відправлень здійснювалися авіатранспортом, 30% – морським, і лише 15% – наземними маршрутами, то до 2022 року ці пропорції суттєво змінилися. У 2020 році частка авіадоставки різко знизилася до 41% через закриття більшості міжнародних рейсів, тоді як морські перевезення зросли до 35%, а наземні – до 24% (Таб. 2). У 2021–2022 роках частка авіаперевезень дещо відновилася до 45%, однак структурна переорієнтація логістики в бік наземного транспорту зберігається і надалі.

У зв'язку зі зміною логістичного середовища, зросли витрати на перевезення, а потреба в прозорості та гнучкості логістичних маршрутів стала як ніколи актуальною. У відповідь на ці виклики поштові служби почали шукати альтернативні логістичні канали, збільшувати частку наземного транспорту, створювати регіональні хаби для покращення локальної доставки [3, с. 39].

Компанії, що інвестували в цифрові рішення до початку криз, змогли зберегти конкурентоспроможність. Наприклад, Deutsche Post DHL під час пандемії змогла переорієнтувати потоки на внутрішні ринки завдяки наявності хмарної системи моніторингу трафіку в реальному часі [4, с. 88].

Національний оператор поштового зв'язку в Україні, Укрпошта, також демонструє позитивну динаміку в частині діджиталізації. Зокрема, за даними компанії, кількість

Таблиця 2

Частка методів доставки в загальному обсязі міжнародних відправлень, %

Рік	Авіа	Морські перевезення	Наземні перевезення
2018	55	30	15
2019	52	32	16
2020	41	35	24
2021	43	33	24
2022	45	32	23

Джерело: [1, с. 156]

онлайн-замовлень зростає з 8,2 млн у 2019 році до понад 21 млн у 2023 році, що свідчить про стійку тенденцію переходу клієнтів на цифрові канали обслуговування.

Питання побудови та розширення мережі поштоматів залишається актуальним для багатьох логістичних операторів України, однак безпосередньо Укрпошта реалізує цю ініціативу переважно через співпрацю з партнерами або використання альтернативних моделей доставки. Водночас найбільш активне впровадження автоматизованих поштоматів спостерігається з боку приватних компаній, зокрема Нової пошти, яка у 2023 році мала понад 2800 поштоматів по всій країні [5, с. 60]. Укрпошта ж зосереджується здебільшого на розширенні фізичної мережі відділень та логістичних центрів у сільській місцевості, а також активно впроваджує проєкт пересувних відділень поштового зв'язку. Ці мобільні підрозділи забезпечують надання базових поштових, фінансових та логістичних послуг у віддалених та малонаселених районах, де традиційне стаціонарне відділення економічно недоцільне. Такий формат дозволяє зберігати доступність поштової інфраструктури навіть за умов демографічного спаду та територіальної децентралізації.

Поряд із цифровими інструментами трансформацію поштової логістики визначає формування нових партнерств і моделей співпраці. Поштові оператори активно інтегруються в екосистеми електронної комерції, укладаючи угоди з глобальними маркетплейсами, такими як Amazon, eBay, AliExpress. Наприклад, Укрпошта ще у 2018 році приєдналася до програми ePacket для спрощення доставки з китайських платформ, а у 2021 році оголосила про стратегічну співпрацю з українськими маркетплейсами Rozetka і Prom.ua. За даними компанії, у 2022 році понад 60% усіх відправлень з інтернет-магазинів обслуговувалося у партнерстві з цими платформами [5, с. 61]. Нова пошта, зі свого боку, розвинула інтеграції API з понад 1000 інтернет-магазинами та агрегаторами електронної торгівлі. Станом на кінець 2023 року вона обробляла понад 25 млн відправлень щомісяця, з яких майже половина — у форматі прямих інтеграцій з e-commerce системами [5, с. 61].

Крім того, Нова Пошта активно розвиває напрям фулфілменту (повне обслуговування замовлень: зберігання, пакування та доставка товарів до клієнтів): у 2023 році було відкрито новий фулфілмент-центр площею понад 10 000 м² у Київській області, який дозволяє щоденно обробляти до 50 тисяч замовлень. Цей центр обладнаний автоматизованими стелажними системами, сортувальними лініями та ІТ-рішеннями для повного циклу обслуговування інтернет-продавців — від зберігання до доставки клієнту [3, с. 42].

Інновації у сфері доставки «останньої милі», включаючи використання дронів, роботів та мобільних додатків для гнучкого керування доставкою, вже стали частиною стратегій провідних поштових компаній [5, с. 59]. Наприклад, Amazon активно тестує автономні дрони Prime Air, однак їх масове розгортання неодноразово відкладалося

через технічні та регуляторні обмеження. У 2023 році компанія доставила дронами лише 10% від запланованого обсягу посилок. Водночас UPS у партнерстві з Matternet вже запровадила регулярні безпілотні рейси у медичних закладах у Північній Кароліні, що довело економічну ефективність для вузькоспеціалізованих маршрутів. За оцінками консалтингової компанії McKinsey, до 2030 року глобальні інвестиції у сферу автоматизації «останньої милі» перевищать 41 млрд доларів США, однак лише третина з них буде успішно масштабована [5, с. 59].

В Україні також розвиваються подібні рішення — зокрема, у 2021 році Нова пошта вперше протестувала доставку дроном у гірській місцевості Івано-Франківської області у партнерстві з українським стартапом DroneUA. Хоча комерційне масштабування проєкту наразі не відбулося, ініціатива отримала підтримку з боку Міністерства цифрової трансформації. Попри наявність труднощів із сертифікацією безпілотних систем та обмеженнями на польоти, дані пілотні проєкти заклали технологічний фундамент для подальшого розвитку автономної доставки в Україні [5, с. 62].

Таким чином, глобальна нестабільність стала каталізатором глибоких змін у сфері міжнародної поштової логістики. Поштові компанії змушені переглядати свої стратегії, адаптуватися до нових економічних та технологічних реалій. Майбутнє галузі пов'язане з гнучкістю, цифровими рішеннями, стійкістю до ризиків та здатністю до інноваційної трансформації. Поглиблене дослідження цих процесів є актуальним як для науковців, так і для практиків, залучених до формування сучасної логістичної політики.

Список використаних джерел

1. Всесвітній поштовий союз. Статистичний огляд ринку міжнародних поштових послуг. – Берн: UPU, 2021. https://www.upu.int/UPU/media/upu/publications/StatisticsEn_Fr2022.pdf
2. Дьяков В.І. Логістика в умовах глобальних викликів: монографія. – Київ: Логістика Плюс, 2022. – 264 с.
3. Kramberger T., Gajšek B. Transformation of Postal Logistics in the Digital Era // Journal of Logistics Research. – 2023. – Vol. 9(1). – P. 35–49.
4. DHL Group. Logistics Resilience Report 2021. – Bonn: DHL Research Center, 2021. – 103 p.
5. Риженко О.М. Інноваційні моделі в логістиці поштових операторів: виклики та перспективи. // Економіка і транспорт. – 2023. – №1(25). – С. 55–63.

УДК 338.48

Є.К.ДенисенкоЗдобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Туризмознавство»,Науковий керівник: **С.М.Мархонос**, к.геогр.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

РОЗВИТОК ПРИГОДНИЦЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Пригодницький туризм, як вид активного відпочинку, завжди привертав увагу тих, хто прагне нових вражень та викликів. Проте, з початком повномасштабної війни в Україні, туристична індустрія зазнала суттєвих змін [1].

Військові конфлікти значно вплинули на туристичну інфраструктуру країни. Багато туристичних об'єктів зазнали пошкоджень, а деякі регіони стали небезпечними для відвідування. Згідно з інформацією Державного агентства розвитку туризму, у перші три квартали 2024 року громади отримали близько 173 мільйонів гривень від туристичного збору, що на 21% перевищує показники аналогічного періоду 2023 року. Однак цей результат все ще на 30% нижчий за довоєнний рівень 2021 року, коли туризм забезпечив бюджету 244 мільйони гривень [3].

Основними перешкодами для розвитку пригодницького туризму в умовах війни є: присутність мін та нерозірваних боєприпасів у багатьох регіонах становить серйозну загрозу для життя та здоров'я мандрівників; пошкодження доріг, мостів, готелів та інших об'єктів ускладнює доступ до туристичних локацій і знижує рівень обслуговування; через небезпеку та нестабільну ситуацію багато потенційних туристів відмовляються від поїздок Україною [2].

Незважаючи на труднощі, існують певні перспективи для розвитку пригодницького туризму:

- зменшення виїзного туризму сприяє зростанню інтересу до подорожей по Україні. Українці відкривають нові місця та маршрути, що стимулює розвиток місцевих туристичних ініціатив;
- зростає попит на відвідування природних парків і заповідників, оскільки люди прагнуть відпочивати на природі та підтримувати екологічно чисті форми відпочинку [5];
- багато людей поєднують подорожі з волонтерською діяльністю, допомагаючи відновлювати зруйновані території та підтримувати місцеві громади.

Для відновлення та розвитку пригодницького туризму в Україні необхідно вжити такі заходи: 1. Проведення розмінування територій, встановлення попереджувальних знаків та інформування туристів про можливі небезпеки [4]. 2. Ремонт і реконструкція доріг, мостів, туристичних об'єктів та закладів розміщення. 3. Розробка нових туристичних маршрутів та проведення інформаційних кампаній для залучення як внутрішніх, так і іноземних туристів. 4. Співпраця з міжнародними організаціями: Залучення іноземних інвесторів і партнерів для підтримки та розвитку туристичної галузі.

Отже, війна суттєво ускладнила розвиток пригодницького туризму в Україні. Однак, завдяки адаптації, інноваційним підходам та спільним зусиллям, ця галузь має можливість для відновлення та подальшого зростання. Ключовими аспектами є вра-

хування безпеки, відновлення інфраструктури та активне просування туристичних можливостей країни як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Список використаних джерел

1. Тенденції розвитку туризму в Україні в умовах воєнного часу [Електронний ресурс], – 2024. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/378097438_TENDENCII_ROZVITKU_TURIZMU_V_UKRAINI_V_UMOVAN_VOENNOGO_CASU
2. Розвиток туризму в Україні у воєнний і післявоєнний періоди [Електронний ресурс], – 2022. – Режим доступу: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/5_2022/2.pdf
3. Tourism in times of war: which regions of Ukraine are showing growth [Електронний ресурс], – 2024. – Режим доступу: https://visitukraine.today/de/blog/5333/tourism-in-times-of-war-which-regions-of-ukraine-are-showing-growth?srsId=&srsId=AfmBOopiTR1knIX5pVbBqARrSYdUN1-Ylq29E7rTkiu37WZv19Ow6jn5&utm_source=chatgpt.com
4. Особливості туризму в умовах воєнного стану [Електронний ресурс], – 2022. – Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/zarubina.htm
5. Туризм і рекреація в Україні у воєнний та повоєнний час: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції [Електронний ресурс], – 2024. – Режим доступу: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnyktez28062024.pdf>

УДК 330.342.14:316.42

Дерев'яно І. П.

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»,
Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-2908-6405

ЕКОНОМІЧНА АСИМЕТРІЯ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВ

У сучасному глобалізованому світі, наповненому викликами та загрозами, безпека держави не означає лише захист її кордонів чи стабільність політичної системи. Сьогодні на перший план дедалі частіше виходить поняття економічної безпеки, порушення якої може мати не менш руйнівні наслідки, ніж традиційні загрози. Одним із найбільш надзвичайно дієвих факторів дестабілізації глобального економічного простору виступає економічна асиметрія.

Цей феномен, що виражається в глибокій нерівності між державами у сфері виробництва, ресурсів, фінансової потужності, технологічного розвитку та впливу на світові ринки, постає реальною загрозою економічній безпеці держав, особливо тих, що перебувають на периферії глобального розвитку. Також держави, які володіють сильнішою економікою здатні впливати на слабші не лише в торговельній чи інвестиційній сфері, а й у політичній площині.

Сильніші держави використовують свою економічну перевагу як важіль впливу на міжнародній арені. Вони формують правила гри у міжнародній торгівлі, контролюють фінансові потоки, нав'язують менш розвиненим країнам несприятливі умови спі-

впраці. Така асиметрія породжує залежність: країни з меншим економічним потенціалом змушені йти на компроміс, який може суперечити їхнім національним інтересам. Прикладом цього є залежність окремих держав від енергетичних ресурсів чи іноземних інвестицій [8; 9].

Світова економіка поділена на «центр», що продукує знання, капітал і високотехнологічну продукцію, та «периферію», яка постачає сировину і дешеву робочу силу. Такий розподіл не є випадковим – він закорінений в історичному спадку колоніалізму та сучасній неокolonіальній моделі торгівлі [7].

Досить загрозливою є ситуація, коли економічна перевага перетворюється на інструмент прямого тиску. Санкції, торговельні війни, блокування доступу до технологій або міжнародних фінансових ресурсів є формами економічного впливу, що також потужні, як і військові інструменти. Економічні важелі часто використовуються для дестабілізації політичної ситуації у ворожих країнах, підриву їхньої економічної незалежності та втручання у внутрішні справи [9].

Поняття «економічна асиметрія» включає в себе не просто статистичну відмінність між показниками ВВП, доходів чи інвестицій та рівні включення країн у глобальні ланцюги вартості. У світ-системній теорії І. Валлерстайна йдеться про структурну нерівність, коли одні держави займають домінантне становище у глобальній системі, а інші – залишаються в залежному становищі. Така модель не лише поглиблює розрив в економічному розвитку, а й знижує здатність слабших держав забезпечувати власну економічну безпеку [7].

Тож економічну асиметрію можна трактувати як структурну нерівність між країнами в межах глобальної економіки, що виявляється у диспропорціях економічного потенціалу, рівня розвитку, участі в міжнародному розподілі праці. Асиметрія в міжнародних економічних відносинах – це також форма нерівноправного партнерства, коли одна зі сторін має значну перевагу у ресурсах, ринках або впливі на прийняття рішень [8].

Важливо зазначити, що економічна асиметрія може мати кілька форм: ресурсна (доступ до енергоресурсів, сировини); технологічна (розрив у рівні інновацій та промислового виробництва); фінансова (контроль над міжнародними фінансовими центрами); інституційна (спроможність впливати на формування правил у міжнародних організаціях) [9].

Акцентуючи увагу на економічній безпеці, необхідно підкреслити, що вона, як економічна категорія, є визначальною складовою національної безпеки держави. Вона визначається як стан захищеності національної економіки від внутрішніх і зовнішніх загроз, за якого держава здатна забезпечити стабільний розвиток, конкурентоспроможність, соціально-економічну рівновагу та економічний суверенітет [1]. Проте економічна асиметрія здатна створити низку ключових загроз економічній безпеці держави, серед яких варто виокремити такі:

- залежність від зовнішніх ринків і транснаціональних корпорацій (держава втрачає контроль над стратегічними галузями, що може призвести до втрати економічного суверенітету) [5];

- технологічна відсталість (відсутність доступу до високих технологій обмежує інноваційний розвиток і закріплює статус «сировинного додатку» до розвинених західних економік) [4];

- зовнішній борг та фінансова нестабільність (країни, що розвиваються, часто змушені брати кредити на невигідних умовах, що призводить до кредитної залежності від економічно потужніших партнерів й послаблення національної економіки) [6].

- міграція кваліфікованої робочої сили (економічна асиметрія стимулює міграцію, створює довгострокові ризики для розвитку науки, медицини та освіти, послаблюючи внутрішній людський потенціал) [3].

Для держав з обмеженим економічним потенціалом економічна асиметрія несе пряму загрозу безпеці. Вони стають вразливими до зовнішніх шоків: глобальних криз, зміни цін на ресурси, маніпуляцій фінансовими потоками. Уразливість економіки означає слабкість у переговорах, втрачену суб'єктність і навіть політичну нестабільність усередині країни. Це відкриває шлях до зовнішнього втручання, поширення дезінформації та зниження довіри до інституцій [2].

Зокрема, Україна, попри свій потенціал, часто виступає в глобальній економіці у ролі постачальника сировини, робочої сили та транзитного ресурсу. Це робить її вразливою до коливань на світових ринках, цінових шоків, геополітичного тиску. Тож ключовою умовою економічної безпеки України є подолання зовнішньоекономічної асиметрії шляхом розвитку власного високотехнологічного виробництва та зменшення залежності від імпорту критичних товарів.

Загалом шляхи мінімізації економічної асиметрії вбачаються у диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків; інвестиціях в інновації та локалізацію виробництва; формуванні стратегічних резервів; розвитку регіональної кооперації на принципах рівності; участі у міжнародних безпекових і торговельних платформах, що обмежують монополію великих гравців. Тож подолання економічної асиметрії як політичної реальності має бути стратегічним пріоритетом не лише для країн, що розвиваються, а й для міжнародної спільноти.

Отже, економічна асиметрія, яка проявляється у нерівномірному розвитку регіонів, диспропорціях у доступі до ресурсів, технологій і капіталу, становить серйозну загрозу економічній безпеці держав. Впливаючи на контури сучасної міжнародної безпеки, вона може призвести до збільшення залежності, послаблення державного суверенітету, поглиблення соціальної напруги та зниження ефективності реалізації державної економічної політики.

Економічна асиметрія – це не лише виклик, структурна вразливість та нерівноправний соціально-економічний простір взаємодії, а справжнє випробування для державної безпеки. У сучасному світі безпека держави визначається не лише чисельністю армії, а й її здатністю протистояти зовнішньому економічному тиску, зберігаючи при цьому суверенітет і внутрішню стабільність. Усвідомлення цього факту має стати основою сучасної політики державної безпеки.

Список використаних джерел

1. Мунтіян В. Економічна безпека України. К.: КБІЦ, 1999. 463 с.
2. Baldwin D. *Economic Statecraft*. Princeton: Princeton University Press, 1985.
3. Bhagwati, J. and Hamada, K. The Brain Drain, International Integration of Markets for Professionals and Unemployment: A Theoretical Analysis. *Journal of Development Economics*. 1974. 1, 19–42. URL: [http://dx.doi.org/10.1016/0304-3878\(74\)90020-0](http://dx.doi.org/10.1016/0304-3878(74)90020-0)
4. Perez C. *Technological Revolutions and Financial Capital*. Edward Elgar Publishing, 2002.
5. Stiglitz J. *Globalization and Its Discontents*. New York: W. W. Norton & Company, 2002.
6. UNCTAD. *Trade and Development Report 2020*. United Nations Conference on Trade and Development, 2020. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tdr2020_en.pdf
7. Wallerstein I. *World-Systems Analysis: An Introduction*. Duke University Press, 2004. 109 p.
8. Womack B. *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry*. New York: Cambridge University Press, 2006. 281 p.
9. Womack B. *Asymmetry and International Relationships*. New York: Cambridge University Press, 2016. 220 p.

УДК: 338.47

А.С. Дігтяр

здобувачка 4-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Міжнародний бізнес»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року стало не лише трагедією для українського народу, а й ключовим геополітичним зламом для всієї Європи. Однією з найуразливіших сфер, яка зазнала негайного та довгострокового впливу, стала енергетична безпека країн Європейського Союзу. Ця війна радикально змінила погляди ЄС на роль енергетичної залежності, транзиту та стійкості енергосистем [1].

До повномасштабного вторгнення росії Україна відігравала роль важливого транзитера енергоресурсів, особливо природного газу, з рф до країн ЄС. Війна порушила стабільність цієї інфраструктури, що створило загрози для безперервного енергопостачання [2].

На момент початку агресії росія залишалась основним постачальником енергоносіїв до Європи:

- близько 40% імпорту природного газу до ЄС надходило з росії;
- 27% нафти і 46% вугілля також імпортувались з рф;
- газотранспортна система України забезпечувала транзит понад 30% російського газу до країн Європи.

Ця залежність вважалася взаємовигідною до того часу, поки енергоресурси не стали інструментом політичного шантажу з боку Кремля.

Вторгнення в Україну спричинило:

- збої в постачанні енергоносіїв;
- штучні скорочення постачання російського газу (через Nord Stream 1);
- паніку на енергетичних ринках і зростання цін;
- ризики для енергетичної інфраструктури на всій території Східної Європи.

До 2022 року близько 40% газу, споживаного в ЄС, імпортувалося з російської федерації. Після початку війни розпочався активний процес зменшення цієї залежності, зокрема через обмеження імпорту, пошук альтернативних постачальників та розвиток терміналів скрапленого природного газу (СПГ).

Європейський Союз швидко відреагував на нову реальність, вживши ряд надзвичайних і стратегічних заходів:

1. REPowerEU-план Європейської комісії зі зменшення залежності від російських енергоносіїв до 2027 року.
 2. Прискорення будівництва LNG-терміналів у Німеччині, Польщі, Балтійських країнах.
 3. Посилення партнерств з Катаром, США, Алжиром, Норвегією щодо постачання газу.
 4. Перехід до відновлюваних джерел енергії, зокрема сонячної, вітрової та водневої.
- Війна спричинила масштабну енергетичну кризу в Європі. Ціни на газ і електрое-

нергію різко зросли у 2022 році, що негативно вплинуло на промисловість, побут споживачів та загальну економічну стабільність [3]. ЄС вкотре підтвердив курс на зелений перехід, використовуючи війну як каталізатор енергетичної трансформації.

Україна вже інтегрована до енергосистеми Європи (ENTSO-E). Незважаючи на обстріли енергетичної інфраструктури, українська енергосистема демонструє стійкість і має потенціал до експорту:

- електроенергії, зокрема з атомних і ВДЕ-джерел;
- зеленого водню - перспективного джерела енергії для кліматично нейтрального майбутнього Європи;
- розвитку спільних проєктів у сфері зберігання та балансування енергії.

ЄС активізував реалізацію стратегії REPowerEU, яка передбачає диверсифікацію джерел енергії, скорочення споживання викопного палива та розвиток відновлюваних джерел енергії. Це стало поштовхом до енергетичної незалежності ЄС та зміцнення енергетичної безпеки [4].

Попри поступову стабілізацію, країни ЄС стикаються з низкою викликів:

- потреба в масштабних інвестиціях в інфраструктуру;
- зростаюча конкуренція за ресурси на глобальному ринку LNG;
- необхідність захисту критичної енергетичної інфраструктури від кібератак;
- підтримка енергетично вразливих верств населення.

Водночас з'являються можливості для посилення енергетичної стійкості:

- децентралізація енергетичних систем;
- розвиток енергокооперативів;
- локалізація виробництва енергії.

Внаслідок війни виникла необхідність інвестувати у нову енергетичну інфраструктуру: LNG-термінали, газопроводи, електромережі. Країни Балтії, Польща, Німеччина та інші почали прискорено реалізовувати енергетичні проєкти.

У перспективі Україна може стати експортером електроенергії з відновлюваних джерел, зеленого водню та посилити енергетичну інтеграцію з ЄС (ENTSO-E), зміцнюючи європейську енергетичну стабільність [5].

Таким чином, війна в Україні виявила вразливість енергетичної моделі ЄС, заснованої на імпорті дешевих ресурсів із країн з авторитарним режимом. Водночас вона стала поштовхом до докорінної трансформації: від залежності до стійкості, від централізації до диверсифікації, від викопного палива до чистих технологій.

ЄС зараз формує нову енергетичну політику, де енергетична безпека - це не лише про ресурси, а й про цінності, солідарність та стратегічну автономію.

Війна в Україні радикально змінила підхід Європейського Союзу до питань енергетичної безпеки. Попри значні труднощі, конфлікт став каталізатором для глибокої трансформації енергетичної політики ЄС, що ґрунтується на стійкості, диверсифікації та екологічності.

Список використаних джерел

1. Prokopieva A., Pobochenko L., Smirnova T., Nabok I., Tatarenko N., Sydorenko K. Ecological disasters as a result of cyber attacks in the energy sector Cyber Hygiene & Conflict Management in Global Information Networks 2024. Proceedings of the Third International Conference on Cyber Hygiene & Conflict Management in Global Information Networks (CH&CMiGIN 2024). Kyiv, Ukraine, January 24–27, 2024. PP. 64–81 CEUR-WS.org/Vol-3925 (Scopus).

2. Energy sector as an object of economic warfare and economic sanctions.

/Побоченко Л.М., Татаренко Н.О., Набок І.І., Прокоп'єва А.А.//Вчені записки. 2023. № 30 (1). Рр.171-186. URL: https://drive.google.com/file/d/1pVON1Bz2PCDQmrZLHvk_5BPupF-KIS7x/view. DOI: 10.33111/vz_kneu.31.23.01.16.115.121.

3. Побоченко Л.М., Ершов А.В. Особливості енергетичної дипломатії в умовах повномасштабної агресії РФ проти України. К. URL: НАУ, 2023. С.62-65.

4. Energy outlook 2023. URL: <https://www.bp.com>.

5. Енергетична дипломатія України: аналіз статус-кво та практичні рекомендації. URL: <https://dixigroup.org>.

6. Енергетична стратегія України на період до 2035 року // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text>.

УДК 339.9

Дрозд Владислав

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ
Науковий керівник – **Побоченко Л.М.**, к.е.н., доц.

РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТУРИЗМУ НА ФОНІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Туризм є однією з ключових галузей економіки Європи, що забезпечує значний внесок у ВВП регіону та створює мільйони робочих місць. Розвиток туристичної сфери в Європі визначається низкою факторів, серед яких – історико-культурна спадщина, природні ресурси, транспортна інфраструктура та політична стабільність. Стаття присвячена аналізу ключових тенденцій розвитку туризму в Європі та їхньому впливу на економіку європейського регіону.

Одним із головних трендів сучасного європейського туризму є сталий розвиток, який передбачає екологічно відповідальне використання ресурсів та мінімізацію негативного впливу на довкілля. Багато європейських країн запроваджують заходи, спрямовані на розвиток екотуризму, збереження природних територій та популяризацію альтернативних видів відпочинку, зокрема велосипедного та сільського туризму [3,5].

Окремою тенденцією є цифровізація туристичних послуг – розвиток онлайн-бронювання, віртуальних екскурсій, використання штучного інтелекту для персоналізації подорожей. Пандемія COVID-19 також вплинула на туристичний сектор, змусивши країни адаптуватися до нових реалій, розвиваючи безконтактні сервіси та запроваджуючи нові стандарти безпеки. У 2024 році європейський туристичний сектор продовжив своє відновлення та демонстрував позитивні тенденції. Згідно з прогнозами, витрати відвідувачів у Європі досягнуть 800,5 млрд.євро, що на 13,7% більше порівняно з попереднім роком.

Крім того, зростає популярність альтернативних туристичних напрямків – так званих «destination dupes», що сприяє рівномірнішому розподілу туристичних потоків та зменшенню проблеми овертуризму в класичних туристичних центрах, таких як Париж, Венеція та Барселона. У 2024 році Іспанія досягла рекордного показника в 94 мільйони міжнародних туристів, що на 10% більше порівняно з 2023 роком, коли країну відвідало 83,5 мільйона туристів. Європа залишається одним із найбільш привабливих туристичних регіонів світу, і подальший розвиток галузі залежатиме від ефективного поєднання інноваційних технологій, екологічних ініціатив та адаптації до нових викликів глобальної економіки [2,67].

Ще одним ключовим аспектом розвитку туризму в Європі є вплив технологій на туристичний досвід. У 2024–2025 роках широке впровадження штучного інтелекту, мобільних додатків та автоматизованих сервісів значно покращило якість обслуговування. Наприклад, персоналізовані рекомендації для туристів на основі аналізу великих даних дозволяють подорожуючим отримувати індивідуалізовані маршрути та знижки на послуги. В аеропортах і готелях активно застосовуються системи розпізнавання облич та безконтактна реєстрація, що зменшує час очікування та покращує безпеку.

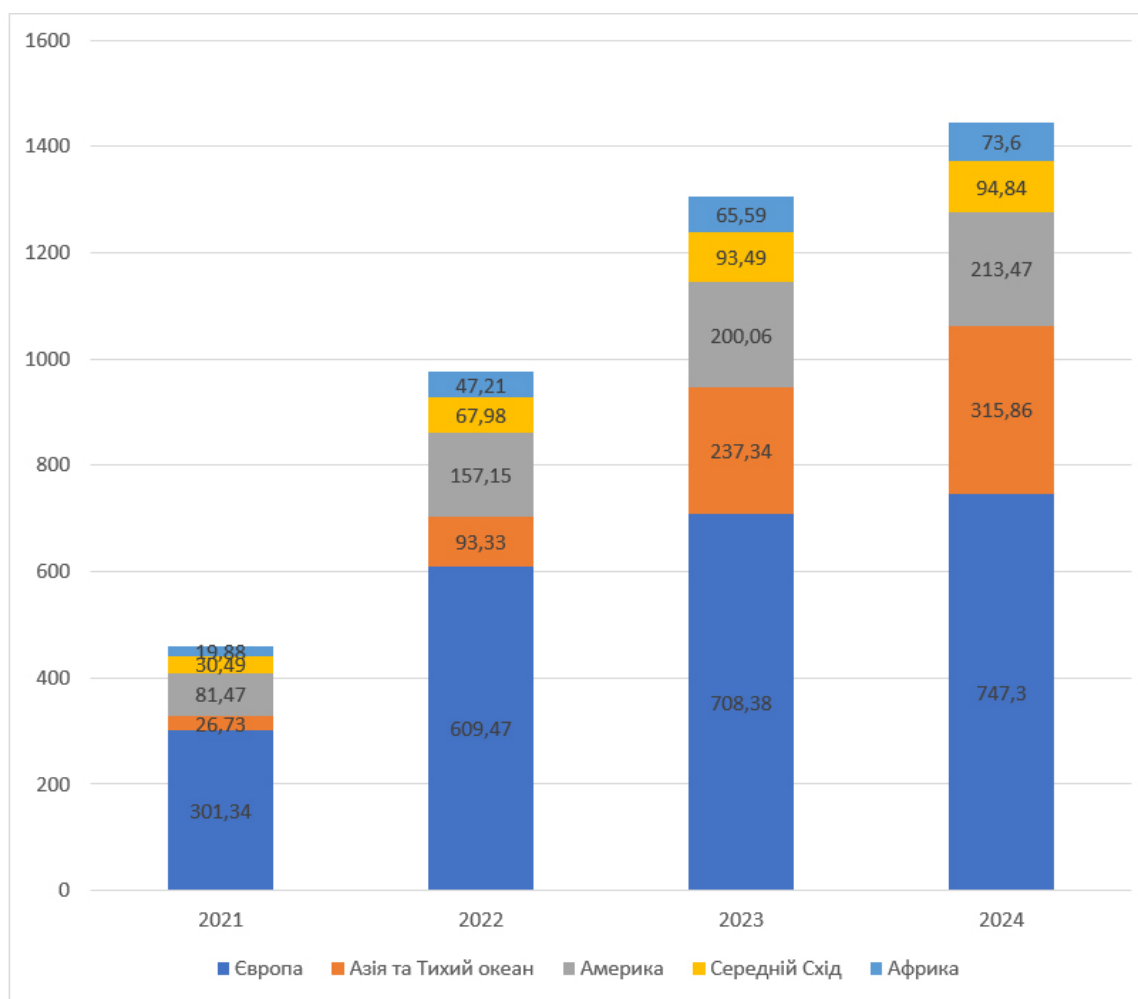
Водночас, екотуризм та принципи сталого розвитку продовжують формувати туристичний ринок Європи. Уряди багатьох країн, включаючи Францію, Німеччину та Швецію, запровадили суворіші екологічні стандарти для туристичних операторів. Наприклад, у 2023 році Париж запустив масштабну програму з популяризації велосипедного туризму, що включає створення понад 1 000 км нових велодоріжок та субсидії на оренду велосипедів. Аналогічно, Швейцарія стимулює розвиток екологічно чистих гірських курортів, де використовуються відновлювані джерела енергії. У 2024 році кількість міжнародних туристичних прибуттів зросла в усіх регіонах порівняно з попереднім роком. У більшості регіонів, крім Азіатсько-Тихоокеанського, показники перевищили рівень до пандемії. Європа прийняла найбільше туристів — близько 747 мільйонів [1].

Крім того, одним із перспективних напрямків є гастрономічний туризм. Згідно з дослідженням Європейської туристичної комісії, понад 75% туристів вважають гастрономічний досвід важливим фактором вибору місця подорожі. Це сприяє популяризації місцевих продуктів, збереженню національних кулінарних традицій та розвитку малого бізнесу в сфері громадського харчування. Наприклад, Італія та Іспанія активно розвивають винний туризм, організовуючи екскурсії на виноробні та дегустаційні тури.

Також варто висвітлити проблему впливу українсько-російської війни на стан туризму. Регіони, що раніше були популярними серед туристів з Росії та України, втратили значну частину відвідувачів. Наприклад, країни Балтії, Чехія та Польща зіткнулися зі зменшенням кількості російських туристів через санкції та обмеження на поїздки. Водночас зросла кількість внутрішніх європейських подорожей та інтерес до альтернативних напрямків, таких як Балкани, Португалія та Скандинавія. У той же час, на тлі війни в Україні зросла популярність так званого «військового туризму». Іноземні журналісти, волонтери, дослідники та громадські діячі відвідують Україну, щоб краще зрозуміти ситуацію, підтримати гуманітарні ініціативи або зафіксувати воєнні злочини. Це сприяє розвитку нових туристичних маршрутів, пов'язаних із сучасною історією та військовими меморіалами. Європейські країни активно підтримують Україну, що також впливає на туристичний сектор. Зокрема, багато українських переселенців, які виїхали до країн ЄС, сприяють розвитку малого бізнесу, зокрема у сфері готельно-ресторанного бізнесу. Українська культура та кухня стають більш популярними, що стимулює гастрономічний та культурний туризм [5,8].

Інновації у сфері технологій кардинально змінили туристичний ринок Європи. Впровадження штучного інтелекту у планування подорожей дозволило туристам отримувати персоналізовані рекомендації, базовані на їхніх вподобаннях. Такі платформи, як Google Travel та Booking.com, використовують алгоритми машинного навчання для створення оптимальних маршрутів та індивідуальних пропозицій. Окрім цього, розвиток мобільних додатків спрощує туристичний досвід. Наприклад, у Барселоні впроваджено додаток «Barcelona Smart Tourism», який у реальному часі показує рівень завантаженості популярних туристичних локацій, допомагаючи розподілити потік відвідувачів. У Лондоні активно використовуються безконтактні системи оплати транспорту, що значно полегшує пересування містом.

Рис.1. Кількість міжнародних туристичних прибуттів у всьому світі з 2005 по 2024 рік за регіонами(млн)

Загалом, європейський туристичний ринок залишається одним із найдинамічніших у світі, адаптуючись до викликів та можливостей сучасності. Основними трендами найближчих років будуть цифровізація, екологічність, розвиток альтернативних напрямків та зростання попиту на культурно-гастрономічні подорожі.

Список використаних джерел

- 1.Number of international tourist arrivals worldwide from 2005 to 2024, by region. URL: <https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2010/>
- 2.Tetiana But. Trends and Prospects for Tourism Development in EU Countries. Hradec Economic Days. P.62-73.
3. Г. Г. Тараненко. Розвиток туризму в сучасних умовах:реалії та перспективи. Ефективна економіка. №1, 2022. С.4-5.
4. European Committee of the Regions and UN Tourism break new ground with study on Rural Tourism and Development in Europe. URL: <https://www.unwto.org/news/european-committee-of-the-regions-and-un-tourism-break-new-ground-with-study-on-rural-tourism-and-development-in-europe>
5. Report: «Impact of Ukraine WAR on European Toursim:macroeconomic and travel effects». Tourism Economics-An Oxford Economics Company. 2022. 39 p.

УДК 338.48

Єжкун Д.В.

здобувач 4-го курсу першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство» спеціальності «Туризм і рекреація»

Науковий керівник: **Сидоренко К.В.**, к.е.н., доцент, професор кафедри
міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму ФПМВ,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

НАЦІОНАЛЬНІ КУЛІНАРНІ ТРАДИЦІЇ У ГАСТРОНОМІЧНОМУ ТУРИЗМІ УКРАЇНИ

Гастрономічний туризм є важливою частиною сучасної туристичної індустрії, особливо в країнах з багатою історією кулінарних традицій, до яких належить і Україна. Вона славиться своєю різноманітною кухнею, яка сформувалася під впливом численних культур і націй, що населяли її території протягом століть. Українські страви відомі своєю щедрістю, натуральністю та використанням локальних продуктів. Враховуючи це, гастрономічний туризм в Україні набуває популярності і може стати потужним стимулом для розвитку внутрішнього та зовнішнього туризму.

Кулінарні традиції як елемент туристичної привабливості. Кожен регіон України має свої неповторні кулінарні традиції, які відображають історію, культуру та спосіб життя місцевих мешканців. Це надає гастрономічному туризму великого потенціалу, оскільки кожен турист, який приїжджає в Україну, має можливість не лише насолодитися чудовими природними краєвидами, а й зануритись у місцеву культуру через смак традиційних страв [1].

Однією з найбільш популярних українських страв є борщ, який є не лише символом національної кухні, але й важливим елементом гастрономічного туризму. Крім того, вареники, сало, квас, узвар, смажена риба, галушки, а також численні страви, які готуються на основі молочних продуктів, є невід'ємною частиною гастрономічної ідентичності України. Кожен регіон, від Західної до Східної України, має власні особливості приготування цих страв, що дозволяє туристам зануритись у самотню атмосферу української культури.

Роль гастрономічного туризму в економіці. Гастрономічний туризм має великий потенціал для розвитку економіки України, оскільки він сприяє не лише популяризації місцевої кухні, але й розвитку сільського туризму, підтримці малих фермерських господарств, виноробства, пивоваріння та інших галузей харчової промисловості. Туристи, які приїжджають на гастрономічні фестивалі або до місцевих ресторанів, витрачають значні кошти на традиційні страви, напої, а також на сувеніри, що пов'язані з кулінарною тематикою. Більше того, це також дає можливість створювати нові робочі місця, що особливо важливо для сільських регіонів [2].

Зокрема, в Україні регулярно проводяться гастрономічні фестивалі, такі як «Фестиваль борщу» в Полтаві або «Гастрономічний фестиваль» у Львові. Такі заходи дозволяють не лише познайомити туристів із місцевими стравами, але й сприяють розвитку гастрономічної культури серед місцевих жителів. Крім того, вони залучають іноземних туристів, які шукають нові враження через смачну їжу.

Важливість збереження традицій. Збереження традицій приготування страв має важливе значення для гастрономічного туризму, оскільки він не лише передає унікальність кулінарної культури, але й підтримує історичні зв'язки між поколіннями. Все більше уваги надається органічному землеробству, що дозволяє використовувати натуральні продукти в приготуванні національних страв. Відродження старовинних рецептів, таких як вареники з різноманітними начинками або домашній квас, дозволяє не лише зберегти історичну спадщину, але й створити конкурентні переваги для місцевих підприємств.

Важливо також зазначити, що гастрономічний туризм в Україні має великий потенціал для розвитку завдяки збільшенню уваги до екологічно чистих продуктів. У багатьох регіонах країни розвивається еко-туризм, поєднаний з гастрономічним, де туристи можуть безпосередньо побачити процес виробництва продуктів і самотійно брати участь у приготуванні страв [3, 4].

Таким чином, гастрономічний туризм в Україні знаходиться на етапі розвитку і має велику перспективу. Для того, щоб максимізувати його потенціал, необхідно продовжувати популяризацію національної кухні через міжнародні гастрономічні фестивалі та заходи, а також розвивати інфраструктуру туризму, створюючи нові туристичні маршрути, які включають гастрономічні компоненти.

Список використаних джерел

1. Костиря І. О., Білецька О. О. Гастрономічний туризм як інструмент культурного брендингу України. Питання культурології. 2021. Т. 38. С. 301–313. <http://issues-culture-knukim.pp.ua/article/view/247174>
2. Басюк Д. І. Інноваційний розвиток гастрономічного туризму в Україні. Наукові праці Національного університету харчових технологій. 2020. Т. 45. С. 128–132. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Npukht_2012_45_24.pdf
3. Черевична Н. І., Богачов Д. О. Особливості розвитку гастрономічного туризму в Україні. Сучасний стан та потенціал розвитку індустрії гостинності в Україні: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф. (Херсон-Кропивницький, 23 квітня 2024 р.) / за ред. доц. Нікітенко К. С. Херсон-Кропивницький : ХДАЕУ, 2024. С. 263. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/71533/1/%D0%97%D0%B1.%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B2%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1-%96%D1%96%CC%88%20%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%202024.pdf#page=206>
4. Бурачек І., Панасюк Д., Ярмолюк Д. Гастрономічний туризм в Україні під час війни. Економіка та суспільство. 2025. Т. 71. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5558>
5. Артюх А. В. Гастрономічний туризм в Україні: стан і перспективи. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. <https://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/30401>

УДК: 339.13.05:633.1»364»(477)(045)

А.В.Єршоваспірант кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
ДУ «Київський авіаційний інститут», КиївНауковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ

Глобальний енергетичний ринок на початку 2020-х років опинився у центрі системних трансформацій, спричинених низкою взаємопов'язаних факторів — змінами клімату, зростаючим попитом на енергоресурси, геополітичною напруженістю, інноваціями в технологіях добування та зберігання енергії, а також поширенням політики «зеленої» трансформації. Особливої актуальності набули питання енергетичної безпеки після початку повномасштабної війни в Україні, яка продемонструвала вразливість світової енергетичної архітектури та потребу у диверсифікації постачання.

З огляду на ці виклики, провідні країни та міжнародні організації активізували свої зусилля у сфері енергетичного переходу: зростає частка відновлюваних джерел енергії, посилюється електрифікація транспортного сектору, переосмислюється роль природного газу як перехідного палива, а інвестиції в нові технології зростають у геометричній прогресії. Одночасно триває змагання за контроль над постачанням критичних мінералів, необхідних для сонячних панелей, акумуляторів та вітрових турбін.

Глобальний енергетичний ринок у 2024–2025рр. зазнає значних трансформацій під впливом технологічного прогресу, зміни споживчих уподобань, геополітичних конфліктів та екологічних викликів. Зростаючий попит на енергію, особливо електроенергію, стимулює розвиток відновлюваних джерел, водночас зберігається залежність від традиційних викопних ресурсів. У цьому контексті важливо проаналізувати основні тенденції та перспективи розвитку енергетичного сектору.

У 2024 році світовий попит на електроенергію зріс на 4,3%, що перевищує середній темп зростання загального енергоспоживання (2,2%) та ВВП (3,2%) . Це зумовлено електрифікацією транспорту, зростанням використання кондиціонерів, розвитком промисловості та зростанням споживання електроенергії дата-центрами та штучним інтелектом.

У 2025 році ціни на нафту знизилися з 82 до 65 дол. США за барель через зростання запасів та побоювання щодо економічного зростання. ОПЕК+ оголосила про збільшення видобутку з травня 2025 року з метою відновлення частки ринку та тиску на американських виробників сланцевої нафти [2].

Прогнозується, що попит на природний газ зросте на 25% до 2050 року, досягнувши 5,449 млрд кубометрів, завдяки нижчим довгостроковим очікуванням цін на паливо та вищому попиту на електроенергію з боку дата-центрів. Проте сценарії досягнення нульових викидів передбачають значне скорочення споживання газу [4].

У 2024–2025рр. відновлювані джерела енергії (ВДЕ) продовжують демонструвати найвищі темпи зростання серед усіх енергетичних джерел. За даними IEA та Ember, частка чистої енергії в глобальному виробництві електроенергії у 2024 році перевищила 40%, при цьому сонячна генерація сягнула рекордного зростання - понад 30% у порівнянні з попереднім роком. Ключовими драйверами цього зростання залишаються політична підтримка з боку урядів, падіння собівартості технологій, а також потреба у підвищенні енергетичної автономії.

Китай залишається світовим лідером у сфері ВДЕ: лише у 2024 році він встановив понад 370 ГВт нових потужностей, зокрема у сонячній і вітровій енергетиці. Європейський Союз, у межах ініціативи REPowerEU, також значно посилив інвестиції у ВДЕ, прагнучи замінити енергоносії з росії. США, Індія та країни Південно-Східної Азії нагромаджують «зелений» потенціал у рамках своїх національних енергетичних стратегій.

Однак, швидке розгортання ВДЕ стикається з певними труднощами. По-перше, це недостатня гнучкість енергосистем через обмежену можливість зберігання енергії. По-друге, дефіцит критичних матеріалів (літію, кобальту, рідкоземельних елементів) створює ризики для ланцюгів постачання. Також актуальними залишаються питання соціального спротиву щодо розміщення вітрових станцій, а також необхідність модернізації розподільчих мереж.

Попри це, глобальний тренд залишається незмінним: за всіма сценаріями IEA, до 2030 року саме ВДЕ забезпечуватимуть понад 60% приросту нових електрогенеруючих потужностей. Таким чином, відновлювана енергетика дедалі більше набуває рис не лише екологічного, а й геополітичного інструмента впливу.

У 2024 році частка чистої енергії в глобальному виробництві електроенергії перевищила 40%, зокрема завдяки рекордному зростанню сонячної енергетики. Китай продовжує лідирувати у встановленні нових потужностей, додавши 373 ГВт відновлюваних джерел у 2024 році [5].

Міжнародне енергетичне агентство попереджає про зростаючу залежність світу від обмеженої кількості країн у постачанні критичних мінералів, необхідних для чистих енергетичних технологій, зокрема Китаю, який домінує у переробці багатьох з них. Це створює ризики для енергетичної безпеки та стабільності цін [6].

Геополітичні події, такі як війна в Україні, впливають на енергетичні потоки та політику. ЄС реалізує план REPowerEU для зменшення залежності від російських енергоносіїв та прискорення переходу до чистої енергії. США та інші країни також переглядають свої енергетичні стратегії у відповідь на глобальні виклики [7].

Таким чином, глобальний енергетичний ринок перебуває в епіцентрі багатовекторних змін, що відображають як структурні зрушення у світовій економіці, так і глибоку екологічну та політичну трансформацію. Аналіз поточних трендів 2024–2025 років свідчить про те, що світ невідворотно рухається в бік декарбонізації, електрифікації та цифровізації енергетичного сектору. Попит на електроенергію зростає швидше, ніж загальне енергоспоживання, що стимулює розвиток відновлюваних джерел. Водночас зберігається критична роль викопних ресурсів, зокрема природного газу, як перехідного джерела у найближче десятиліття. Цінова нестабільність на ринку нафти та геополітична боротьба за доступ до мінеральних ресурсів посилюють стратегічну конкуренцію між державами.

Успішне управління енергетичним переходом вимагає інноваційних рішень, інфраструктурних інвестицій, стійких політичних домовленостей і глобального співробітництва. Країни, які першими зможуть адаптуватися до нової енергетичної парадигми, отримають не лише екологічні переваги, а й економічне лідерство у XXI столітті.

Список використаних джерел

1. International Energy Agency. (2025). Global Energy Review 2025. URL: <https://www.iea.org/reports/global-energy-review-2025>.
2. Reuters. (2025, May 21). With output hikes, OPEC+ again targets US shale oil. URL: <https://www.reuters.com/business/energy/with-output-hikes-opec-again-targets-us-shale-2025-05-21/>.
3. Reuters. (2025, May 21). By land and sea, rising oil stocks are bad news for prices. URL: <https://www.reuters.com/markets/bousso-2025-05-21/>.
4. BloombergNEF. (2025). New Energy Outlook 2025. URL: <https://about.bnef.com/new-energy-outlook/>.
5. Ember. (2025). Global Electricity Review 2025. URL: <https://ember-energy.org/latest-insights/global-electricity-review-2025/>.
6. AP News. (2025, May 21). World's supply of critical minerals for clean energy is concentrated in fewer countries. URL: <https://apnews.com>.
7. European Commission. (2025). REPowerEU. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/REPowerEU>.
8. Energy outlook 2024. URL: <https://www.bp.com>.

Сфіменко М. О.

студентка МЕВ- 301

кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму ФПМВ ДНП «ДУ «КАІ»

Науковий керівник: **Прокоп'єва А.А.**

к.е.н., доцент, доцент

кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму ФПМВ ДНП «ДУ «КАІ»

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ РИНКІВ ПРАЦІ В УМОВАХ МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасна доба розвитку людства відзначається різними соціально-культурними, політичними й ідеологічними змінами. Через поглиблення культурних взаємин у світі, процеси міжнародної інтеграції та глобалізації значно підвищився науковий інтерес до вивчення особливостей процесу суспільної комунікації в контексті міжкультурного взаємообміну. Актуалізується потреба в оволодінні знаннями про норми та принципи міжкультурного спілкування, а також національні особливості поведінки з одночасним формуванням комунікативної компетентності.

Сьогоденні виклики та загрози ринку праці висувують нові завдання до процесів його становлення та регулювання. З-поміж головних викликів найважливішими є такі:

- 1) зменшення чисельності економічно активного населення та штатних працівників.
- 2) природне скорочення населення.
- 3) міграція робочої сили.

4) старіння робочої сили.

5) на прикладі України, продовження військового конфлікту на сході, анексія Криму, що спричинило появу на ринку праці громадян з числа внутрішньо переміщених осіб, учасників АТО та членів їхніх родин.

«Мережева» риса притаманна не тільки нинішньому, але й будь-якому суспільству.

Мережа є формою, в межах якої відбуваються суспільні взаємодії. Разом з тим поширення концепту мережевого суспільства повинно завдячувати саме сучасному суспільству, котрому властиві інтенсивний поступ соціальних комунікацій, високий рівень освіти населення, включення членів соціумів одночасно до багатьох соціальних кіл. Мережеве суспільство використовує інформаційно-телекомунікаційні технології як новий канал відтворення того ж таки символічного світу, адже комунікація реалізується через посередництво образів чи на їх основі. [1].

В умовах інформаційного суспільства, віртуальний ринок праці - це новий сегмент існуючого ринку, його частки та вага безперервно збільшується. Порядок його розвитку та функціональні механізми повинні базуватися на участі всіх необхідних ресурсів та коштів. У рамках правового регулювання має бути узгодженим статус усіх учасників у соціальних та робочих відносинах: хто займається постійною/тимчасовою зайнятістю; хто бере участь в інноваційних формах зайнятості (позаштатний, аутсорсинг тощо). За допомогою економічних засобів повинні бути забезпечені гідні умови роботи для суб'єктів віртуального ринку праці на рівні з іншими працівниками, задіяними в операційній діяльності підприємств. Враховуючи результат прогнозів наукового розвитку інфраструктури дослідження охоплюють функціонування віртуального ринку праці. [2].

Цифровізація економіки суттєво розширює горизонти для набуття нових знань, освоєння сучасних професій та підвищення рівня кваліфікації. Водночас, як і будь-яке суспільно-економічне явище, навіть найбільш прогресивні тенденції супроводжуються суперечливими факторами, серед яких неминуче присутні й негативні сторони. Зокрема, це проявляється у скороченні робочих місць, які втратили актуальність чи стали непотрібними через вичерпання їхньої функціональності. Також значних змін зазнають умови працевлаштування: формуються нові вимоги до компетенцій, навичок і знань співробітників. [3].

За даними останніх досліджень, стрімкий розвиток технологій значно посилив інтерес до цифрової економіки та її впливу на еволюцію ринку праці. Ера діджиталізації відкрила нові можливості для формування сучасних форм зайнятості й підприємництва. У зв'язку з цим виникає актуальна потреба у вивченні основних трансформацій ринку праці, спричинених процесами цифровізації. Ця тематика стала предметом глибокого аналізу як вітчизняних, так і закордонних науковців, серед яких О.І. Білик, О.О. Герасименко, Н.М. Довганик, В.І. Кириленко, Ю.О. Чалюк, а також такі фахівці, як Р. Флорид, Д. Белл, А. Росс, Дж. Хокінс і К. Скінер. Проблематиці впливу цифровізації на зайнятість та ринок праці присвячені численні дослідження міжнародних організацій, зокрема Міжнародної організації праці, Єврокомісії, Світового економічного форуму та інших установ глобального рівня. [4].

Якщо оцінювати вплив на розвиток сфери зайнятості та ринку праці, то варто відзначити посилення явища економічної спеціалізації та географічного поділу праці: конкретне обладнання чи техніка може вироблятися не в одній країні, а в кількох країнах, кожна з яких виготовляє окремі частини, а потім збирає їх у єдине підприємство за сотні чи тисячі кілометрів від місця виробництва. З одного боку, це створює можливості для вузької спеціалізації, а з іншого боку, висуває зростаючі вимоги до здатності працювати в мультикультурному та багатомовному (знання іноземної мови) професійному середовищі.

Крім того, процес глобалізації призвів до посилення конкуренції між виробниками продукції та постачальниками послуг, а також серед шукачів роботи. Сучасний світовий економічний і соціальний розвиток характеризується життєвістю та різноманітністю. За таких умов, суттєво трансформується ринок праці, який є «живою» складовою національної економічної системи, змінюються форми і види зайнятості. Тому соціальні інститути відіграють вирішальну роль у допомозі людям зростати та досягти повного потенціалу, навчаючи їх впоратися з складними ситуаціями та адаптуватися до постійно мінливих соціальних та громадянських норм суспільства. Враховуючи швидке просування інформаційних та комунікаційних технологій у поєднанні з проблемами соціально-економічної ситуації в країнах, майже неможливо прогнозувати ринок праці майбутнього. Однак вплив швидкого технологічного прогресу очевидний у сфері зайнятості. Це призводить до істотних змін у виробництві товарів і послуг, появі нових напрямків діяльності, трансформації існуючих секторів та зміну економічних відносин та створення нових ринків.

У міру розвитку ринку праці є попит на нові навички: певні заняття застаріли, а інші з'являються. Вже є магазини без касирів, автомобілів без водіїв, нові технології для створення, розміщення, передачі та зберігання інформації (хмарні технології, віртуальна реальність), мови програмування тощо. Просування технологій машинного навчання та здатність розпізнавати голосові та людські фігури сприяють тому, що робота все частіше переймається штучним інтелектом, навіть у професіях, які потребують взаємодії з клієнтами. [5].

Список використаних джерел та літератури

1. Т. Семигіна, О. Корчинська, В. Співак (2018). Мережеве суспільство: ринок праці, суспільні відносини, роль профспілок: Збірник матеріалів круглого столу. с. 10-11, 38-39, 44-45
2. Лизанець А.Г., Нестерова С.В. (2017). МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ. Розвиток віртуального ринку праці в умовах інформаційного суспільства с. 483-485
3. Марія Є. Шкурат, Зоряна І. Кушко, Олександр Є. Шкурат (2024). АНАЛІЗ СТАНУ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ. с. 67-69
4. Черьомухіна О. К., Чалюк Ю. О., Кириленко В. І. (2021) СУЧАСНИЙ ВИМІР РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ. с. 1-3
5. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ (фрагмент наукової доповіді). https://dsznzoda.gov.ua/sites/default/files/loadfiles/trud/ProfOrient/suchasni_tendenciyi_dopovid_vybrane_2.pdf

УДК: 314.151.3-054.7:336.717(043.2)

К.Ю. Жабченко

здобувачка 4-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Міжнародний бізнес»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ДЕРЖАВНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ МІГРАНТІВ ДО ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Повномасштабна агресія росії проти України спричинила безпрецедентну за масштабами міграційну кризу, яка стала найбільшою для України та Європи з часів Другої світової війни. Водночас вона призвела до значних людських втрат [1, с. 429].

За інформацією Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), станом на жовтень 2023 року близько 5,8 мільйона українських громадян покинули територію країни після 24 лютого 2022 року, знайшовши притулок у різних європейських державах. Більшість із них - це особи працездатного віку, які мають вищу освіту [8].

Відповідно до соціологічного опитування Info Sapiens, здійсненого на замовлення Центру економічної стратегії, 16% українських емігрантів ще не визначилися з намірами щодо повернення додому, 8% швидше не планують повертатися, а 2% категорично не мають такого наміру.

За підрахунками Інституту демографії та соціальних досліджень імені Птухи НАН України, на 1 січня 2023 року чисельність населення України у межах її міжнародно визнаних кордонів (станом на 1991 рік) оцінюється в приблизно 37,6 мільйона осіб, тоді як у межах контрольованих територій - близько 31,6 мільйона. Проте ці цифри є орієнтовними, оскільки точні дані щодо кількості загиблих (як серед цивільних, так і військових), а також кількість осіб, які виїхали за кордон, наразі відсутні [5].

Масовий відтік працездатного населення негативно впливає на економіку країни, призводячи до зменшення внутрішнього попиту, дефіциту кадрів на ринку праці та підвищення навантаження на соціальні інститути.

У зв'язку з цим Україна вже розпочала підготовку плану післявоєнного відновлення, в якому передбачено реалізацію двох ключових завдань у сфері міграційної політики:

- сприяння поверненню українських громадян;
- залучення іноземної робочої сили.

Міграційна політика має передбачати забезпечення рівних трудових прав для мігрантів, зокрема таких, як право на щотижневий відпочинок, оплачувану відпустку, оплату понаднормової праці, доступ до медичних послуг, можливість вступу до профспілок тощо [2].

У Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року наголошується на низці проблем, серед яких — відсутність ефективних програм з повернення українців, які перебувають за кордоном, недостатній рівень інтеграції іноземців у суспільне життя, обмеженість у можливостях працевлаштування для іноземних громадян, що отримали освіту в Україні, а також загрозлива ситуація з нелегальною міграцією.

За оцінками Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, для того щоб утримати чисельність населення України на рівні 30 мільйонів осіб, необхідно залучити орієнтовно 300 тисяч мігрантів. У цьому контексті трудова міграція розглядається як чинник, здатний стимулювати економічний розвиток через оновлення трудового потенціалу, створення додаткових робочих місць, а також впровадження нових знань і технологій [5].

Станом на 2019 рік у світі налічувалося 272 мільйони міжнародних мігрантів, з яких 169 мільйонів (за даними Міжнародної організації праці) — трудові мігранти, що становило 4,9% глобальної робочої сили.

Міжнародні трудові мігранти підпадають під дію як загальних міжнародних договорів з прав людини, так і спеціалізованих угод, спрямованих на захист їхніх трудових прав. Основоположним принципом є надання мігрантам рівних прав із громадянами країни перебування — як у сфері праці, так і в загальних правах людини.

Оскільки Україна ратифікувала низку міжнародно-правових актів у сфері захисту прав людини, вона зобов'язана дотримуватися їхніх положень у своїй політиці щодо мігрантів. До таких ключових документів належать:

- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966),
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права (1966),
- Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1965),
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979),
- Конвенція про права дитини (1989).

Одним із ключових міжнародно-правових документів у цій сфері є Міжнародна конвенція про захист прав усіх трудових мігрантів та членів їхніх сімей (1990 р.), де в статті 2 трудовий мігрант визначається як особа, яка виконує оплачувану роботу в країні, громадянином якої не є.

Ще одним важливим документом є Глобальний договір про безпечну, впорядковану та регулярну міграцію — перша міжнародна угода, розроблена ООН, що всеохопно регулює питання міжнародної міграції та передбачає покращення міграційного управління [6].

Держави, які підтримали договір, зобов'язалися реалізовувати його положення через національні програми та політики. Оскільки Глобальний договір спирається на фундаментальні міжнародні договори з прав людини, можна вважати, що він має юридичну силу для країн-учасниць. Серед основних принципів договору — участь органів влади всіх рівнів у формуванні та впровадженні міграційної політики, врахування гендерної специфіки, дотримання принципів гендерної рівності та посилення ролі жінок у суспільстві.

Серед ключових цілей Глобального договору [3]:

1. Збір достовірної міграційної статистики.
2. Забезпечення документальної ідентифікації мігрантів.
3. Поліпшення доступу до легальних каналів міграції.
4. Забезпечення гідного працевлаштування та етичного найму.
5. Надання мігрантам основних послуг.
6. Сприяння повній соціальній інтеграції мігрантів.
7. Розробка механізмів реалізації прав у сфері соціального захисту.

У межах реалізації договору передбачено також [2]:

- сприяння ратифікації міжнародних документів з трудової міграції,
- адаптація національного трудового законодавства до міжнародних стандартів,
- забезпечення мігрантам рівних трудових прав з іншими працівниками.

У контексті інтеграції мігрантів визначено такі завдання:

- формування цілей інтеграції в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі,
- впровадження програм мовної адаптації,
- забезпечення повної участі трудових мігрантів в офіційній економіці,
- створення локальних громадських центрів або реалізація програм, що сприяють залученню мігрантів до життя приймаючих громад.

Міжнародна організація праці (МОП), як спеціалізована установа ООН у сфері трудових прав, розробляє нормативні акти, які встановлюють мінімальні стандарти для захисту прав працівників [8].

Таким чином, війна росії проти України створила нові виклики як для самої України, так і для приймаючих країн. Україна постала перед завданням збереження трудового потенціалу та відновлення демографічного балансу, тоді як держави ЄС та інші країни світу – перед викликами забезпечення притулку, інтеграції та соціального захисту біженців.

Одним із ключових напрямів сучасних досліджень є аналіз перспектив повернення мігрантів після війни, вивчення чинників, що можуть цьому сприяти, а також розробка ефективної політики у сфері трудової міграції, включаючи її правове забезпечення, демографічні характеристики, інтеграційні процеси та методи збору міграційної статистики.

Список використаних джерел

1. Pobochenko L., Prokopieva A., Nabok I. The impact of remittances labor migrants on the economic development of Ukraine. Contemporary International Relations: Topical Highlightss of Theory And Practice – 2023: the collective monograph / Edited by N. Vasylyshyna. Warsaw: RS Global Sp. z O.O., 2023. P.427 -439.
2. The Migration Policy of Ukraine Concerning Foreigners in the context of post-war reconstruction. URL: <https://r2p.org.ua>.
3. Побоченко Л.М. Вплив міграційного капіталу на основні показники економічного розвитку України // Міжнародна науково-практична конференція «Міжнародні фінансові аспекти відновлення економіки України» 6 червня 2024 року, ДУ «Інститут економіки та прогнозування», м. Київ. С. 114-118.
4. Прокоп'єва А.А., Побоченко Л.М. Повернення мігрантів для економічного відновлення України: Відповідь України на системні соціально-економічні виклики сьогодення: збірник наукових праць за результатами Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Київ, 6 вересня 2023 р.)/ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України.- Електрон. дані. – К., 2023. – 149 с.
5. Інститут демографії та соціальних досліджень імені Птухи НАН України. URL: <https://idss.org.ua/index>.
6. Світовий банк. URL: <http://www.worldbank.org>.
7. ООН. URL: <https://www.unhcr.org/ua/united-nations-ukraine>.
8. Побоченко Л.М., Замула Ю.О. Вплив грошових переказів мігрантів на економічний розвиток країни // XV Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», 25 квітня 2024 р., НАУ, м. Київ. С. 174-177.
9. Побоченко Л.М. Вплив міграції висококваліфікованих фахівців на інноваційний розвиток України в умовах війни // XV Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», 25 квітня 2024 р., НАУ, м. Київ. С. 127-129.
10. Плотніков О.В. Повоєнне відновлення України в контексті фрагментації світової економіки // Економіка України. 2022. №12. С.3-12.

Жолуденко Тетяна Ігорівна

аспірант кафедри світової економіки

Державний торговельно-економічний університет

Україна, 02156, м. Київ, вул. Кіото, 19

marinavladimirovna.korzh@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0003-9813-9165>

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ІННОВАЦІЙНОМУ МАРКЕТИНГУ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ

Сучасний фармацевтичний ринок переходить під вплив глобальних тенденцій цифровізації, що змінюють підходи до просування продукції, взаємодії з аудиторією та управління маркетинговими процесами. В умовах високої конкуренції та строгих регуляторних норм цифрові технології стають невід'ємною частиною інноваційних маркетингових стратегій фармацевтичних компаній. В Україні активно розвивається фармацевтичний сектор, ці інструменти мають особливе значення, сприяючи адаптації до зміни споживчої поведінки та підвищенню ефективності маркетингових умов.

Цифрові технології трансформують фармацевтичний ринок, надаючи нові можливості для персоналізації пропозицій, аналізу даних і автоматизації процесів. За даними аналітичних звітів, світовий ринок цифрового маркетингу у сфері охорони здоров'я у 2023 році перевищив 20 мільярдів доларів США з прогнозованим зростанням на 15-20% щорічно [1, с. 15]. В Україні обсяг фармацевтичного ринку у 2022 році склав понад 153 мільярди гривень, а частка цифрових каналів у маркетингу зростає [2, с. 25]. Актуальність теми посилюється забезпеченням адаптації до регуляторних вимог, етичних стандартів і збільшується роль онлайн-платформи у комунікації з пацієнтами та медичними працівниками.

Тема цифрових технологій у маркетингу фармацевтичного ринку активно досліджується як зарубіжними, так і українськими науками. Дж. Сміт (США) у праці 2021 року акцентує увагу на ролі штучного інтелекту в персоналізації маркетингових захворювань [3, с. 45]. М. Клайн і Л. Вернер (Німеччина) у 2022 році аналізує потенціал великих даних для прогнозування попиту на фармацевтичну продукцію [4, с. 50]. К. Танака (Японія) у 2023 році досліджує вплив мобільних додатків на залученість споживачів [5, с. 112]. Е. Джонс (Велика Британія) у 2024 році підкреслює значення соціальної мережі у просуванні фармацевтичних брендів за умов регуляторних обмежень [6, с. 80]. В Україні вагомий внесок у вивчення теми зробили дослідники Національного фармацевтичного університету (НФаУ). Л. В. Яковлева та Т. О. Баглай у 2020 році проаналізували споживання антиретровірусних препаратів в Україні з використанням цифрових методів аналізу ринку [7, с. 65]. З. М. Соколовська та І. В. Капустян у 2021 році досліджував перспективи цифрового маркетингу на фармацевтичних підприємствах, наголошуючи на імітаційному моделюванні як інструменті оптимізації безпечним [8, с. 85]. О. Б. Ольховська у 2020 році запровадила HR-брендінг як частину цифрових комунікацій на фармацевтичному ринку [9, с. 56]. дослідження підкреслюють зростання ролі технологій у вітчизняному контексті.

Цифрові технології в інноваційному маркетингу фармацевтичного ринку пропонують багатогранну роль, охоплюючи широкий спектр і підходів, які трансформують традиційні стратегії просування. Одним із ключових напрямів їхнього застосування є комунікація з цільовими аудиторіями. Соціальні медіа, такі як Facebook, Instagram і

LinkedIn, є великими платформами для інформування споживачів про безрецептурні препарати, проведення просвітницьких захворювань і налагодження діалогу з медичними працівниками. В Україні ці канали мають дедалі більшого значення, їхнє використання обмежується законодавчими нормами, зокрема Законом України «Про лікарські засоби», який забороняє пряму рекламу рецептурних медикаментів [2, с. 30]. Наприклад, фармацевтичні компанії, такі як «Фармак» і «Дарниця», активно використовують соціальні мережі для популяризації вітамінних комплексів і засобів для профілактики здоров'я, уникаючи при цьому порушенні регуляторних вимог. Водночас мобільні додатки відкривають нові можливості для взаємодії з кінцевими користувачами. В Україні додаток «Ліки Контроль» дозволяє користувачам перевіряти автентичність ліків за допомогою сканування штрих-кодів, отримувати інформацію про аналоги та ефективно нагадувати про прийом медикаментів [10, с. 35]. Такі рішення не тільки підвищують зручність для споживачів, але й сприяють формуванню позитивного іміджу компаній, які їх впроваджують. Ще одним з основних аспектів є використання аналітичних інструментів, які надаються на обробку великих даних і штучного інтелекту. Аналіз великих даних дає змогу фармацевтичним компаніям прогнозувати ринкові тенденції, визначати ключові сегменти споживачів та оптимізувати маркетингові бюджети. У світовій практиці, як зазначають М. Клайн і Л. Вернер, алгоритми машинного навчання застосовуються для аналізу поведінки споживачів і прогнозування попиту на сезонні препарати, такі як противірусні засоби [4, с. 52]. В Україні подібні підходи також знаходять своє місце. Наприклад, Л. В. Яковлева та О. І. Висоцька у своїх дослідженнях демонструють, як методи ABC/VEN-аналізу, інтегровані з цифровими технологіями, дозволяють оцінювати обсяг споживання антиретровірусних препаратів та оптимізувати їхнє постачання в умовах обмежених ресурсів [7, с. 68]. Штучний інтелект, у свій час, дедалі частіше використовують для розробки чат-ботів, які надають консультації в реальному часі. Під час пандемії COVID-19 в Україні такі чат-боти використовувалися для інформування населення про доступність ліків в аптеках та рекомендації щодо профілактики [8, с. 87]. Це відомо про те, що аналітичні інструменти не тільки підвищують ефективність маркетингу, але й успішно важать соціальну роль у кризових ситуаціях. Автоматизація маркетингових процесів є ще одним напрямком, де цифрові технології демонструють свій потенціал. Системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM), інтегровані з цифровими платформами, може фармацевтичним компаніям оптимізувати комунікацію з лікарями, фармацевтами та кінцевими споживачами. В Україні, наприклад, компанія «Фармак» використовує автоматизовані email-розсилки для інформування медичних працівників про нові продукти, семінари та клінічні дослідження [8, с. 89]. Такі розсилки адаптуються до потреб конкретних груп отримувачів, що забезпечує їхню ефективність і ускладнення довгострокових професійних зв'язків. Крім того, впровадження технологій віртуальної реальності (VR) відкриває нові горизонти для маркетингу. У світовій практиці компанії, такі як Pfizer і Novartis, вибирають VR для демонстрації механізмів дії ліків під час презентації для лікарів [3, с. 47]. В Україні подібні ініціативи також користуються популярністю: наприклад, «Дарниця» у 2022 році запровадила віртуальні презентації для медичних працівників, що дозволило підвищити рівень їхньої обізнаності про нові розробки компанії [10, с. 38]. Впровадження цифрових технологій супроводжує низькі виклики, які потребують уваги як у глобальному, так і в українському контексті. Регуляторні обмеження залишаються одним із головних бар'єрів. У США Управління з контролю за продуктами і показниками (FDA) встановлює чіткі правила щодо реклами ліків [6, с. 82], тоді як в Україні ці питання регулюються Законом «Про рекламу» та профільними нормативними актами, які обме-

жують пропозицію рецептурних препаратів у цифрових каналах [2, с. 30]. Захист персональних даних є ще одним аспектом, оскільки фармацевтичний маркетинг забезпечує чутливу інформацію про здоров'я споживачів. В Україні впровадження Загального регламенту захисту даних (GDPR) для компаній, які працюють із європейськими партнерами, додатково доповнює цей процес [10, с. 40]. різні того, недостатня цифрова грамотність персоналу та обмежений доступ до технологій у сільській місцевості створюють перешкоди для повноцінного використання цифрових інструментів у вітчизняних реаліях. Проте успішні приклади впровадження, такі як розроблені ініціативи «Фармак» і «Дарниця», свідчать про те, що ці виклики можна подолати за наявності стратегічного підходу та інвестицій у технології й навчання. Таким чином, цифрові технології не тільки трансформують маркетинг фармацевтичного ринку, але й вимагають адаптації до специфіки кожної країни, зокрема України, де об'єднання глобальних трендів і локальних особливостей формує унікальний контекст їхнього застосування. впровадження технологій віртуальної реальності (VR) відкриває нові горизонти для маркетингу. У світовій практиці компанії, такі як Pfizer і Novartis, вибирають VR для демонстрації механізмів дії ліків під час презентації для лікарів [3, с. 47]. В Україні подібні ініціативи також користуються популярністю: наприклад, «Дарниця» у 2022 році запровадила віртуальні презентації для медичних працівників, що дозволило підвищити рівень їхньої обізнаності про нові розробки компанії [10, с. 38]. Впровадження цифрових технологій супроводжує низькі виклики, які потребують уваги як у глобальному, так і в українському контексті. Регуляторні обмеження залишаються одним із головних бар'єрів. У США Управління з контролю за продуктами і показниками (FDA) встановлює чіткі правила щодо реклами ліків [6, с. 82], тоді як в Україні ці питання регулюються Законом «Про рекламу» та профільними нормативними актами, які обмежують пропозицію рецептурних препаратів у цифрових каналах [2, с. 30]. Захист персональних даних є ще одним аспектом, оскільки фармацевтичний маркетинг забезпечує чутливу інформацію про здоров'я споживачів. В Україні впровадження Загального регламенту захисту даних (GDPR) для компаній, які працюють із європейськими партнерами, додатково доповнює цей процес [10, с. 40]. різні того, недостатня цифрова грамотність персоналу та обмежений доступ до технологій у сільській місцевості створюють перешкоди для повноцінного використання цифрових інструментів у вітчизняних реаліях. Проте успішні приклади впровадження, такі як розроблені ініціативи «Фармак» і «Дарниця», свідчать про те, що ці виклики можна подолати за наявності стратегічного підходу та інвестицій у технології й навчання. Таким чином, цифрові технології не тільки трансформують маркетинг фармацевтичного ринку, але й вимагають адаптації до специфіки кожної країни, зокрема України, де об'єднання глобальних трендів і локальних особливостей формує унікальний контекст їхнього застосування. впровадження технологій віртуальної реальності (VR) відкриває нові горизонти для маркетингу. У світовій практиці компанії, такі як Pfizer і Novartis, вибирають VR для демонстрації механізмів дії ліків під час презентації для лікарів [3, с. 47]. В Україні подібні ініціативи також користуються популярністю: наприклад, «Дарниця» у 2022 році запровадила віртуальні презентації для медичних працівників, що дозволило підвищити рівень їхньої обізнаності про нові розробки компанії [10, с. 38]. Впровадження цифрових технологій супроводжує низькі виклики, які потребують уваги як у глобальному, так і в українському контексті. Регуляторні обмеження залишаються одним із головних бар'єрів. У США Управління з контролю за продуктами і показниками (FDA) встановлює чіткі правила щодо реклами ліків [6, с. 82], тоді як в Україні ці питання регулюються Законом «Про рекламу» та профільними нормативними актами, які обмежують пропозицію рецептурних препа-

ратів у цифрових каналах [2, с. 30]. Захист персональних даних є ще одним аспектом, оскільки фармацевтичний маркетинг забезпечує чутливу інформацію про здоров'я споживачів. В Україні впровадження Загального регламенту захисту даних (GDPR) для компаній, які працюють із європейськими партнерами, додатково доповнює цей процес [10, с. 40]. різні того, недостатня цифрова грамотність персоналу та обмежений доступ до технологій у сільській місцевості створюють перешкоди для повноцінного використання цифрових інструментів у вітчизняних реаліях. Проте успішні приклади впровадження, такі як розроблені ініціативи «Фармак» і «Дарниця», свідчать про те, що ці виклики можна подолати за наявності стратегічного підходу та інвестицій у технології й навчання. Таким чином, цифрові технології не тільки трансформують маркетинг фармацевтичного ринку, але й вимагають адаптації до специфіки кожної країни, зокрема України, де об'єднання глобальних трендів і локальних особливостей формує унікальний контекст їхнього застосування.адже фармацевтичний маркетинг оперує чутливою інформацією про здоров'я споживачів. В Україні впровадження Загального регламенту захисту даних (GDPR) для компаній, які працюють із європейськими партнерами, додатково доповнює цей процес [10, с. 40]. різні того, недостатня цифрова грамотність персоналу та обмежений доступ до технологій у сільській місцевості створюють перешкоди для повноцінного використання цифрових інструментів у вітчизняних реаліях. Проте успішні приклади впровадження, такі як розроблені ініціативи «Фармак» і «Дарниця», свідчать про те, що ці виклики можна подолати за наявності стратегічного підходу та інвестицій у технології й навчання. Таким чином, цифрові технології не тільки трансформують маркетинг фармацевтичного ринку, але й вимагають адаптації до специфіки кожної країни, зокрема України, де об'єднання глобальних трендів і локальних особливостей формує унікальний контекст їхнього застосування.адже фармацевтичний маркетинг оперує чутливою інформацією про здоров'я споживачів. В Україні впровадження Загального регламенту захисту даних (GDPR) для компаній, які працюють із європейськими партнерами, додатково доповнює цей процес [10, с. 40]. різні того, недостатня цифрова грамотність персоналу та обмежений доступ до технологій у сільській місцевості створюють перешкоди для повноцінного використання цифрових інструментів у вітчизняних реаліях. Проте успішні приклади впровадження, такі як розроблені ініціативи «Фармак» і «Дарниця», свідчать про те, що ці виклики можна подолати за наявності стратегічного підходу та інвестицій у технології й навчання. Таким чином, цифрові технології не тільки трансформують маркетинг фармацевтичного ринку, але й вимагають адаптації до специфіки кожної країни, зокрема України, де об'єднання глобальних трендів і локальних особливостей формує унікальний контекст їхнього застосування.

Цифрові технології виступають російською силою інноваційного маркетингу на фармацевтичному ринку, забезпечуючи значний потенціал для підвищення конкурентоспроможності, персоналізації пропозицій та оптимізації комунікаційних процесів. Їх застосування дозволяє фармацевтичним компаніям адаптуватися до сучасних викликів, таких як швидка зміна споживчих уподобань, зростання конкуренції та посилення регуляторних вимог. У глобальному контексті ці інструменти сприяють формуванню нових підходів до просування продукції, зокрема через використання соціальної мережі, аналіз великих даних і технології віртуальної реальності, що підтверджує досвідом провідних міжнародних компаній, таких як Pfizer і Novartis [3, с. 47]. В Україні цифрові технології змінюють не менш важливу роль, сприяючи підвищенню доступності інформації для споживачів і медичних працівників, а також оптимізації маркетингових стратегій у межах національного законодавства. Приклади

впровадження мобільних додатків, таких як «Ліки Контроль», і віртуальні презентації компанії «Дарниця» демонструють, як ці можуть бути адаптовані до локальних умов, одночасно підвищуючи ефективність комунікацій і зміцнюючи позиції компаній на ринку інструментів [10, с. 38]. Водночас успішна інтеграція цифрових технологій вимагає комплексного підходу до подолання низки викликів, зокрема регуляторних обмежень, захисту даних і підготовки кваліфікованих кадрів. В Україні ці питання застосовуються недостатньою цифровою грамотністю частини населення та нерівномірним доступом до технологій у різних регіонах, що потребує додаткових зусиль з боку як бізнесу, так і держави. Перспективи розвитку цифрового маркетингу у фармацевтичному секторі пов'язані з подальшим удосконаленням аналітичних інструментів, таких як штучний інтелект і машинне навчання, які можуть забезпечити ще більш точне прогнозування запиту та персоналізацію пропозицій. Крім того, зростання соціальної мережі як платформа для просвітницьких випадків і взаємодії з професійною діяльністю відкриває нові можливості для формування лояльності споживачів і зміцнення брендів. Подальші дослідження в цій сфері мають зосередитися на розробці адаптивних моделей цифрового маркетингу, які враховують як глобальні тенденції, так і національні особливості, зокрема етичні стандарти, культурні аспекти та специфіку регуляторного середовища. Для України важливо також розробити стратегії, які б сприяли підвищенню цифрової компетентності фахівців фармацевтичної галузі та інтеграції інноваційних технологій у регіональні ринки, що забезпечить більш збалансований розвиток у цілому.

Список використаних джерел

1. Global Healthcare Digital Marketing Report 2023. London : Analytics Group, 2023. 120 с.
2. Фармацевтичний ринок України: підсумки 2022 року // Аптека. 2023. № 5. С. 24–32.
3. Сміт Дж. Цифрова трансформація у фармацевтичному маркетингу. Нью-Йорк : HealthTech Press, 2021. 150 с.
4. Кляйн М., Вернер Л. Великі дані у фармацевтиці: можливості та виклики // Journal of Pharmaceutical Innovation. 2022. Вип. 17, № 3. С. 45–62.
5. Танака К. Мобільні програми охорони здоров'я та залучення споживачів // Азіатський журнал маркетингу охорони здоров'я. 2023. Вип. 9, № 2. С. 112–125.
6. Джонс Е. Маркетинг у соціальних мережах у фармацевтиці: орієнтування в межах регуляторних норм // Marketing Science Review. 2024. Вип. 28, № 1. С. 78–93.
7. Яковлєва Л. В., Баглай Т. О., Висоцька О. І. Дослідження асортименту та визначення обсягів споживання антиретровірусних лікарських засобів на фармацевтичному ринку України впродовж 2017–2019 років // Вісник фармації. 2020. № 1 (99). С. 64–70.
8. Соколовська З. М., Капустян І. В. Використання концепції цифрового маркетингу в діяльності фармацевтичного підприємства // Маркетинг і цифрові технології. 2021. Т. 5, № 2. С. 77–91.
9. Ольховська О. Б. Науково-практичні засади упровадження HR-брендінгу як інструмента маркетингових комунікацій у діяльності суб'єктів фармацевтичного ринку // Innovative Educational Technologies: European Experience and its Application in Training in Economics and Management. Польща : WSBiP, 2020. С. 54–59.
10. Цифрові рішення в охороні здоров'я України: огляд 2023 року // Соціальна фармація в охороні здоров'я. 2023. Т. 9, № 3. С. 34–40.

УДК: 339.92

Ю.О. Замула

здобувач 1-го курсу магістерського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародні економічні відносини»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК

Сучасна світова економіка характеризується інтенсивною інтернаціоналізацією та транснаціоналізацією капіталовкладень, активним трансфером інноваційних технологій, цифровою модернізацією та зростаючим залученням кваліфікованої робочої сили. Ключовими драйверами глобалізації виступають розвиток комунікацій, культурний обмін, уніфікація ціннісних орієнтацій, удосконалення транспортної інфраструктури, гео економічна конкуренція за ресурси, а також еволюція фінансових і фондових ринків.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) розглядаються як вагомий засіб залучення іноземного капіталу, який сприяє структурним реформам та розвитку науково-технологічного потенціалу. Транснаціональні корпорації інвестують у наукомісткі галузі та передові технології шляхом прямого інвестування.

За даними World Investment Report 2024 (UNCTAD), у 2023 році обсяг глобальних ПІІ знизився на 2 %, склавши 1 332 млрд дол. США (порівняно з 1 356 млрд дол. США у 2022 році). Зазначається, що без врахування коливань у кондуйтних європейських економіках падіння становило понад 10 %. Це падіння відобразилося і на проектно-му фінансуванні, особливо в секторах, пов'язаних із Цілями сталого розвитку (СДГ): фінансування агропродовольчого та водопостачального секторів впало на понад 10 %, що ускладнює досягнення Цілей до 2030 року й потребує невідкладних політичних рішень для похвалвлення інвестицій у сталий розвиток [1].

У звіті виокремлено, що створення сприятливого інвестиційного та цифрового середовища - шляхом прозорості регуляторної політики, електронних сервісів та інформаційних інструментів - може стимулювати притік капіталу. Особливо важливим є розбудова цифрового уряду, що є важливим чинником економічного зростання в країнах, що розвиваються [2].

Perional Overview of FDI Inflows in 2023:

Країни, що розвиваються: обсяг ПІІ скоротився на 7 % - до 867 млрд дол. США, причому проектне фінансування впало на 26 %, що особливо обмежує інфраструктурні інвестиції.

Розвинені країни: зростання на 9 % - до 464 млрд дол. США, хоча без урахування «провідних» потоків падіння становило близько 15 %.

Африка: незначне зниження на 3 % - до 53 млрд дол. США; знизилось і проектне фінансування.

Азія: падіння на 8 % - до 621 млрд дол. США; Китай зазнав рідкісного скорочення.

Латинська Америка і Кариби: незначне скорочення на 1 % - до 193 млрд дол. США; відзначено зростання вартості нових проектів у видобувних і відновлюваних секторах.

Найменш розвинені країни та малі острівні держави: поступове збільшення частки ПІІ - до 31 млрд дол. США або 2,4 % глобальних потоків.

Основні тенденції й організаційні рекомендації:

США: зменшення ПІІ на 6 % - до 311 млрд USD, постраждали транскордонні М&А (падіння на 40 %) в секторі ІКТ.

Інші великі реципієнти: Канада (+9 % до 50 млрд USD); Австралія, Японія, Південна Корея зазнали значного спаду.

До десятки найпопулярніших країн-одержувачів ПІІ увійшли: США, Китай, Сінгапур, Гонконг, Бразилія, Канада, Франція, Німеччина, Мексика та Іспанія.

Потоки інвестиційних виходів (FDI outflows), [1].

У 2023 році загальний обсяг вихідних ПІІ скоротився на 3,3 % - до 1 551 трлн дол. США; зростання в розвинених країнах (+4 % до 1,1 трлн дол. США), водночас у країнах, що розвиваються - падіння на 11 % до 491 млрд дол. США.

Мультинаціональні підприємства в країнах, що розвиваються оголосили про збільшення кількості нових проектів на 23 % та їх вартості на 35 %, завдяки активності китайських ТНК.

Європа: чистий приплив ПІІ змінив напрямок з 106 млрд дол. США у 2022 році до +16 млрд дол. США у 2023 році.

США й Японія продемонстрували зростання вихідних інвестицій на 10 % і 14 % відповідно; в Європі спостерігається загальне зниження, за винятком декількох центрів інвестицій.

Виклики та перспективи: У 2023 році обсяги міжнародних М&А знизилися на 46 %, а проектного фінансування - на 26 % через жорсткі фінансові умови, регуляторні перешкоди та невизначеність на ринках.

Водночас спостерігалось зростання greenfield проектів у виробничих секторах у країнах, що розвиваються (+15 % у кількості проектів) й загалом +2 % щодо кількості оголошень.

Інвестиції в сектори, пов'язані із СДГ (особливо агро, вода), цілком імовірно, не досягнуть рівня 2015 року - відзначено зниження на понад 10 %.

UNCTAD закликає уряди та міжнародні інституції:

1. Стимулювати інвестиції у сталий розвиток шляхом інвестиційної політики й міжнародних угод.

2. Спонукувати інституційних інвесторів відмовитися від викопного палива й нарощувати капіталізацію зеленої енергетики.

3. Ініціювати боротьбу з «зеленим відмиванням» за допомогою стандартизованої звітності, незалежних аудитів і чітких продуктових вимог.

Таким чином, у 2023 році світовий обсяг ПІІ знизився на 2 % до приблизно 1,3 трлн дол. США. Основними причинами стали економічне уповільнення, геополітична невизначеність, затьожні фінансові умови та фрагментація глобальних ланцюгів постачання. Однак наголошується на можливості помірного відновлення за рахунок полегшення фінансування, інвестиційних стимулів, розширення виробничих інвестицій у країнах, що розвиваються, та активізації чисельних оголошень про нові greenfield проекти.

Список використаних джерел

1. World Investment Report 2023: Special economic zones URL: <http://unctad.org>.
2. Fortune Global 500-2024. URL: <https://fortune.com/ranking/global500/>.
3. Побоченко Л.М. Вплив пандемії COVID-19 на інвестиційну діяльність ТНК. Трансформація функцій держави в умовах глобалізації: Дискусійна платформа, 19 травня 2021 року: тези доп. К., 2021. С.85–91.
4. Румянцев, А., Побоченко, Л., Пічкурова, З., Толпежнікова, Т., Ковбич, Т., & Ляшов, Д. (2022). УПЛИВ ГЛОБАЛЬНОЇ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 5(46), 334–348. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3854>.
5. Tetiana Gavrillo, Lesya Pobochoenko, Research on transnationalisation of economic activity innovative component influenced by the COVID-19 pandemic // Baltic Journal of Economic Studies, Volume 7 Number 5. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2021, P.59-66.
6. The 2023 EU industrial R&D investment scoreboard. URL: <https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2023-eu-industrial-rd-investment-scoreboard>.

УДК 338.48

Звягінцева О.В.

Здобувачка 4 - го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Туризмознавство»,

Науковий керівник: **Беркова О.П.**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОСТРОВА ФРЕЙЗЕР: СТАТИСТИКА ТА СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Острів Фрейзер, найбільший піщаний острів у світі, розташований біля узбережжя Квінсленду, Австралія, є унікальним природним об'єктом, який поступово перетворюється на один із найбільш динамічних туристичних напрямків у регіоні. Природне розмаїття острова, що включає тропічні ліси, озера, дюни та океанічне узбережжя, робить його привабливим місцем як для поціновувачів екологічного туризму, так і для мандрівників, які надають перевагу автентичним місцям та природних територій із мінімальним втручанням у природне середовище.

Упродовж останнього десятиліття відзначається поступове зростання туристичних потоків, яке було тимчасово перерване глобальною пандемією COVID-19. Проте саме в останні роки активізувалося просування острова на міжнародних туристичних ринках, що дало змогу не лише компенсувати попередні втрати, а й суттєво покращити показники туристичної діяльності. Це стало результатом цілеспрямованих стратегічних заходів з боку уряду Квінсленду, а також активної участі туристичних операторів і місцевих громад, зацікавлених у сталому розвитку регіону.

Станом на 2023 рік щорічна кількість туристів, які відвідують острів Фрейзер, становить близько 4,8 млн осіб. Варто зазначити, що основну частку туристів становлять

внутрішні мандрівники – понад 65%, тоді як решта 35% припадає на іноземних відвідувачів [1]. Сумарні надходження від туристичної діяльності за 2023 рік оцінюються у 5,1 млрд австралійських доларів.

Період 2020–2021 років відзначався суттєвим зниженням туристичної активності. Зокрема, у 2021 році кількість відвідувачів скоротилася до 0,4 млн осіб, а доходи не перевищили 400 млн австралійських доларів [2]. Відновлення розпочалося у 2022 році, коли авіасполучення було частково відновлено. Водночас зростає інтерес до «зеленого туризму» – подорожей до природних об'єктів з низьким рівнем впливу на довкілля.

Основні витрати туристів припадають на розміщення (35%), харчування (25%), транспорт (20%) та рекреаційні послуги (20%). Прогноз на 2025 рік передбачає зростання загальної кількості туристів до 6,2 млн осіб, а доходів – до 7,4 млрд австралійських доларів [3].

Значний вплив на туристичну динаміку має активне впровадження маркетингових стратегій, орієнтованих на онлайн-просування острова. У 2023 році Tourism Australia реалізувала кампанію «Fraser Island – Your Next Natural Escape», яка охопила понад 15 країн. Кампанія включала вебінари, співпрацю з travel-блогерами, рекламу у соцмережах. Перехід на онлайн-платформи бронювання зріс на 23% [6].

Також у 2023 році відкрито туристичний інформаційний центр у місті Гері (центр острова Фрейзер). Туристи отримують актуальні дані про маршрути, розміщення, заходи. Після відкриття центру рівень задоволеності зріс на 18% [7].

У 2022–2023 роках модернізовано поромне сполучення: введено два нових пороми, що збільшило пропускну здатність на 30% і скоротило очікування на 15 хвилин [8]. У 2023 році створено платформу «Fraser Experience», що об'єднує 50+ підприємств. Через неї туристи бронюють послуги, отримують бонуси. Середні витрати на одного туриста зросли на 9% [9].

Також відкрито три нові пішохідні маршрути з мобільною навігацією, популярні серед туристів 25–40 років. Усе це розширює аудиторію острова та підвищує конкурентоспроможність.

Додатковим напрямом є впровадження цифрових технологій. Програма «Smart Visitor Experience» включає інтерактивні карти, застосунки, багатомовну підтримку. Задоволеність туристів зросла на 12% [6]. Острів Фрейзер також рекомендований платформами TripAdvisor та Lonely Planet у категорії «Top Eco Destinations». Це зміцнило міжнародну впізнаваність і стимулювало новий попит.

Отже, динаміка туристичної діяльності на острові Фрейзер демонструє стабільне зростання і значний потенціал для зміцнення його статусу як відомого туристичного напрямку на міжнародному рівні. За умови продовження інвестицій у екологічно орієнтовану інфраструктуру та маркетингове просування острів може стати прикладом успішної трансформації з маловідомого напрямку у туристичний бренд міжнародного рівня.

Список використаних джерел

1. Tourism and Events Queensland. Fraser Coast Visitor Data 2023 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу <https://www.teq.queensland.com>
2. Australian Trade and Investment Commission. Tourism Recovery Insights 2022 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу <https://www.austrade.gov.au>
3. Statista. Forecast of inbound tourism Australia 2025 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу <https://www.statista.com>

6. Tourism Australia. International Marketing Campaign Report 2023 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу <https://www.tourism.australia.com>
7. Tourism and Events Queensland. Visitor Experience Data 2023 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу <https://www.teq.queensland.com>
8. Queensland Government. Ferry Infrastructure Upgrade Report 2023 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу <https://www.qld.gov.au>
9. Tourism and Events Queensland. Fraser Experience Program Data 2023 [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу <https://www.teq.queensland.com>

Камшуков Ігор Вікторович

аспірант, кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу і туризму

Державний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ

НАЦІОНАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Безпрецедентні виклики широкомасштабного вторгнення РФ різко посилили роль і значення європейського ринку для виживання української економіки з 2022 р. Війна зруйнувала третину української економіки і тимчасово заблокувала традиційні торгові шляхи. Промисловість переорієнтувалася на Європейський Союз, який в односторонньому порядку скасував більшість залишкових бар'єрів для українського імпорту, надав Україні статус кандидата на вступ до співтовариства і розпочав офіційні переговори про приєднання. Однак поряд з великою підтримкою це висуває не менші виклики для українського бізнесу, який повинен у прискореному режимі почати адаптуватися до складних умов повноправного членства України в ЄС.

Незважаючи на всі руйнівні процеси та кризові явища у вітчизняній економіці, виробничо-експортний потенціал України зберігає достатні ресурси і можливості для того, щоб у перспективі задовольнити попит країн ЄС на імпорتنу продукцію за цілою низкою товарних груп у низці галузей господарства. Йдеться як про товари, які вже активно постачаються на європейський ринок, так і про нові напрями диверсифікації українського експорту до ЄС.

Важливим вектором розширення експортного потенціалу українських товаровиробників та активізації торговельно-економічної співпраці України з ЄС в цілому є заміщення на європейському ринку російських та білоруських товарів, які потрапили під санкції, продукцією українського виробництва.

Разом з тим, українська промисловість стикається з численними викликами, спричиненими війною, серед яких найбільшими є руйнування інфраструктури, перебої в енергопостачанні, логістичні проблеми, втрата виробництв на окупованих територіях, брак кваліфікованих кадрів, недостатня підтримка з боку держави та інші чинники, що суттєво ускладнюють відновлення та розвиток вітчизняного виробництва. Ці труднощі зачіпають практично всі сектори промисловості, зокрема машинобудування, металургію, хімічну, деревообробну, харчову галузі та інші галузі.

Однією з найважливіших проблем, що зачіпає більшість секторів, є перебої в енергопостачанні та руйнування інфраструктури. Відновлення енергетичної інфраструктури є необхідною умовою для нормалізації діяльності цих секторів.

Також важливим є питання логістичних труднощів, які виникли через руйнування шляхів сполучення, зокрема залізничних та морських портів. Ця проблема особливо гостро стоїть для галузей, що орієнтовані на експорт, як металургія, сільськогосподарська техніка, цементна і харчова промисловості. Відновлення транспортної інфраструктури, зокрема залізниць і портів, а також розширення пропускної здатності західних кордонів є необхідними для забезпечення стабільного експорту продукції.

Ще одним критичним питанням є брак кваліфікованих кадрів, що негативно впливає на всі сектори промисловості. Мобілізація та еміграція призвели до суттєвого скорочення трудових ресурсів.

Відновлення української промисловості значною мірою залежить від ефективної державної підтримки. Злагоджена політика, орієнтована на модернізацію виробничих потужностей та підтримку експорту, дозволить забезпечити стабільне економічне зростання та конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародному ринку в повоєнний період.

Основними напрямками, де Україна може на взаємовигідних засадах посприяти ЄС у досягненні стратегічної автономії, слугують забезпечення ЄС критичними і стратегічними матеріалами (в Україні наявні поклади 24 з 34 видів мінералів, визначених ЄС як незамінні для розвитку передових галузей та цілей зеленого переходу і у постачанні яких він значною мірою залежить від інших держав); посилення промислового потенціалу і конкурентоспроможності ЄС (Україна зберігає достатній технологічний і кадровий потенціал для сприяння інноваційному розвитку стратегічних галузей (ОПК, ІКТ, авіакосмічна галузь), у яких ЄС поступився лідерськими позиціями на світовому ринку); забезпечення продовольчої безпеки ЄС (аграрний потенціал України виступатиме ключовим стабілізатором продовольчого ринку ЄС та світу в цілому в умовах негативних наслідків кліматичних змін і деградації довкілля) [3, с. 188].

Економічна безпека держави — це стан, за якого вона має сприятливі умови для стійкого розвитку та зростання добробуту громадян, здатна підтримувати достатній рівень конкурентоспроможності на світових ринках та забезпечувати власний суверенітет. Для оцінки рівня економічної безпеки використовують розповсюджений у міжнародній практиці методичний підхід щодо оцінки її складових: безпосередньо економічної, політичної, соціальної та екологічної [2, с. 417].

Якщо Україна прагне зберегти внутрішній ринок та незалежне економічне майбутнє в процесі інтеграції до ЄС, країні необхідно пройти довгий шлях до подолання економічної кризи, залучення нових інвестицій та подальшого розвитку економіки. Для цього важливо мати скоординовану концепцію розвитку економічної безпеки та чіткі дії уповноважених державних органів та структур щодо наближення рівня економічної безпеки України до європейського рівня.

Для якнайширшого використання усіх можливостей економічного зростання, які відкриває перед Україною перспектива євроінтеграції та вбудовування в систему відкритої стратегічної автономії ЄС, надзвичайно важливим постає удосконалення і розбудова в Україні внутрішньої політики щодо розвитку національного виробничого й експортного потенціалу, яка охоплюватиме такі кроки як збільшення фінансування на облаштування індустріальних парків; впровадження програми часткової компенсації капітальних інвестицій через податки у відповідності до норм та принципів політики регіонального розвитку ЄС; запровадження програми часткової компенсації вартості вітчизняної техніки і обладнання для машинобудівних підприємств; створення банку розбудови та розвитку для забезпечення довгострокового пільгового фінансування і консалтингової підтримки стратегічно важливих інфраструктурних, промислових та інноваційних проектів; створення мережі торгових представництв

при посольствах України за кордоном; розширення локалізації та екологізація публічних закупівель; оптимізація структури митного тарифу України; лібералізація валютних обмежень у міжнародній торгівлі, передусім в частині збільшення граничних строків розрахунків за експортно-імпортними операціями.

Економічна безпека країни дедалі більше визначається не лише фінансовими та виробничими показниками, а й здатністю держави адаптуватися до нових геоекономічних реалій, трансформувати систему міжнародних економічних зв'язків і створювати стійкі механізми відновлення [1, с. 6].

У 2025 р. перед Україною постає безпрецедентне завдання – не лише втримати економічну безпеку у надзвичайно складних умовах війни, глобальної кризи і нестабільності, але й зміцнити основу для довготривалого розвитку та бути готовими до можливого скорочення зовнішньої допомоги. Проте, в умовах структурної перебудови глобальної економіки, Україна має унікальний шанс використати виклики війни як поштовх до модернізації, підвищення конкурентоспроможності та формування нової моделі розвитку, заснованої на стратегічних партнерства, технологічних проривах і максимальному залученні дорогоцінного людського потенціалу.

Список використаних джерел

1. Економічна безпека України в умовах високих воєнних ризиків та глобальної нестабільності : експ.-аналіт. доп. / [Базиліук Я., Власенко Р., Власюк О. та ін.] ; за заг. ред. Я. Жаліла. – Київ : НІСД, 2025. – 104 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.03>
2. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. – 528 с.
3. Стратегічні Орієнтири Поглиблення Торговельно-Економічних Відносин України з Країнами Європейського Союзу в умовах набуття Україною офіційного статусу кандидата на вступ до ЄС / кол. авт.; Ігор Гужва, Євген Іванов та інш. – chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://fru.ua/images/doc/2025/EU_web.pdf

УДК: 339.13.05:633.1»364»(477)(045)

В.А.Кисіль

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та
туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ПОЗИЦІЮВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ ЗЕРНА

Після 2014 року, а особливо з початком повномасштабної війни у 2022 році, питання позиціювання українських підприємств на зовнішніх ринках набула особливої актуальності. Зерновий сектор відіграє ключову роль у зовнішньоекономічній діяльності України, формуючи понад 40% аграрного експорту. Проте висока конкуренція, логі-

стичні обмеження, зміна торгових партнерів, а також ризики, пов'язані з безпековою ситуацією, значно ускладнюють стабільне закріплення українських компаній на міжнародних ринках [1, с.211].

У 2024 році Україна експортувала понад 37 млн тонн зернових, зокрема 14,5 млн тонн пшениці та близько 19,8 млн тонн кукурудзи. Основними покупцями залишаються Китай, країни ЄС, Туреччина, Індонезія, Єгипет. Через логістичні обмеження частка експорту, що раніше здійснювалась морськими шляхами, переорієнтована на дунайські порти, залізницю та автотранспорт [4; 5]. Конкуренція з боку США, Бразилії, росії посилюється, що вимагає не лише технічної сумісності з ринками, а й активної політики позиціювання українських компаній як надійних постачальників.

У 2024/2025 МР (маркетинговому році) Україна зіткнулася зі значним скороченням обсягів експорту зернових та зернобобових культур. Станом на середину травня 2025 року експорт склав 37,15 млн тонн, що на 21,1% менше порівняно з аналогічним періодом попереднього сезону [6].

Структура експорту зернових за культурами у 2024/2025 МР [4; 5]:

- кукурудза: 19,8 млн тонн (-27,5% порівняно з попереднім роком);
- пшениця: 14,5 млн тонн (-16,3%);
- ячмінь: 2,29 млн тонн (-2%);
- жито: 10,8 тис. тонн (у 8 разів більше, ніж торік);
- борошно: 61,9 тис. тонн (-31%).

Виділимо причини скорочення експорту зернових культур [3]:

1. Зменшення врожаю: У 2024 році врожай зернових та олійних культур знизився до 76,1 млн тонн, що на 6,7 млн тонн менше, ніж у 2023 році.
2. Логістичні обмеження: Блокування морських портів та переорієнтація на альтернативні маршрути через дунайські порти та сухопутні кордони призвели до зниження обсягів експорту.
3. Зниження світових цін: Зменшення світових цін на зернові культури негативно вплинуло на експортні доходи.
4. Можливе припинення торгових преференцій ЄС: Закінчення дії торгових преференцій ЄС у червні 2025 року може призвести до втрати Україною 3,5 млрд євро щорічно.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України прогнози на 2025/2026 МР щодо експорту зернових культур такі [5]: Очікується збільшення врожаю пшениці до 25 млн тонн завдяки розширенню посівних площ до 5 млн га. Прогнозується збільшення врожаю кукурудзи до 30,5 млн тонн, що на 3,7 млн тонн більше, ніж у 2024 році.

Україна залишається важливим гравцем на світовому ринку зерна, проте стикається з низкою викликів, які впливають на обсяги експорту. Для стабілізації ситуації необхідно вирішити логістичні проблеми, зберегти торгові преференції та адаптуватися до змін на світовому ринку.

Основними елементами ефективного позиціювання експортерів українських зернових є:

- наявність експортно орієнтованої маркетингової стратегії;
- відповідність продукції міжнародним сертифікатам якості (GMP+, ISO, HACCP);
- репутаційна стабільність і прозорість діяльності;
- партнерство з логістичними операторами та форвардними трейдерами;
- участь у міжнародних виставках і форумах (Agritechnica, SIAL, Grains Conferenc);
- публічна підтримка країни на дипломатичному рівні.

Серед головних бар'єрів позиціювання варто виділити такі:

- воєнні ризики та непередбачуваність логістики;
- обмеження для входу на ринки країн Африки, Азії, Латинської Америки через бюрократичні вимоги;
- нестача централізованої експортної політики держави;
- інформаційна асиметрія та низький рівень digital-присутності компаній.

Перспективними напрямками покращення позиціювання є: формування єдиного бренду аграрного експорту України («Grain from Ukraine», «Ukraine: Reliable Partner»); залучення технічної допомоги ЄС та міжнародних інституцій для просування бренду; створення електронних платформ B2B для українських агровиробників; розширення експорту в країни Африки, Близького Сходу, АСЕАН [6].

Таким чином, позиціювання українських підприємств на зовнішніх ринках зерна у 2024–2025 роках вимагає системного, багатокомпонентного підходу, що включає маркетингові, інституційні, логістичні та комунікаційні інструменти. За умов триваючої воєнної агресії, зростаючої конкуренції з боку провідних аграрних держав світу та логістичних обмежень, головними викликами залишаються репутаційна сталість, забезпечення якості, транспарентність і оперативність зовнішніх комунікацій.

Українські підприємства демонструють високий потенціал до адаптації через диверсифікацію каналів збуту, цифровізацію взаємодії з іноземними партнерами, підвищення відповідності стандартам якості та участь у міжнародних бізнес-форумах. Водночас ефективне позиціювання неможливе без узгоджених дій на рівні державної політики, міжнародної підтримки, формування єдиного бренду українського аграрного експорту та розбудови логістичних маршрутів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що успішне позиціювання українських підприємств на ринках зерна потребує не лише економічної конкурентоспроможності, але й репутаційної довіри, орієнтації на сталість, прозорість і відповідальність у веденні бізнесу. Стратегічною метою має стати довгострокове закріплення України як надійного, безпечного та стабільного постачальника продовольства на глобальному рівні.

Список використаних джерел

1. Побоченко Л.М., Кисіль В.А. Сучасні тенденції розвитку світового ринку зерна в умовах війни в Україні// Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі», 11 травня 2023 р., НАУ, м. Київ. С. 210-213.
2. Побоченко Л.М., Кисіль В.А. Структура та динаміка світового ринку зерна у контексті війни в Україні. Побоченко, Л. М., Кисіль, В. А. Вісник соціально-економічних досліджень 2024, Вип. 1-2, № 88-89, С. 181-190.
3. Побоченко Л.М., Татаренко Н.О., Прокоп'єва А.А. Сучасні тренди розвитку світового ринку зерна в умовах війни в Україні. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2220>.
4. Державна служба статистики України. Виробництво сільськогосподарської продукції у 2024 році. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційна статистика експорту. URL: <https://minagro.gov.ua>.
6. Forbes Україна. Експорт зерна у 2024 році: структура та тенденції. URL: <https://forbes.ua>.

УДК:339.9

А.П. Кіщук

здобувачка 1-го курсу магістерського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародні економічні відносини»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ІЗ КРАЇНАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 році стало важливим фактором трансформації міжнародних економічних відносин, особливо в контексті Центральної Азії. Регіон, який раніше часто розглядався як периферійний у глобальній економічній системі, опинився у фокусі уваги через зміну логістичних маршрутів, санкційну політику та боротьбу за енергетичну безпеку.

Одним із ключових наслідків війни стало руйнування традиційних транспортно-логістичних шляхів, що проходили через територію росії, білорусі та України. Це змусило міжнародних гравців шукати альтернативні маршрути, зокрема через так званий Серединний або Транскаспійський коридор, який з'єднує Китай з Європою через Казахстан, Каспійське море, Азербайджан, Грузію та Туреччину. Як результат, країни Центральної Азії — Казахстан, Узбекистан, Туркменістан - почали активніше розвивати свою інфраструктуру, перетворюючись на важливі транзитні хаби між Сходом і Заходом [2].

Водночас, у зв'язку з посиленням санкційного тиску на росію, частина країн Центральної Азії фактично стала каналами для реекспорту товарів, включаючи санкційну продукцію. Через Казахстан, Киргизстан та Узбекистан росія частково отримує електроніку, машини, запчастини та інше обладнання. Це викликає занепокоєння з боку Заходу, і країни регіону опинилися під тиском щодо посилення контролю за експортом, щоб уникнути вторинних санкцій [3].

Ще одним наслідком війни стало посилення економічного впливу Китаю в Центральній Азії. Пекін розглядає цей регіон як ключовий в межах ініціативи «Один пояс — один шлях», і за умов зростаючої нестабільності на західному напрямку КНР активізувала інвестиції в інфраструктуру, логістику та енергетику країн регіону.

Також помітно активізувалась Туреччина, яка через Організацію тюркських держав розширює економічну, культурну та політичну присутність у регіоні, що відкриває нові можливості для диверсифікації економічних зв'язків країн Центральної Азії [4].

Європейський Союз та США, у свою чергу, посилили свою взаємодію з регіоном у відповідь на енергетичну кризу та бажання зменшити залежність від російських енергоресурсів. Казахстан, зокрема, виступає як альтернатива постачальнику урану, нафти та газу. Західні партнери також зацікавлені в розвитку транспортних мереж та підтримці «зеленого» переходу в регіоні, що відкриває нові горизонти для співпраці [5].

Для України ця трансформація відкриває як виклики, так і перспективи. З одного боку, країна тимчасово втратила роль одного з ключових транспортних хабів регіону. З іншого — після завершення війни та початку масштабної відбудови, Україна може стати важливим гравцем у зв'язках із Центральною Азією, зокрема в контексті використання Транскаспійського маршруту для експорту своєї продукції на ринки Китаю, Південної Азії та Близького Сходу [6].

У 2024 році Україна демонструвала стабільний, але невисокий політичний інтерес до країн Центральної Азії, роблячи акцент на співпраці з Казахстаном. Завдяки активному залученню медіаресурсів у Казахстані, Киргизстані та Узбекистані вдалося посилити інформаційну присутність України, однак Туркменістан та Таджикистан залишилися слабкою ланкою через низький рівень відкритості. Українська дипломатія організувала численні зустрічі та культурні заходи, що заклали основу для розширення економічного й гуманітарного співробітництва.

І попри складнощі 2024 року, Україна зберегла політичний та економічний інтерес до країн регіону. Однак рівень товарообігу значно зменшився порівняно з минулим роком.

За наявними даними ДМС України, загальний товарообіг України з країнами регіону за 2024 рік склав 877,5 млн дол. США (для порівняння 1,2 млрд дол. США у 2023 р.).

Зокрема, з:

- Казахстаном - 411,8 млн дол. США (530,8 млн дол. США у 2023 р.),
- Киргизстаном - 34,8 млн дол. США (36,2 млн дол. США у 2023 р.),
- Таджикистаном - 14,9 млн дол. США (12,9 млн дол. США у 2023 р.),
- Туркменістаном - 138,8 млн дол. США (267,5 млн дол. США у 2023 р.),
- Узбекистаном - 277,1 млн дол. США (335,9 млн дол. США у 2023 р.).

Казахстан залишається головним торговельним партнером України, друге місце займає Узбекистан.

Скорочення торговельної активності за 2024 рік відображає як глобальні економічні виклики, так і вплив війни на економічну активність України. Попри показники торгівлі з Таджикистаном мають позитивну динаміку [1].

Таким чином, повномасштабна війна, розв'язана росією проти України, стала не лише трагічним гуманітарним потрясінням, але й важелем глибокої перебудови міжнародної економічної архітектури. Центральна Азія опинилася у фокусі цих змін, перетворившись із периферійного регіону на один із ключових елементів нової логістичної та гео економічної конфігурації Євразії. Перекриття традиційних маршрутів, зокрема через територію України та росії, дало поштовх до стрімкого розвитку Транскаспійського транспортного коридору, а також активізації співпраці між країнами регіону й зовнішніми акторами — Китаєм, Туреччиною, ЄС та США. Ці зміни створили передумови для зростання стратегічного значення Казахстану, Узбекистану, Туркменістану та інших держав регіону як транзитних хабів, експортерів енергоресурсів та об'єктів зовнішньополітичної конкуренції.

Для України нова конфігурація відносин у Центральній Азії відкриває як виклики, так і можливості. Хоча на тлі війни обсяги взаємної торгівлі скоротилися, дипломатична активність та інформування громадськості в регіоні створили передумови для подальшого відновлення і посилення присутності. У поствоєнний період Україна може стати повноправним учасником трансконтинентальних логістичних і торговельних маршрутів, зокрема у межах Транскаспійського коридору. За умов відновлення економіки та реалізації ефективної зовнішньоекономічної стратегії, Україна має потенціал не лише повернути, а й зміцнити свої позиції у співпраці з країнами Центральної Азії.

Список використаних джерел

1. Кіщук А. П. Зовнішня політика України в центральноазійському регіоні. Українська призма. 2025. Дипломатія воєнного часу. С. 231–235.
2. The Middle Corridor: Reviving Connectivity for EU-Central Asia Trade and India's Strategic Imperative [Електронний ресурс] // ORF Online. – Режим доступу: <https://www.orfonline.org/research/the-middle-corridor-reviving-connectivity-for-eu-central-asia-trade-and-india-s-strategic-imperative> – Дата звернення: 22.04.2025.
3. Why the EU needs to close the gaps in its leaky sanctions regime [Електронний ресурс] // Financial Times. – Режим доступу: <https://www.ft.com/content/8a38d10c-772b-4578-b71c-3de094539043> – Дата звернення: 22.04.2025.
4. Wie China die mutmaßlich größte Schuldenkrise aller Zeiten auslöst [Електронний ресурс] // Die Welt. – Режим доступу: <https://www.welt.de/245433864> – Дата звернення: 22.04.2025.
5. Central Asia [Електронний ресурс] // European Commission – Energy. – Режим доступу: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions/central-asia_en – Дата звернення: 22.04.2025.
6. Trade in Eurasia: how the war in Ukraine transforms the Middle Corridor [Електронний ресурс] // FreshPlaza. – Режим доступу: <https://www.freshplaza.com/europe/article/9664156/trade-in-eurasia-how-the-war-in-ukraine-transforms-the-middle-corridor/> – Дата звернення: 22.04.2025.

УДК 338.483.11(494)(043.2)

А.О.Коваленко

Здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Туризмознавство»,

Науковий керівник: **С.М.Мархонос**, к.геогр.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу, Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ПРИРОДНІ УМОВИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК АКТИВНОГО ТУРИЗМУ У ШВЕЙЦАРІЇ

Швейцарія володіє багатством природних ресурсів, які є основою для розвитку активного туризму. Альпійські вершини, численні озера, ліси та долини створюють ідеальні умови для різноманітних видів активного відпочинку, включаючи гірськолижний спорт, альпінізм, рафтинг, катання на велосипедах та піші прогулянки.[1]

Швейцарія є світовим лідером у сфері екологічної свідомості та сталого розвитку. Країна активно підтримує ініціативи, спрямовані на збереження природних ресурсів, що робить її привабливою для туристів, які цінують екологічно чистий відпочинок. Національні парки, такі як Швейцарський національний парк, заповідники та екологічні маршрути, стали популярними місцями для активного туризму, де туристи можуть насолоджуватися природою, не порушуючи екологічного балансу.[2]

Активний туризм, заснований на використанні природних умов, є важливим економічним чинником для Швейцарії. Він забезпечує значний прибуток через розвиток

туристичної інфраструктури, створення робочих місць та підтримку місцевих громад.

Природні умови Швейцарії тісно пов'язані з її культурною спадщиною, що додає туристичному досвіду додаткову цінність. Традиції альпінізму, гірськолижного спорту та сільського туризму мають глибоке коріння в швейцарській культурі. Туристи можуть не лише займатися спортом, але й познайомитися з місцевими звичаями, відвідати традиційні альпійські села та взяти участь у місцевих фестивалях. Це додає туристичному досвіду додаткову цінність і робить його більш насиченим.[3]

Зміна клімату становить серйозну загрозу для активного туризму в Швейцарії. Зменшення снігового покриву в Альпах, танення льодовиків та зміни в екосистемах потенційно можуть вплинути на популярність зимових видів спорту та стабільність туристичного потоку.[4] Уряд Швейцарії та місцеві громади активно працюють над адаптацією до цих змін, розвиваючи нові види туризму, такі як літні гірські курорти чи екологічні туристичні програми.

Природні умови Швейцарії сприяють розвитку нішевих видів туризму, таких як астротуризм (спостереження за зірками в горах), фенологічний туризм (спостереження за сезонними змінами в природі) чи агротуризм. Ці види туризму приваблюють специфічні групи туристів, які шукають унікальний досвід, пов'язаний із природою.

Швейцарія активно співпрацює з іншими країнами в розвитку транснаціональних туристичних маршрутів, таких як «Via Alpina» або «Європейський маршрут для гірського велотуризму». Ця співпраця дозволяє використовувати природні умови не лише Швейцарії, але й сусідніх країн, що розширює можливості для активного туризму та залучає нові групи туристів.[5]

Таким чином, природні умови Швейцарії є не лише основою для розвитку активного туризму, але й джерелом її унікальності та привабливості. Вони формують широкий спектр можливостей для відпочинку, від екстремальних видів спорту до екологічного та науково-пізнавального туризму. Однак, для подальшого розвитку необхідно враховувати виклики, пов'язані зі зміною клімату та природними катастрофами, а також продовжувати інвестувати в інновації та міжнародну співпрацю.

Список використаних джерел

1. Platform "MySwitzerland" [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.myswitzerland.com>
2. Swiss Federal Office for the Environment (FOEN) [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.bafu.admin.ch/bafu/en/home.html>
3. European Environment Agency [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.eea.europa.eu/en>
4. National Geographic. Sustainable Tourism in the Alps. [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.nationalgeographic.com>
5. Via Alpina [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.via-alpina.org/>

УДК 502.1:712.25(6)

В.В. Комар

здобувачки першого освітня рівня (бакалавр)

ДУ «Київський авіаційний інститут»

м. Київ, Україна

ORCID:0009-0009-2915-5042

Науковий керівник: **З.С. Соколова** к.е.н., доцент

доцент кафедри МЕВ, бізнесу та туризму ФПМВ

ДУ «Київський авіаційний інститут»

ORCID: 0000-0003-2745-1568

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРКІВ НА АФРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ

У сучасних умовах глобалізації, змін клімату та зростання антропогенного навантаження особливого значення набуває збереження природного середовища та біорізноманіття. Національні парки, як одна з ключових форм охоронюваних природних територій, відіграють важливу роль у забезпеченні екологічного балансу, розвитку туризму та збереженні культурної спадщини. Африканський континент, відомий своєю унікальною флорою, фауною та багатою екосистемною різноманітністю, є надзвичайно важливим регіоном для розвитку системи національних парків. Разом з тим, африканські країни стикаються з рядом специфічних викликів у сфері охорони природи: бідністю населення, політичною нестабільністю, браконьєрством та недостатнім фінансуванням природоохоронних заходів. Вивчення особливостей розвитку національних парків в Африці дозволяє не лише проаналізувати сучасний стан охорони природи в регіоні, а й визначити ефективні стратегії сталого управління природними ресурсами.

Національні парки є унікальними елементами екологічної мережі країни, які відіграють важливу роль у збереженні біорізноманіття, охороні ландшафтів, екосистем і культурної спадщини. Теоретичною основою для їх функціонування є концепція сталого природокористування, яка передбачає баланс між екологічними, соціальними та економічними інтересами. Розвиток національних парків спирається також на принципи інтегрованого управління природними ресурсами, участі місцевих громад та впровадження екотуристичних практик, що забезпечують не лише захист природи, а й створення нових можливостей для регіонального розвитку [1, с.36].

Формування ефективної системи охоронюваних природних територій в Африці відбувається під впливом багатьох взаємопов'язаних чинників. Їх вивчення є необхідною умовою для розуміння внутрішніх механізмів управління природними ресурсами, оцінки екологічних і соціально-економічних загроз, а також формування стратегій сталого розвитку. Національні парки в цьому процесі є центральним елементом охорони біорізноманіття, регіонального туризму та природоохоронної політики.

Основні аспекти, які визначають функціонування національних парків у різних країнах Африки, в систематизованому вигляді представлені в таблиці 1. Вона охоплює ключові фактори – від екологічного потенціалу до соціально-політичних викликів і міжнародних ініціатив, що формують сучасну динаміку розвитку охоронюваних територій.

Для кожної з виявлених особливостей наведено відповідний приклад із реальної практики, що дозволяє здійснити предметний аналіз та порівняльну оцінку. Такий підхід є важливим як для наукового дослідження, так і для вироблення практичних рекомендацій у сфері екологічного управління.

Таблиця 1

Ключові фактори впливу на функціонування охоронюваних природних територій в країнах Африки: порівняльний контекст

Особливість розвитку	Аргументований опис	Приклад національного парку
1. Унікальне біорізноманіття та екосистеми	Африканські парки охоплюють савани, джунглі, пустелі та водно-болотні угіддя, що забезпечує середовище для тисяч видів, серед яких багато ендеміків і рідкісних тварин.	Серенгети (Танзанія) – відомий міграцією антилоп гну [1].
2. Високий потенціал для екотуризму	Національні парки є джерелом валютних надходжень, створюють робочі місця і сприяють розвитку суміжних галузей – готельного бізнесу, гідів, перевезень.	Крюгер (ПАР) – один з найвідвідуваніших парків Африки [2].
3. Браконьєрство та незаконна торгівля тваринами	Незаконне полювання на слонів, носорогів та інших видів завдає значної шкоди популяціям і вимагає посиленої охорони та міжнародного моніторингу.	Цаво (Кенія) – потерпає від браконьєрства на слонів [3].
4. Обмежене фінансування та інфраструктурні проблеми	Багато парків мають нестачу інвестицій, що ускладнює охорону, модернізацію інфраструктури та проведення досліджень і природоохоронних заходів.	Гарам-Гарам (Чад) – ізольований, слабо забезпечений ресурсами [4].
5. Політична та соціальна нестабільність у ряді країн	Збройні конфлікти, внутрішні кризи та нестабільне управління негативно впливають на розвиток природоохоронної діяльності та міжнародне партнерство.	Вірунга (ДР Конго) – неодноразово зазнавав атак озброєних груп [5].
6. Взаємодія з місцевими громадами	Успішний розвиток парків часто залежить від участі місцевого населення у прийнятті рішень, що сприяє легітимності охоронних дій і зменшує конфлікти інтересів.	Амбоселі (Кенія) – активно залучає громади масаї [6].
7. Впровадження транскордонних ініціатив	Міжнародні природоохоронні проекти дозволяють ефективно управляти екосистемами, що охоплюють кілька країн, забезпечуючи спільну охорону та туристичний обмін.	Каванго-Замбезі – охоплює 5 країн, найбільша транскордонна зона [7].

Джерело: складено автором згідно [1-7]

Особливості розвитку національних парків Африки пов'язані з унікальним біорізноманіттям і впливом соціально-економічних, політичних та екологічних чинників. Унікальні екосистеми сприяють розвитку екотуризму, що має важливе значення для економіки регіону.

Проте розвиток національних парків ускладнюється численними викликами. Однією з головних проблем є масштабне браконьєрство, зумовлене високим попитом на ресурси дикої природи на чорному ринку, а також бідністю місцевого населення. Окрім цього, нестабільна політична ситуація у низці африканських країн призводить до зниження безпеки персоналу парків і туристів, обмежуючи інвестиційну привабливість. Ще однією особливістю розвитку парків в Африці є обмежене фінансування, що унеможливує впровадження сучасних технологій охорони природи, покращення інфраструктури та проведення наукових досліджень. У відповідь на ці виклики, парки все активніше розвивають співпрацю з місцевими громадами та міжнародними організаціями. Залучення місцевих жителів до управління територіями сприяє їхній мотивації до збереження природи й дозволяє ефективніше вирішувати конфлікти інтересів. Крім того, в останні роки простежується тенденція до створення тран-

скордонних парків, які охоплюють екосистеми кількох країн. Такі проекти сприяють об'єднанню зусиль для збереження природного середовища, розвитку туризму та посиленню міжнародного співробітництва в галузі охорони природи.

Отже, особливості розвитку національних парків Африки полягають у поєднанні унікального природного потенціалу з необхідністю подолання соціальних, економічних і безпекових викликів, що робить цей процес одночасно перспективним і складним. Екологічна цінність африканських парків є беззаперечною, проте забезпечення їхньої ефективного функціонування вимагає комплексного підходу, який передбачає не лише охорону природи, але й активну взаємодію з місцевими громадами, залучення міжнародного партнерства та адаптацію до кліматичних і геополітичних змін. Подальші дослідження в цій сфері є необхідними для формування стійких моделей управління, здатних забезпечити баланс між збереженням біорізноманіття та соціально-економічним розвитком регіону.

Список використаних джерел

1. Шершун М.Х., Микитин Т.М. Особливості управління територіями Національних природних парків. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2023. № 1. С. 34–41.
2. Serengeti National Park URL: <https://www.serengeti.com> (дата звернення: 17.04.2025).
3. Kruger National Park URL: <https://www.sanparks.org/parks/kruger> (дата звернення: 17.04.2025).
4. Tsavo East National Park URL: <https://www.kws.go.ke/tsavo-east-national-park> (дата звернення: 17.04.2025).
5. Garamba National Park URL: <https://www.africanparks.org/the-parks/garamba> (дата звернення: 17.04.2025).
6. Virunga National Park URL: <https://virunga.org> (дата звернення: 17.04.2025).
7. Amboseli National Park URL: <https://www.kws.go.ke/amboseli-national-park> (дата звернення: 17.04.2025).
8. Kavango-Zambezi Transfrontier Conservation Area (KAZA TFCA) URL: <https://www.kavangozambezi.org> (дата звернення: 17.04.2025).

УДК:339.9

О.С. Кононенко

здобувач ВО 4 курсу, спеціальність
«Міжнародний економічні відносини»

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник – **А.А. Прокоп'єва**,

к.е.н, доцент кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу та туризму ФПМВ ДУ «КАІ»

ТРЕНДИ СУЧАСНОГО СВІТОВОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ЛОГІСТИКИ

Постановка проблеми.

Впровадження сучасних технологій у логістичні процеси полягає в необхідності глибокої трансформації галузі, що вимагає адаптації до нових умов ведення бізнесу. З одного боку, новітні технології відкривають значні можливості для підвищення продуктивності, точності та швидкості логістичних операцій. З іншого боку, їхнє впровадження потребує системного перегляду існуючих бізнес-моделей, значних фінансових інвестицій та готовності до змін як на організаційному рівні, так і на рівні персоналу.

Ця трансформація ускладнюється різницею в технічній готовності різних компаній та ринкових сегментів, нерівномірним розвитком інфраструктури та обмеженнями, що накладають зовнішні чинники, такі як регуляторні рамки чи глобальні економічні зміни. Успішне впровадження технологій залежить від здатності компаній до стратегічного планування, інтеграції інновацій та гнучкості у реагуванні на виклики сучасного світу.

Актуальність. Логістика є одним з ключових елементів світової економіки, яка забезпечує ефективність постачання товарів і послуг з різних куточків світу. В умовах стрімкого розвитку технологій та онлайн-торгівлі, глобалізації ринків та зростання вимог до екологічності, вивчення новітніх тенденцій у логістиці стає надзвичайно актуальним. Транспортування та доставка товару через ланцюги поставок є основою будь-якого бізнесу. А отже, чим спритніший і гнучкіший процес, тим кращі можливості для зростання в майбутньому. Впровадження цифрової трансформації дозволяє не тільки забезпечити безперебійну роботу на підприємстві, а й легше реагувати та справлятися з непередбачуваними подіями.

Основний зміст.

Останнім часом майже усі галузі логістики стають свідками трансформаційних інновацій, які обіцяють змінити весь ландшафт ланцюга поставок. Компанії намагаються пристосовуватись та впроваджувати ці трансформації у свій робочий процес, адже вони не тільки допомагають зменшити витрати та підвищити ефективність, а й надають конкурентну перевагу на ринку.

Однією з найбільш очевидних тенденцій, яка нині розповсюджується майже у кожній сфері, не оминаючи і логістику, є ШІ. Алгоритми штучного інтелекту та складні методи машинного навчання дають змогу платформам електронної комерції аналізувати величезні масиви даних, оптимізувати процеси ціноутворення, маршрутів доставки, а також підвищувати лояльність клієнтів та генерувати прогнози на майбутнє. Провідні гіганти галузі вже інтегрують ШІ у свою діяльність, а згідно останніх досліджень та

звіту статистичної платформи Gitnux, до 2026 року ШІ на ринку логістики досягатиме 12,87 млрд. доларів США [1].

В свою чергу штучний інтелект сприяє атоматизації та роботизації процесів. Автоматизовані системи комплектування та сортування, роботизовані палетизатори та автономні керовані транспортні засоби (AGV) оптимізують складські операції та зменшують вірогідність людських помилок. Також популярності набирають автономні мобільні роботи (AMR), які ефективно виконують такі завдання, як підбір замовлень, управління запасами та транспортування товарів через великі об'єкти, підвищуючи ефективність роботи та зменшуючи витрати на оплату людської праці [2].

Аналогічно зростаюча вимога до прозорості та відстежуваності в управлінні ланцюгом поставок сприяє появі та впровадженню технології блокчейну на ринку. Рушієм впровадження цієї системи в бізнесі ланцюгів поставок є економічність технології та ефективність часу. Пропонуючи безпечну та прозору платформу для підтвердження автентичності предметів, технологія блокчейн допомагає зменшити небезпеку шахрайства та підробок, що в свою чергу впливає на репутацію бренду та довіру споживачів. Відповідно до останніх звітів, в період 2023 по 2030 рік ринок ланцюга поставок з використанням блокчейну зростатиме на 45,55% на рік. Багато великих брендів вже слідує тенденціям, наприклад Maersk у партнерстві з IBM розробила блокчейн-платформу TradeLens для кращої видимості даних і зменшення паперового документообігу. Walmart також співпрацював з IBM для Food Trust, що дозволило йому відстежувати рух продуктів харчування від постачальників до магазинів [3].

Інтернет речей або IoT є ще однією з технологій, яка спричинила революцію. Завдяки управлінню ланцюгом поставок на основі IoT компанії можуть контролювати всі аспекти своїх ланцюгів поставок, від відстеження активів до оптимізації маршрутів і прогнозування попиту за допомогою датчиків та інших систем. Завдяки простому процесу управління ланцюгом постачання IoT оператори ланцюга постачання можуть перевіряти, де знаходяться продукти в режимі реального часу, на складі у до-розі чи полиці магазину. Вони також можуть контролювати температуру, освітлення, вологість та інші параметри для підтримки певних умов зберігання та спостереження за станом товару.

Слід зазначити, що нині відчувається посилення тиску щодо зменшення вуглецевого сліду по всьому ланцюгу поставок. Компанії намагаються зменшувати вплив на навколишнє середовище, при цьому принісши користь економіці та суспільству. До прикладу, лідер світового ринку логістичних послуг компанія DHL зазначає, що одним з основних трендів сьогодення, на який варто звернути увагу, є екологічність та сталий розвиток, які є ключовими фактором економічного успіху. Більшість керівників намагаються інтегрувати екологічні, соціальні та управлінські принципи у свій бізнес, в тому числі приймаючи рішення на основі практик сталого розвитку своїх партнерів.

У найближчій перспективі основна увага буде зосереджена на екологічних рішеннях, таких як альтернативні види палива та електромобілі, а клієнти матимуть можливість скоротити транспортні викиди, купуючи екологічно чисте авіапаливо або морське паливо за допомогою системи "Book and claim" (механізм, який дозволяє купувати сертифікати екологічності на певний ресурс, незалежачи від фізичного постачання) [4].

Щодо розвитку даного сектору в Україні, слід зазначити, що незважаючи на складні часи, сфера переживає технологічну революцію, що пропонує нові можливості для підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Існує потенціал для розвитку вітчизняної логістики через адаптацію бізнесу до умов воєнного часу, впровадження інноваційних продуктів та підвищення ефективності підприємств, які виходять за

межі традиційних можливостей. Розвиток міжнародної кооперації та мультимодальних перевезень, а також збільшення спектру якісних логістичних послуг може стати запорукою успіху українських компаній на міжнародній арені [5]. Наразі можна спостерігати за збільшенням попиту на склади для зберігання товару у західних регіонах України. Ця тенденція пояснюється перенесенням бізнесу у більш безпечні регіони через можливість втрати товару. Водночас активно розвивається концепція «фул-філменту» або «логістика під ключ», яка забезпечує повний цикл логістичних послуг для онлайн-торгівлі.

Відстежуваність безпечності маршрутів і стану вантажу стало пріоритетним в нестабільних умовах сьогодення, особливо для перевезення гуманітарної допомоги та критичних ресурсів. Основний фокус уваги України сконцентровано на довгостроковій співпраці з ЄС, що сприяє спрощенню митних процедур, використанню європейської транспортної мережі та впровадженню міжнародних стандартів.

Отже, сучасна логістика переживає масштабну трансформацію завдяки впровадженню інновацій, таких як штучний інтелект, автоматизація, блокчейн, IoT та багато інших. Також фокус уваги зміщується в сторону екологічних рішень, які не лише сприяють покращенню стану довкілля, але й допомагають відповідати зростаючим очікуванням споживачів щодо відповідального ведення бізнесу. Новітні технології оптимізують процеси, знижують витрати, підвищують прозорість і сприяють сталому розвитку.

В Україні, попри виклики, галузь демонструє потенціал завдяки інтеграції інновацій та співпраці з ЄС, що забезпечує адаптацію до європейських стандартів і розширення спектру логістичних послуг.

Список використаної літератури

- 1) Are these five trends disrupting or driving logistics growth? [Electronic resource]. – Access: <https://www.weforum.org/stories/2024/05/logistics-growth-trends/>
- 2) 5 Key Trends in Logistics Automation and Autonomous Robots By Manish Jha [Electronic resource]. – Access: <https://www.rtinsights.com/5-key-trends-in-logistics-automation-and-autonomous-robots/>
- 3) Top Logistics Technology Trends Reshaping the Industry in 2025 [Electronic resource]. – Access: <https://acropolium.com/blog/top-logistics-technology-trends/>
- 4) Four Logistics Trends to Watch in 2024 [Electronic resource]. – Access: <https://www.dhl.com/global-en/delivered/global-trade/four-logistics-trends-to-watch-in-2024.html>
- 5) Siryk, Zinoviy, et al. «Sustainable development trends in the Ukrainian logistics market.» E3S Web of Conferences. Vol. 567. EDP Sciences, 2024.

УДК 338.48

Короп Т.В.

студент Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Науковий керівник: **Побоченко Л.М.**, к.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму, Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ВПЛИВ ТУРИЗМУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасний світ дедалі більше залежить від розвитку туризму як важливої складової економіки країн. Туризм сьогодні виступає не лише як галузь, що забезпечує валютні надходження, робочі місця й підтримку малого бізнесу, а й як фактор зміцнення національної економічної безпеки [1]. У глобалізованому світі туристичний сектор стає індикатором стабільності та конкурентоспроможності країни [2]. Саме тому аналіз його впливу на економічну безпеку є актуальним і своєчасним.

Однією з головних особливостей туризму є його мультиплікативний ефект. Кожен долар, витрачений туристом, приносить додаткові надходження в суміжні галузі: транспорт, готельний бізнес, харчування, роздрібну торгівлю, розваги [3]. Таким чином, туризм виступає каталізатором для розвитку малого та середнього бізнесу, що особливо важливо для країн із відкритою економікою та значною часткою сфери послуг у ВВП.

Особливо актуальним туризм стає в умовах післявоєнного відновлення економік. Повернення туристичних потоків допомагає реанімувати місцеву економіку, створювати робочі місця та формувати позитивний міжнародний імідж країни [4]. Наприклад, Хорватія та Боснія після збройних конфліктів активно розвивали туристичний сектор як інструмент відновлення економічної активності [5]. Для України, яка переживає наслідки повномасштабного вторгнення, туризм у майбутньому може стати важливою складовою стратегії повоєнного відновлення [6].

Разом із тим туризм має і зворотний бік, це залежність від зовнішньополітичної ситуації, глобальних криз та пандемій. Яскравий приклад — COVID-19, який призвів до майже повної зупинки міжнародного туризму у 2020 році та спричинив значні економічні збитки для багатьох країн, особливо тих, чия економіка залежить від туристичних надходжень [7]. Водночас ця криза показала необхідність формування резервних стратегій та посилення внутрішнього туризму як елемента економічної безпеки.

Крім того, туризм має значення і для культурної дипломатії. Країни використовують туристичні маршрути, фестивалі, мистецькі заходи для просування своєї культурної спадщини та формування позитивного іміджу на міжнародній арені, що також є невід'ємною складовою економічної дипломатії [8].

Підсумовуючи, варто зазначити, що в умовах глобалізації туризм є не лише важливим сектором економіки, а й чинником, що напряду має вплив на економічну безпеку країн [2]. Розвиток конкурентного, екологічно безпечного та диверсифікованого туристичного сектору забезпечує стабільність національної економіки, сприяє збереженню культурної спадщини та зміцненню міжнародного іміджу держави.

Список використаної літератури

1. Cooper C. Tourism: Principles and Practice. 6th ed. Pearson Education, 2021. 760 p.
2. Global Economic Impact & Trends 2023 // World Travel & Tourism Council. URL: <https://wttc.org/Research/Economic-Impact>
3. Hall C.M., Page S. The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space. 5th ed. Routledge, 2020. 462 p.
4. Ivanov S. Post-war tourism recovery: Lessons from history // Journal of Tourism Futures. 2023. Vol. 9(1). P. 18-31.
5. Seaton A.V. Tourism: The State of the Art. Wiley-Blackwell, 2019. 416 p.
6. Кириленко О.В. Туризм в умовах воєнного конфлікту: перспективи для України // Економіка і держава. 2023. №6. С. 58–62.
7. Gossling S., Scott D. The impact of COVID-19 on tourism and travel: A global perspective // Journal of Sustainable Tourism. 2021. Vol. 29(5). P. 849–867.
8. Richards G. Cultural Tourism: A Review of Recent Research and Trends. Journal of Hospitality and Tourism Management, 2018. Vol. 36. P. 12-21.

Краснощок Валерій Валерійович

аспірант кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів

Запорізький національний університет

Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Університетська, 66,

krasvel76@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0008-7026-6839>

ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ В АГРАРНОМУ МАРКЕТИНГУ УКРАЇНИ: ВИРІШЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОБЛЕМ

Агропромисловий комплекс (АПК) України є однією з основних складових економіки країни, забезпечуючи значну частину експортних доходів (до 40% у 2022 році). Проте початок війни в 2022 році створив серйозні логістичні проблеми: блокування портів, пошкодження транспортних мереж, а також значне зростання цін на паливо (від 50% до 70%) у 2022-2023 роках та збільшення витрат на перевезення на 25% у 2024 році [1]. У цих умовах цифровізація маркетингових процесів стає надзвичайно важливою для адаптації аграрних підприємств до нових умов, оскільки дозволяє зменшити залежність від фізичних логістичних каналів, підвищити ефективність взаємодії з ринком та забезпечити більшу гнучкість.

Аналіз статистичних даних показує, що в 2022 році ВВП України скоротився на 29%, а частка аграрного сектору в економіці знизилася на 39% [2]. За інформацією міжнародних організацій, у 2023 році 7,5% орних земель залишалися необробленими, а врожайність основних сільськогосподарських культур зменшилася: пшениці – на 32%, кукурудзи – на 27%, ячменю – на 37%, соняшнику – на 15%. Загальне скорочення врожаю становило 19,5% [3]. Хоча через «зерновий коридор» в 2023 році було експортовано 33 мільйони тонн зерна (липень 2022 – липень 2023), загальні втрати залишалися значними [2]. Ці дані чітко свідчать про серйозні виклики в аграрному виробництві та логістиці, які потребують нових маркетингових підходів (див. таб1).

Таблиця 1
Основні показники стану аграрного сектору України

Показник	Рік	Значення
Скорочення експорту аграрної продукції	2023 vs 2021	-15%
Зростання транспортних витрат	2024	+25%
Частка логістичних витрат у собівартості	2025 (прогноз)	до 20%
Зниження ВВП України	2022 vs 2021	-29%
Зменшення внеску АПК у ВВП	2022 vs 2021	-39%
Необроблені землі	2023	7,5%
Скорочення врожаю	2023	-19,5%
Експорт через «зерновий коридор»	07.2022–07.2023	33 млн тонн

Складено автором на основі [1, 2, 3]

Ці показники підтверджують необхідність оновлення маркетингових підходів у сільському господарстві, оскільки традиційна логістика вже не дає бажаних результатів.

Українські аграрні компанії активно застосовують цифрові технології для подолання цих проблем. Наприклад, платформа AGROXY надає логістичні карти та цифрові контракти [4]. Компанія «Nibulon» створила онлайн-платформу для взаємодії з європейськими покупцями [5]. «Kernel» використовує штучний інтелект і великі дані для прогнозування попиту на ринку та оптимізації складських операцій у портах Румунії. «Astarta-Kyiv» впровадила AgriChain, що дозволило заощадити \$7 на гектар для AgriChain Land і отримати додатковий прибуток \$8,1 для AgriChain Farm. Компанія «МХП» інтегрувала CRM-систему Bitrix24 і чат-боти, скоротивши час обробки замовлень на 40%. Кооператив «АгроДрон» організував доставку насіння та добрив дронами для малих фермерів.

Однак процес цифрової трансформації не обходиться без труднощів. Лише 14% малих агропідприємств мають досвід використання CRM або ERP-систем [6], що свідчить про цифрову нерівність. Кіберзагрози також зростають: у 2023 році кількість атак на аграрний сектор збільшилася на 38% [1]. Крім того, дезінформація про українську продукцію може ускладнювати міжнародну торгівлю. Для подолання цих проблем необхідні кіберзахист, навчання працівників, залучення грантів ЄС та співпраця з IT-компаніями.

Для оцінки перспектив цифровізації застосовувався TOWS-аналіз, що враховує сильні та слабкі сторони аграрного сектору, а також можливості й загрози зовнішнього середовища (див. табл. 2).

TOWS-аналіз демонструє, що для успішної цифрової трансформації необхідно враховувати як сильні сторони (експортний потенціал, інновації), так і підтримувати слабкі ланки, такі як малі підприємства з обмеженими ресурсами.

Таблиця 2

Цифровізація маркетингу в АПК

Можливості (О)	Загрози (Т)
О1 – Зростання попиту на ІТ-рішення	Т1 – Кібератаки
О2 – Гранти ЄС	Т2 – Нестабільність інфраструктури
О3 – Розвиток електронної комерції	Т3 – Дезінформація
Сильні сторони	SO стратегії
S1 – Експортний потенціал	SO1 – Інтеграція з міжнародними платформами
S2 – Інноваційні компанії	SO2 – Розширення використання big data
Слабкі сторони	WO стратегії
W1 – Обмежені інвестиції	WO1 – Залучення фінансування з Digital Europe
W2 – Низька ІТ-грамотність	WO2 – Дистанційне навчання фермерів

Складено автором на основі [7,8]

Цифрова трансформація маркетингу в АПК є важливим інструментом для подолання логістичних криз, спричинених війною, і для підтримки конкурентоспроможності. Вона дозволяє знизити витрати на 15–20% [5], розширити ринки, зменшити залежність від фізичної логістики та зміцнити позиції України на світовому ринку. Для успіху потрібні грантові ресурси, кібербезпека, навчання кадрів і міжнародна співпраця. У довгостроковій перспективі цифрова трансформація сприятиме інноваційному розвитку та глобальній інтеграції українського АПК.

Список використаних джерел

1. Міністерство аграрної політики та продовольства України. (2024). Офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua>
2. Center for Strategic and International Studies. (2023). Food as the “Silent Weapon”: Russia’s Gains and Ukraine’s Losses. Washington, DC. URL: <https://www.csis.org/analysis/food-silent-weapon-russias-gains-and-ukraines-losses>
3. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2022). The Impacts and Policy Implications of Russia’s Aggression against Ukraine on Agricultural Markets. Paris. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-impacts-and-policy-implications-of-russia-s-aggression-against-ukraine-on-agricultural-markets_0030a4cd-en.html

4. International Conference on Agriculture and Food Security. (2023). Digitization in Agribusiness. URL: <http://agroconf.org/en/content/digitization-agribusiness>
5. Large Scale Agriculture. (2023). What Drives Digital Transformation of Agriculture: The Case of Ukraine. URL: <https://www.largescaleagriculture.com/home/news-details/what-drives-digital-transformation-of-agriculture-the-case-of-ukraine/>
6. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (2023). Digital agriculture and smallholder integration in Eastern Europe. URL: <https://www.fao.org/digital-agriculture/smallholder-integration/en/>
7. Weihrich, H. (1982). The TOWS Matrix—A Tool for Situational Analysis. Long Range Planning, 15(2), 54–66. DOI: [https://doi.org/10.1016/0024-6301\(82\)90120-0](https://doi.org/10.1016/0024-6301(82)90120-0)
8. European Commission. (2021). The Digitalisation of the European Agricultural Sector. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digitalisation-agriculture>

УДК 338.48

В.В.Куліміна

Здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Туризмознавство»,

Науковий керівник: В.Ю.Пестушко, к.геогр.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу і туризму, Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ВПЛИВ ПОДІЙ СВІТОВОГО МАСШТАБУ НА ТУРИСТИЧНІ ПОТОКИ В ЄВРОПІ

Подієвий туризм як складова туристичної індустрії відзначається динамічним розвитком та зростаючою популярністю серед мандрівників різних соціальних груп. Цей вид туризму відіграє важливу роль у формуванні туристичних потоків і розвитку туристичних напрямків, сприяючи їх популяризації та економічному зростанню.

Такі глобальні події, як пісенний конкурс Євробачення, Олімпійські ігри та Чемпіонат світу з футболу, мають значний вплив на туризм в Європі. Ці масштабні події приваблюють мільйони відвідувачів, створюють економічні вигоди та сприяють довгостроковому розвитку туристичного сектору приймаючої країни. Однак вони також створюють проблеми, включаючи вимоги до інфраструктури, проблеми безпеки та коливання кількості відвідувачів після події.

Одним із найбільш безпосередніх наслідків проведення глобальної події є різке збільшення кількості туристів. Вболівальники, спортсмени, представники ЗМІ та офіційні особи їдуть до приймаючої країни, підвищуючи попит на житло, ресторани та транспорт. Наприклад, Чемпіонат Європи з футболу приваблює сотні тисяч футбольних ентузіастів, які не лише відвідують матчі, а й досліджують культурні та історичні місця країни. Подібним чином було показано, що Євробачення сприяє зростанню туризму, як це було видно в Португалії в 2018 році, коли Лісабон пережив сплеск іноземних відвідувачів.

Цей потік туристів приносить значні доходи місцевій економіці. Готелі, авіакомпанії, громадський транспорт і роздрібна торгівля виграють від збільшення витрат. Напри-

клад, Олімпійські ігри 2012 року в Лондоні принесли британській економіці приблизно 9,9 мільярда фунтів стерлінгів, демонструючи фінансовий вплив проведення такої події.

Проведення глобальних заходів вимагає значних інвестицій в інфраструктуру, зокрема стадіони, транспортні системи та заклади гостинності. Ці вдосконалення не тільки покращують туристичний досвід під час заходу, але й сприяють довгостроковому розвитку індустрії туризму. Покращені аеропорти, дороги та системи громадського транспорту продовжують приваблювати відвідувачів ще довго після завершення події.

Крім того, висвітлення подій у ЗМІ сприяє підвищенню міжнародної репутації країни як туристичного напрямку. Літні Олімпійські ігри 1992 року в Барселоні перетворили місто на одне з найкращих туристичних напрямків Європи, оскільки ця подія продемонструвала світовій аудиторії його культуру, архітектуру та прибережні пам'ятки.

Незважаючи на численні переваги, проведення глобальних заходів також створює труднощі. Тимчасовий приплив туристів може завдати шкоди місцевій інфраструктурі, що призводить до перенаселеності, підвищення цін на проживання та збоїв роботи у транспорті. Крім того, проблеми з безпекою виникають через велику кількість відвідувачів, що вимагає збільшення інвестицій у заходи безпеки.

Ще одним викликом є так званий «туристичний спад» після події. У деяких приймаючих містах кількість відвідувачів зменшується, коли попит зникає. Наприклад, після літніх Олімпійських ігор 2004 року Афіни зіткнулися з труднощами в утриманні своїх новозбудованих місць, і кількість туристів не залишилася такою високою, як очікувалося.

Щоб забезпечити довгострокову вигоду, приймаючі країни повинні впроваджувати стратегії підтримки та розвитку своєї туристичної привабливості. Вирішальне значення мають маркетингові кампанії, що рекламують країну як туристичний напрямок поза межами події, стале використання новозбудованої інфраструктури та диверсифікацію туристичних атракцій. Яскравим прикладом є підхід Німеччини після Чемпіонату світу з футболу 2006 року, де країна продовжувала використовувати свій покращений глобальний імідж, що призвело до тривалого збільшення іноземних відвідувачів.

Отже, глобальні події відіграють вирішальну роль у формуванні туризму в Європі. Хоча вони приносять економічні переваги, покращення інфраструктури та міжнародну експозицію, вони також створюють проблеми, які потребують ретельного планування. Стратегічно використовуючи ці події, європейські приймаючі країни можуть не лише насолоджуватися короткостроковими вигодами, але й створювати довготривалу туристичну спадщину, яка принесе користь їхнім економікам на довгі роки.

Список використаних джерел

1. Gössling, S., & Peeters, P. Tourism and Climate Change: Impacts, Adaptation, and Mitigation. Routledge [Електронний ресурс]. - 2015. - Режим доступу: <https://69nord.com/expe/themes/ccamts.pdf>
2. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). Tourism and Major Events: A Global Overview [Електронний ресурс]. -2020.- Режим доступу: <https://www.unwto.org/>
3. Langer, R., & Müller, S. Tourism and Cultural Events: The Economic Impact of the Eurovision Song Contest on Host Cities. Journal of Cultural Economics, 42(4), 477-494 [Електронний ресурс]. -2018.- Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/385826867_The_Economic_Impact_of_Cultural_Tourism_Exploring_Tourist_Spending_and_Motivation
4. Getz, D. Event Tourism: Definition, Evolution, and Research. Tourism Management, 29(3), 403-428 [Електронний ресурс]. - 2008. - Режим доступу: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2099787>

УДК: 314.151.3-054.7:336.717(043.2)

В. В. Лавренко

студентка 4 курсу

спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», КиївНауковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ФРАНЧАЙЗИНГОВИХ ПОСЛУГ

Світовий ринок франчайзингу упродовж останнього десятиліття демонстрував стабільне зростання, незважаючи на економічні коливання, пандемію COVID-19 та геополітичну нестабільність [1, с.198]. Аналіз ринку за останні 10 років свідчить про сталість та гнучкість франчайзингової моделі. Незважаючи на глобальні виклики, франчайзинг залишається привабливим способом масштабування бізнесу. Найбільші перспективи для подальшого зростання ринку пов'язані з цифровізацією, автоматизацією процесів, розвитком електронної комерції та активним розширенням у країнах, що розвиваються.

Станом на 2024 рік та з прогнозом на 2025 рік, франчайзингова індустрія демонструє стійке зростання як у кількості компаній, так і в обсягах виручки на глобальному рівні. Це зростання зумовлене активною експансією на нові ринки, технологічними інноваціями та зміною споживчих уподобань.

FRANdata володіє найбільшою у світі базою даних, що охоплює інформацію про франчайзингові компанії, їхні бренди та франчайзі, які здійснюють інвестиції у ці бренди. Компанія спеціалізується на незалежному аналізі ринку, зосереджуючи свою увагу на франчайзингових екосистемах. Їхні дослідження поєднують глибокий аналітичний підхід з експертними знаннями галузі та точними прогнозами. Використовуючи найбільший у галузі масив даних про франчайзинг, FRANdata забезпечує клієнтів високоякісною аналітикою та стратегічними рекомендаціями для підтримки розвитку франчайзингу у різних регіонах.

У 2025 році FRANdata прогнозує [5]: Загальна кількість франчайзингових закладів у 2025 році збільшиться на 2,5% до 851 402 одиниць.

Прогнозується, що до 2025 року загальний обсяг виробництва у секторі франчайзингу перевищить 936,4 мільярда доларів США, що означає зростання на 4,4% порівняно з показником у 896,9 мільярда доларів США у 2024 році. Основними факторами такого зростання є зростання наявного доходу населення та помірний рівень інфляції, що сприятиме збільшенню споживчих витрат у ключових галузях франчайзингу [4].

Зайнятість у франчайзинговому секторі демонструє позитивну динаміку. У 2024 році кількість зайнятих у цьому секторі збільшилася на 2,2%, що відповідає створенню понад 189 тисяч нових робочих місць. Очікується, що у 2025 році ця тенденція продовжиться зі зростанням на 2,4%, що дозволить створити ще 213 тисяч робочих місць, збільшивши загальну кількість працівників у секторі до понад 9 мільйонів. Найбільше зростання зайнятості прогнозується у сферах персональних послуг, роздріб-

ної торгівлі продуктами харчування, товарами та послугами, що свідчить про високий рівень споживчого попиту.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) франчайзингового сектору продовжує зростати, збільшившись на 5% до 578 мільярдів доларів США у 2025 році. Очікується, що провідними напрямками зростання будуть персональні послуги, роздрібна торгівля продуктами харчування, товарами та послугами, що відображає загальну тенденцію економічного відновлення після пандемії. Це зростання підтримується сприятливими економічними умовами, споживчих витрат та стабільністю економічної політики, що стимулює розвиток франчайзингу [6].

Очікується, що зайнятість у сфері франчайзингу перевищить 9 мільйонів осіб у 2025 році, що означає зростання на 2,4% та додатково близько 213 000 нових робочих місць у економіці. Це покращення на ринку праці зміцнить франчайзинг, забезпечуючи стабільну робочу силу та підвищуючи купівельну спроможність споживачів. Водночас існують виклики, зокрема низький рівень участі в робочій силі та співвідношення кількості безробітних до кількості відкритих вакансій. Щоб подолати ці труднощі, багато франчайзингових компаній, ймовірно, продовжуватимуть впроваджувати автоматизацію та технології з метою підвищення ефективності та оптимізації витрат на оплату праці [3].

Очікується, що економічна політика 2025 року суттєво вплине на франчайзинговий ландшафт. Подальші зусилля щодо стабілізації відсоткових ставок та інфляції сприятимуть створенню більш передбачуваного бізнес-середовища, що стимулює інвестиції та розширення у сфері франчайзингу. Ініціативи з розвитку робочої сили також можуть допомогти вирішити проблему нестачі кадрів, надаючи працівникам навички, необхідні для роботи.

У 2025 році сектор франчайзингу перебуває на позиціях значного зростання завдяки поєднанню сприятливих економічних умов, змін у споживчих уподобаннях та підтримки з боку економічної політики. Очікуване розширення відображає загальну тенденцію відновлення та стійкості економіки США, яка постійно покращується після пандемії. Зростання споживчої впевненості та збільшення витрат є ключовими рушіями цього зростання. За оцінками FRANDdata, кількість франчайзингових підприємств у 2024 році досягла 831 тисячі, що на 2,4% більше порівняно з попереднім роком. Прогнозується, що ця кількість зросте до 851 тисячі до кінця 2025 року, що означає збільшення на 2,5% [1].

Секторами, що, ймовірно, очолять це зростання в 2025 році, є особисті послуги та роздрібна торгівля продуктами харчування, товарами та послугами, які особливо чутливі до змін у попиті споживачів. Очікується, що сектор особистих послуг, включаючи оздоровлення, косметичні послуги, догляд за дітьми та послуги для домашніх тварин, зросте на 4,3% - до понад 132 тисяч підприємств. Аналогічно, сектор роздрібно-ї торгівлі продуктами харчування, товарами та послугами збільшиться на 3,5% - до понад 185 тисяч підприємств. Ці галузі виграють від покращення економічних умов, зокрема стабілізації інфляції, зниження відсоткових ставок та можливих податкових знижок, які збільшують обсяг дискреційних витрат [4]. Крім того, сегмент швидкого обслуговування (QSR) також демонструватиме зростання на рівні 2,2% завдяки збільшенню потоку відвідувачів у зв'язку з поверненням працівників до офісів, що позитивно вплине на продажі сніданків та обідів у брендів QSR.

Таким чином, модель франчайзингу залишається однією з найефективніших форм організації бізнесу, яка забезпечує швидке розширення мереж та економічне зростання для обох сторін угоди - франчайзера і франчайзі. Вибір партнерів у цій моделі вимагає ретельного аналізу, включаючи оцінку фінансової стабільності, ділової репутації та перспектив розвитку франчайзера, а також досвіду та кваліфікації фран-

чайзі. Тільки за умови всебічного аналізу партнерських можливостей можна досягти успішного співробітництва у сфері франчайзингу.

Список використаних джерел

1. Аналіз розвитку франчайзингу в США під впливом пандемії COVID-19 Modern international relations: topical problems of theory and practice: collective monograph /Faculty of International Relations of the National Aviation University; under general editorship of W. Welskopa, Y.O.Voloshin. Lodz, 2021. С.198-205.
2. Franchise Development 2024 Trends and 2025 Forecast. URL: <https://www.reshiftmedia.com/franchise-development-2024-trends-and-2025-forecast/>.
3. Franchise Business Economic Outlook for 2025. URL: <https://indd.adobe.com/view/41aaf895-c7f7-43ff-9004-9455305199f3>.
4. Global Franchise Development Service Market Opportunities and Forecast for period from 2024 to 2031. URL: <https://medium.com/@soloncarter54/global-franchise-development-service-market-opportunities-and-forecast-for-period-from-2024-to-2031-e2b09b35ffbc>.
5. Офіційний сайт FRANDdata. URL: <https://frandata.com/>.
6. Офіційний сайт Міжнародної Асоціації з франчайзингу <http://www.franchise.org>.

УДК 33:004(043.2)

А.О. Левченко

здобувач 1 курсу магістерського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародні економічні відносини»,

Науковий керівник: **Н.О. Татаренко**, к.е.н., професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму
державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК: ВПЛИВ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ГЛОБАЛЬНУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

Широке розповсюдження цифрових послуг серед споживачів, бізнесу та державних установ в країні роки виявилось потужним каталізатором економічного зростання, стимулюючи як збільшення обсягів виробництва, так і створення нових робочих місць. В контексті низьких темпів глобального економічного розвитку, диджиталізація постає як перспективний інструмент, спрямований на активізацію економічної активності та підвищення рівня зайнятості.

Попри глобальний характер процесу оцифрування, його вплив на різні національні економіки є неоднорідним. Розвинені країни демонструють помітно вищі темпи економічного зростання (приблизно на 25% більше), проте спостерігається парадоксальна ситуація зі створенням робочих місць, де вони відстають від країн, що розвиваються [1, с.57]. Така диференціація наслідків обумовлена, перш за все, відмінностями в структурі економік цих двох груп.

Географічний аналіз витрат на цифровізацію дозволяє виявити регіональні особливості та наявні тенденції. У 2023 році Сполучені Штати Америки та Азійсько-Тихоокеанський регіон (включаючи Японію та Китай) демонстрували домінування у світових витратах на цифрову трансформацію, відповідно контролюючи 36% та 33% загального обсягу інвестицій. Своєю чергою, географічний сегмент, що об'єднує Європу, Близький Схід та Африку, забезпечив 26,8% (рис. 1).

За прогнозами міжнародної компанії «IDC», у 2027 році світові витрати на диджиталізацію сягнуть майже 3,9 трильйона доларів США, а сукупний середньорічний темп зростання (CAGR) становитиме 16,1% протягом періоду 2022-2027 років [2].

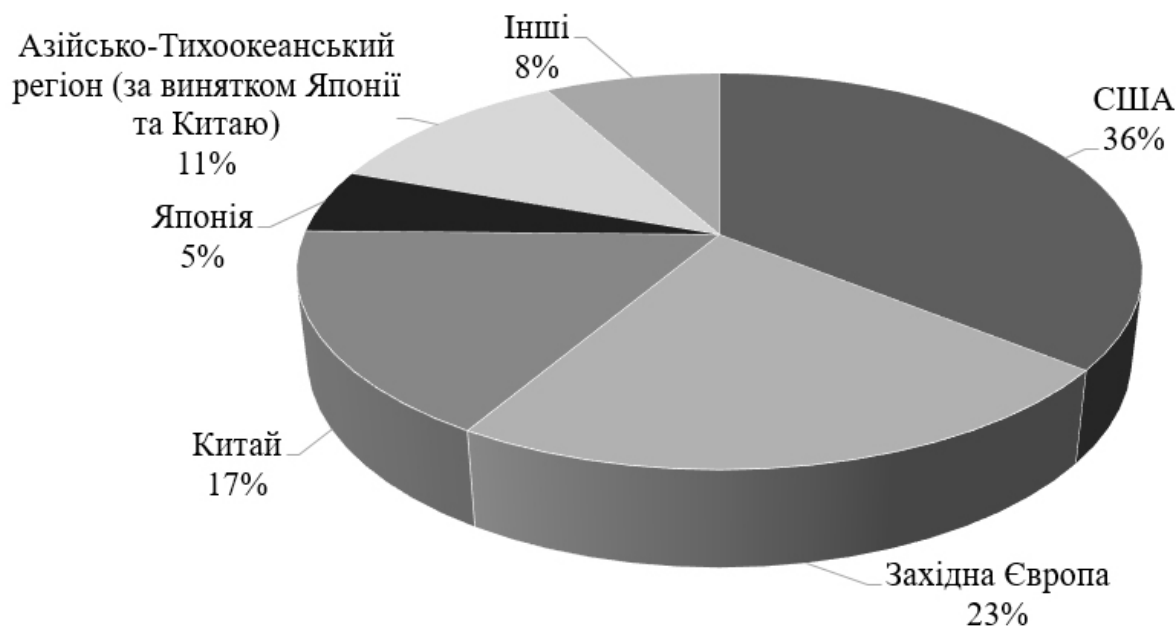

Рис. 1. Провідні регіони за часткою ринку світових витрат на цифровізацію у 2023 році, (%).
Примітка. Побудовано автором за даними IDC Worldwide Digital Transformation Spending Guide.

Крім того, розвинені економіки демонструють високий ступінь залежності від внутрішнього попиту, що підкреслює критичну роль неторгівельного сектору в їхньому економічному зростанні. Імплементация цифрових технологій в економіку аналізованих країн корелює з позитивними змінами в показниках продуктивності праці та стимулює економічне розширення. Однак, паралельно з цими позитивними наслідками, спостерігається тенденція до делокалізації низькокваліфікованих робочих місць з низькою доданою вартістю в країни з меншими витратами на робочу силу.

На противагу цьому, ринки, що розвиваються, демонструють більш виражену експортну орієнтацію. Їхнє економічне зростання суттєво залежить від продуктивності секторів, орієнтованих на міжнародну торгівлю. При цьому, цифровізація економіки в таких країнах сприяє швидшим змінам на ринку праці, ніж посиленню темпів економічного зростання в цілому.

Застосування інноваційних цифрових технологій пропонує нові інструменти для впливу на економічні процеси та розробку нормативно-правової бази. По-перше, необхідно розробити деталізовані стратегії цифрової трансформації для пріоритетних

секторів економіки. По-друге, слід стимулювати розвиток необхідної інфраструктури та кадрового потенціалу для реалізації даних стратегій. Нарешті, для забезпечення інклюзивного розвитку цифрової економіки необхідно сприяти тісній співпраці між державними органами, бізнесом та громадськістю у створенні сприятливого середовища для впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій [3].

Теорія абсолютної переваги, запропонована Адамом Смітом, продовжує впливати на економічну політику держав. У сучасних умовах цифрової трансформації інновації стають основним драйвером зростання та ключовим фактором досягнення конкурентних переваг.

Розвиток цифрових ринків та прискорення темпів цифровізації економіки можуть принести значні економічні вигоди та суттєві соціальні переваги для суспільств. Диджиталізація має потенціал для створення нових секторів економіки, підвищення ефективності виробництва та розподілу ресурсів.

Наприклад, якщо ринки, що розвиваються, зможуть подвоїти показник Індексу цифровізації для своїх найбідніших громадян протягом наступного десятиліття, то це призведе до значного економічного зростання. Зокрема, очікується збільшення номінального ВВП на 4,4 трильйона доларів США, зростання сукупного доходу домогосподарств у найбідніших верств населення на 930 мільярдів доларів США та створення близько 64 мільйонів нових робочих місць. Це дозволить 580 мільйонам людей піднятися над межею бідності [4].

Підсумовуючи слід зазначити, що цифрові валюти демонструють здатність до трансформації фінансових систем, надаючи нові можливості для здійснення транзакцій та розширення економічної активності за межами національних кордонів. Проте, їх впровадження потребує комплексного підходу, який враховує як потенційні переваги, так і виклики, пов'язані з їхньою інтеграцією в наявну інфраструктуру. Збалансоване регулювання є ключовим фактором для забезпечення сталого розвитку цього сегмента ринку.

Список використаних джерел:

1. Піжук, О. І., Муравйов, В. (2020). ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА. Економічний простір, (163), 56-61.
2. IDC: Worldwide Digital Transformation Spending Forecast to Continue Its Double-Digit Growth Trajectory, According to IDC Spending Guide. URL: <https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS51352323>
3. Aithor: The Impact of Digitalisation on Economic Development. URL: <https://aithor.com/essay-examples/the-impact-of-digitalisation-on-economic-development>
4. The Rise of Digital Currencies: Opportunities for Economies. URL: <https://www.investindia.gov.in/team-india-blogs/rise-digital-currencies-opportunities-economies>

УДК 338.48

Лукаш В.О.

Здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство»,

Науковий керівник **Вишневський В.І.**, професор кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму ФПМВ, Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОСУВАННІ ТУРІВ ВИХІДНОГО ДНЯ

Ключові слова: сучасні технології, тури вихідного дня, просування, тури

Розвиток туристичної галузі неможливий без активного впровадження цифрових технологій, які значно впливають на способи організації, бронювання та просування туристичних маршрутів. У зв'язку з глобальною цифровізацією туристичні компанії, оператори та організатори турів активно використовують мобільні додатки, соціальні мережі та інтернет-маркетинг для залучення клієнтів, підвищення якості послуг і створення унікального досвіду для мандрівників [1].

Однією з ключових тенденцій є широке застосування мобільних додатків, які значно спрощують планування подорожей, бронювання послуг, орієнтування на місцевості та доступ до актуальної інформації. Вони дозволяють туристам зручно обирати маршрути, переглядати відгуки, отримувати персональні рекомендації та користуватись спеціальними пропозиціями.

Завдяки мобільним сервісам туристи можуть у будь-який момент знайти житло, замовити трансфер або екскурсію, скористатись інтерактивними картами й навіть ознайомитися з культурними об'єктами з використанням аудіогідів. Важливою перевагою є також можливість врахування особистих вподобань, наприклад, бажаний рівень комфорту, харчування або мовна підтримка.

До найпопулярніших мобільних додатків у сфері туризму належать:

- TripAdvisor – великий масив відгуків та рейтингів готелів, ресторанів і визначних пам'яток;
- Booking.com та Airbnb – сервіси для пошуку та бронювання житла;
- GetYourGuide – платформа для бронювання екскурсій і турів;
- Google Travel – планування поїздок, аналітика витрат і збереження бронювань;
- Rome2Rio, Roadtrippers – додатки для побудови маршрутів з урахуванням транспорту й часу.

Мобільні додатки з GPS-навігацією та можливістю офлайн-карт дозволяють туристам почуватися впевнено навіть у незнайомій місцевості. Крім того, з розвитком штучного інтелекту вони здатні адаптуватися до потреб користувача, пропонуючи найбільш релевантний контент і пропозиції.

Сучасний розвиток туристичної галузі неможливий без активного використання інтернет-маркетингу та соціальних мереж. За останні роки соціальні платформи стали основним каналом комунікації між туристичними компаніями та потенційними клієнтами, оскільки вони дозволяють ефективно взаємодіяти з аудиторією, впливати на її

вибір та підвищувати рівень довіри до туристичних брендів [2]. Головною перевагою соціальних мереж є можливість таргетованого охоплення аудиторії, що дозволяє компаніям формувати персоналізовані пропозиції відповідно до інтересів і поведінки користувачів.

Соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram і TikTok, сьогодні є найефективнішими платформами для просування туристичних послуг. Вони дозволяють компаніям створювати сторінки, спільноти та групи, через які можна не лише рекламувати послуги, а й вести комунікацію з потенційними туристами, відповідати на запити та формувати лояльну аудиторію. Згідно з дослідженнями, понад 80% мандрівників використовують соціальні мережі для пошуку натхнення перед подорожами, що робить їх потужним інструментом маркетингової стратегії.

Ефективність туристичного маркетингу в соціальних мережах значною мірою залежить від використання різноманітних форматів контенту. Найбільш популярними серед них є фото- та відеоконтент, які дозволяють візуалізувати туристичні маршрути та створювати у користувачів бажання вирушити в подорож. Високоякісні зображення мальовничих місць, природних заповідників, архітектурних пам'яток, місцевої кухні та культурних заходів є ключовими елементами успішного просування.

Одним із яскравих прикладів ефективного використання соціальних мереж у туристичному маркетингу є кампанія #VisitNorway, яка популяризувала туристичні можливості Норвегії через інтеграцію контенту в Instagram та TikTok. Завдяки співпраці з блогерами та використанню вражаючих фото та відео норвезьких фіордів, національних парків і культурних фестивалів ця кампанія змогла залучити мільйони переглядів і значно збільшити потік туристів у країну.

Окрім органічного контенту, ефективним інструментом просування туристичних продуктів є таргетована реклама в Google Ads та Meta Ads (Facebook, Instagram). Ці рекламні системи дозволяють сегментувати аудиторію за різними параметрами, такими як геолокація, вік, інтереси, поведінка в інтернеті та попередній досвід взаємодії з туристичними послугами.

Google Ads є одним із найефективніших інструментів для залучення туристів на веб-сайти компаній, оскільки реклама може бути показана безпосередньо під час пошуку ключових запитів, пов'язаних із подорожами. Наприклад, якщо користувач шукає «тури вихідного дня в Київській області», рекламні оголошення туристичних компаній, що пропонують такі маршрути, з'являться на перших позиціях результатів пошуку.

Meta Ads дозволяє запускати кампанії у Facebook та Instagram із високим рівнем таргетингу. Наприклад, можна створити рекламні оголошення для користувачів, які цікавилися схожими турами, переглядали тематичні сторінки або відвідували веб-сайти туристичних компаній. Однією з найбільш ефективних стратегій є ретаргетинг, який дозволяє повертати потенційних клієнтів, що раніше взаємодіяли з брендом, але не здійснили бронювання.

Ретаргетинг є потужним інструментом у туристичному маркетингу, оскільки дає змогу знову взаємодіяти з користувачами, які раніше відвідували сайт або соцмережі компанії. Наприклад, якщо користувач переглядав тури до Карпат, але не здійснив бронювання, ретаргетингова реклама може показати йому персоналізовані пропозиції з додатковими бонусами чи знижками.

Висновки

Цифрові технології докорінно трансформували туристичну галузь. Мобільні додатки зробили подорожі зручнішими, доступнішими та персоналізованими. Соціальні мережі стали важливим джерелом натхнення, довіри та комунікації. Водночас цифровий маркетинг дозволяє компаніям точно та ефективно доносити свої послуги до цільової аудиторії.

У сучасних умовах успішність туристичного бізнесу значною мірою залежить від рівня цифрової адаптації. Компанії, які впроваджують новітні технології та розуміють цифрову поведінку клієнтів, мають значно більше шансів для розвитку та розширення ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційна веб-сторінка НТОУ [Електронний ресурс] -2025- Режим доступу: https://www.ntoukraine.org/investmentwhytourism_ua.html
2. Мельник О.В. Реклама та PR в туризмі: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2023. 311 с.

УДК 339.9

Лукашенко Артем

Здобувач ВО 4 курсу, спеціальність
«Міжнародні економічні відносини»

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ДИПЛОМАТІЯ БОРГОВОЇ ПАСТКИ: КИТАЙСЬКА КРЕДИТНА ПРОГРАМА BELT AND ROAD INITIATIVE

Китайська наступальна економічна дипломатія останніми десятиліттями поступово бере верх над політичною складовою у міжнародних відносинах. Економічні проекти, які пропонує Китай країнам світу носять глобальний характер і мають на меті забезпечити країні лідерські позиції у світовій економіці, а укладання нових економічних угод, які пропонуються китайським урядом світу спрямоване на посилення економічного потенціалу країни і водночас на втягування інших країн в мережу своїх економічних інтересів. Прикладом тому є найновіші глобальні ініціативи Китаю, які декларують широкі можливості і перспективи економічного розвитку – це китайські кредитні та інвестиційні програми в рамках політики «Один пояс, один шлях» (Belt and Road Initiative, BRI), що отримали значне міжнародне визнання і підтримку у останні десятиліття. Ці програми відіграють важливу роль у фінансуванні розвитку інфраструктури, енергетики, торгівлі та інших галузей в країнах що розвиваються і пов'язані з великим політичним, але в першу чергу економічним, китайським проектом.

Проте, разом із перевагами, які вони демонструють наочно, існує також ряд питань стосовно механізмів, за якими ці кредитні програми працюють, і їхнього впливу на економіки країн-позичальників. Аналіз наслідків залучення до китайських кредитних програм для країн-позичальників є надзвичайно важливим в контексті розуміння потенційних економічних загроз, які вони несуть в собі, аби в подальшому можна було протистояти їм:

- для фінансової стійкості: розуміння впливу кредитів на фінансову стійкість країни допомагає уникнути надмірної заборгованості та фінансових криз;
- для суверенітету: аналіз умов надання кредитів дозволяє країнам-позичальникам уникнути втрати суверенітету та політичного впливу з боку кредиторів;
- для забезпечення сталості розвитку: важливо визначити, наскільки кредитні інвестиції сприяють розвитку економіки та соціальному добробуту країни.

Ініціатива «Один пояс, один шлях» (Belt and Road Initiative, BRI) – це масштабна глобальна програма інфраструктурних інвестицій, започаткована урядом Китайської Народної Республіки у 2013 році. Її головною метою є сприяння економічному зростанню, регіональній інтеграції та розвитку країн Євразії, Африки, Південно-Східної Азії та інших регіонів світу шляхом посилення зв'язків через інфраструктурні проекти, торгівлю та інвестиції [1].

Основна концепція BRI полягає у створенні широкої мережі взаємозв'язків між китайськими провінціями та міжнародними партнерами через розбудову сучасної транспортної, енергетичної, цифрової та торговельної інфраструктури. До ключових компонентів ініціативи належать будівництво магістральних автодоріг, високошвидкісних залізниць, морських і сухопутних портів, аеропортів, трубопроводів, енергетичних коридорів, телекомунікаційних мереж, а також створення спеціальних економічних зон, промислових парків і логістичних центрів.

Крім фізичної інфраструктури, ініціатива передбачає і «цифровий шовковий шлях» – розвиток цифрової економіки, електронної комерції, обміну технологіями та підвищення кібербезпеки. Також важливим аспектом є культурний і освітній обмін між країнами-учасницями, що сприяє зміцненню міждержавного діалогу та довіри.

BRI має стратегічне значення для Китаю, адже дозволяє розширити геоекономічний вплив, забезпечити стабільні торговельні шляхи та зміцнити економічні зв'язки з партнерами на довгостроковій основі.

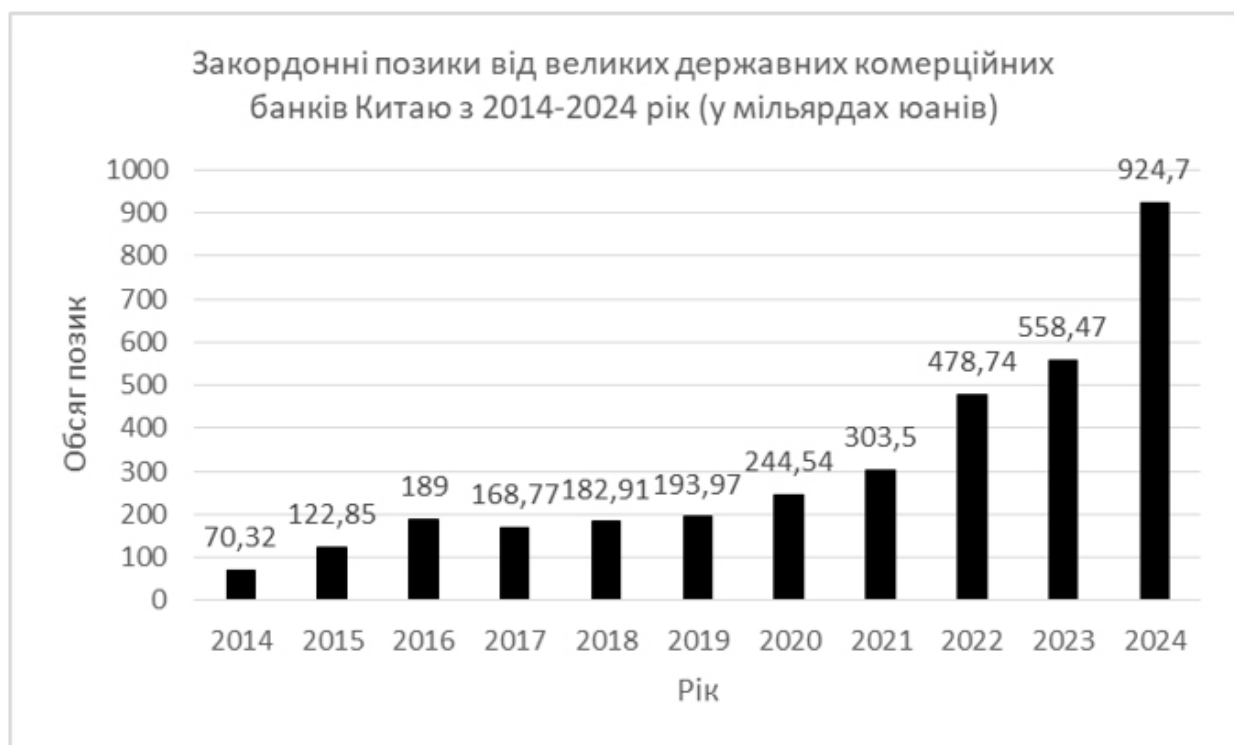

Рис. 1. Закордонні позики надані великими державними комерційними банками Китаю в рамках BRI з 2014 по 2024 рік (у мільярдах юанів)

Примітка. Побудовано автором за даними статистичного порталу Statista.com.

Дані (рис. 1) свідчать про постійне зростання обсягів позик, які надаються китайськими банками за кордоном. Це пов'язано з тим, що китайські кредити часто мають менші вимоги стосовно громадських та політичних реформ для країни-одержувача. Вони можуть бути надані без умов щодо дотримання демократії, прав людини чи бо-

ротьби з корупцією, що їх відрізняє від кредитів, наданих МВФ або Світовим банком (табл.1). Тому в низці країн, що розвиваються, кредитам з боку Китаю надають перевагу в порівнянні з традиційними джерелами [4].

Таблиця 1

Порівняння умов кредитів Китаю та МВФ

Аспект	Китай	МВФ
Умови кредитів	Більш гнучкі, менш суворі вимоги щодо реформ і управління	Пов'язані з реформами та макроекономічними показниками
Прозорість умов	Менш прозорі, що ускладнює оцінку ризиків	Більш прозорі та стандартизовані
Строки та ставки	Різні терміни погашення та процентні ставки зазвичай визначаються індивідуально для кожного проекту. Наприклад, термін погашення може становити 15-20 років, а процентна ставка - 3-5%.	Короткі терміни погашення (зазвичай до 3-5 років) та невеликі процентні ставки (зазвичай від 1 до 3%)
Вплив на суверенітет	Менший вплив на суверенітет	Більший вплив, можуть бути пов'язані з умовами реформ та політики

Примітка. побудовано автором за даними Oxford Academic. *The Political Economy of Chinese Debt and International Monetary Fund Conditionality.* URL: <https://academic.oup.com/isagsq/article/2/4/ksac062/6843523>

Проте, саме прозорість умов ускладнює усвідомлення країнами-позичальниками наслідків заборогованості перед урядом Китаю – країни недооцінюють ризики, пов'язані з китайськими позиками. Одним з підводних каменів китайських позик є – залежність від китайських підрядників і товарів: умови китайських кредитів, часто включають зобов'язання використовувати китайських підрядників та товари, що може обмежувати розвиток місцевих галузей економіки та створювати конкуренцію для місцевих підприємств. Такі умови створені для того щоб розвантажити надлишкові потужності китайських підприємств.

Порт Хамбантота в Шрі-Ланці часто наводять як приклад китайської боргової пастки, коли уряд Шрі-Ланки взяв позики у Китаю для фінансування будівництва порту. Вартість будівництва становила близько 1,4 млрд. дол. США. Цей порт був спроектований китайською компанією China Harbour Engineering Company та фінансувався китайськими державними банками. Коли Шрі-Ланка стикнулася з проблемами пов'язаними з відшкодуванням кредитів, і в результаті змушена була укласти угоду про надання Порту Хамбантота в оренду Китаю на 99 років за 1,12 млрд. дол. США [5].

Іншим яскравим прикладом дипломатії боргової пастки Китаю є Чорногорія. У 2014 році Чорногорія успішно завершила переговори з китайськими партнерами щодо фінансування проекту автомагістралі, яка з'єднає чорногорське прибережне місто Бар зі столицею Сербії Белградом. Угода включала кредит у розмірі 944 млн. дол. США від Ексімбанку з річною процентною ставкою 2 відсотки та шестирічним пільговим періодом, що перетворювало проект на найбільший у Чорногорії з моменту здобуття

нею незалежності в 2006 році [6]. Незважаючи на те, що проект вважали економічно нежиттєздатним, Чорногорія вирішила розпочати будівництво, в результаті чого співвідношення боргу країни до ВВП досягло піку в 105% ВВП у 2020 році порівняно з 79% в 2019 році [2].

Таким чином, можна зробити висновок, що країни можуть потрапляти у залежність від боргів через китайські кредитні програми у випадку, якщо ці кредити надаються за невигідних умов, з високими відсотками, короткими термінами погашення або з обов'язковим участю китайських підрядників із застосуванням китайських матеріалів. Це може призвести до економічної залежності від Китаю та обмежити розвиток місцевих галузей економіки. Такий сценарій підкреслює важливість того, щоб країни уважно оцінювали умови кредитів і дотримувалися стратегій фінансової стабільності та розумного управління боргом.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Ради з міжнародних відносин США. URL: <https://www.cfr.org/>.
2. Офіційний сайт Світового Банку. URL: <https://www.worldbank.org/>.
3. Statista. URL: <https://www.statista.com/>.
4. Oxford Academic. The Political Economy of Chinese Debt and International Monetary Fund Conditionality. URL: <https://academic.oup.com/isagsq/article/2/4/ksac062/6843523>.
5. The People's Map of Global China. Hambantota Port (Magampura Mahinda Rajapaksa Port). URL: <https://thepeoplesmap.net/project/hambantota-port-magampura-mahinda-rajapaksa-port/>
6. New Eastern Europe. Montenegro, the first victim of China's debt-trap diplomacy. URL: <https://neweasterneurope.eu/2021/05/07/montenegro-the-first-victim-of-chinas-debt-trap-diplomacy/>.

УДК 338.48-51

Лунько А.А.

Здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Туризмознавство»,

Науковий керівник: **Пестушко В.Ю.**, к.геогр.н., доцент,
професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ТРЕНДИ РОЗВИТКУ МІСТИЧНОГО ТУРИЗМУ

У світовій туристичній практиці містичний туризм постає як новий, проте перспективний напрямок спеціалізованого туризму. Незважаючи на його не надто традиційну концепцію, що включає багато екстриму та численні суперечності, ідея містики далеко не нова. Містика є особливою частиною людського досвіду, суттєво пов'язаною з зустріччю з незрозумілим і потойбічним, і проявляється у різних формах єднання з духами, абсолютом чи Богом. У тлумачному словнику поняття «містика» трактується як релігійно-ідеалістичні погляди, що визнають існування надприродних сил і можливість спілкування людини з ними [1].

За останні роки спостерігається підвищений попит та зацікавленість туристів до містичного туризму як в Україні, так і по всьому світу. Аби просувати легенди, містичні історії, створюються тури та розробляють плани з їх просування на туристичний ринок.

Першим тренд для просування містичного туризму є влаштування тематичних фестивалів, суть яких полягає в організації свят із містичною та духовною атмосферою, що включають реконструкції подій, костюмовані паради, ярмарки та лекції. Прикладами можуть бути: «День мертвих» у Мексиці, визнаний національним культурним символом, а також фестиваль «Walpurgisnacht» у Німеччині — відьомська ніч з театралізованими ритуалами. В Україні: можна запропонувати створення фестивалю «Ніч духів» у Карпатах або «Поліські легенди» на Рівненщині.

Другий тренд – так званий «нічний туризм» [2]. Суть цього тренду: проведення екскурсій, турів чи вистав виключно у вечірній або нічний час, щоб створити атмосферу таємничості й загадковості. Приклади: екскурсії «Edinburgh Ghost Tour» після заходу сонця та вечірні прогулянки Лондонським Тауером. Цікавим є те той факт, що починаючи з 2020 року, Китай інвестував значні мільярди доларів у комплексну розбудову економіки нічного туризму. Веньчжоу, Циндао, Шанграо, Юесі та інші великі міста по всій країні послідовно запровадили політику та заходи, пов'язані з культурою та туризмом, і культурні та туристичні проекти процвітають скрізь. Підтримка нічного туризму йде повним ходом [3].

Третій тренд - інфлюенс-маркетинг [4] у тревел-блогах набуває популярності як інструмент просування через платформи соціальних мереж, YouTube та TikTok. Особливий акцент робиться на контенті, присвяченому містичним і загадковим локаціям, що природно привертає людей, які цікавляться незвичайними місцями. Прикладом можуть слугувати: відео на YouTube, де блогери проводять розслідування в атмосферних закинутих об'єктах. А також тренди у TikTok, що зосереджуються на «таємничих місцях, які варто уникати після заходу сонця». В Україні цей формат активно впроваджується через популяризацію таких локацій, як Лисогірський комплекс, Сатанівський замок або стародавні закинуті церкви Чернігівщини. Для ширшого охо-

плення використовується співпраця з місцевими блогерами, які залучають свої аудиторії до відкриття подібних локацій.

Наступний, не меншим популярний трендом є Використання AR/VR [5]. Технології доповненої реальності (AR) та віртуальні 3D-тури (VR) дозволяють «оживляти» простір, відтворюючи сцени минулого, а також демонструвати привидів, обряди чи історичні битви. Приклади: AR-екскурсії в Празі, де через смартфон можна спостерігати історичних персонажів біля архітектурних пам'яток. VR-кімнати в музеях дають змогу зануритись у сцену середньовічного обряду. В Україні є можливість розробити додатки для таких культурних об'єктів, як Андріївський узвіз, Львівські підземелля чи фортеця в Кам'янці-Подільському.

П'ятий тренд - гейміфікація та квести [6]. Основна ідея полягає в організації інтерактивних квест-екскурсій, що залучають учасників до розгадування загадок, пошуку історичних артефактів або «слідів духів». Це дозволяє не лише отримати нові знання, але й зробити процес пізнання більш захопливим і незабутнім. Приклади: квести типу «Ghost Tours» у Лондоні, які побудовані за принципом детективної історії; «Загублені душі Праги» — інтерактивний міський квест, що занурює в атмосферу загадковості. В Україні такі варіанти можуть отримати новий рівень популярності завдяки використанню місцевих легенд. Наприклад, вуличні квести у Львові, Харкові чи Одесі можуть трансформуватися у містичні маршрути з додаванням історій про місцеві загадки та легенди, які посилюють ефект занурення.

Останній тренд - історичний сторітелінг. Основна ідея: створення насичених та атмосферних історій навколо конкретного об'єкта, таких як легенди, хроніки, міфи, оповіді про зникнення чи зради, а також захопливі ритуали. Мета: залучити туриста до інтригуючого сюжету, даючи змогу пережити історію на емоційному рівні, а не тільки ознайомитися з самим об'єктом. Приклади: «Дракула Тур» у Трансильванії з інтерактивними сценами в замку Бран та «Потойбічний Париж» — нічна прогулянка вузькими вулицями міста з розповідями про привидів і моторошні події французької історії. В Україні можна створити аналогічні проєкти, поєднавши легенди Лисої гори, загадковість Тараканівського форту або містичні історії Києва та Львова із театралізацією чи інтерактивними елементами.

Список використаних джерел

1. Містика / Енциклопедія сучасної України. (2022). URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=67927.

2. НІЧНИЙ ТУРИЗМ. URL: <https://geohub.org.ua/node/1875#:~:text=%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B4%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83%2C%20%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%2C%20%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%80%D0%B0%D1%94,%D1%84%D0%B0%D1%94%D1%80%2D%D1%88%D0%BE%D1%83%2C%20%D0%BB%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%20%D1%88%D0%BE%D1%83>.

3. Нічний туризм Економ. URL: <https://ua.lituodino.com/info/night-tourism-economy-91399057.html>

4. Інфлюенс-маркетинг. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/inflyuens-marketing-yak-dosyagti-kpi-za-dopomogoyu-populyarnih-lyudej#:~:text=%D0%9D%D0%B0%20%D1%86%D1%8C%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%8>

3%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%8E%D0%B5%D0%BD%D1%81%2D%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3,%D0%BD%D0%B0%20%D0%BE%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D1%87%D0%B8%20%D0%B1%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96

5. Віртуальна реальність. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D1%80%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C

6. Гейміфікація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%B9%D0%B0%D1%96%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

УДК: 339.9

В.М. Луцький

здобувачка 4-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародні економічні відносини»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОВІДНИХ СВІТОВИХ АВІАЦІЙНИХ АЛЬЯНСІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Світова авіаційна галузь протягом останніх десятиліть зазнала суттєвих трансформацій, серед яких особливої ваги набуло створення та розвиток авіаційних альянсів. Сьогодні такі об'єднання, як Star Alliance, Oneworld та SkyTeam, визначають обличчя сучасного пасажирського авіаперевезення та вантажних перевезень, формуючи інтегровані маршрутні мережі, стандартизовані сервіси та єдині програми лояльності. Це дозволяє авіакомпаніям оптимізувати витрати, розширювати географію польотів та підвищувати рівень обслуговування пасажирів.

Водночас у сучасних умовах діяльність авіаційних альянсів супроводжується низкою викликів: вплив пандемій, геополітична напруженість, коливання цін на паливо, динамічний розвиток технологій, цифровізація та зростання конкуренції з боку лоукостерів. Крім того, альянси вимушені реагувати на зміни в складі учасників (наприклад, перехід окремих перевізників між альянсами) та адаптувати бізнес-моделі до нових потреб ринку.

Глобальні авіаційні альянси - Star Alliance, oneworld та SkyTeam відіграють ключову роль у трансформації світових повітряних перевезень. Вони створюють синергетичну мережу, що охоплює понад 60 авіакомпаній, їхні літаки рухаються майже по 50 тисяч рейсів щодня, забезпечуючи інтеграцію маршрутних мереж, кодування рейсів (codeshare), оптимізовану програму лояльності (frequent flyer), а також спільне управління аеропортовими сервісами та ресурсами (лабараторам, loung).

Актуальність дослідження ґрунтується на багатьох нововведеннях 2024–2025 рр.: Star Alliance визнано «World's Best Airline Alliance» від Skytrax і WTA [1];

SkyTeam зазнав значних трансформацій у складі (переходи SAS, Virgin Atlantic, вихід ITA Airways), [2].

Oneworld готує поповнення - Fiji Airways (березень 2025), Oman Air (червень 2025), Hawaiian Airlines (2026), [3]. Ці події формують нову динаміку конкуренції, викликів та можливостей у світовому авіасекторі.

Глобальні авіаційні альянси - Star Alliance, Oneworld та SkyTeam - відіграють визначну роль у формуванні міжнародного пасажирського трафіку, оптимізації маршрутних мереж, обміні лояльністю та стандартизації сервісу. У 2024–2025 роках альянси стикнулися з новими викликами: пандемічні наслідки, регуляторні зміни, геополітичні трансформації, інтеграція нових учасників та технічні інновації [1, 2, 3].

У 2024 році **Star Alliance** визнано "World's Leading Airline Alliance" за версією World Travel Awards вп'яте поспіль, підкресливши свою стратегію лідерства у сфері продуктивності та обслуговування. Паралельно, **SkyTeam** переживає реструктуризацію: із 2024 по 2025 рік до складу увійшли SAS, Virgin Atlantic, а вийшла ITA Airways, готуючись до переходу в Star Alliance. Натомість **Oneworld** розширює присутність завдяки приєднанню Fiji Airways (березень 2025), Oman Air (червень 2025) та Hawaiian Airlines (2026), [1, 2, 3].

Авіаційні альянси зареєстровані в кінці XX століття як засіб оптимізації сполучень, зниження вартості квитків, збільшення частоти рейсів та посилення клієнтської лояльності. Класичні роботи Hofmann (2010) і Stark (2013) досліджують ефекти мультипартнерства, спільного код-шерингу і інтегрованих програм frequent flyer.

Опис діяльності авіаційних альянсів у світі.

Star Alliance. Заснований у травні 1997 р., перший світовий альянс об'єднує 25 основних та понад 40 дочірніх авіаперевізників, що експлуатують понад 5 000 літаків, здійснюючи понад 19 000 рейсів на день до 1 300 аеропортів у 195 країнах. 2024 року Star Alliance отримав визнання Skytrax як кращий альянс «World's Best Airline Alliance» та лаунж у CDG - найкращий поцінований преміями WTA Альянс активно розширює інтермодальні зв'язки з Deutsche Bahn і ÖBB, впроваджуючи спільне бронювання для поїздів і літаків [1].

SkyTeam. Створений 2000 року, наразі нараховує 18–19 членів із щонайменше 1 000 аеропортів у 160 країнах і перевезенням близько 624 млн пасажирів щорічно. У 2024–2025 роках SkyTeam отримав SAS (перехід із Star Alliance) та Virgin Atlantic, втрачено ITA Airways, який готується до переходу у Star Alliance (до 2026–27). SkyTeam утримує частину ринку cargo через SkyTeam Cargo. Центр операцій — Амстелвен (Нідерланди), [2].

Oneworld. Утворений 1999 року, представлений 14-ма основними членами, а також 16ми афілійованими авіакомпаніями. Обслуговує близько 490 млн пасажирів, 3 296 літаків в рамках мережі з ~1 000 аеропортів у 170 країнах. Останнім часом приєднали Fiji Airways (березень 2025), Oman Air (червень 2025), Hawaiian Airlines (2026), що підсилює позиції в Океанії й Азії. Оновлено лаунжі, кодування e-ticket, партнерські аеропортові локації в LAX, LHR, TYO, SIN та ін [3].

Переходи членів часто спричиняють реструктуризацію маршрутів і конкурентну переорієнтацію. Так, вихід ITA Airways зі SkyTeam та її вхід в Star Alliance — стратегічний хід для зміцнення позицій у Європі. У свою чергу SAS, перейшовши до SkyTeam, додала доступ до ресурсів Air France KLM і Delta.

Нагороди (Skytrax, World Travel Awards) слугують індикатором якості і впливають на довіру споживачів. Star Alliance демонструє очевидну стратегію маркетингового позиціонування через отримання престижних премій.

Основні вигоди альянсів: кодшерінг, часті польоти, маршрути, супутні сервіси (e-ticket, lounges), взаємний доступ до програм лояльності.

Критичні виклики: мінливість складу (переходи учасників), стратегічна автономія компаній, баланс між централізацією та локальною гнучкістю.

Напрямки розвитку глобальних авіаційних альянсів: інтермодальна інтеграція (поїзди/авіа), посилення cargo мереж, стійке зростання мереж для збереження лідерства, реакція на геополітичні ризики та економічні шоки.

Таким чином, лідерами за масштабом залишаються Star Alliance та SkyTeam, з загальною часткою ринку понад 17 % (Star), 13.7 % (SkyTeam) і 11.9 % (oneworld). Star Alliance зберігає позиції лідера через широку мережу, премії Skytrax, інтеграцію інтермодальних сервісів та стабільність учасників, що формують довіру пасажирів і партнерів [1]. SkyTeam демонструє мобільні стратегії: динамічні зміни через приєднання SAS/Virgin Atlantic, адаптація до ринку після втрати ІТА, закріплення позицій на світових ринках - Азії та Америки [2]. Oneworld цілеспрямовано укріплює присутність в Азійсько-Тихоокеанському регіоні через нових учасників (Fiji, Oman, Hawaiian) і інвестиції в сервіси та зручні вузли для бізнес-туризму [3].

У підсумку, провідні авіаційні альянси демонструють високу адаптивність, дієві стратегічні моделі та здатність відповідати викликам 2024–2025 років. Надалі важливо спостерігати за співвідношенням гнучкості, інновацій та позиціонування на світових ринках для забезпечення стійкості та подальшого зростання. Авіаційні альянси залишаються ключовими гравцями на глобальному ринку авіаперевезень, забезпечуючи інтеграцію маршрутних мереж, стандартизацію сервісів та спрощення подорожей для пасажирів через спільні програми лояльності та узгоджені сервіси.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Star Alliance. URL: <https://www.staralliance.com/en/>.
2. Офіційний сайт SkyTeam. URL: <https://www.skyteam.com/en>.
3. Офіційний сайт Oneworld. URL: <https://www.oneworld.com/en>.

УДК: 339.9

Мелешенко В.С.

Студентка МEB- 301

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: **Прокоп'єва А.А.**

к.е.н., доцент, доцент

кафедри міжнародних економічних відносин,

бізнесу та туризму ФПМВ ДНП «ДУ «КАІ»

Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

В сучасному світі конкурентоспроможність країн є важливою передумовою їхнього економічного розвитку та процвітання. Процес глобалізації міжнародних відносин створив реальне конкурентне середовище, де всі країни конкурують за рівень розвитку та території передових фахівців. Зокрема, в сучасний момент конкурентні переваги та недоліки країн стрімко змінюються суспільними динаміками, рухом технологій та ціннісними судженнями громадян. За останньою добою необхідно зазначити глобальні зміни, що обумовлюють нові проблеми країн у підтримці та підвищенні їхньої конкурентоспроможності на міжнародній арені.

До них можна віднести технологічне відставання, нерівний доступ до ресурсів, недостатню адаптивність економічних систем, демографічні виклики та необхідність зміни моделей економічного розвитку. Вважається, що традиційні підходи до оцінки конкурентоспроможності, засновані виключно на аналізі економічних показників, не дають повного уявлення про потенціал країн у новій реальності.

Четверта індустріальна революція та прискорена цифровізація економіки виступають основними факторами, що впливають на конкурентоспроможність держав. Країни, які не зможуть пристосуватися до технологічних трансформацій, можуть виявитися на периферії світової економіки. Це питання особливо актуальне для країн, що знаходяться на стадії розвитку. Як правило, такі країни мають недостатньо розвинену технологічну інфраструктуру та інноваційний потенціал, необхідний для швидкого переходу до цифрової економіки. [1].

Важливо відзначити, що за даними Індексу глобальної конкурентоспроможності, найбільше конкурентоспроможними є ті країни, які активно вкладають ресурси у розвиток своїх інноваційних екосистем, цифрової інфраструктури та людського капіталу. Наприклад, Сінгапур, Швейцарія, США, Данія та Нідерланди постійно займають провідні позиції завдяки своїй здатності ефективно реагувати на глобальні зміни та використовувати їх як можливість для розвитку. [2]

Екологічні виклики та кліматичні зміни суттєво впливають на конкурентоспроможність націй. Перехід до економіки з низькими викидами вуглецю потребує великих інвестицій та переосмислення всіх секторів, що накладає додатковий тягар на економіку. Тим часом держави, які швидко впроваджують «зелені» технології та активно розвивають відновлювальні джерела енергії, здобувають конкурентні переваги на світових ринках.

Геополітичні зміни та зміщення в глобальному економічному балансі також позначаються на конкурентоспроможності країн. Посилення протекціоністських заходів, торговельні конфлікти та економічні санкції створюють нові труднощі для міжнародної торгівлі та інвестицій. У цьому контексті особливо важливо, щоб країни могли диверсифікувати свої економічні зв'язки та шукати нові ринки для експорту.[3]

Демографічні зрушення, такі як старіння населення в розвинутих країнах і швидкий приріст населення в країнах, що розвиваються, також мають вплив на конкурентоспроможність. У той час як країни з літнім населенням стикаються з нестачею робочої сили та посиленням тиском на системи соціального забезпечення, країни з молодим населенням повинні забезпечити створення достатньої кількості робочих місць для підтримки зайнятості.

Для того, щоб впоратися з цими викликами, країнам потрібно розробити всебічні стратегії з підвищення конкурентоспроможності, які враховували б як світові тренди, так і унікальні особливості кожної нації. Основні складові такої стратегії включають:

1. інвестиції у розвиток людського капіталу через реформування освітньої системи та навчання, забезпечуючи людей необхідними навичками для цифрової економіки;
2. заохочення інновацій та технологічного прогресу шляхом створення сприятливих умов для наукових досліджень і розвитку, а також підтримки стартапів та малих інноваційних компаній;
3. Розвивати стійку та екологічно безпечну інфраструктуру з метою зменшення енергетичної інтенсивності економіки та підвищення її ефективності;
4. Поліпшити інституційну спроможність та якість управлінських процесів держави, що є важливим чинником у створенні позитивного бізнес-середовища;
5. Зменшити залежність від певних секторів і ринків шляхом економічної та експортної диверсифікації [4].

Варто підкреслити, що успішне реагування на глобальні виклики потребує активної співпраці всіх учасників, включаючи уряд, бізнес, наукові організації та громадські структури. Державне-приватне партнерство має особливе значення в цьому контексті, оскільки воно здатне поєднувати ресурси і можливості для вирішення складних задач.

Таким чином, підтримка конкурентоспроможності країн у світлі глобальних змін є складним завданням, що вимагає системного мислення та стратегічного планування. Держави, які зуміють успішно реагувати на нові умови та трансформувати виклики в можливості, отримають важливі конкурентні переваги в майбутній глобальній економіці.

Список використаних джерел

1. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку Н. І. Горбаль, Р. В. Хіндяк Національний університет "Львівська політехніка" – (<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/jun/21875/st10.pdf>)
2. International Monetary Fund (IMF) on Technological Change: [Technological Change and Economic Growth] – (<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/12/14/Technological-Change-and-Economic-Growth-46448>)
3. United Nations Development Programme (UNDP) on Sustainable Development: [Sustainable Development Goals] – (<https://www.undp.org/sustainable-development-goals>)
4. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) on Innovation: [OECD Innovation Strategy] – (<https://www.oecd.org/innovation/strategy/>)
5. World Bank Group on Digital Economy: [Digital Economy for Africa Initiative] – (<https://www.worldbank.org/en/programs/all-africa-digital-transformation>)

УДК: 339.9

А.А. Мислік

аспірант, спеціальність

«Міжнародний економічні відносини»

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ ЗА ПІДТРИМКИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

В умовах широкомасштабної війни, розв'язаної Російською Федерацією, Україна зазнала значних руйнувань своєї екологічної інфраструктури. Сотні очисних споруд, систем водопостачання, переробки відходів і екологічного моніторингу були пошкоджені або повністю зруйновані. У цьому контексті надзвичайно важливою є роль міжнародних організацій у процесі відновлення екологічного потенціалу держави. Партнерство з такими структурами, як Програма розвитку ООН (ПРООН), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Світовий банк, Глобальний екологічний фонд (GEF), Європейський Союз та інші, забезпечує не лише фінансову допомогу, а й методичну, технічну, експертну підтримку для ефективної реконструкції та модернізації екологічної інфраструктури України.

Форми підтримки від міжнародних партнерів

1. Гранти та технічна допомога

ПРООН, у межах програми «Зелена відбудова України», реалізує десятки проєктів з реконструкції інфраструктури на засадах екологічної сталості. Одним із напрямів є відновлення об'єктів водоочищення й водопостачання в постраждалих громадах, зокрема в Миколаївській, Харківській, Чернігівській областях. Такі проєкти реалізуються у партнерстві з місцевими органами влади та залученням місцевих підприємств [1].

Також важливим джерелом технічної підтримки є Програма ЄС LIFE, що фінансує пілотні екологічні ініціативи, спрямовані на адаптацію до змін клімату, боротьбу із забрудненням та впровадження природоорієнтованих рішень. Зокрема, за підтримки LIFE у 2023–2024 роках запущено проєкти зі збереження водно-болотних угідь на Поліссі.

Крім того, Чеське агентство розвитку (CzDA) у партнерстві з ПРООН надало обладнання для екомоніторингу повітря та води в деокупованих регіонах, а також профінансувало навчальні програми для екологів місцевого самоврядування.

Фінська організація Fingo, через грантові програми, підтримує розвиток екологічної освіти та підвищення спроможності місцевих громад у сфері сталого управління ресурсами. ПРООН, у межах програми «Зелена відбудова України», реалізує десятки проєктів з реконструкції інфраструктури на засадах екологічної сталості. Одним із напрямів є відновлення об'єктів водоочищення й водопостачання в постраждалих громадах, зокрема в Миколаївській, Харківській, Чернігівській областях. Такі проєкти реалізуються у партнерстві з місцевими органами влади та залученням місцевих підприємств [1].

2. Кредитні інструменти

ЄБРР надає фінансування у формі пільгових кредитів на модернізацію систем твердих побутових відходів, розвиток відновлюваної енергетики та впровадження технологій енергоефективності в муніципалітетах. Наприклад, проєкт з будівництва сміттєпереробного комплексу у Львові реалізується за підтримки ЄБРР і Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) [2].

Крім цього, Світовий банк у межах ініціативи «Програма екологічного відновлення регіонів України» запропонував кредитну лінію на суму понад 500 млн доларів США. Її мета — реконструкція каналізаційних очисних споруд, систем дренажу та захисту від підтоплень.

NEFCO (Північна екологічна фінансова корпорація) фінансує проєкти з енергоефективності в малих містах: зокрема, в Житомирі реалізується проєкт термомодернізації шкіл і лікарень.

EU4Business-EBRD Credit Line — програма, яка відкриває доступ до кредитів для малого та середнього бізнесу, що інвестує у «зелені» технології, в тому числі в аграрній та переробній галузях.

3. Інституційна підтримка

Міжнародні організації також сприяють розробці національної нормативно-правової бази у сфері екологічної безпеки та сталого розвитку. Horizon Europe та EU4Environment беруть участь у формуванні екологічної політики, сприяють впровадженню кращих практик управління природними ресурсами [3].

Крім того, Європейське енергетичне співтовариство активно підтримує Україну у процесі адаптації національного законодавства до стандартів ЄС. Зокрема, це стосується регламентів щодо викидів парникових газів, обліку вуглецевого сліду та звітності щодо сталого розвитку.

Також важливим прикладом є діяльність Глобального екологічного фонду (GEF), який не лише надає гранти, а й консультує урядові установи у створенні Національних планів адаптації до змін клімату (NAPs), стратегій декарбонізації та інструментів екологічного аудиту.

Програма Twinning, що реалізується ЄС спільно з профільними міністерствами, надає інституційне наставництво для українських відомств з екологічних питань. Вона дозволяє обмінюватися досвідом між чиновниками, формувати цілісну екологічну політику і стандарти управління природними ресурсами.

Інституційна підтримка також охоплює організацію тренінгів, семінарів, обмінних програм для представників державних органів, органів місцевого самоврядування та громадськості, що сприяє формуванню сталої управлінської екокультури в Україні.

Ключові напрями екологічного відновлення

1. Відновлення систем очищення води

Після пошкоджень, завданих військовими діями, в Україні критично постало питання якості питної води. Завдяки міжнародній підтримці відбувається модернізація очисних станцій, закупівля мобільних установок очистки води, впровадження системи моніторингу на базі цифрових платформ [4].

2. Управління відходами

Зруйнована інфраструктура управління відходами створила ризики забруднення територій та водних ресурсів. Залучення міжнародних коштів дозволило розпочати будівництво сучасних полігонів і сміттєпереробних заводів, а також навчання місцевих кадрів у сфері поводження з відходами за європейськими стандартами [5].

3. Реабілітація природоохоронних територій

Україна за підтримки GEF та UNEP проводить оцінку впливу воєнних дій на природоохоронні території, зокрема заказники, національні парки, лісові масиви. Створено низку ініціатив щодо відновлення біорізноманіття, рекультивації земель та захисту водно-болотних угідь [6].

Попри значну підтримку, на шляху відновлення існує чимало викликів:

- обмеженість державного фінансування;

- нестача фахівців у сфері екологічного управління;
- бюрократичні перепони у погодженні міжнародних проєктів.

Однак міжнародна солідарність і довгострокове партнерство створюють підґрунтя для системного відновлення. У перспективі Україна може стати частиною Європейського зеленого курсу, інтегрувавши найкращі екологічні стандарти та практики у своє відновлення.

Міжнародні організації відіграють визначальну роль у процесі відновлення екологічної інфраструктури України. Їхня допомога є не лише джерелом фінансування, а й джерелом нових підходів, технологій та ідей. Успішна реалізація екологічних ініціатив можлива лише за умови комплексного партнерства між державними структурами, громадянським суспільством та міжнародною спільнотою. В умовах післявоєнної реконструкції саме екологічна сталість має стати основою модернізованої української держави.

Список використаних джерел

1. Програма розвитку ООН в Україні. Відновлення екологічної інфраструктури. – 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ua.undp.org>
2. ЄБРР фінансує нові екопроекти у Львові. – 2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ebrd.com/news>
3. EU4Environment. Екологічне управління в Україні. – 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eu4environment.org>
4. UNEP Ukraine Water Recovery Support. – 2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unep.org>
5. GreenPost. Реформа управління відходами в громадах. – 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://greenpost.ua>
6. GEF Ukraine. Biodiversity and Nature Recovery Programme. – 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thegef.org>

УДК: 339.9

А.В. Михалюк

здобувач ВО 4 курсу, спеціальність
«Міжнародні економічні відносини»

Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник – **А.А. Прокоп'єва,**

к.е.н, доцент кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу та туризму ФПМВ ДУ «КАІ»

РОЛЬ РЕКЛАМИ В МІЖДУНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Складність і багатоаспектність сутності реклами в сучасному світі породило велику кількість визначень реклами. Реклама (від лат. *reclamare* – стверджувати, викрикувати, протестувати) є найбільш значущим елементом комунікаційного комплексу маркетингу. Вона покликана надавати значущий потенційний вплив на всі інші елементи комунікаційного комплексу (залучаючи широкі маси потенційних споживачів) [62, с.76].

Тлумачення сутності поняття «реклама» в законодавчих документах і роботах науковців наведено в табл. 1 [2, с.76].

З табл. 1 можна зробити висновок, що існуючі визначення сутності реклами підкреслюють різні її сторони. Вона розглядається, як: сукупність засобів, що використовуються для ознайомлення з певним товаром, службою чи об'єктом; мистецтво впливу на людей з метою отримання прибутку; оповіщення різними способами для створення широкої популярності та залучення споживачів; оплачена певним спонсором форма неособистого звернення та ін.

Аналіз підходів до тлумачення сутності поняття «реклама» свідчить, що основна увага в ньому покладається не на спосіб популяризації, а на саму інформацію, оскільки будь-яка реклама – це завжди інформація. Отже, і в більшості вищенаведених дефініцій зазначено, що реклама – це цільова, комерційна або спеціальна інформація [36; 37].

До рекламної належить інформація про певні об'єкти: особи та товари. Проте соціальна реклама може мати й інші об'єкти (наприклад, цінності, погляди тощо). Фактично формою розповсюдження реклами може бути будь-яка форма розповсюдження масової

Таблиця 1
Визначення сутності поняття «реклама»

Автор	Визначення сутності поняття
Закону України «Про рекламу»	Інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи або товару
Американська асоціація маркетингу	Будь-яка форма неособистого представлення та просування ідей, товарів чи послуг, оплачувана точно встановленим замовником
Беклешов Д., Воронов К.	Друковане, рукописне, усне або графічне повідомлення про особу, товар, послуги або громадську особистість, що йде відкрито від рекламодавця і оплачене ним з метою збільшення збуту, розширення клієнтури, одержання голосів або публічного схвалення
Котлер Ф.	Будь-яка платна форма неособистого представлення та просування ідей, товарів і послуг конкретного замовника
Конопільський В., Філіна Г.	Комерційна інформація про товари, послуги і т. ін. з метою сповіщення споживачів і створення попиту на ці товари та послуги
Миронов Ю., Крамар Р.	Будь-яка платна форма неособистої пропозиції товарів і послуг від імені визначеного спонсора, з метою вплинути певним чином на аудиторію
Мочерний С.	Цільова інформація про споживчі властивості товарів та послуг з метою їх популяризації та збуту
Уеллс У., Бернет Дж., Мориарті С.	Оплачена неперсоналізована комунікація, здійснювана ідентифікованим спонсором, яка використовує засоби масової інформації з метою схилити до чогось аудиторію чи вплинути на якісь процеси
Хлюст Д., Вербицька Н.	Поширювана в певній формі інформація неособистісного характеру про товари, послуги, призначена для цільової аудиторії та оплачувана певним спонсором

Примітка. Складено автором на основі [2].

Основне призначення рекламної інформації полягає у формуванні або підтриманні обізнаності невизначеної кількості споживачів реклами та їх інтересу щодо об'єктів реклами. Важливою характеристикою, що вирізняє рекламну інформацію від звичайної інформації, є її чітко визначений «замовний», оплачуваний характер [3; 4].

Реклама як об'єктивно затребуваний суспільством вид діяльності виконує низку функцій, що відображують її значущість у сучасному світі та перспективи розвитку (див. табл. 2) [5].

Таблиця 2

Функції реклами

Функції	Характеристика
Інформаційно-впливаюча	Реклама поширює інформацію про товар або послугу, їх характер і місце продажу, виділяє товар певної фірми, впроваджує свої ідеї в індивідуальну та суспільну свідомість, спонукає до дії
Соціальноорієнтована	Реклама певною мірою допомагає людям орієнтуватися в таких сферах, як економіка, політика, видовищна індустрія, юриспруденція, наука й екологія, освіта, медицина, сфера побуту, сімейних відносин та ін. Сприяє комунікаційним зв'язкам у суспільстві, поліпшенню якості життя, підвищенню його стандартів, розвитку виробництва, вільного підприємництва, незалежності преси
Економікостимулююча	Реклама стимулює поширення товарів, формує їх переваги та прихильність торговій марці; реклама в кінцевому підсумку покликана знизити вартість продажів, оскільки саме завдяки їй вартість досягнення численних представників цільової аудиторії зазвичай набагато менше, ніж, наприклад, при особистих продажах; одержуваний прибуток може бути інвестований в обладнання та робочі місця; свобода рекламування сприяє здоровій конкуренції, що, своєю чергою, сприяє вдосконаленню існуючих, розвитку нових і зникненню тих товарів, що не виправдали себе
Естетикопросвітницька	Якісна реклама служить поширенню високих цінностей, економічної та споживчої культури, культури побуту, прищеплює споживачеві хороший смак, виконуючи роль своєрідного вихователя з естетики, етики, рекламуючи кращі зразки упаковки, створюючи витончені товарні знаки та логотипи за законами графічного мистецтва, рекламні відео кліпи та радіо-ролики, побудовані з урахуванням законів пропорції, симетрії, рівноваги, ритму і т. ін.; пояснює призначення кращих товарів або послуг, пропагує найбільш передове, нове.

Примітка. Складено автором на основі [5].

Існують різні види і типи реклами (Додатки А, Б). У цілому рекламу можна класифікувати за комплексом основних ознак: за адресністю, за складом цільової аудиторії, за впливом на ціль, за поширенням, за способом звернення. [3; 4].

Аналізуючи типи реклами, необхідно зазначити, що в останнє десятиріччя активного розвитку набула Інтернет-реклама, перевагою якої є отримання найбільшого ефекту від потенційної цільової аудиторії.

Отже, реклама призначена для створення образу фірми або товару, надання інформації про них з метою створення поінформованості в якомога більшій кількості населення, тобто аудиторії, потенційних споживачів, пропонованих товарів або послуг [1, с.56].

На сучасному етапі реклама, як правило, тісно пов'язана та є складовим елементом так званих рекламних кампаній, метою яких є досягнення певної, необхідної репутації фірми/товару/особи, а також ефективного просування товарів та брендів на ринку з метою отримання певного ефекту (економічного, соціального та ін.) [2, с.48].

Сьогодні рекламна діяльність трансформувалася в особливий соціальний інститут, який забезпечує суспільну потребу в рекламних послугах. виробничу основу цього інституту становить комплекс діяльностей, який прийнято визначати поняттям «індустрія реклами» [7, с.55]. Дане поняття стало формуватися в сучасній економіці з придбанням рекламної діяльності масового характеру. Таким чином рекламна діяльність набула рис індустрії і відокремилася в окрему галузь економіки, яка виділяє рекламу як продукт економічної діяльності та забезпечує потребу суспільства в різних рекламних послугах.

Сучасна рекламна індустрія вкладає в основу функціонування виробництво рекламних продуктів і послуг.

Організацію виробництва в рамках рекламної індустрії становлять: розвиток спеціалізації і взаємодія підприємств, забезпечення оптимальної концентрації виробництва на основі поєднання великих, середніх і малих підприємств, створення галузевої інфраструктури, а також системою обслуговування рекламних підприємств.

Характерними рисами структурної завершеності рекламної діяльності, завдяки яким реклама розглядається як індустріальна система, є розвиток рекламних підприємств різного типу, які виробляють комплексний рекламний продукт і / або надають тільки рекламні послуги, становлення широкої професійної спільноти, а також залученість в рекламний процес різних суб'єктів економічної взаємодії.

В даний час у зв'язку з переходом до нового техніко-економічного укладу, в рекламній індустрії яскраво проявляються риси і елементи нової економіки, інтерактивного типу. В першу чергу до таких елементів є реклама в Інтернеті, яка носить унікальний інверсійний характер. Поняття «мережева реклама» має на увазі рекламні дії, реалізовані за допомогою міжнародної глобальної мережі Інтернет, а також з використанням локальних чи інших Інтранет мереж.

Можна сміливо стверджувати, що ефективна рекламна кампанія – це запорука успіху компанії на ринку. У свою чергу, успіх на ринку дає компанії можливості і засоби для діяльності і перспективного розвитку в умовах глобальних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Реклама та стимулювання збуту / В.В. Божкова, Ю.М. Мельник. –К. : Центр навчальної літератури, 2022. – 208 с.
2. Реклама і рекламна діяльність : курс лекцій / Б. А. Обрицько. К. : МАУП, 2024. –240 с.
- 3.Реклама і рекламна діяльність : консп. лекц. / укл. : М.Н. Голда. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2021. – 173 с.

4. Закон України Про рекламу (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 39, ст. 181)
5. Закон України Про телебачення і радіомовлення (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 10, ст. 43)
6. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
7. Офіційний сайт Всеукраїнської рекламної коаліції. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://vrk.org.ua/ad-market/>

УДК: 339.5:004

Осадчук Валерія Є.

Аспірантка кафедри міжнародної торгівлі та маркетингу
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
e-mail: leraosadchuk09@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1478-7882>

Науковий керівник – професор, доктор економічних наук, професор
кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу
Яценко О. М.

РОЗШИРЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Світова економіка переживає період масштабних трансформацій, пов'язаних із розвитком цифрових технологій та їхнім впливом на глобальну торгівлю. Одним із ключових каталізаторів цих змін стала пандемія COVID-19, яка значно прискорила темпи поширення електронної комерції та впровадження інновацій у сфері управління бізнес-процесами.

Пандемія COVID-19 призвела до розширення електронної комерції на нові компанії, клієнтів і види продуктів, прискоривши її розвиток на п'ять років. У звіті «COVID-19 та електронна комерція: Глобальний огляд» було виявлено, що в Латинській Америці онлайн-майданчик Mercado Libre продавав удвічі більше товарів на день у другому кварталі 2020 року порівняно з тим же періодом попереднього року, тоді як африканська платформа Jumia повідомила про 50% зростання в перші шість місяців 2020 р. [1]. Діджитал торгівля показує швидші темпи зростання, ніж традиційна, і з роками цей розрив стає дедалі більшим (рис. 1).

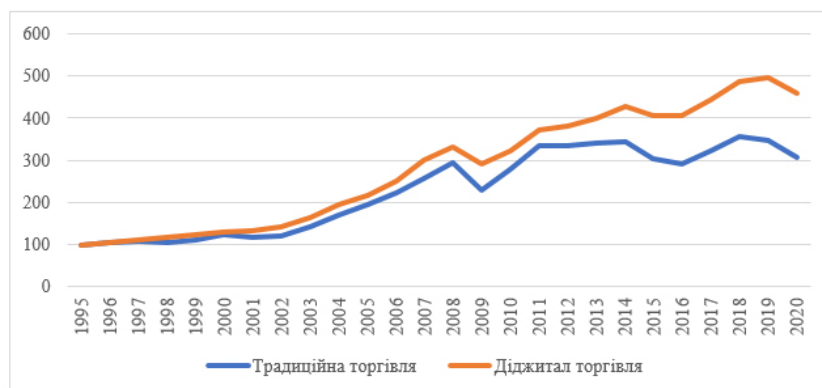

Рис. 3 – Динаміка розвитку цифрової та традиційної торгівлі [2]

Такі зміни почалися ще до пандемії та поточних економічних турбуленцій, але зараз вони посилюються. Роздрібні мережі вже давно використовують рішення на базі ШІ для прогнозування попиту та планування запасів [3]. Ці інструменти, використовуючи розширену статистику та алгоритми ШІ, дозволяють компаніям оптимізувати замовлення, планувати запаси магазинів та формувати відповідні інвентарі. Розвинені TMS-системи, що працюють зі ШІ, планують та оптимізують транспорт, а хороші WMS-системи часто оптимізують операції в складах та навіть їхнє розміщення [4]. На рис. 2 представлено інвестиції венчурного капіталу в розвиток ШІ за країнами, які досягають значних обсягів у мільйонах доларів США. Ці вкладення є відображенням високого рівня довіри до потенціалу технологій ШІ у трансформації бізнес-процесів [5].

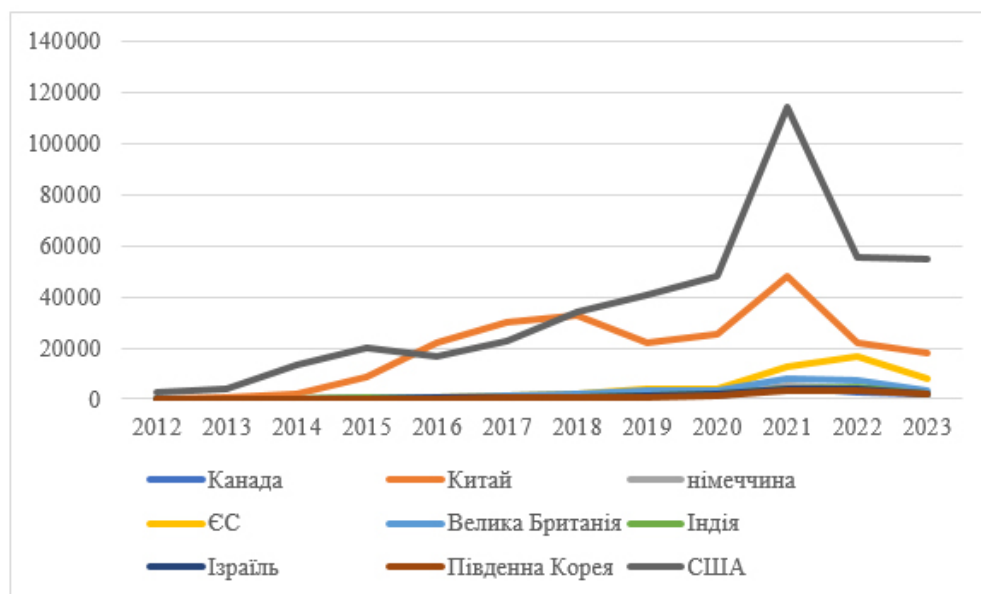

Рис. 4 – Інвестиції венчурного капіталу в ШІ за країнами, млн дол. США [2]

Пандемія також показала важливість підвищення інвестицій у засоби розвитку електронної комерції, оскільки можливості користуватися перевагами зростання електронної комерції суттєво відрізнялися через прогалини в доступі до Інтернету та підключення, цифрових навичках та розвиненій поштової інфраструктурі [6].

Цифрова торгівля демонструє стабільне зростання, прискорене пандемією COVID-19, що змінило глобальні бізнес-моделі та спонукало компанії до впровадження інноваційних рішень. Інвестиції у штучний інтелект, автоматизацію логістики та управління запасами стали ключовими факторами ефективності, водночас нерівний доступ до цифрової інфраструктури залишається викликом. Подальший розвиток електронної комерції залежатиме від технологічних інновацій, державної підтримки та адаптації бізнесу до зміненої економічної реальності.

Список використаних джерел

1. Sirimanne S. COVID-19 and e-commerce: a global review [Електронний ресурс] / Shamika N. Sirimanne // UNCTAD. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://unctad.org/publication/covid-19-and-e-commerce-global-review>.
2. Офіційний сайт ОЕСР – Режим доступу до ресурсу: <https://www.oecd.org/en.html>
3. Shlapak A., Yatsenko O., Ivashchenko O., Zarytska N., Osadchuk V. (2023). Digital

transformation of international trade in the context of global competition: technological innovations and investment priorities. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6 (53), 334–347. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4241>. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4241/3991>

4. Яценко О. М., Осадчук В.Є. Динаміка розвитку глобального ринку послуг з інтеграції даних в умовах становлення цифрового суспільства. Збірник наукових праць “Вчені записки”. 2022. №29 (4). С. 89–105. DOI 10.33111/vz_kneu.29.22.04.07.047.053

5. Tsygankova T., Yatsenko O., Obolenska T., Gordieieva T., Osadchuk V. (2023). INFLUENCE OF INDUSTRY 4.0 ON STRATEGIES OF COMPANIES ENTERING THE GLOBAL MARKET OF DATA INTEGRATION SERVICES. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2023, (2): 141 – 148; <https://doi.org/10.33271/nvngu/2023-2/141>

6. Аксьонова О. В., Яценко О. М. (2025). РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ ЦИФРОВОМУ ЛАНДШАФТІ XXI СТ. № 6 (2025): ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД. С. 36–42. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.6.36> 193.

УДК 327.7:341.171

Панасевич С.В.

аспірант, кафедра міжнародних економічних відносин,
бізнесу і туризму
ДНП «Державний університет» Київський авіаційний інститут»

Науковий керівник **Румянцев А.П.**

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу і туризму
ДНП «Державний університет» Київський авіаційний інститут»

ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Європейська інтеграція є геополітичним вибором України, записаним в Конституції, Концепції національної безпеки (2015 р.), Стратегії зовнішньополітичної діяльності (2021 р.) та ін. нормативно-правових актах. Інтеграція України до ЄС – це довгий, складний, відповідальний шлях, на якому щодня наполегливо працюють сотні політиків, дипломатів, урядовців та громадських активістів.

Сучасний зовнішньополітичний діалог ЄС та України фокусується на питаннях російської агресії. Якщо говорити про безпосередню залученість офіційного Брюсселя до врегулювання російсько-української війни, спричиненої агресією Росії, то вона відбувається за кількома основними напрямками: намагання залагодити конфлікт з РФ за допомогою дипломатичних інструментів, застосування санкцій та надання всілякої підтримки (фінансової, військової, гуманітарної) Україні у цьому протистоянні.

Вже прийнято 11 пакетів санкцій проти Росії, надано військову техніку, проводиться навчання українських військовослужбовців на території країн-членів ЄС, лікування та реабілітація поранених тощо. Надзвичайним кроком солідарності ЄС з Україною

у цій війні є підписання у 2022 р. п'яти угод, які запроваджують «енергетичний безвіз», «економічний безвіз», «митний безвіз», «транспортний безвіз» і «цифровий безвіз» [5]. Важливим нововведенням стало започаткування Військової допоміжної місії з підтримки України (EUMAM Ukraine), метою якої є посилення військової спроможності ЗСУ для захисту територіальної цілісності і суверенітету України в межах її міжнародно визнаних кордонів, а також для захисту цивільного населення [9]. Українські військові в ході навчань опановують роботу нового озброєння, яке Україна отримує від країн ЄС для протидії агресії Росії.

Порядок денний політичного діалогу фокусується на розбудові держави та її інституційної спроможності, що значно наблизить Україну до ЄС. Політичний діалог між сторонами характеризується асиметрією: Україна має високі амбітні цілі щодо швидкого вступу до ЄС, але брак ресурсів, а ЄС обережно ставиться щодо майбутнього членства України в організації і не спішить розпочинати переговори про вступ. Тож формування політичної єдності серед країн-членів ЄС щодо майбутнього України у відносинах з ЄС і незворотність проєвропейського реформування з боку України – є найважливішими умовами ефективного політичного діалогу між сторонами.

Нинішня влада, попри війну, продовжує реалізацію євроінтеграційного курсу, намагається активізувати діалог з ЄС: поглибити секторальну інтеграцію, забезпечити оновлення Угоди про асоціацію, лібералізувати торговельно-економічні відносини з Євросоюзом тощо. Найбільшим досягненням України в секторальній інтеграції є входження України до енергетичного ринку ЄС. Зокрема

2021 р. розпочався процес синхронізації Об'єднаної енергосистеми України з європейською мережею операторів системи передачі електроенергії (ENTSO-E), що об'єднує 43 операторів у 36 країнах Європи. Не дивлячись на воєнний стан в країні, цей процес успішно завершився у березні 2022 р. [7].

Переваги від «енергетичного безвізу» отримує не лише Україна, а й країни ЄС. Завдяки такому взаємовигідному партнерству Україна отримала додаткове джерело експортної виручки, оскільки з 1 червня 2022 р. розпочався експорт української електроенергії до ЄС, а ЄС – можливість зменшити залежність від російських енергоносіїв. Однак після масових обстрілів української енергетичної інфраструктури країною-терористом у жовтні 2022 р., поставки української електроенергії довелося припинити. Те, що Україна з'єднана з європейською енергомережею, дало можливість тепер вже Україні отримувати з 1 січня 2023 р. електроенергію з-за кордону, для погашення критичного дефіциту електроенергії.

На нашу думку, Україна і ЄС вже зараз мають об'єднувати зусилля у напрямі підготовки дорожньої карти повоєнної відбудови української енергосистеми як неодмінної частини європейського енергоринку. Основним принципом такої відбудови має стати європейський зелений курс (Green Deal), що передбачає досягнення Європейським континентом кліматичної нейтральності до 2050 р. Наприклад, зруйновані війною будинки в Україні потрібно буде відбудовувати з

автономними системами енергозабезпечення (сонячними панелями, акумуляторними батареями, тепловими насосами), а в економіці потрібно буде активізувати процес декарбонізації і використовувати сучасні технології виробництва, щоб знизити споживання енергії до мінімуму. Україна у 2021 р. прийняла Закон «Про енергетичну ефективність, який дасть можливість впроваджувати європейські стандарти енергоефективності в усіх сферах [2].

Попри війну, Україна значно просунулася на шляху євроінтеграції, а підтримка цієї ідеї громадянами досягла рекордної позначки. За результатами загальнонаціонального опитування соціологічної групи «Рейтинг», проведеного 14-16 січня 2023 р. 87 %

українців підтримали б вступ України до Євросоюзу у разі проведення референдуму (проти – 3%, не проголосували б – 8%) [1]. Подібне опитування проводилося цією ж соціологічною групою у липні 2023 р. і результат практично не змінився. Рівень підтримки вступу України до ЄС вище 80 % у всіх регіонах [3].

Для збереження існуючого рівня підтримки курсу на вступ України до ЄС громадянами України і громадянами країн-членів ЄС, а також його поступового нарощування, в грудні 2022 р. Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 р. [4].

Стратегію розроблено за експертної допомоги проекту Європейського Союзу Association4U та Офісу реформ КМУ на основі комунікаційного аудиту державних органів, залучених до виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Цим документом передбачено скоординовану та системну комунікацію держави з громадянами як на міжнародному, загальнонаціональному рівнях, так і на рівні місцевого самоврядування.

Важливим питанням на шляху реалізації євроінтеграційного курсу України є початок переговорів щодо вступу в ЄС. Хоча Україна лише в червні 2022 р. отримала статус кандидата в Європейському Союзі, вона вже готується до початку вступних переговорів з ЄС. Першим завданням на цьому шляху є виконання 7 критеріїв (рекомендацій) Єврокомісії, які Україна отримала разом з кандидатським статусом.

Аналітики Центру «Нова Європа», в опублікованому наприкінці вересня 2023 р. звіті незалежного моніторингу, відзначають значний прогрес у виконанні Україною рекомендацій Єврокомісії для вступу в ЄС. Вони оцінили рівень виконання «домашньої роботи» на 8,1 балів з 10. [8]. Виконавча влада Європейського Союзу 8 листопада 2023 р. представить свою оцінку прогресу, досягнутого Україною у виконанні цих рекомендацій, і саме від неї залежатиме початок перемовини про вступ.

Другим важливим завданням є формування кадрового складу команди переговорників, які можуть ефективно проводити ці переговори. На нашу думку, помилкою буде залучати до цих переговорів лише державних службовців (представників влади). Для переговорів, які стосуватимуться певних галузей, доречно залучати фахівців потужних державних підприємств і приватних компаній, які знають як відстояти позиції галузі, щоб зберегти її конкурентоздатність. Можна залучати фахівців аналітичних центрів, громадських організацій, університетів.

Учасники переговорної групи мають знати як працюють інституції ЄС, досконало володіти англійською мовою. Важливо також утримати цих людей на весь період переговорів, оскільки зміна учасників переговорної групи позначається на динаміці переговорів. Чим довший переговорний процес, тим більший ризик втрати людей. Можна вивчити досвід балтійських країн щодо супервайзерства. Для України таким супервайзером може стати Польща, Литва, Хорватія, і якщо потрібна була б якась допомога Україні в процесі переговорів, то вона можна б її отримати в інституціях країни-опікуна.

Паралельно з роботою команди переговорників доречним буде сформувати команду професіоналів, які будуть займатися адвокацією майбутнього членства України в ЄС у країнах, які скептично ставляться до розширення ЄС, або є дуже вимогливими до країн-кандидатів. Наприклад, у Франції, Нідерландах, Німеччині, Угорщині, Словаччині, Болгарії. У цих столицях треба пояснювати, як в Україні проводяться реформи і що вона робить для вступу до ЄС.

Існують різні погляди щодо початку переговорів про вступ у представників уряду України та інституцій ЄС. Офіційний Київ проголошував наміри виконати сім критеріїв ЄС вже до кінця 2022 р. і до літа 2023 р. розпочати переговори. Однак попередні оцінки українських аналітичних центрів свідчать про те, що цього не сталося. Невиконання

взятих на себе зобов'язань Україною знизить рівень довіри європейських партнерів до запевнень України про те, що вона готова рекордними темпами впровадити законодавство ЄС у рамках переговорів про членство.

Отже, європейська інтеграція є стратегічною ціллю нашої держави, закріпленою законодавчо. Аналіз проблем та перспектив європейської інтеграції України свідчить про те, що попереду ще багато роботи в Україні, але вона рухається у правильному напрямку. Лише політична воля і консолідація усіх гілок влади та суспільства можуть дати позитивний результат на шляху вступу України до ЄС.

Список використаних джерел

1. Двадцятье загальнонаціональне опитування. Зовнішньополітичні настрої населення (14-16 січня 2023). URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvadcyate_zagalnonac_onalne_opituvannya_zovn_shnopol_tichn_nastro_naselennya_14-16_s_chnya_2023.html (дата звернення: 26.10.2023).
2. Закон України Про енергетичну ефективність. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text>. (дата звернення: 24.10.2023).
3. Підтримка міжнародних союзів: опитування в Україні та Європі (4-10 липня, 2023) URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/p_dtrimka_m_zhnarodnih_soyuz_v_opituvannya
4. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-komunikatsii-z-pytan-ievropeiskoi-intehratsii-ukrainy-na-period-do-2026-t91222>. (дата звернення: 24.10.2023).
5. Україна і ЄС підписали 5 угод для євроінтеграції та протидії російській агресії. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayina-es-dopomoga/32019287.html> (дата звернення: 24.10.2023).
6. Як Україна інтегрувала свою енергосистему у європейську і що це означає. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/17/7136134/> (дата звернення: 25.10.2023).
7. <https://ua.korrespondent.net/articles/4635012-yakoui-bude-otsinka-zaiavky-ukrainy-na-chlenstvo-v-yes>. (дата звернення: 27.10.2023).
8. European Union Military Assistance Mission Ukraine (EUMAM). URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-military-assistance-mission-ukraine-eumam_en?s=410260. (дата звернення: 27.10.2023).
9. Reconstruction of Ukraine. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine/reconstruction-ukraine_en. (дата звернення: 27.10.2023).

УДК: 004.89:656.7

Л.М. Побоченко

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

В.В. Грігор'єва

здобувачка 4-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародний бізнес»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

Інтеграція технологій штучного інтелекту (ШІ) у міжнародне бізнес-середовище є одним із визначальних трендів сучасного етапу цифрової трансформації світової економіки. Використання ШІ сприяє оптимізації процесів, підвищенню ефективності управлінських рішень, персоналізації продуктів і послуг. Водночас застосування таких технологій супроводжується численними ризиками, які можуть негативно вплинути як на окремі компанії, так і на глобальну економіку в цілому. Метою даного дослідження є аналіз основних ризиків та перспектив використання ШІ в міжнародному бізнесі [1].

Технології ШІ використовуються в міжнародному бізнесі у таких напрямках:

- аналіз великих даних (Big Data) для прогнозування ринкових тенденцій;
- автоматизація логістики та оптимізація ланцюгів постачання;
- інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень у фінансовому менеджменті;
- чат-боти та віртуальні асистенти для обслуговування клієнтів;
- індивідуалізований маркетинг з використанням машинного навчання;
- кібербезпека та виявлення шахрайства за допомогою алгоритмів ШІ.

Застосування штучного інтелекту в міжнародному бізнесі, попри його значний потенціал, супроводжується низкою ризиків, що мають як короткостроковий, так і довгостроковий вплив на функціонування глобального ринку [2].

1. Етичні та соціальні ризики. Одним з найактуальніших викликів є етична складова використання ШІ. Алгоритми можуть відтворювати або навіть підсилювати соціальні упередження, дискримінацію за ознаками раси, статі чи віку. Наприклад, автоматизовані системи відбору персоналу можуть необ'єктивно відхиляти резюме кандидатів на основі неявних алгоритмічних упереджень. Крім того, широке впровадження ШІ може призводити до скорочення робочих місць у сферах, де раніше домінувала людська праця.

2. Правова невизначеність. На міжнародному рівні досі відсутня єдина система регулювання ШІ. Різні юрисдикції мають власні підходи до етичних норм, захисту персональних даних, відповідальності за рішення, прийняті ШІ. Це створює правову фрагментацію та загрозу невизначеності для транснаціональних корпорацій.

3. Кіберризики. Із розвитком ШІ зростає і ризик його зловживання. Кіберзлочинці можуть використовувати ШІ для створення фішингових атак, автоматичного злому си-

стем, генерації фейкових відео або текстів (deepfake). Такі технології можуть завдати шкоди репутації компаній, фінансовим потокам та корпоративній безпеці.

4. Економічна поляризація. Використання ШІ концентрується переважно в розвинених країнах та у великих корпораціях, що поглиблює глобальну нерівність. Менш розвинені економіки та малі підприємства можуть не мати достатнього доступу до ресурсів для впровадження нових технологій, що ускладнює їхню конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

5. Репутаційні ризики. Помилки, допущені алгоритмами, особливо в регульованих сферах — таких як фінанси, охорона здоров'я чи транспорт — можуть мати катастрофічні наслідки. Втрата довіри клієнтів до бренду через неякісні ШІ-рішення може коштувати компанії значних фінансових і репутаційних втрат.

6. Непрозорість алгоритмів. Багато алгоритмів працюють як «чорні скриньки», тобто їхні внутрішні механізми прийняття рішень незрозумілі навіть розробникам. Це ускладнює аудит, пояснюваність рішень і правовий захист користувачів.

Таким чином, для міжнародного бізнес-середовища ризики застосування ШІ охоплюють як внутрішні операційні аспекти, так і глобальні виклики безпеки, етики та регуляції. Розуміння та управління цими ризиками є важливими для формування надійної цифрової економіки.

Штучний інтелект відіграє дедалі вагомішу роль у формуванні нової парадигми глобального бізнес-середовища. Його перспективи охоплюють широкий спектр трансформаційних можливостей для міжнародних компаній, що прагнуть підвищити конкурентоспроможність, адаптивність і сталість своїх бізнес-моделей [3].

Інноваційність і розвиток нових продуктів. ШІ сприяє створенню абсолютно нових продуктів і сервісів на основі глибокої аналітики поведінки споживачів, аналізу трендів і швидкої адаптації до змін ринку. Зокрема, за допомогою генеративних моделей бізнеси можуть створювати персоналізовані рішення в таких галузях, як мода, фармацевтика, фінанси.

Підвищення ефективності операційної діяльності. Автоматизація повторюваних і рутинних процесів дозволяє компаніям знижувати витрати, підвищувати точність і пришвидшувати виконання завдань. Це особливо важливо у сфері логістики, виробництва, бухгалтерського обліку, управління персоналом та обслуговування клієнтів [4].

Покращення якості прийняття рішень. Використання ШІ-аналітики та прогнозного моделювання забезпечує бізнес-керівництво точними та актуальними даними, що дозволяє приймати стратегічні рішення на основі обґрунтованих сценаріїв і ризик-аналізу [5].

Глобалізація бізнесу. Завдяки використанню багатомовних чат-ботів, автоматичного перекладу, аналітики локальних ринків та культурних патернів, ШІ допомагає міжнародним компаніям виходити на нові ринки з мінімальними витратами та адаптаційними труднощами.

Сталий розвиток та ESG-інтеграція. ШІ використовується для моніторингу впливу бізнесу на довкілля, оптимізації енергоспоживання, оцінки вуглецевого сліду, виявлення етичних ланцюгів постачання. Це сприяє прозорості та відповідальності компаній перед інвесторами й суспільством. Розвиток персоналу. ШІ дозволяє створювати персоналізовані траєкторії навчання, виявляти прогалини у навичках, автоматизувати HR-аналітику та планування кар'єрного зростання. Це особливо актуально для транснаціональних корпорацій зі складною кадровою структурою [6].

Отже, ШІ у міжнародному бізнесі не лише змінює операційні моделі, а й стимулює фундаментальну трансформацію способів створення вартості, управління ризиками та формування стратегії сталого зростання.

Для зниження негативного впливу ШІ на міжнародне бізнес-середовище необхідно [8]:

- розробити міжнародні етичні стандарти та нормативи щодо впровадження ШІ;
- забезпечити технологічну прозорість і пояснюваність алгоритмів;
- інвестувати у навчання персоналу та перекваліфікацію кадрів;
- розвивати публічно-приватне партнерство для регулювання і впровадження ШІ-рішень;

- використовувати механізми оцінки ризиків і тестування моделей у міжнародному правовому полі.

Штучний інтелект уже сьогодні стає важливим чинником конкурентоспроможності на глобальному ринку. Його використання в міжнародному бізнесі створює умови для підвищення ефективності, інноваційності та стійкості компаній. Водночас недооцінка ризиків і відсутність належного регулювання можуть призвести до критичних наслідків. Отже, забезпечення збалансованого підходу до впровадження ШІ у міжнародне бізнес-середовище є ключовою умовою формування безпечної, відповідальної та інноваційної глобальної економіки [7].

Використання технологій ШІ в міжнародному бізнес-середовищі є однією з найпомітніших тенденцій сучасного етапу цифрової трансформації. ШІ відкриває широкі можливості для підвищення ефективності, гнучкості та інноваційності бізнес-процесів. Завдяки його застосуванню підприємства отримують нові інструменти для прийняття обґрунтованих рішень, оптимізації витрат, персоналізації сервісів і підвищення конкурентоспроможності на глобальному ринку.

Разом із тим, впровадження ШІ супроводжується низкою ризиків – етичних, правових, соціальних, кібербезпекових та економічних. Їхня недооцінка може призвести до значних наслідків як для окремих компаній, так і для глобальної економіки в цілому. Особливого значення набуває проблема непрозорості алгоритмів, ризики дискримінації, а також виклики, пов'язані з регуляторною фрагментацією в різних країнах.

Таким чином, ключовим завданням міжнародної спільноти є формування глобальних підходів до етичного і відповідального використання ШІ, а також розробка ефективних механізмів міждержавного регулювання. Крім того, великого значення набувають інвестиції в людський капітал, освітні програми, адаптацію робочої сили до нових реалій і розвиток цифрових навичок. У перспективі, успішне впровадження ШІ може стати рушієм інклюзивного, сталого та динамічного зростання світової економіки. Проте лише за умов комплексного управління ризиками, дотримання принципів етики та співпраці на глобальному рівні ШІ зможе реалізувати свій повний потенціал на користь людства та міжнародного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Artificial Intelligence and Aviation. URL: <https://www.easa.europa.eu/en/>.
2. Artificial Intelligence Roadmap, EASA. URL: <https://www.easa.europa.eu/en>.
3. European Aviation Environmental Report 2025. URL: <https://www.easa.europa.eu/en>.
4. Офіційний сайт EASA (Агентство з авіаційної безпеки Європейського Союзу). URL: <https://www.easa.europa.eu/en>.
5. Prokopieva A., Pobochenko L., Smirnova T., Nabok I., Tatarenko N., Sydorenko K. Ecological disasters as a result of cyber attacks in the energy sector Cyber Hygiene & Conflict Management in Global Information Networks 2024. Proceedings of the Third International Conference on Cyber Hygiene & Conflict Management in Global Information Networks (CH&CMiGIN 2024). Kyiv, Ukraine, January 24–27, 2024. PP. 64–81 CEUR-WS.org/Vol-3925.

6. World Economic Forum. (2024). AI Governance Framework for Global Business. Geneva.
7. OECD. (2023). Artificial Intelligence in Business and Finance: Risks and Opportunities.
8. European Commission. (2024). Ethics Guidelines for Trustworthy AI.
9. McKinsey & Company. (2023). The State of AI in 2023. URL: <https://www.mckinsey.com>
10. PwC. (2024). AI Predictions 2024: How AI Will Change Business. URL: <https://www.pwc.com>

УДК: 339.72:338

Л.М. Побоченко

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Д.О. Мішина

здобувачка 4-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародні економічні відносини»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

В умовах сьогодення світовий туристичний ринок переживає якісні зміни, спричинені не лише постпандемічним відновленням, але й новими геополітичними, економічними та технологічними викликами. Вплив війни в Україні, енергетичних криз, інфляційного тиску, зростаючих екологічних загроз та активної цифровізації зумовлюють необхідність перегляду традиційних моделей туристичного розвитку. У таких умовах особливої значущості набуває вивчення регіональної специфіки розвитку ринку туристичних послуг, що дозволяє виявити диференційовані вектори адаптації галузі до змін [3, с. 429].

У 2024–2025рр. світовий ринок туристичних послуг демонструє відносно стійке відновлення, однак характер цього процесу суттєво відрізняється за регіонами. Економічні, соціокультурні, безпекові та кліматичні умови визначають унікальні вектори розвитку туристичної галузі у кожній частині світу [7].

У 2024–2025рр. Європейський туристичний ринок зберігає провідну позицію на світовій арені, демонструючи високі темпи відновлення. Країни ЄС реалізують програми сталого туризму, цифровізації сервісів та підтримки локального бізнесу. Популярності набувають маловідомі напрямки Східної та Центральної Європи, що пропонують культурно-історичні та еко-туристичні продукти. Посилюється співпраця в межах ініціативи «Зеленого туризму» та інвестиції в екологічно безпечну туристичну інфраструктуру [5].

США та Канада зосереджують зусилля на цифровій трансформації галузі, розвитку внутрішнього туризму та модернізації туристичних хабів. Після зниження потоків у 2020–2022рр., внутрішні подорожі та регіональний туризм (зокрема між США, Кана-

дою та Мексикою) знову набувають популярності. Пріоритет надається безпечним подорожам, цифровим посвідченням особи, екологічним ініціативам та інклюзивності турпродуктів.

Ринок АТР у 2024–2025рр. демонструє швидке зростання, особливо в напрямках Південно-Східної Азії (Таїланд, В'єтнам, Індонезія) та Південної Азії (Індія, Шрі-Ланка). Ці країни реалізують програми відкриття нових маршрутів, лібералізації візового режиму, розширення цифрових сервісів. Китай, Японія і Південна Корея формують регіональні альянси, орієнтовані на стале відновлення авіаційного та морського туризму. Серед трендів - розвиток медичного, освітнього і релігійного туризму [5].

Попри соціально-економічну нестабільність у деяких країнах, регіон демонструє поступове зростання туристичної активності. Основні напрями - екотуризм, пригодницький туризм та культурна спадщина. Країни, як-от Колумбія, Перу та Чилі, активно розвивають туристичні зони поза межами великих міст, інтегруючи цифрові рішення для покращення сервісу.

Африканський континент у 2024–2025рр. зберігає статус перспективного, але недостатньо реалізованого туристичного напрямку. Основні бар'єри - інфраструктурна відсталість, безпекові ризики та недостатній рівень цифровізації. Разом з тим ПАР, Кенія, Марокко та Єгипет демонструють позитивні зрушення у розвитку регіонального туризму, зокрема за рахунок розвитку національних парків, гастротуризму та участі у глобальних виставках.

Ринок Близького Сходу відновлюється динамічно, передусім завдяки активності Об'єднаних Арабських Еміратів, Саудівської Аравії, Катару та Ізраїлю. У рамках стратегій економічної диверсифікації країни інвестують у мегапроекти (NEOM, Red Sea Project), що поєднують розкіш, інновації та сталість. Суттєву роль відіграє релігійний туризм, особливо в Саудівській Аравії, а також масштабні спортивні та культурні події, які приваблюють мільйони туристів [3].

Глобальний туристичний ринок у 2024–2025рр. демонструє асиметричне відновлення з вираженими регіональними відмінностями. Від темпів цифровізації, стійкості до криз, державної підтримки та безпекової ситуації залежить динаміка та вектор розвитку ринку в кожному регіоні. Найбільш ефективні країни комбінують стратегії сталого розвитку, цифрових інновацій і маркетингу культурної автентичності. Це свідчить про поступовий перехід до нової парадигми глобального туризму, орієнтованого на якість, стійкість і інклюзію [2].

У 2024–2025рр. важливу роль у регіональному розвитку ринку туристичних послуг відіграють глобальні події, мегатренди та міждержавні ініціативи. Зокрема:

Глобальні спортивні події, як Олімпійські ігри, Чемпіонат Європи з футболу чи міжнародні виставки, стимулюють короткостроковий туристичний приріст у приймаючих країнах. Тренд на «відповідальний туризм» посилює позиції регіонів, що активно впроваджують стратегії екологічної та соціальної відповідальності. Наприклад, Скандинавські країни позиціонуються як лідери у розвитку «зелених» маршрутів. Розвиток креативного туризму надає імпульс регіонам із розвиненими культурними індустріями. Європейські столиці культури, такі як Тарту (Естонія) у 2024 році, демонструють значне зростання туристичних потоків. Цифровий туризм сприяє розвитку віддалених територій, зокрема через віртуальні тури, AR-додатки, цифрові гідів та сервіси геоаналітики. Це відкриває нові перспективи для країн із низькою фізичною доступністю, таких як Ісландія, Монголія чи внутрішні регіони Африки. Туризм на основі природної спадщини - зростання попиту на національні парки, екосистеми та біорізноманіття стимулює розвиток таких регіонів, як Патагонія (Аргентина), Саванна (Кенія) та внутрішні райони Австралії [5].

Таким чином, регіональний розвиток світового туристичного ринку у 2024–2025 рр. значною мірою залежить не лише від економічних чинників, а й від здатності регіонів адаптуватися до глобальних трендів і формувати унікальну туристичну ідентичність.

Глобальний туристичний ринок у 2024–2025рр. демонструє асиметричне відновлення з вираженими регіональними відмінностями. Від темпів цифровізації, стійкості до криз, державної підтримки та безпекової ситуації залежить динаміка та вектор розвитку ринку в кожному регіоні. Найбільш ефективні країни комбінують стратегії сталого розвитку, цифрових інновацій і маркетингу культурної автентичності. Це свідчить про поступовий перехід до нової парадигми глобального туризму, орієнтованого на якість, стійкість і інклюзію.

Список використаних джерел

1. Побоченко Л.М., Добудько М.В. Світові тренди розвитку ринку туристичних послуг // IV міжнародна науково-практична конференція «Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії та практики – 2024», 20 квітня 2024 р., НАУ, м.Київ. С. 307–311.
2. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UNWTO). URL: <https://www.unwto.org>.
3. Pobochenko L., Nabok I., Myslik A., Regional structure of the global tourism market amid a crisis event. Contemporary International Relations: Topical Highlightss of Theory And Practice – 2024: the collective monograph/ Warsaw: RS Global Sp.z O.O., 2024. P.427–439.
4. Euromonitor International. Top 10 Global Consumer Trends 2025. URL: <https://www.euromonitor.com>.
5. Global Tourism Statistics 2024: Facts and Forecasts. URL: <https://wptravel.io/global-tourism-industry-statistics/>.
6. Statista. Global Tourism Revenue by Region 2024–2025. URL: <https://www.statista.com>
7. UNWTO. World Tourism Barometer, May 2024. URL: <https://www.unwto.org/>.

УДК: 339.72:338

Д.Р. Погурський

здобувач 1-го курсу магістерського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародний бізнес»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ ЄВРОПИ

Туризм залишається одним із найдинамічніших секторів світової економіки, сприяючи створенню робочих місць, економічному зростанню та культурному обміну. У період 2010–2025 років світовий туристичний ринок зазнав значних змін під впливом як економічних, так і соціальних чинників. У перші роки зазначеного періоду міжнародний туризм невпинно зростав завдяки процесам глобалізації, розвитку транспортної інфраструктури та цифровим інноваціям. Однак пандемія COVID 19 після 2020 року зумовила безпрецедентне скорочення туристичних потоків, що вимагало швидкої адаптації галузі.

Згідно з даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), кількість міжнародних туристичних прибуттів зростає зі 940 млн у 2010 році до понад 1,5 млрд у 2019 році. Цей ріст був забезпечений активним розвитком авіаційних перевезень, поширенням цифрових сервісів та зростанням рівня доходів у багатьох країнах [2].

Пандемія призвела до катастрофічного зниження міжнародних поїздок – у 2020 році показник впав приблизно на 74 %, порівняно з допандемічним рівнем. У 2021 році почалося відновлення, яке продовжилось у 2022–2023 роках, й у 2024 році туристичний сектор вже відновив близько 90 % від обсягів 2019 року. Прогнози на 2025 рік передбачають повне відновлення й навіть зростання показників, що перевищать рівні допандемії [3].

Так, у 2024 році кількість міжнародних туристів досягла приблизно 1,465 млрд – практично повного відновлення. Деякі регіони навіть перевищили допандемічні результати. Зокрема, за даними UNWTO, очікується ще 3–5 % зростання у 2025 році, підтримане стабільним попитом, зростанням у регіонах Азії та Тихоокеанського регіону, а також сприятливими економічними умовами незважаючи на інфляцію і геополітичні виклики.

За перші три місяці 2025 року міжнародні туристичні потоки склали понад 300 млн осіб, що на 5 % більше, ніж у відповідному періоді 2024 року, і на 3 % більше, ніж у доковідному 2019 році. Ці результати відображають витримку й адаптивність туризму в умовах складних зовнішніх умов [4].

Регіональні показники також підтверджують відновлення сектору [1]:

- Європа: у 2024 році – 756 млн прибуттів (понад 100 % від 2019), частка – 51,6 %;
- Азія й Тихоокеанський регіон: відновив до 87 % допандемічного рівня з 318 млн;
- Америка: досягла 97 % (217 млн прибуттів), причому Кариби та Центральна Америка перевищили рівень 2019;
- Близький Схід: на 44 % перевершив допандемічний показник у 2025;

– Африка: досягла 105 % порівняно з 2019 роком, майже 74 млн.

Доходи від міжнародного туризму у 2024 році склали близько 1,746 трильйона доларів США – це приблизно на 3 % більше, ніж у 2023 році, і на 4 % перевищує допандемічний рівень (у реальному вимірі). Середні витрати становлять близько 1 168 долара на туризм за поїздку.

UNWTO відзначає, що ключовими викликами у 2025 році залишаються інфляційний тиск, високі витрати на проживання й транспорт, геополітична нестабільність, кадрова криза та екстремальні погодні явища. Проте стабільне зростання очікується, а понад 64 % туристичних фахівців переконані, що 2025 рік буде «кращим» або «набагато кращим» ніж 2024 й.

Варто зазначити, що у 2024 році європейський туристичний ринок продемонстрував вражаюче відновлення після кризи, спричиненої пандемією COVID-19. Відповідно до даних Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), регіон залишається провідним у світі за кількістю міжнародних прибуттів, які у 2024 році досягли 756 млн осіб, що на 1 % перевищує допандемічний рівень 2019 року. Таким чином, Європа зберегла понад половину (51,6 %) всіх міжнародних туристичних потоків, що свідчить про її стійкість і привабливість для подорожуючих [5].

Однією з головних особливостей стало інтенсивне внутрішньорегіональне туристичне переміщення, що підтримувало попит у періоди зовнішньої нестабільності. Цей чинник відіграв ключову роль у підтриманні високого рівня прибуттів, навіть попри складну геополітичну ситуацію, зокрема війну в Україні.

У 2024 році позитивну динаміку зафіксовано в більшості європейських субрегіонів. Південна Середземноморська Європа (Іспанія, Італія, Португалія, Греція) продемонструвала стале зростання прибуттів на 8 % порівняно з 2019 роком. Особливо активним був розвиток плечового сезону (весна–осінь), що є результатом зусиль з дестагматизації надмірного турпотoku в літній період і сприяння розширенню туристичного календаря.

Центральна та Східна Європа, зокрема країни Балтії та Балкан, хоча й відставали за темпами відновлення, показали значне зростання у першому кварталі 2025 року (+8 % порівняно з аналогічним періодом 2024 року). Водночас тривалий вплив воєнної агресії Росії проти України гальмував повне відновлення у деяких країнах регіону, таких як Польща, Словаччина та Угорщина [4].

Північна Європа (Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія, Велика Британія) продемонструвала помірне, але стійке зростання, завдяки зростанню популярності «зеленого туризму» та збільшенню кількості еко-свідомих мандрівників. Це також було підтримано модернізацією інфраструктури та цифровізацією туристичних сервісів.

Варто зазначити, що доходи від міжнародного туризму в Європі у 2024 році перевищили 1 трлн дол. США, що вказує на повернення до сталого рівня, а в таких країнах, як Велика Британія, Іспанія та Франція, навіть перевищення допандемічних показників [3].

У першому кварталі 2025 року було зареєстровано 125 млн міжнародних прибуттів, що на 2 % більше, ніж у аналогічному періоді 2024 року, і на 5 % більше, ніж у 2019 році. Очікується, що загалом у 2025 році Європа збереже лідерство на туристичному ринку, демонструючи стабільне зростання на рівні 3–5 % порівняно з 2024 роком.

Підсумовуючи, можна зазначити, що туристичний ринок Європи у 2024–2025 роках характеризується повним відновленням, регіональною нерівномірністю, орієнтацією на сталий розвиток і цифрові інновації. На цьому етапі ключовими пріоритетами залишаються диверсифікація туристичних продуктів, підтримка малих і середніх підприємств у секторі туризму, а також посилення конкурентоспроможності регіонів шляхом розвитку тематичних і нішевих напрямів (екотуризм, гастрономічний, культурний туризм тощо).

Список використаних джерел

1. Pobochenko L., Nabok I., Myslik A., Regional structure of the global tourism market amid a crisis event. Contemporary International Relations: Topical Highlightss of Theory And Practice – 2024: the collective monograph / Vasylyshyna. Warsaw: RS Global Sp. z O.O., 2024. P.427 -439.
2. Top Trends for Travel in 2024. URL: <https://www.euromonitor.com>.
3. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UNWTO). URL: <https://www.unwto.org>.
4. Statista. Global Tourism Revenue by Region 2024–2025. URL: <https://www.statista.com>.
5. UNWTO. World Tourism Barometer, May 2024. URL: <https://www.unwto.org/>.
6. Prokopieva A., Pobochenko L., Smirnova T., Nabok I., Tatarenko N., Sydorenko K. Ecological disasters as a result of cyber attacks in the energy sector Cyber Hygiene & Conflict Management in Global Information Networks 2024. Proceedings of the Third International Conference on Cyber Hygiene & Conflict Management in Global Information Networks (CH&CMiGIN 2024). Kyiv, Ukraine, January 24–27, 2024. PP. 64–81.

УДК 338.48

К.О.Проценко

Здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство»,

Науковий керівник: **О.А.Борисюк**, к.геогр.н.,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин бізнесу та туризму
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

РОЗВИТОК РИНКУ РЕСТОРАННИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Ресторанна індустрія є однією з найбільш динамічних галузей економіки, яка швидко реагує на зміни у зовнішньому середовищі та адаптується до нових обставин. Воєнний стан, запроваджений в Україні внаслідок повномасштабного російського вторгнення, суттєво змінив функціонування всіх галузей економіки, в тому числі й ринку ресторанних послуг. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розуміння особливостей адаптації ресторанного бізнесу до безпрецедентних викликів, спричинених війною, та визначення основних тенденцій, що формують подальший розвиток сектору.

З початку військової агресії ресторанний бізнес в Україні зазнав значного занепаду. Згідно з дослідженням Української ресторанної асоціації, кількість активно працюючих ресторанів у перші місяці війни скоротилася на 60-70% порівняно з довоєнним періодом. Особливо постраждав бізнес у східних та південних регіонах, де активні бойові дії призвели до масового закриття закладів та фізичного руйнування інфра-

структури [3, с. 89].

У західних областях ситуація була дещо кращою, оскільки там не було прямих військових дій і значного внутрішнього переміщення населення. Однак і там заклади громадського харчування зіткнулися з логістичними проблемами, перебоями в електропостачанні, необхідністю скорочення штату працівників та зниженням споживчого попиту [2, с. 21].

Істотно змінилася і структура ринку. Преміум-сегмент, орієнтований на дозвілєву форму споживання, був змушений або повністю реструктуризуватися, або закритися. Натомість значно активізувалися заклади швидкого харчування, кафе та пекарні, які змогли швидше адаптуватися до нових умов [7, с. 106].

Аналіз функціонування ресторанного бізнесу у воєнний час дозволяє виокремити кілька ключових адаптаційних механізмів, які сприяли виживанню галузі.

По-перше, відбувалася активна диверсифікація послуг. Ресторани масово впроваджували або розширювали послуги доставки, розробляли спеціальні «військові меню» з обмеженим вибором страв, які можна було швидко приготувати навіть у разі відключення електроенергії. Багато закладів почали пропонувати свою продукцію в напівфабрикатах для домашнього приготування, що розширило їхні можливості збуту [6, с. 33].

По-друге, були значно оптимізовані бізнес-процеси. Компанії переглянули штатний розклад, запровадили гнучкий графік роботи, скоротили зони обслуговування та спростили меню. Зокрема, широкого розповсюдження набули бізнес-моделі «сліпих кухонь», які працюють виключно на доставку без зони обслуговування [5, с. 91].

По-третє, змінилася стратегія розміщення. Зросла тенденція розміщувати заклади громадського харчування в житлових районах, подалі від центральних вулиць, які часто стають мішенню для ракетних обстрілів. Крім того, ресторатори почали надавати перевагу приміщенням із вбудованими або прилеглими бомбосховищами, що дозволяло продовжувати роботу під час авіаударів [4, с. 99].

Війна мала глибокий вплив на функції ресторанного бізнесу в суспільстві. Окрім своєї основної діяльності, ресторани почали відігравати важливу соціальну роль. Велика кількість ресторанів долучилася до харчування військових, територіальної оборони та внутрішньо переміщених осіб.

Згідно з опитуванням, проведеним Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, близько 40% діючих підприємств громадського харчування залучені до волонтерства в тій чи іншій формі [1, с. 98]. Цей аспект не лише демонструє соціальну відповідальність компанії, але й допомагає зберегти лояльність клієнтів та згуртувати колектив у складні часи.

Військові дії значно прискорили діджиталізацію ресторанного бізнесу. Використання систем онлайн-замовлень, безконтактних способів оплати та QR-кодів у меню стало не лише модним трендом, але й необхідним для виживання бізнесу.

Особливого значення набули автономні технології: генератори, системи резервного живлення, альтернативні джерела енергії, які дозволяють безперебійно працювати в разі відключення електроенергії. Ресторани, які інвестували в такі технології, демонструють більшу стійкість до кризових ситуацій [5, с. 93].

Аналіз сучасного стану ринку ресторанних послуг дає змогу виокремити низку ключових тенденцій, які визначатимуть його подальший розвиток:

1. Посилення акценту на локальні продукти та страви. Проблеми з імпортом та логістикою спонукають рестораторів активніше використовувати локальні інгредієнти та розвивати українську гастрономічну ідентичність.

2. Популяризація формату швидкого обслуговування з якістю, наближеною до ре-

сторанної. Такі заклади поєднують доступні ціни та високі стандарти якості продукції.

3. Зростання важливості енергоефективних технологій та автономності. Стратегічно важливими стають інвестиції в обладнання, яке може економити ресурси або працювати автономно [7, с. 109].

4. Подальша діджиталізація та автоматизація процесів з метою оптимізації витрат та підвищення якості обслуговування в умовах обмеженості ресурсів.

Ресторанна індустрія продемонструвала неабияку адаптивність та стійкість у воєнний час. Незважаючи на безпрецедентні виклики, галузь не лише вижила, а й трансформувалася, шукаючи нові формати, бізнес-моделі та напрямки для розвитку.

Гнучкість, інновації, технології та соціальна відповідальність є ключовими факторами успіху в цьому середовищі. Ресторани, які зможуть ефективно поєднувати ці елементи, опиняться в найкращому становищі, щоб не тільки пережити війну, але й процвітати в післявоєнний період.

Водночас державна підтримка галузі, в тому числі через податкові пільги, спрощення регуляторних процедур та цільові програми розвитку, залишається необхідною для стабілізації та поступового відновлення українського ресторанного ринку.

Список використаних джерел

1. Грищук А. М., Гордон Х. О. Зміни в системі кадрового забезпечення на підприємствах готельного господарства України. Економіка та суспільство. 2021. № 30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-51>
2. Даниленко-Кульчицька В. А. Вплив війни на готельно-ресторанний бізнес України. Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі. 2022. № 6. С. 19–23.
3. Литвин О. Міжнародний туризм: категорія та чинники розвитку. Економічні горизонти. 2022. № 1(19). С. 95–104.
4. Моргулець О. Б., Нищенко О. В. Готельно-ресторанний бізнес України у довоєнний, воєнний та післявоєнний період. Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі. 2023. № 8. С. 88–96.
5. Моца А. А., Шевчук С. М., Середя Н. М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. Економіка та суспільство. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-31>
6. Плотнікова М. Ф., Якобчук В. П., Ходаківський Є. І., Войтенко А. Б., Колесникова М. С. Державна політика реалізації туристичного потенціалу України. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 3. С. 102–112.
7. Юринець З. В., Байда Б. Ф., Бірюкова Ю. А. Управління стратегічним бізнес-потенціалом підприємств готельно-ресторанного господарства. Економіка та суспільство. 2023. № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-97>

УДК 338.48

А. М. Пугач

Здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство»,

Науковий керівник: **С.М.Мархонос**, к.геогр.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ГОТЕЛІВ

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що сучасна готельна індустрія є однією з ключових складових туристичного ринку, що сприяє розвитку економіки та формуванню позитивного іміджу країни. В умовах високої конкуренції та змін споживчих уподобань ефективно управління маркетинговою діяльністю готелів стає визначальним фактором їх успішного функціонування. Використання сучасних маркетингових стратегій дозволяє підвищити рівень задоволеності клієнтів, збільшити лояльність та оптимізувати доходи підприємств готельного бізнесу [1].

Аналіз літератури визначив, що управління маркетинговою діяльністю готелів передбачає комплекс заходів, спрямованих на аналіз ринку, визначення цільових сегментів, формування конкурентних переваг та розробку ефективних комунікаційних стратегій. Основними інструментами маркетингової стратегії є бренд-менеджмент, сегментація ринку, позиціонування та цифровий маркетинг. Значну роль у сучасному готельному маркетингу відіграє використання інтернет-ресурсів, соціальних мереж, контент-маркетингу, email-розсилок та SEO-оптимізації [2]. Онлайн-платформи для бронювання, такі як Booking.com та Airbnb, значно впливають на поведінку споживачів, тому інтеграція з ними є необхідним елементом ефективного маркетингу.

Окрім цього, готелі активно застосовують стратегії співпраці з туристичними агентствами, авіакомпаніями та іншими партнерами для створення комплексних туристичних пакетів. Така взаємодія дозволяє залучати більшу кількість клієнтів і забезпечувати їх додатковими перевагами, такими як знижки на перевезення або організовані екскурсії [3]. Також варто відзначити розвиток мобільних додатків, які значно спрощують процес бронювання та комунікації з готелем, а також дозволяють впроваджувати елементи гейміфікації для підвищення лояльності клієнтів.

Успішне управління маркетингом у готелях неможливе без формування довгострокових відносин із клієнтами. Важливими елементами є програми лояльності, які передбачають бонусні системи, персоналізовані пропозиції та спеціальні знижки для постійних гостей. Відгуки на сайтах та в соціальних мережах безпосередньо впливають на репутацію готелю, тому управління репутацією є критично важливим аспектом. В умовах глобалізації та постійних змін на ринку особливу увагу слід приділяти таким сучасним маркетинговим концепціям, як еко-маркетинг, досвідчений маркетинг (experience marketing) та використання Big Data для персоналізації послуг.

Висновок

Ефективне управління маркетинговою діяльністю готелів є важливим чинником їх конкурентоспроможності. Використання сучасних маркетингових інструментів, цифрових технологій, стратегій формування лояльності клієнтів та управління репутацією сприяє зростанню прибутковості готельного бізнесу. Впровадження інноваційних підходів дозволяє не лише задовольнити потреби сучасного споживача, а й створити унікальні конкурентні переваги.

Список використаних джерел

1. Герасименко В. Г. «Стратегічний маркетинг готельно-ресторанного бізнесу» – Львів: ЛНУ, 2020.
2. Дороніна М. С. «Цифровий маркетинг у туризмі та готельному бізнесі» – Харків: Видавництво ХНУ, 2019.
3. Мальська М. П., Худо В. В. «Готельний бізнес: теорія та практика». Київ: Центр учбової літератури, 2019.

УДК 338.48

Д.С. Романова

Здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство»,

Науковий керівник: **С.М.Мархонос**, к.геогр.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ПЕРЕВАГИ ІА НЕДОЛІКИ ФРАНЧАЙЗИНГУ ДЛЯ ТУРИЗМУ

Франчайзер — це особа, яка змогла створити успішний і прибутковий бізнес. Така модель бізнесу повинна бути здатною до масштабування і успішного відтворення. Це означає, що можливо відкрити більше аналогічних підприємств, які працюватимуть за тією ж моделлю, що й бізнес франчайзера. Він має перевірену ринкову аудиторію, що забезпечує стабільний попит на його продукцію чи послуги, а також сформовану репутацію.

Франчайзинг надає можливість ефективно розвивати бізнес, оскільки він дозволяє залучати зовнішніх інвесторів — франчайзі, які купують франшизу та вкладають кошти в розвиток мережі. У разі франчайзингу, компанія може значно збільшити свою присутність на регіональному, національному та навіть міжнародному рівні без необхідності інвестувати великі суми власних коштів.

Однією з ключових переваг франчайзингу є надання франчайзером перевіреної та прибуткової бізнес-концепції. Франчайзер розвиває свою бізнес-модель на основі досвіду власних магазинів або підприємств, що вже продемонстрували свою життєздатність і прибутковість. Він передає цей досвід своїм франчайзі, щоб вони могли

вести свій бізнес з таким самим успіхом. Це дозволяє новим франчайзі впевнено почати бізнес з мінімальними ризиками.

У цьому контексті найбільш перспективним рішенням для підприємців є відкриття туристичного агентства за франшизою, що дозволяє працювати як автономний підрозділ у рамках розвиненої франчайзингової мережі. Ця модель співпраці передбачає надання франчайзером своєму партнеру права повного використання бренду для розвитку бізнесу на регіональному рівні. Важливо, що комерційний досвід майбутнього партнера в таких схемах не є визначальним фактором: франшиза доступна як для досвідчених підприємців, так і для тих, хто лише починає свій бізнес.

Франчайзингові мережі часто пропонують партнерам навчання персоналу, консультування з питань управління та доступ до спеціальних умов співпраці з постачальниками туристичних послуг. Це забезпечує не лише стабільність, але й конкурентні переваги на ринку. У результаті франшиза стає оптимальним вибором для тих, хто прагне поєднати автономність у прийнятті рішень із підтримкою великої мережі.

Друга форма співпраці, що передбачає франшизу від провідних туроператорів України, має ряд особливостей і переваг, які визначають специфіку взаємодії між франчайзером і франчайзі. Основною метою франчайзера є просування та продаж переважно власних турів. Це дозволяє туроператору забезпечувати стабільний обсяг реалізації своїх продуктів і контролювати якість послуг, що надаються під його брендом. Водночас франчайзі отримує можливість користуватися всіма перевагами співпраці з відомим брендом, що значно полегшує вихід на ринок та залучення клієнтів.

Туроператори, як правило, дуже ретельно підходять до вибору партнерів, надаючи перевагу досвідченим агентствам, які мають підтверджену компетентність у сфері туризму та здатні ефективно виконувати поставлені завдання. Часто встановлюються чіткі плани продажів, виконання яких є обов'язковою умовою співпраці.

Отже, франчайзинг у туристичній галузі є популярною та ефективною бізнес-моделлю, що дозволяє забезпечити стабільний розвиток підприємств різного рівня. Основними перевагами франчайзингу для туристичних агентств є доступ до впізнаваного бренду, використання напрацьованих стандартів обслуговування, маркетингових інструментів та підтримка з боку головного офісу. Така модель значно знижує ризики запуску нового бізнесу для початківців, тоді як для досвідчених підприємців створює можливість швидшого масштабування діяльності завдяки централізованій підтримці.

Список використаних джерел

1. Що таке франчайзинг: типи, переваги, недоліки URL: <https://fractus.com.ua/uk/blog/korysni-statti/prodazhi/franchajzing-vzaiemovigidne-spivrobotnictvo/>
2. Франчайзинг як особлива форма організації бізнесу URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/158396>
3. Переваги і вади франчайзингу URL: https://tourlib.net/books_ukr/karyagin9-5.htm
4. Взаємини у франчайзинговому бізнесі URL: https://tourlib.net/books_ukr/karyagin9-5.htm
5. Переваги та вади франчайзингу для франчайзера. URL: https://vuzlit.com/2130330/perevagi_vadi_franchayzingu_franchayzera
6. Франчайзер як сучасний каталізатор розвитку ринку туристичних послуг. URL: <https://journals.chdtu.ck.ua/index.php/itsf/article/view/31>

УДК 338.48

Н. С. Сінельник

Здобувачка 2-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство»,

Науковий керівник: **С.М.Мархонос**, к.геогр.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДАРК-ТУРИЗМУ: ПОДОРОЖІ МІСЦЯМИ ТРАГЕДІЙ І КАТАСТРОФ

Індустрія туризму постійно змінюється, пропонуючи нові форми туризму, які відповідають потребам суспільства. Один з напрямків – **дарк-туризм** – відвідування місць, пов'язаних із трагічними подіями, катастрофами та масовою загибеллю людей. Це явище викликає суперечки серед дослідників, оскільки поєднує історичну пам'ять із комерціалізацією трагедії. Концепцію дарк-туризму розробили британські науковці Джон Леннон та Малколм Фоулі у своїй книзі «Dark Tourism: The Attraction of Death and Disaster» (2000). Вони визначили його як подорожі до місць, що асоціюються зі смертю та стражданнями. Згодом Філіп Стоун та Річард Шарплі продовжили вивчати цю тему, заснувавши «Інститут досліджень темного туризму» у Великій Британії. Вони наголошували, що такий туризм має пізнавальну функцію, сприяє збереженню пам'яті про минуле та дозволяє переосмислювати історію через особистий досвід відвідувачів.

За даними [1], основними причинами популярності дарк-туризму є бажання глибше пізнати історію, відчувати сильні емоції та віддати шану загиблим. Попри етичні суперечки, цей напрям продовжує розвиватися, залучаючи дедалі більше мандрівників.

Серед найвідоміших місць дарк-туризму можна виділити Освенцим, Чорнобильську зону, музей 11 вересня у Нью-Йорку та стародавнє місто Помпеї.

Освенцим (Польща) – колишній нацистський концтабір, де під час Другої світової війни було вбито понад мільйон людей. Сьогодні це меморіальний музей, який щороку відвідують мільйони туристів. Сюди приїжджають, щоб дізнатися про жахи Голокосту, побачити справжні військові табори, газові камери та особисті речі в'язнів. Атмосфера місця змушує задуматися про масштаби трагедії та її вплив на світ.

Чорнобильська зона (Україна) є одним з найбільш відвідуваних напрямків темного туризму. Після аварії на Чорнобильській АЕС у 1986 році територія була покинута. Сьогодні сюди приїжджають відвідувачі, щоб побачити застигле в часі місто Прип'ять, саркофаг над четвертим реактором і сліди катастрофи, яка змінила хід історії. Популярність Чорнобиля зросла після виходу серіалу HBO «Чорнобиль», що підживило інтерес як з боку українців, так і міжнародних мандрівників.

Музей 11 вересня (США) – розташований у Нью-Йорку, на місці колишніх веж-близнюків, зруйнованих унаслідок терористичних атак 2001 року. У музеї представлені артефакти трагедії, розповіді очевидців та імена загиблих. Відвідувачі можуть побачити

залишки зруйнованих будівель, фрагменти літаків і особисті речі людей, що загинули. Це місце не лише розповідає про події того дня, а й допомагає осмислити глобальні наслідки тероризму.

Помпеї (Італія) – стародавнє місто, яке було поховане під попелом після виверження вулкана Везувій у 79 році нашої ери. Завдяки вулканічному попелу місто чудово збереглося, і сьогодні туристи можуть гуляти вулицями, розглядати давньоримські будинки та відбитки тіл людей, які загинули від катастрофи. Ця локація приваблює не лише археологів, а й звичайних відвідувачів, які прагнуть відчувати зв'язок із минулим.

Популярність дарк-туризму пояснюється кількома чинниками. По-перше, це можливість пережити історію через власні емоції та особистий досвід. По-друге, такі місця часто мають унікальну атмосферу, яка викликає сильні почуття. По-третє, вони є важливими освітніми ресурсами, які допомагають зрозуміти трагедії минулого та їхній вплив на сучасність [2].

На глобальному рівні дарк-туризм набуває нового значення. Все більше країн інвестують у створення меморіальних комплексів, музеїв та інтерактивних виставок, що дозволяють глибше зануритися в історію. Наприклад, у Німеччині з'являються віртуальні екскурсії концтаборами, а в Японії створено музей, присвячений жертвам атомних бомбардувань Хіросіми та Нагасакі.

В Україні також є значний потенціал для розвитку цього напрямку. Крім Чорнобильської зони, яка вже стала відомою туристичною локацією, існує низка місць, що можуть бути інтегровані в дарк-туризм:

Бабин Яр (Київ) – місце масових розстрілів, де в 1941 році нацисти вбили понад 33 тисячі євреїв. Сьогодні тут створюється меморіальний комплекс, який має стати важливим центром пам'яті Голокосту в Східній Європі.

Зона бойових дій на Донбасі – після завершення війни ці території можуть стати місцями пам'яті, подібно до того, як після Першої та Другої світових війн у Європі з'явилися меморіальні комплекси. Вже зараз існують екскурсії в прифронтові зони, де туристи можуть побачити наслідки військових дій.

Львівські катакомби – одна з найзагадковіших туристичних локацій України, що приховує підземні тунелі, печери та старовинні крипти. Ці катакомби використовувалися як укриття під час воєн, а також як місця поховань і ритуалів. Туристи можуть відвідати підземелля Домініканського монастиря, єзуїтської церкви та інших історичних об'єктів, де збереглися середньовічні графіті, таємні ходи та легенди про привидів.

Тюрма на Лонцького (Львів) – колишня політична в'язниця, що використовувалася як репресивний центр у часи Другої світової війни та радянського режиму. Сьогодні це музей, який розповідає про жорстокі методи НКВС, масові розстріли та долі в'язнів. Відвідувачі можуть побачити камери, кімнати допитів і почути історії тих, хто тут перебував.

Попри значний потенціал, дарк-туризм в Україні стикається з низкою викликів. Одна з головних проблем – недостатня інфраструктура та промоція. Багато місць, які могли б стати туристичними центрами, не мають належного фінансування, інформаційного забезпечення чи навіть відповідних доріг. Ще один виклик – етичний аспект. Дарк-туризм часто балансує між збереженням пам'яті та комерціалізацією трагедій. Наприклад, у Чорнобильській зоні з'являються не лише меморіальні маршрути, а й розважальні тури, що викликає суперечки в суспільстві.

Для успішного розвитку дарк-туризму в Україні необхідні державна підтримка, розвиток інфраструктури, цифровізація.

Висновок: Дарк-туризм є важливою частиною сучасної туристичної індустрії, яка поєднує історичну пам'ять, емоційні переживання та освітню функцію. Популярність

цього напрямку зростає у всьому світі, адже люди прагнуть не лише розважатися в подорожах, а й розуміти минуле, вшановувати пам'ять загиблих і вчитися на помилках історії. Україна має значний потенціал для розвитку дарк-туризму, зокрема через об'єкти, пов'язані з Чорнобилем, війнами, репресіями та героїчними битвами. Проте для того, щоб цей напрям став успішним і відповідальним, необхідна підтримка на державному рівні, розширення інфраструктури та етичний підхід до організації таких турів.

Список використаних джерел

1. Lennon, J., & Foley, M. (2000). Dark Tourism: The Attraction of Death and Disaster. Cengage Learning EMEA.
2. Stone, P., & Sharpley, R. (2008). Consuming Dark Tourism: A Thanatological Perspective. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 574–595.
3. Ткаченко, Т. І., & Зіненко, О. В. (2021). Дарк-туризм як сучасний феномен туристичної індустрії. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм*, 4(1), 45–53.

УДК 338.48

Софійчук Н.С.

здобувачка 4-го курсу першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство» спеціальності «Туризм і рекреація»

Науковий керівник: **Сидоренко К.В.**, к.е.н., доцент, професор кафедри
міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму ФПМВ,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ДОСВІД ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Медичний туризм це важлива складова глобальної індустрії охорони здоров'я та вид туризму, який активно розвивається, надаючи пацієнтам по всьому світу можливість отримати якісні медичні послуги за кордоном та поєднати лікування з приємною подорожжю. Велика Британія є однією з тих країн, які мають високо-розвинену медичну сферу та високі стандарти в обслуговуванні пропонуючи якісні медичні послуги, тим самим залучаючи тисячі іноземних медичних туристів. Досвід цієї країни може бути використаним як приклад для України, яка в свою чергу має значний потенціал у цій сфері і доволі непогане технологічне забезпечення для його реалізації.

Розвиток медичного туризму у Великій Британії.

Велика Британія пропонує доволі широкий спектр медичних послуг, в особливості для іноземних пацієнтів це діагностика захворювання, хірургічні втручання різної складності, альтернативну медицину, стоматологію, лікування безпліддя, профілактичні процедури, психіатрію та реабілітацію. В першу чергу, один з основних факторів, який сприяє розвитку медичного туризму у Великій Британії є висо-

ка якість медичних послуг на які є величезний попит, тому що британські клініки та їх лікарі мають високий рівень кваліфікації та дотримуються всіх міжнародних стандартів забезпечуючи при цьому транспортну доступність та наявність спеціалізованих медичних центрів особливо для екстрених випадків. Більш того всі лікарні оснащенні сучасним медичним обладнанням де використовуються передові методики лікування що сприяє їх ефективності та прогресивності. В доповнення країна активно просуває свої медичні послуги на міжнародній арені що схиляє до залучення не тільки пацієнтів з інших країн а й лікарів, які хочуть підвищити свою кваліфікацію, набратись досвіду та навчитись новим методам лікування для використання в своїй країні.

Можливості для України у сфері медичного туризму.

Україна має непоганий потенціал для подальшого розвитку медичного туризму завдяки: численним природним ресурсам серед яких слід відзначити курорти з лікувальними водами та грязями які користуються доволі високим попитом, кваліфікованими кадрами, конкурентоспроможності, оскільки в порівнянні з Європою та Америкою, ціни в Україні набагато нижчі а послуги більш доступніші зокрема для людей з малим та середніми доходами, тим паче що близьке розташування до європейських країн та наявність транспортного сполучення дає змогу для розвитку медичного туризму. Серед основних напрямків, які були б найбільш затребувані серед іноземних пацієнтів є оздоровчий туризм, завдяки численным українським курортам багатими на мінеральні та термальні води (Закарпаття та Прикарпаття), які можуть користуватись популярністю з метою реабілітації та відновлення, репродуктивна медицина, оскільки багато українських клінік пропонують сучасні методи лікування безпліддя та клітинна терапія, яка є перспективним напрямом української медицини на сьогоднішні дні, в її основі йде використання стовбурових клітин для лікування різних захворювань.

Використання британського досвіду для розвитку медичного туризму в Україні.

Враховуючи перевірений досвід Великої Британії, для того щоб Україна ефективно розвивала свій медичний туризм та навіть вийшла на міжнародний ринок потрібно в першу чергу запровадити міжнародні стандарти якості і почати сертифікацію медичних закладів по всій країні, не менш важливим є і розвиток інфраструктури для створення комфортних умов як для пацієнтів так і їхніх опікунів, почати активно просувати українські медичні послуги беручи при цьому участь у виставках й конференціях, залучати інвестиції від держави, приватного сектору та міжнародних партнерів, відправляти лікарів за кордон для освоєння сучасних методик лікувань та діагностики, тим самим підвищуючи їх кваліфікацію та роблячи більш затребуваними фахівцями.

Список використаних джерел

1. Visitworld.today. Медичне обслуговування у Великій Британії: які умови лікування, страхування, медичний туризм. URL: <https://e.surl.li/hnnkii> (дата звернення 10.03.2025)
2. Travel and tour world. Чому медичний туризм у Великій Британії зростає: ближчий погляд на найкращих хірургів! URL: <https://e.surl.li/zwsypa> (дата звернення 10.03.2025)
3. Epravda. Перспективи медичного туризму в Україні. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2023/04/05/698756/> (дата звернення 10.03.2025)
4. Сисоєнко І.В. Розвиток медичного туризму в зарубіжних країнах. Актуальні питання юридичної науки. № 3 (32), 2021. С. 103-107. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-6473.2021-3.19>

5. Кудінова І. П., грищенко О. С. Медичний туризм як актуальний тренд сучасного розвитку сфери туризму в Україні. *Bioeconomy and Agrarian Business*. Vol. 12, №3-4, 2021. Р. 61-69. DOI: <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2021.03-04.061>

УДК 338.48

Є.С.Стадник

Здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство»,

Науковий керівник: **С.М.Мархонос**, к.геогр.н., доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ВПЛИВ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ФРАНЦІЇ

Подієвий туризм у Франції, як окрема складова туристичної індустрії, останніми роками набув особливого значення, ставши важливим інструментом залучення туристів, стимулювання економічної активності та підвищення іміджу країни на міжнародному рівні. Цей сегмент туризму охоплює культурні, спортивні, ділові та інші події, що приваблюють значні потоки як внутрішніх, так і іноземних відвідувачів, приносячи значні прибутки та сприяючи створенню робочих місць.

Франція традиційно посідає перше місце серед туристичних напрямків світу, і значною мірою це обумовлено активним розвитком саме подієвого туризму. За даними Міністерства економіки, фінансів і відновлення Франції, у 2023 році доходи від туристичної діяльності, пов'язаної з проведенням подій, перевищили 75 мільярдів євро, що становить майже 7% національного ВВП. При цьому понад 300 тисяч осіб безпосередньо зайняті у сфері організації подій, а загальний вплив на зайнятість включає понад півмільйона робочих місць, з урахуванням суміжних галузей [1].

Особливу роль відіграють масштабні культурні заходи, що мають глобальну впізнаваність і формують туристичну привабливість країни. Серед них особливо виділяються фестивалі світлового мистецтва, гастрономічні події та міжнародні книжкові ярмарки. Наприклад, щорічний фестиваль світлового мистецтва у Ліоні — «La Fête des Lumières» — у 2022 році залучив понад 2 мільйони відвідувачів за 4 дні, принісши місту понад 80 мільйонів євро надходжень [2].

Водночас важливу нішу у структурі подієвого туризму займають ділові заходи. Згідно зі звітом Французької асоціації ділового туризму, у 2022 році у Франції було проведено понад 1200 міжнародних конгресів і бізнес-форумів. Ці події забезпечили понад 12 мільярдів євро доходу та значно вплинули на зростання зайнятості у готельному, транспортному та сервісному секторах. Париж стабільно утримує перше місце у світовому рейтингу міст за кількістю міжнародних ділових подій, випереджаючи такі центри як Відень, Барселона та Берлін [3].

Новою рушійною силою розвитку івент-туризму стала цифровізація. Впровадження цифрових технологій дозволило адаптувати сферу до нових викликів та очіку-

вань споживачів, особливо після пандемії COVID-19. Зростає кількість гібридних заходів, віртуальних трансляцій подій, інтерактивних онлайн-екскурсій. За оцінками аналітичного порталу Statista, цифрові формати івентів у Франції дозволили залучити додатково понад 1,5 мільйона туристів у 2023 році, збільшивши середній дохід на 6% порівняно з 2022 роком [4].

Значний внесок у розвиток подієвого туризму роблять місцеві органи влади, які активно просувають регіональні події як інструмент економічного зростання. Наприклад, у місті Нант щороку проводиться культурний фестиваль «Voyage à Nantes», що охоплює мистецькі інсталяції, концерти, гастрономічні події. У 2022 році фестиваль відвідали понад 700 тисяч осіб, що принесло місту близько 50 мільйонів євро надходжень. У Марселі щорічно відбувається фестиваль електронної музики «Marsatac», який приваблює значні туристичні потоки, особливо серед молоді.

Значимою складовою зростання подієвого туризму є державна підтримка. У межах програми «France Relance» уряд Франції інвестував понад 2 мільярди євро у розвиток туристичної інфраструктури, зокрема модернізацію майданчиків для масових заходів, удосконалення транспортної доступності. Це дозволяє країні підтримувати високу якість туристичних послуг і водночас відповідати глобальним викликам сталого розвитку.

Важливою тенденцією є інтеграція подій у стратегії місцевого розвитку. Все більше муніципалітетів у Франції використовують подієвий туризм як інструмент підвищення впізнаваності території, активізації економіки та формування позитивного іміджу. Наприклад, місто Анже в регіоні Пеї-де-ла-Луар з 2019 року проводить фестиваль «Premiers Plans», присвячений європейському кінематографу. Захід щороку відвідує понад 90 тисяч осіб, що приносить місцевій економіці понад 10 мільйонів євро доходу. Крім того, фестиваль сприяв створенню понад 200 сезонних робочих місць, а також розвитку інфраструктури культурних просторів [5].

У місті Бордо активну роль відіграє винний туризм як частина подієвого сегменту. Щорічна подія «Bordeaux Fête le Vin» приваблює понад 500 тисяч відвідувачів і поповнює місцевий бюджет на понад 30 мільйонів євро. Захід включає дегустації, концерти, ярмарки та тематичні круїзи, що дозволяє інтегрувати різні елементи туристичного продукту і підвищити загальну економічну ефективність. Це демонструє здатність подієвого туризму формувати стійке місцеве зростання, посилюючи зв'язок між культурою, економікою та туризмом [6].

У контексті посилення міжнародної конкуренції Франція активно диференціює туристичні продукти, орієнтуючись на нішеві аудиторії: від шанувальників вуличного мистецтва до гастрономічних турів і заходів винної культури. Такий підхід сприяє розширенню цільової аудиторії, посиленню бренду країни як культурного центру Європи та стабільному зростанню туристичних надходжень.

Отже, подієвий туризм у Франції відіграє важливу роль у розвитку економіки, зміцнення міжнародного іміджу та культурних і соціальних тенденцій. Наявність багатой культурної спадщини, ефективне стратегічне управління, впровадження інноваційних підходів і залучення місцевих громад створюють сприятливі умови для сталого розвитку галузі у середньостроковій і довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Ministère de l'Économie, des Finances et de la Relance. Rapport sur le tourisme événementiel en France [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.economie.gouv.fr>

2. Ville de Lyon. Bilan économique de la Fête des Lumières [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.lyon.fr>
3. France Congrès et Événements. Chiffres clés du tourisme d'affaires en France [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.france-congres.org>
4. Statista. Impact of digitalization on the event tourism market in France [Електронний ресурс]. – 2024. Режим доступу: <https://www.statista.com>
5. Ville d'Angers. Premiers Plans Festival – Résultats économiques et touristiques [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.angers.fr>
6. Bordeaux Métropole. Bordeaux Fête le Vin – Rapport économique annuel [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.bordeaux.fr>

Тарасов М.Т.

студент,

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Науковий керівник – **Мендрін Олексій Вікторович**

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ РОЛІ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ВИБОРУ

Релігійні організації в Україні історично виконували роль збереження національної ідентичності, духовного та культурного спадку. Однак з початком євроінтеграційного курсу, а особливо в умовах війни, їх політичне значення трансформувалося від пасивних спостерігачів до активних суб'єктів політичного процесу.

Загострення викликів, пов'язаних з безпековою, економічною та гуманітарною кризою, активізувало участь релігійних організацій у процесах суспільної мобілізації, посиленні проєвропейських настроїв та протидії проросійській пропаганді. Зокрема, через власні комунікаційні канали, міжконфесійні ініціативи та участь у міжнародних платформах вони впливають на формування європейського вектору громадської думки та сприяють просуванню євроінтеграційного порядку денного.

Водночас, нова політична активність релігійних організацій ставить перед державою виклики у контексті гарантування балансу між свободою совісті, політичною нейтральністю релігійних інституцій та необхідністю забезпечення національної єдності. Тому питання вироблення нових форм державно-релігійного партнерства, що враховуватимуть політичну суб'єктність релігійних організацій, є актуальним у контексті поглиблення європейської інтеграції України.

Отже, сучасна Україна стикається з феноменом політизації релігійного простору, що потребує наукового переосмислення ролі релігійних організацій як нових акторів у сфері політики, безпеки та європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. Огієнко С. Релігія як чинник формування європейської ідентичності в Україні. // Політичний менеджмент. – 2023. – № 2. – С. 45–51.
2. Бондаренко В. Політична роль релігійних організацій в умовах війни: український контекст. – Харків: Право, 2024.
3. Звіт про релігійну свободу в Україні, 2024. – Офіційний сайт Держслужби з етнополітики та свободи совісті.

УДК 711.168:656.71(477)(043.2)

Терентьєва Вікторія Юріївна

магістр, спеціальність

«Міжнародні економічні відносини»,

ДУ «Київський авіаційний інститут»,

м. Київ, Україна

6852344@stud.kai.edu.ua

Прокоп'єва Аліна Анатоліївна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних
економічних відносин, бізнесу та туризму ФПМВ

ДУ «Київський авіаційний інститут»,

м. Київ, Україна

ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ АЕРОПОРТІВ

Ключові слова: післявоєнне відновлення, аеропорти України, відбудова аеропортів, повітряний простір.

Мультимодальна інфраструктура України є досить великою і включає різні види транспорту. Серед них важливе місце займає повітряний транспорт, значна частина якого належить загальнодержавній власності, яка потребує вживання термінових заходів щодо підтримки та оновлення..

Злітно-посадкові смуги України мають стратегічне значення і, отже, належать державі, незалежно від того, хто володіє або управляє терміналом аеропорту. Тому розвиток аеропорту багато в чому залежить від готовності держави фінансувати реконструкцію та оновлення цих злітно-посадкових смуг за потреби. Завдані збитки активно документуються на тлі триваючої російської агресії. Однак зберігаються деякі суттєві перешкоди, які можуть обмежити ефективність майбутніх інвестицій у відродження країни.

Серйозні інфраструктурні проблеми, з якими стикається Україна в усіх секторах, імовірно, негативно вплинуть на її здатність визначати пріоритети, ставити цілі та координувати інвестиції у відновлення, а також на загальну ефективність цих заходів. Тривалість та обсяг фінансової підтримки відновлення інфраструктури України безпосередньо залежатимуть від ефективності та раціональності використання наданих коштів [3].

Ракетні обстріли останніх років пошкодили значну частину авіаційної інфраструктури України - більш ніж половину її аеропортів і аеродромів. Війна пошкодила 19 з 35 цивільних аеропортів, 12 з яких використовувалися тільки в цивільних цілях, а 7 використовувалися як у цивільних, так і у військових цілях. Центром атак на аеропорти став південь України, особливо Одеська, Херсонська та Миколаївська області. У Київській області пошкоджено аеропорти «Жуляни» і «Бориспіль», а також аеропорт «Антонов» у Гостомелі. На сході атакам піддалися аеропорти в таких містах, як Харків і Дніпро [1].

Для підтримки України компанія Hyundai Engineering & Construction Corporation уклала комерційну угоду з Україною та реалізувала план з розширення інфраструктури аеропорту Бориспіль.

Угода, яка охоплює реконструкцію та розширення терміналу та злітно-посадкової смуги в Міжнародному аеропорту «Київ», є частиною комерційної угоди з групою компаній «Аеропорт Бориспіль», яка була схвалена Міністерством територіального розвитку, інфраструктури та транспорту в липні цього року. Hyundai Engineering & Construction також оголосила, що Korea Airports Corporation виступить як партнер, використовуючи досвід Південної Кореї в управлінні аеропортами для створення сучасної інфраструктури.

Представник Hyundai Engineering & Construction висловив сподівання, що майбутня участь компанії в проєктах реабілітації в Україні принесе суттєві результати, які допоможуть зміцнити її позиції на українському ринку [2].

Висновок

Після перемоги швидкість відновлення аеропортів залежатиме від їхньої інфраструктури. Ремонт злітно-посадкової смуги – тривалий процес, який у гіршому разі може тривати кілька років. Крім того, для контролю та управління повітряним простором необхідні спеціалізовані радіолокаційні системи. Будівництво нового терміналу з нуля, з урахуванням всієї необхідної інфраструктури, займе від півтора до двох років. Будівництво інфраструктури, безпосередньо пов'язаної зі злітно-посадковою смугою, може зайняти від двох до п'яти років. Якщо ці роботи проводитимуться одночасно, відновлення аеропорту цілком реальне.

Список використаних джерел

1. Analysis I Rebuilding Ukraine\'s aviation infrastructure: the challenges of restoring 19 airfields [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://biz.liga.net/en/all/transport/article/skolko-stoit-vosstanovlenie-aviatsionnoy-infrastruktury-ukrainy>.
2. Hyundai Engineering and Construction sign Ukraine airport reconstruction deal [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.construction-europe.com/news/hyundai-engineering-and-construction-sign-ukraine-airport-reconstruction-deal/8032901.article>.
3. The architecture of infrastructure recovery in Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-architecture-of-infrastructure-recovery-in-ukraine-d768a2e4/>.

УДК 640.412:00.8 (043.2)

А.В.Терещенко

Здобувачка 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство»,

Науковий керівник: **В.С.Сайчук**, кандидат географічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

АДАПТАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ДО КРИЗОВИХ УМОВ: ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ

Готельний бізнес є однією з найбільш вразливих сфер економіки під час кризових періодів, адже попит на туристичні та ділові поїздки суттєво знижується під впливом економічних, політичних чи санітарно-епідеміологічних факторів. Останні роки довели необхідність гнучкого підходу до управління готелями, зокрема впровадження інноваційних стратегій, що дозволяють адаптуватися до змінних умов та підтримувати фінансову стабільність галузі.

За даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), світові доходи готельного сектору у 2023 році сягнули 600 мільярдів доларів США, що на 15% більше, ніж у 2022 році, але все ще нижче докризових показників 2019 року. Аналітики зазначають, що основними факторами відновлення стали цифровізація послуг, розширення гнучких тарифних політик та активне використання програм лояльності [1].

Одним із ключових напрямів адаптації стало впровадження цифрових технологій. Автоматизація процесів бронювання, використання штучного інтелекту для персоналізації послуг, інтеграція мобільних додатків для самообслуговування стали стандартом для сучасних готелів. За даними Statista, у 2023 році понад 60% міжнародних готельних мереж використовували технології штучного інтелекту для аналізу поведінки клієнтів і прогнозування попиту [2].

Також значну роль у кризовому управлінні відіграє диверсифікація послуг. Багато готелів почали пропонувати довготривале проживання для цифрових кочівників, створювати коворкінг-зони, а також надавати приміщення для організації бізнес-зустрічей та заходів. Наприклад, у Парижі мережа готелів Assor запустила ініціативу «Hotel Office», яка дозволяє використовувати номери як офіси на день, що дозволило залучити додаткових клієнтів під час спаду традиційного туризму [3].

Екологічна стійкість стала ще одним важливим аспектом у розвитку готельного бізнесу. Відповідно до стратегії Європейської комісії з питань екологічного розвитку, понад 40% готелів у Європі перейшли на енергозберігаючі технології та впровадили політику зменшення відходів, що не лише покращує екологічну ситуацію, але й допомагає знижувати операційні витрати [4].

Державна підтримка також відіграла ключову роль у стабілізації галузі. У рамках програми «NextGenerationEU» було виділено понад 10 мільярдів євро на відновлення туристичного сектору, що включало субсидії для малого та середнього бізнесу, підтримку цифрових ініціатив та екологічних проєктів [5].

Окремої уваги заслуговує розвиток гібридних готельних форматів, які поєднують традиційні послуги з елементами сервісних апартаментів. Наприклад, концепція «serviced apartments» набула великої популярності в Лондоні, Берліні та Барселоні, що дозволило готельним операторам знизити рівень ризиків під час коливань туристичного попиту.

Отже, адаптація готельного бізнесу до кризових умов потребує комплексного підходу, що включає інноваційні технології, гнучкість у тарифах та послугах, сталий розвиток і державну підтримку. Успішна реалізація цих стратегій дозволить не лише вижити у складні часи, але й забезпечити довгострокове зростання та конкурентоспроможність галузі.

Список використаних джерел

1. UNWTO. Global Tourism Barometer 2023 [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.unwto.org>
2. Statista. AI in the Hospitality Industry [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.statista.com>
3. Accor Group. Hotel Office Initiative [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://group.accor.com>
4. European Commission. Green Hospitality Strategy [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu>
5. European Union. NextGenerationEU Tourism Recovery Plan [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://europa.eu>

УДК: 314.151.3-054.7:336.717(043.2)

О.М. Тимченко

здобувач 1-го курсу магістерського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародний бізнес»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Збройні конфлікти справляють глибокий негативний вплив не лише на соціальну та інституційну сфери, але й на економічну систему країн, які зазнали руйнувань. Ефективне післявоєнне економічне відновлення вимагає всебічного підходу, що поєднує міжнародну підтримку, інституційні перетворення, розвиток підприємництва та реконструкцію ключових інфраструктурних об'єктів. У цьому контексті особливої значущості набуває аналіз міжнародного досвіду для країн, які проходять шлях повоєнної трансформації, зокрема для України.

У науковому дискурсі питання відновлення економіки після збройних конфліктів розглядається в межах концепції постконфліктного розвитку, яка акцентує на необхідності інтеграції короткострокових стабілізаційних заходів із довгостроковими структурними реформами. Умовою успішного відновлення є співпраця з міжнародними організаціями, такими як СБ, ЄБРР, ООН, які надають як фінансову, так і технічну підтримку [5].

Наукові підходи до аналізу післявоєнного відновлення включають [1]:

1. Неокласичний підхід, який підкреслює важливість ринкових механізмів, інвестицій і дерегуляції як основи відновлення.

2. Інституціональний підхід, що фокусується на зміцненні державних структур, прозорості, правовій визначеності.

3. Структурно-функціональний підхід, який трактує відновлення як глибоку трансформацію економіки із залученням державних програм і приватного капіталу.

4. Гібридні моделі, які поєднують економічні, соціальні та політичні інструменти.

Досвід багатьох країн світу свідчить про те, що економічне відновлення після збройних конфліктів є надзвичайно складним і тривалим процесом, який вимагає узгодження внутрішніх ресурсів і зовнішньої допомоги, реформування інституційної системи, залучення інвестицій та налагодження соціальної єдності. Успішні приклади таких трансформацій демонструють ефективність комплексного підходу до післявоєнного розвитку [2].

Одним із найбільш відомих кейсів у цьому контексті є План Маршалла, реалізований у повоєнній Європі після Другої світової війни. Завдяки фінансовій допомозі США, яка склала близько 13 млрд дол. США (еквівалент понад 130 млрд дол. США у сучасних цінах), країни Західної Європи змогли швидко відновити свою інфраструктуру, стабілізувати фінансову систему та закласти основу для майбутньої економічної інтеграції, що в подальшому вилилось у створення Європейського Союзу.

Південна Корея після Корейської війни (1950–1953 рр.) продемонструвала приклад економічного дива, завдяки поєднанню державного планування, мобілізації внутрішніх ресурсів, залучення іноземної допомоги та акценту на розвиток експортно-орієнтованих високотехнологічних секторів. Роль США у відновленні Кореї полягала не лише у фінансуванні, але й у передачі управлінських технологій, а також у стимулюванні інституційних реформ [3].

Іншим прикладом є Руанда, яка після геноциду 1994 року розпочала глибоку трансформацію, орієнтовану на децентралізацію, модернізацію державного управління та розвиток людського капіталу. Завдяки допомозі ООН, Світового банку та африканських партнерів, країна змогла стабілізувати економіку, зменшити рівень бідності та залучити інвестиції у сільське господарство й освіту.

Боснія і Герцеговина після завершення збройного конфлікту 1995 року отримала значну міжнародну підтримку у рамках виконання Дейтонських угод. За участі Європейського Союзу, Світового банку, USAID та інших інституцій було реалізовано масштабні проєкти з реконструкції інфраструктури, запуску ринку праці та реформування системи державного управління. Значним був також внесок ООН у демілітаризацію та розбудову мирного суспільства.

Ірак і Афганістан у 2000-х роках продемонстрували водночас приклади як позитивних зрушень (наприклад, розвиток освіти та охорони здоров'я в Афганістані завдяки участі ЮНІСЕФ та ВООЗ), так і негативних наслідків слабкої координації міжнародної допомоги, корупції та політичної нестабільності. Ці кейси доводять, що навіть за наявності значних фінансових вливань, без ефективних інституцій та внутрішнього управлінського потенціалу досягнення сталого розвитку є малоімовірним [4].

Загалом, узагальнення міжнародного досвіду дозволяє виокремити такі ключові принципи ефективного економічного відновлення після збройних конфліктів:

1. Інтеграція гуманітарної, економічної та інституційної допомоги.
2. Пріоритетність реформування державного управління, верховенства права.
3. Створення сприятливого середовища для приватного сектору та розвитку МСП.
4. Розвиток інфраструктури як основи для економічного зростання.
5. Активна участь громадянського суспільства та дотримання принципів прозорості.
6. Планування з урахуванням середньо- та довгострокових цілей.

Для України, яка проходить етап повоєнної трансформації, вивчення таких прикладів є критично важливим. Ефективне застосування міжнародних підходів та практик, адаптованих до національних умов, дозволить забезпечити не лише економічну стабілізацію, але й включення у глобальні економічні процеси на засадах сталого розвитку та європейської інтеграції.

Світовий досвід, включаючи відновлення Південної Кореї, Боснії, Руанди, Іраку та Афганістану, демонструє, що найуспішніші стратегії реконструкції спираються на мультисекторальний, поетапний і стратегічний підхід, який враховує локальні особливості.

Для України особливо актуально застосування моделей, адаптованих до її геополітичного становища, рівня децентралізації, демографічних втрат та ступеня руйнувань. Розрахункова вартість повоєнного відновлення на 2024–2034 роки оцінюється у 524 млрд дол. США, що значно перевищує номінальний ВВП країни. Оцінки RDNA4 свідчать, що головні втрати припадають на житловий фонд, транспортну та енергетичну інфраструктуру, а також аграрний сектор. Приватний сектор також відіграє дедалі важливішу роль у реалізації проєктів, зокрема в енергетиці, будівництві, логістиці [5].

Таким чином, успішне економічне відновлення України має ґрунтуватися на комплексному, адаптованому до національного контексту підході, який поєднує міжнародну підтримку з внутрішніми реформами, модернізацією і соціальною стабільністю.

Список використаних джерел

1. Кабінет Міністрів України. План відновлення України. Київ, 2023.
2. Новик Т. Повоєнна відбудова України у контексті довоєнних економічних проблем. *Grail of Science*. 2023. № 30. С. 44–49.
3. Плотніков О.В. Повоєнне відновлення України в контексті фрагментації світової економіки // *Економіка України*. 2022. №12. С.3–12.
4. Центр економічної стратегії. Повоєнна економічна політика України. Київ, 2024.
5. Побоченко Л.М. Співробітництво України з міжнародними економічними організаціями у повоєнному відновленні// Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічні засади інтеграції України у глобальний геоекономічний простір», 21 травня 2025 р., ДУ «Інститут світової економіки та прогнозування НАН України», м. Київ. С.107–112.

УДК 338.48

Ужиловський Н.О.

Здобувач 4 -го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство»,

Науковий керівник: **Соколова З.С.,**
ORCID:0000-0003-2745-1568

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут», Київ

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРУЗІЇ ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Грузія останніми роками стала прикладом того, як туризм може стимулювати розвиток креативної економіки. Ця невелика країна на Кавказі, з багатою історією та унікальними традиціями, вдало поєднала свою спадщину з сучасними технологіями та новаторськими підходами, створивши оригінальну модель економічного розвитку.

Одним із основних чинників цього успіху стало вміння перетворювати культурні ресурси на привабливі туристичні продукти. Яскравим прикладом є винний туризм, який ґрунтується на 8000-річній традиції виноробства [1]. Цей напрямок є важливим елементом стратегії розвитку туристичної індустрії Грузії. Відомим проектом є «Wine Route of Georgia», що об'єднує понад 150 виноробних господарств у різних регіонах Грузії, зокрема в Кахетії, Імеретії та Рачі. Туристам тут пропонують не лише дегустації вин, а й можливість долучитися до старовинних ритуалів збору винограду та виготовлення вина у традиційних квеврі.

Ще одним прикладом успішного розвитку винного туризму є Kvareli Lake Resort, розташований у Кахетії біля озера Кварелі. Цей еко-курорт активно підтримує виноробні традиції регіону та пропонує гостям не лише дегустації, а й можливість брати участь у самому процесі виробництва вина. Тут також можна насолоджуватися мальовничими краєвидами та природною красою.

Щорічний фестиваль «Tbilisi New Wine Festival» став важливою подією для популяризації грузинського вина, приваблюючи туристів і виноробів з різних куточків світу. Цей захід активно сприяє зростанню інтересу до місцевих вин і підтримує розвиток бізнесу, ремесел та культури.

Загалом, фестивальна культура Грузії є важливим чинником розвитку креативної економіки. Міжнародна виставка мистецтва Tbilisi Art Fair, яка щорічно збирає тисячі поціновувачів сучасного мистецтва та галерей, стала невід'ємною частиною культурного життя столиці. Крім того, Black Sea Jazz Festival у Батумі, що проходить щороку, залучає відомих музикантів і сприяє розвитку музичної та культурної сцени країни [2].

Яскравим прикладом у сфері культурного та креативного туризму є Stamba Hotel у Тбілісі. Готель, розташований у будівлі колишнього Друкарського дому, зберіг автентичні архітектурні елементи, щоб передати історичну атмосферу цього місця. Простір оформлений з акцентом на друкарську спадщину, а в номерах представлені роботи грузинських художників. Готель передбачає спеціальні спільні зони, де туристи можуть поспілкуватися з місцевими жителями, що сприяє культурному обміну та

глибшому розумінню традицій Тбілісі. Stamba є зразком інтеграції історичної спадщини у сучасний міський простір та підтримує принципи збереження культурної автентичності.

Інноваційні технології відіграють значну роль у розвитку туристичного досвіду Грузії. Наприклад, місцеві розробники створили платформу для віртуальних турів, яка дає змогу відвідати понад 150 історичних пам'яток, таких як старовинне місто Тбілісі та Сванетія. Багато готелів також активно використовують сучасні технології для покращення обслуговування гостей, а мобільний додаток «Visit Georgia» допомагає туристам отримувати актуальну інформацію про найкращі місця для відвідування та інші корисні поради.

Велике значення має розвиток інфраструктури для зручності туристів. Наприклад, модернізація залізничного сполучення, зокрема введення панорамних вагонів на маршруті до Бакуріані, дозволила збільшити потік туристів на гірські курорти. Розвиток аеропортової інфраструктури, зокрема в Кутаїсі, значно покращив доступність для туристів, що сприяє розширенню регіонального туризму.

Туризм має значний позитивний вплив на економіку Грузії. Згідно з офіційними даними, туризм у 2024 році забезпечив 12% ВВП Грузії, створивши понад 160 тис. робочих місць у галузі гостинності, транспорту та обслуговування. Середній чек туриста становить 600 доларів, що в сумі приносить понад 3,7 мільярда доларів доходів на рік [3].

Досвід Грузії надзвичайно важливий для України, зокрема в умовах післявоєнного відновлення. Розвиток Карпатського регіону, створення цифрових туристичних послуг, культурних маршрутів – усе це може стати основою для зростання туризму в Україні, використовуючи уроки грузинської моделі. Грузія демонструє, що поєднання культурної автентичності з інноваціями може стати потужним інструментом для економічного відродження навіть для невеликих країн.

Список використаних джерел

1. National Wine Agency. Офіційний сайт. – 2025. – Режим доступу: <https://wine.gov.ge/En>
2. Georgian Travel Guide. [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://georgiantravelguide.com>
3. National Tourism Administration of Georgia. Tourism Statistics Report [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://gnta.ge>
4. Stamba Hotel. Офіційний сайт. – 2025. – Режим доступу: <https://stambahotel.com/>

УДК: 314.151.3-054.7:336.717(043.2)

Я.А. Шалуненко

здобувачка 4-го курсу бакалаврського рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Міжнародний бізнес»,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

Науковий керівник: **Л.М. Побоченко**, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
ДУ «Київський авіаційний інститут», Київ

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Умови, в яких опинилася Україна після початку повномасштабної війни, вимагають не лише фізичного відновлення зруйнованої інфраструктури, а й стратегічного переосмислення економічної моделі розвитку держави. З одного боку, війна значно загострила структурні диспропорції в економіці, посилила фінансову та соціальну вразливість. З іншого – відкрила вікно можливостей для докорінних реформ, модернізації системи державного управління, активного залучення міжнародної підтримки та інтеграції в економічний простір Європейського Союзу [8].

У цьому контексті повоєнне відновлення набуває не тільки національного, а й регіонального та глобального значення. Євроінтеграція виступає каталізатором змін і системним орієнтиром, що здатен забезпечити довгострокову стабільність та економічне зростання. Відтак, визначення стратегічних напрямів відновлення економіки України в умовах європейської інтеграції є пріоритетним завданням як наукової думки, так і практичної державної політики [1].

Після повномасштабного вторгнення російської федерації Україна зіткнулася з безпрецедентними соціально-економічними та інфраструктурними втратами. Відновлення країни потребує не лише ресурсів, але й чіткої стратегії трансформації економіки на засадах сталості, інклюзивності та відповідності європейським стандартам. У цьому контексті євроінтеграція виступає не лише політичним вектором, а й практичним дороговказом для реформ. Метою дослідження є обґрунтування стратегічних напрямів повоєнного відновлення України в умовах реалізації курсу на вступ до Європейського Союзу [2].

Першочерговим завданням повоєнної трансформації є зміцнення державних інституцій, зокрема в сферах публічного управління, верховенства права, боротьби з корупцією та управління публічними фінансами. Забезпечення функціональної спроможності державних органів в умовах відбудови передбачає не лише відновлення довіри до інституцій, а й підвищення їхньої прозорості, підзвітності та ефективності. Особливу увагу слід приділити цифровізації державного управління, впровадженню електронного урядування, автоматизації процесів надання послуг [3].

У цьому контексті важливо забезпечити синхронізацію політик із *acquis communautaire* ЄС, зокрема в частині макроекономічного управління, державної допомоги, антимонопольного регулювання, захисту прав споживачів і дотримання стандартів конкуренції. Необхідною умовою є формування ефективної координацій-

ної структури на рівні уряду, відповідальної за виконання зобов'язань у межах євроінтеграційного процесу, а також активна участь України в інституційних платформах ЄС, таких як Регіональний розвиток, ENPARD, TAIEX, Twinning тощо.

Відновлення критичної інфраструктури-транспорт, енергетики, водопостачання-має відбуватися з урахуванням принципів сталого розвитку та кліматичних цілей ЄС. Йдеться про впровадження механізмів оцінки впливу на довкілля, енергоефективного будівництва, переходу до відновлюваних джерел енергії та дотримання стандартів Circular Economy [4].

Європейська практика передбачає інтеграцію зелених технологій, цифрової інфраструктури та енергоефективності у відбудову, що відповідає положенням Європейського зеленого курсу (European Green Deal). У пріоритеті-розвиток транспортних коридорів, сумісних із мережею TEN-T, модернізація залізниці, будівництво безпечних автошляхів, розвиток громадського транспорту. Також необхідно передбачити інституційну інтеграцію національного Плану відновлення зі стратегією довгострокової декарбонізації та Стратегією адаптації до зміни клімату.

Формування привабливого інвестиційного клімату передбачає реформу судової системи, забезпечення гарантій права власності, спрощення регуляторного середовища, прозорість дозвільних процедур і підтримку малого та середнього бізнесу. Розвиток державно-приватного партнерства (ДПП) повинен ґрунтуватися на принципах ризик-менеджменту, справедливої конкуренції та залучення інновацій [5].

Участь європейських фінансових установ-Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), програми InvestEU-є ключовою для забезпечення довгострокових інвестицій в реальний сектор економіки. Важливо також активізувати розвиток експортно-кредитного агентства, запровадити механізми страхування воєнних ризиків, підвищити прозорість державних закупівель і цифровізувати податкове адміністрування для залучення іноземного капіталу.

Важливим напрямом є модернізація системи освіти, охорони здоров'я та соціального захисту відповідно до стандартів Європейського Союзу. Україна має інтегрувати принципи інклюзивної освіти, дуальної професійної підготовки, цифрових компетентностей та навчання впродовж життя (lifelong learning). Зміцнення кадрового потенціалу, зокрема в медичній і освітній галузі, має базуватись на гідній оплаті праці, інституційній автономії та інноваційних підходах до управління [6].

Розвиток людського капіталу є умовою інноваційного зростання, адаптації до нових технологій та повернення трудових мігрантів. Важливо також забезпечити соціальну інтеграцію внутрішньо переміщених осіб, ветеранів і представників вразливих категорій населення через підтримку громад, розвиток місцевих соціальних послуг, мікрокредитування, інструменти зайнятості та програми соціального підприємництва [7].

Успішна реконструкція неможлива без зміцнення місцевого самоврядування та підвищення його фінансової спроможності. Продовження реформи децентралізації передбачає розширення повноважень громад, забезпечення прямих бюджетних трансфертів, розвиток муніципального управління і підтримку міжмуніципального співробітництва. Саме громади повинні стати основними бенефіціарами міжнародної допомоги та учасниками проектів відбудов [8].

Використання принципів багаторівневого управління та участі громад відповідає європейському підходу до політики згуртованості (cohesion policy), зокрема в межах програм INTERREG, URBACT, JASPERS. Регіональні стратегії розвитку повинні враховувати специфіку територій, потенціал креативних індустрій, можливості транскордонного співробітництва та синергію з планами відбудови. Важливо також посилити

роль агенцій регіонального розвитку, інструментів смарт-спеціалізації та регіональних інноваційних кластерів [9].

Підсумовуючи результати дослідження, можна стверджувати, що стратегічне повоєнне відновлення України має спиратися на багаторівневу, скоординовану і системну політику, що поєднує внутрішні реформи з європейською інтеграцією.

Ключовими чинниками цього процесу виступають відновлення інституційної спроможності держави, впровадження принципів доброго врядування, створення сприятливого бізнес-клімату, розвиток людського капіталу та сталий просторовий розвиток. Успішне втілення євроінтеграційного курсу вимагатиме не лише фінансової підтримки від ЄС та інших міжнародних партнерів, а й готовності українського суспільства до глибоких трансформацій. Водночас саме євроінтеграція дозволяє розглядати повоєнне відновлення як шанс на створення нової економічної моделі – стійкої, інноваційної, соціально орієнтованої та конкурентоспроможної в глобальному масштабі.

Повоєнне відновлення України повинно ґрунтуватися на комплексному підході, що поєднує національні інтереси із зобов'язаннями в рамках євроінтеграційного процесу. Стратегічні напрями відновлення мають будуватися навколо ідей стійкості, модернізації, європейських цінностей та спроможності до ефективного управління. Успішна реалізація цієї стратегії можлива лише за умови широкої підтримки з боку міжнародних партнерів, участі громадянського суспільства та прозорості в ухваленні рішень.

Список використаних джерел

1. Бондар Н. М., Уманців В. Ю. Повоєнне відновлення економіки: взаємодія держави та приватного капіталу. Економічна теорія та право. 2023. № 3. С. 6–21.
2. Гуцан Т. Г. Тенденції інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану / Гуцан Тетяна Григорівна, Мельникова Ольга Володимирівна // Галицький економічний вісник. Т. : ТНТУ, 2024. Том 87. № 2. С. 30–39.
3. Кабінет Міністрів України. План відновлення України. Київ, 2023.
4. Ковель П. М. Аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну. Бізнес Інформ. 2024. №3. С. 87–95.
5. Новик Т. Повоєнна відбудова України у контексті довоєнних економічних проблем. Grail of Science. 2023. № 30. С. 44–49.
6. Плотников О.В. Повоєнне відновлення України в контексті фрагментації світової економіки // Економіка України. 2022. №12. С.3-12.
7. European Commission. Ukraine Facility Regulation Proposal. Brussels, 2023
8. OECD. Rebuilding Ukraine: Principles and Framework for Recovery. Paris, 2023.
9. Центр економічної стратегії. Повоєнна економічна політика України. Київ, 2024.
10. Razumkov Centre. Ukraine's Post-War Development Strategy: Integration into the EU. Kyiv, 2024.
11. World Bank. Building Back Better: Ukraine's Reconstruction and Recovery Needs. Washington D.C., 2023.
12. Прокоп'єва А.А., Побоченко Л.М. Повернення мігрантів для економічного відновлення України: Відповідь України на системні соціально-економічні виклики сьогодення: збірник наукових праць за результатами Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Київ, 6 вересня 2023 р.) / ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України.К., 2023. 149 с.

УДК 339(477)(076.5)
У45

Шевченко Михайло Романович

Київський Авіаційний Інститут

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5317-6269>

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ І ЙОГО ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

З ХХ століття визначальним чинником економічного зростання стає людський капітал, а саме знання та інновації, основним носієм яких є людина. Висновку, що розвиток і вдосконалення робочої сили є вирішальним фактором економічного зростання дійшли американські науковці у 1929-1969 роках, в тому числі Едвард Ф. Денісон [1], у своїх дослідженнях вказав, що п'яту частину факторів, що забезпечує економічне зростання становить прогрес знань. Наразі ж майже в усіх сучасних теоретичних підходах до визначення причин економічного зростання основну увагу приділяють знанням, інноваціям, технологіям і, як наслідок, ролі людського фактору в економіці.

Термін «людський капітал» був запропонований Г. Беккером [2], він визначав його як «сукупність навичок, знань та вмінь працівників, затрати на які з часом можуть приносити відчутний прибуток як працівнику, так і його роботодавцю». Після цього на протязі років різні науковці доповнювали та видозмінювали це визначення в своїх дослідженнях і наразі різні організації по різному трактують, що саме вони вкладають в поняття «людський капітал». Але основною думкою залишається важливість вкладення інвестицій в розвиток працівників для формування ресурсу, що забезпечить конкурентну перевагу в сучасному світі, де технологічний досвід, знання та інновації, а не природні ресурси, є рушійною силою економічного зростання.

Проблеми питань управління людським капіталом висвітлені у працях багатьох зарубіжних (Д. Міллер, Г. Беккер, Е. Хольден, Ф. Тейлора та інших) та вітчизняних вчених (Д. Богиня, О. Грішнова, Є. Лібанова, Ю. Точиліна та інших).

Людський капітал в розвинених постіндустріальних країнах не лише виступає провідним чинником економічного зростання й підвищення конкурентоспроможності як на мікро-, так і макрорівнях, а й відіграє роль активатора всіх інших чинників конкурентоспроможності країни. Головною умовою набуття й збереження країною довгострокових конкурентних переваг є накопичення й збереження людського капіталу, приведення в життя стратегії, які спонукають населення удосконалювати свої знання, навички та вміння протягом всього життя. Цілеспрямоване відтворення конкурентоспроможного людського капіталу починається лише на певній стадії цивілізаційного розвитку після усвідомлення унікальності людини як носія певного набору основних складових людського розвитку. Сучасні концептуальні засади міжнародної конкурентоспроможності пройшли тривалий шлях формування, що знайшло прояв у поступовому виокремленні серед традиційних чинників конкурентоспроможності (вигідне географічне розташування та природнокліматичні умови, концентрація праці та капіталу, технологія виробництва) людського капіталу як їх активатора.

Таким чином розвиток людського капіталу наразі має вирішальну роль у конкурентоспроможності країни, її технологічного прогресу та економічного розвитку. Західні країни досягли значного прогресу в цьому питанні, активно застосовуючи сучасні

підходи до управління людським капіталом для «вирішення стратегічних завдань, пов'язаних з високотехнологічним зростанням національних економік» [3].

В Україні, на жаль, тільки починається активна практика впровадження передового досвіду і рекомендацій провідних компаній у сфері управління людським капіталом. Крім того, більшість українських компаній не розділяють нові підходи до управління людським капіталом і новий (стратегічний) погляд на людський капітал. У зв'язку з відсутністю такого розуміння, вони можуть, в перспективі, зіткнутися з рядом взаємозв'язаних між собою проблем людського характеру.

Сучасний світ вимагає постійного розвитку інновацій та інвестицій у людський капітал, щоб залишатись конкурентоздатним в умовах глобального ринку. Важливість навчання та розвитку своїх співробітників в Україні розуміють великі транснаціональні корпорації, які перейняли цю культуру від економічно розвинених країн. Український бізнес і державний сектор наразі має лише поверхнєве уявлення про важливість і економічне обґрунтування інвестування в розвиток своїх працівників і під визначенням «людський капітал» мають на увазі щось трохи більше ніж кадрове адміністрування. Крім цього, наразі в Україні є достатньо гострою також проблема дефіциту людського капіталу – масова міграція, відтік кваліфікованих працівників за кордон, зменшення чисельності робочої сили внаслідок повномасштабного вторгнення.

У зв'язку з цими проблемами наразі у контексті глобалізації, швидких технологічних змін та соціально-економічних викликів дослідження сучасних трендів та викликів управління людським капіталом може допомогти українським компаніям адаптуватись до нових умов функціонування світової економіки, зрозуміти, чому інвестиції в навчання і розвиток працівників є найбільш ефективними, як вони сприяють підвищенню продуктивності і конкурентоспроможності та може допомогти розробити стратегії для утримання талановитих кадрів. Компанії в Україні усвідомлюють невідворотність змін, проте рівень їхньої готовності до них залишається доволі низьким. Впровадження нових підходів потребуватиме активної роботи з людьми [4].

Сучасні тренди та виклики управління людським капіталом в Україні мають великий вплив на ефективність роботи в публічному та приватному секторах, зокрема через глобалізацію, цифровізацію, зміни моделей роботи, міграційні процеси та демографічні виклики. Розробка і впровадження стратегій управління людськими ресурсами, орієнтованих на розвиток навичок, підвищення продуктивності та утримання талантів, може суттєво покращити конкурентоспроможність українських компаній на внутрішньому та глобальному ринках.

Список використаних джерел

1. Edward F. Denison, 1962. «Education, Economic Growth, and Gaps in Information,» *Journal of Political Economy*, University of Chicago Press, vol. 70(5), pages 124-124.
2. Becker G.S. Human Capital: A Theoretical Analysis/ G.S. Becker // *The Journal of Political Economy*. 1962. – Vol. 70. – P.9-49.
3. Стойка В., Точиліна Ю. Характеристика основних моделей управління розвитком людського капіталу. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2425>
4. Міжнародне дослідження 2023 Deloitte Human Capital Trends. URL: <https://www.deloitte.com/ua/uk/about/press-room/2023-human-capital-trends.html>

УДК 338.48

Шендрик А.О.

здобувач 4-го курсу першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за освітньо-професійною програмою
«Туризмознавство» спеціальності «Туризм і рекреація»

Науковий керівник: **Плотінков О.В.**, к.е.н. професор кафедри
міжнародних економічних відносин, бізнесу та туризму ФПМВ

ПОНЯТТЯ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Лікувально-оздоровчий туризм — це вид спеціалізованого туризму, основною метою якого є покращення фізичного стану, профілактика захворювань, відновлення здоров'я та релаксація. Він поєднує в собі елементи медичного, рекреаційного та екологічного туризму, і базується на використанні природних лікувальних ресурсів: мінеральних вод, грязей, кліматичних умов, а також спеціалізованої інфраструктури.

У сучасному туристичному ринку лікувально-оздоровчий туризм займає значне місце, оскільки відповідає потребам у підтриманні здорового способу життя, а також зростаючому попиту на високоякісні рекреаційні послуги. Згідно з даними Всесвітньої туристичної організації, лікувально-оздоровчі подорожі є одними з найстабільніших та найперспективніших напрямів, оскільки вони залишаються актуальними навіть у періоди економічних коливань. Значну роль цей вид туризму відіграє і в економіці країн-реципієнтів. Наприклад, у Чехії, Угорщині, Словаччині та Німеччині лікувально-оздоровчі курорти щорічно приймають мільйони туристів, забезпечуючи робочі місця та розвиток місцевої інфраструктури. Крім того, зростає популярність програм медичного туризму, які поєднують оздоровчі процедури з культурними або розважальними заходами.

Лікувально-оздоровчий туризм виконує не лише функцію рекреації, а й виступає як стратегічний напрям розвитку туризму в багатьох країнах, впливаючи на здоров'я населення, розвиток внутрішнього туризму та залучення іноземних туристів. Лікувальний туризм охоплює подорожі з метою отримання медичних або оздоровчих послуг, які спрямовані на відновлення чи покращення здоров'я туриста. Він передбачає перебування в санаторіях, курортах, клініках або реабілітаційних центрах, де пропонуються процедури на основі природних ресурсів — мінеральних вод, лікувальних грязей, кліматотерапії.

Особливістю лікувального туризму є його тісний зв'язок з місцевими ресурсами, що сприяє розвитку регіонів. Туристи не тільки користуються медичними послугами, а й стимулюють інші сектори економіки: готельно-ресторанний бізнес, транспорт, ремесла. У Західній Європі цей тип туризму має глибокі традиції та стабільну інфраструктуру. Німеччина, Австрія, Чехія, Франція відомі своїми курортами — Баден-Баден, Карлові Вари, Віші, де поєднано медичні технології з багатовіковим досвідом. У контексті сучасних викликів, пов'язаних зі стресом, старінням населення та збільшенням хронічних захворювань, лікувальний туризм виступає як ефективний засіб збереження здоров'я, а також як елемент сталого туризму, орієнтованого на якість, а не масовість.

Список використаних джерел

1. Головка Л.В. Туристичне країнознавство: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2021. І https://www.chnu.edu.ua/media/xdsbgfvt/242_mag.pdf
2. Курортологія: навчальний посібник / За ред. М.І. Курдюка. Київ: Медицина, 2022
3. Зінько Ю.В., Тонконог О.І. Розвиток лікувально-оздоровчого туризму в Україні та світі. Туризм і регіональний розвиток. 2023. №2. С. 15–21.
4. World Tourism Organization. Global Wellness Tourism Economy. UNWTO, 2023. <https://www.unwto.org>

Шишова Юлія Костянтинівна

4 курс, здобувач вищої освіти ОП «Міжнародні відносини»
Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ФОНД ЄС EUROPEAN PEACE FACILITY: НОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДТРИМКИ ОБОРОННОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Фонд Європейського Союзу European Peace Facility (EPF) став ключовим інструментом зовнішньополітичної та безпекової стратегії ЄС, спрямованим на підтримку країн-партнерів у сфері оборони та безпеки. У контексті повномасштабної агресії Росії проти України цей механізм набув особливого значення, оскільки дозволив Європейському Союзу оперативно надавати військово-технічну допомогу українським силам оборони. Створений з метою підвищення стійкості та обороноздатності партнерських держав, EPF у випадку України став важливим джерелом фінансування постачання зброї, боєприпасів, техніки та іншої нелетальної допомоги, що суттєво вплинуло на зміцнення оборонного потенціалу держави. Таким чином, Фонд відіграє ключову роль у практичному втіленні європейської солідарності та спільної відповідальності за мир і безпеку на континенті.

З початком збройної агресії в 2014 році, коли Росія анексувала Крим і сприяла конфлікту на Донбасі, розпочалася тривала гібридна війна проти України [1, с. 132]. З 24 лютого 2022 року Росія вчинила повномасштабне вторгнення, порушивши основи міжнародної безпеки.

Реакцією Європейського Союзу стала рішуча політична, економічна та військова підтримка України, запровадження масштабних санкцій та перегляд політики безпеки. Зокрема, у Версальській декларації 2022 року ЄС оголосив про намір зміцнити власну обороноздатність та зменшити зовнішні залежності, а трансатлантична співпраця з НАТО залишається ключовим елементом європейської безпеки [3].

У березні 2022 року було ухвалено «Стратегічний компас», який визнає агресію РФ як виклик глобальній стабільності. Документ орієнтований на розвиток оборонного потенціалу ЄС, кризового реагування та стратегічної автономії.

На виконання зазначених стратегій започатковано низку ініціатив, зокрема створення інструменту спільних закупівель оборонної продукції на 500 млн євро, що спрямований на підтримку європейської оборонної промисловості [5].

У листопаді 2022 року Європейський парламент визнав Росію державою-спонсором тероризму, засудивши дії проти цивільного населення України та закликавши до подальших санкцій. Таку позицію підтримали й окремі держави-члени ЄС.

Нарешті, у відповідь на ці виклики ЄС створив додатковий фінансовий механізм – Європейський фонд миру (EPF), який діє поза межами основного бюджету Союзу. Його мета – підтримка ініціатив у сфері оборони та безпеки, включаючи постачання озброєння Україні [2, с. 106].

Російська агресія стала потужним каталізатором змін у системі безпеки Європейського Союзу, що зумовило реформування інституційної архітектури ЄС та запуск нових інструментів підтримки, зокрема – Європейського фонду миру (European Peace Facility, EPF).

Цей фонд, створений у 2021 році, став новим інструментом, який фінансується поза межами бюджету ЄС і призначений для підтримки спільної зовнішньої та оборонної політики. Його головною метою є фінансування операцій, спрямованих на підтримку безпеки і миру, зокрема, надання військової допомоги Україні у відповідь на повномасштабну агресію Росії.

В межах реалізації Стратегічного компаса, ухваленого у березні 2022 року, ЄС визнав необхідність зміцнення власного оборонного потенціалу. Одним з практичних кроків стало створення оборонного інструменту в розмірі 500 млн євро для спільних закупівель, спрямованих на підсилення оборонної промисловості та забезпечення потреб країн-членів і України.

Подальшим кроком у цьому напрямку стало ухвалення у 2023 році Акту підтримки виробництва боєприпасів (ASAP), що має на меті розширити європейські виробничі потужності. Виділено 500 млн євро з бюджету ЄС, що свідчить про прагнення забезпечити своєчасні постачання оборонної продукції, зокрема в умовах високого попиту, зумовленого війною в Україні [5].

Таким чином, EPF став стратегічним інструментом, який дозволив Європейському Союзу діяти оперативно, масштабно та незалежно у сфері безпеки і оборони, підтверджуючи готовність ЄС брати на себе більшу відповідальність у захисті європейських цінностей та підтримці партнерів.

European Peace Facility (EPF) став ключовим інструментом Європейського Союзу для посилення обороноздатності України у відповідь на повномасштабну агресію Росії. У період з 2022 по 2024 роки ЄС мобілізував 6,1 млрд євро через цей фонд для забезпечення критичних військових і оборонних потреб України. У березні 2024 року фінансову стелю фонду було збільшено ще на 5 млрд євро через створення спеціального Фонду допомоги Україні, довівши загальну підтримку в межах EPF до 11,1 млрд євро. Крім того, Норвегія також зробила свій внесок, надавши 250 млн норвезьких крон (приблизно 22 млн євро).

Завдяки EPF ЄС фінансує постачання як летального, так і нелетального військового обладнання – від боєприпасів і ракет до захисного спорядження, аптечок і пального. Окремим напрямом діяльності фонду стало навчання українських військових у межах Місії військової допомоги ЄС для України (EUMAM Ukraine), яка була розпочата у листопаді 2022 року та продовжена до 2026 року з бюджетом у майже 409 млн євро. З початку місії вже пройшли підготовку понад 73 000 українських військовослужбовців. На фінансування EUMAM виділено 382 млн євро, включно з 140,2 млн євро на навчальне спорядження [4].

Таким чином, European Peace Facility став новим потужним фінансовим і організаційним механізмом ЄС, який системно підтримує оборонний сектор України, координуючи зусилля країн-членів, розширюючи можливості спільних закупівель та навчання, а також сприяючи стійкості української армії у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Корнійчук Л.В. Проблеми реформування Європейського Союзу на сучасному етапі. Політичне життя. 2018. № 1. С. 132–137.
2. Кузнєцов О.М. Європейський досвід посилення спроможностей у сфері забезпечення кібербезпеки в сучасних умовах. Інформація і право. 2021. № 1 (36). С. 106–113.
3. Максак Г. Нові оборонні рубежі ЄС: перспектива для України. Аналітичне дослідження. 2022. URL: https://prismua.org/wp-content/uploads/2022/12/EU_defence_ukr.pdf (дата звернення: 21.04.2025).
4. EU military support for Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/military-support-ukraine/> (дата звернення: 21.04.2025).
5. Przetaczynik J. The EU's foreign, security and defence policy after Russia's invasion of Ukraine. European Parliamentary Research Service. 2022. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729456/EPRS_ATA\(2022\)729456_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729456/EPRS_ATA(2022)729456_EN.pdf) (дата звернення: 21.04.2025).

УДК 339.1

Шкорина І.І.

аспірант кафедри світової економіки,
Державний торговельно-економічний університет

Маненко А.О.

4 курс, бакалавр
Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: **Корж М.В.**

д.е.н., професор
Державний торговельно-економічний університет

ПОНЯТТЯ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Сучасний глобальний маркетинг потребує глибокого розуміння різноманітних ринків та споживчих вподобань. Еволюція маркетингу пройшла шлях від масового підходу, через сегментований до персоніфікованого, що став можливим завдяки технологіям Big Data. Ця технологічна революція дозволила компаніям збирати, аналізувати та застосовувати величезні обсяги даних для прийняття обґрунтованих маркетингових рішень на міжнародних ринках.

Big Data — це не просто аналіз великих даних, а обробка складних, різноманітних і неструктурованих інформаційних масивів, зокрема веб-журналів, відео, текстів, геоданих тощо. Ці дані часто зберігаються у різних джерелах і не піддаються обробці традиційними методами. Основна складність полягає в неможливості інтегрувати їх у єдину систему для логічного аналізу і прийняття рішень.

Якщо узагальнити, «великі дані» мають 3 визначальні характеристики, так звані «3V»:

- 1) об'єм (volume) – значний фізичний обсяг;

2) швидкість (velocity) – висока швидкість приросту та необхідність високошвидкісної обробки та отримання результатів;

3) різноманітність (variety) – різні типи даних, що можуть бути як структурованими, так і неструктурованими [1].

Інформація, що отримується в результаті обробки методами Big Data, знаходить застосування на всіх етапах маркетингового процесу. На етапі дослідження маркетингового середовища технології Big Data відкривають широкі можливості для глибокого аналізу споживачів, конкурентів та ефективності маркетингових заходів: формування детального образу цільової аудиторії, включаючи соціально-демографічні та психографічні параметри, інформацію про споживчі звички, популярні серед користувачів онлайн-ресурси, способи проведення часу в мережі, типи пристроїв, якими вони користуються тощо.

Цифрове середовище постійно генерує нові дані, що дозволяє маркетологу безперервно:

- вивчати свою аудиторію;
- дослідження профілів користувачів популярних платформ, як-от Amazon, і розширення клієнтської бази шляхом рекомендацій товарів схожим за поведінкою споживачам;
- відстеження змін у поведінці покупців з метою запобігання їх втраті;
- аналіз соціальних мереж для розуміння ставлення споживачів до власного бренду та конкурентів, виявлення ідей для вдосконалення продуктів і сервісу;
- вивчення дій конкурентів;
- оцінка ефективності різних каналів продажу з метою вибору найрезультативніших для кожного клієнта [1].

Наприклад, компанія Procter & Gamble за допомогою таких технологій проектує нові продукти та створює глобальні маркетингові кампанії, відкриває спеціалізовані офіси Business Spheres, де можна переглядати інформацію в реальному часі, таким чином забезпечуючи можливість миттєвої перевірки [2].

Втім, для українського бізнесу впровадження інтелектуального аналізу даних відбувається повільніше. Основні бар'єри – висока вартість відповідного програмного забезпечення, необхідність навчання персоналу, а також технічні труднощі, пов'язані з недосконалістю алгоритмів, що використовуються у Big Data [4].

Серед ключових переваг застосування Big Data в маркетингових дослідженнях:

- точне формування профілю цільового споживача;
- прогнозування реакцій на маркетингові повідомлення та продукти;
- індивідуалізація рекламного контенту;
- підвищення ефективності виробництва і логістики;
- зменшення витрат при одночасному збереженні клієнтської бази;
- глибше розуміння характеристик і потенціалу власного продукту [3].

В сучасному світі поведінка людей в онлайн-середовищі є основним джерелом Big Data. Все, починаючи від вебсайтів до аналітики соціальних медіа, переходу за посиланнями рекламних оголошень може бути об'єднано, проаналізовано й інтерпретовано. У підсумку робота з таким величезним джерелом інформації, як Big Data, привела до створення безлічі нових форм інтернет-маркетингу [4].

Завдяки Big Data компанії отримують постійний доступ до великих обсягів даних про поведінку своїх клієнтів, що сприяє переходу до більш персоналізованого підходу в обслуговуванні. Для кожного споживача автоматично формується індивідуальна маркетингова стратегія. Підвищення релевантності інформації, що надається брендами, суттєво покращує результативність маркетингових комунікацій.

Список використаних джерел

1. Columbus L. Ten Ways Big Data Is Revolutionizing Marketing And Sales. URL: <https://www.forbes.com/sites/louiscolumbus/2016/05/09/ten-ways-big-data-is-revolutionizing-marketing-and-sales/2/#7a84a33d25cd>
2. Гнітецький Є. В. (2017). Big Data в маркетингу: орієнтація на споживача. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут", № 14. С. 281–285.
3. Smart insights: Digital Marketing. URL: <https://www.smartinsights.com/>
4. Самойленко Л. Б. Можливості та проблеми застосування технологій Big Data вітчизняними компаніями. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/59.pdf.

Щукіна А. А.

Студентка групи Б-292-22-01-ЕВ
Державне некомерційне підприємство
«Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Науковий керівник: **Грущинська Н.М.**,
д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних
відносин, бізнесу та туризму ФПМВ

НАСЛІДКИ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ КРИЗ НА ПРИКЛАДІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Глобальна фінансова система є ключовим механізмом для національних та світових економік, але водночас вона може бути джерелом серйозних потрясінь. Фінансові кризи відображають еволюцію світової економіки, інтеграцію та глобалізацію, що сприяє поширенню їхніх наслідків. Глобальні кризи не лише ускладнюють економічну ситуацію, а й виявляють критичні проблеми, які потребують вирішення в майбутньому.

Фінансові кризи можуть виникати з різних причин, але найчастіше вони спричинені нестабільністю фінансових ринків, надмірними боргами, банківськими кризами або зовнішніми впливами. Фінансові кризи – це результат економічних, політичних і соціальних факторів, які можуть бути викликані як внутрішніми проблемами (борги, спекуляції) так і зовнішніми (війни, пандемії, санкції). Незалежно від причин, фінансові кризи завжди призводять до зниження цін на акції та нерухомість, скорочення експорту, кредитів і ВВП. Вони впливають на фінансові ринки, грошовий обіг, і міжнародні фінанси, що проявляється у зростанні процентних ставок, боргу, скороченні кредиту та зниженні цін на цінні папери [1].

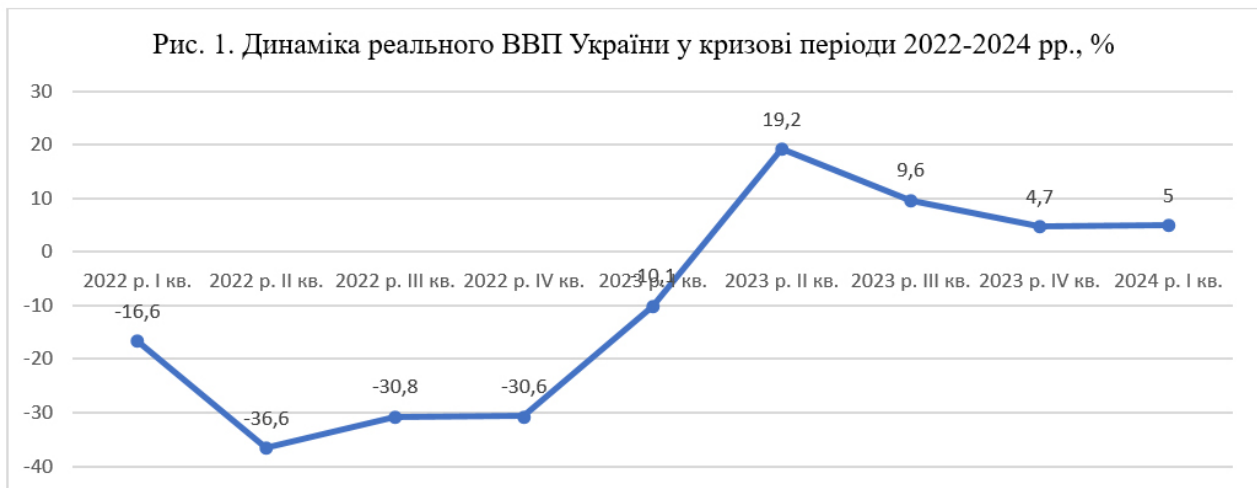
Однією із вагомих і на сьогодні найбільших причин впливу на фінансовий ринок на економіку України, є військова агресія Росії проти України. Проблеми функціонування української економіки в умовах війни з РФ стали ключовими як усередині країни, так і на міжнародному рівні.

Економіка України розвивалася, зосереджуючись на промисловості, сільському господарстві та сфері послуг, російське вторгнення спричинило серйозні коливання

економічних показників, послаблення позицій країни на міжнародній арені та необхідність стабілізації економічних процесів. Через напад Росії та його наслідки, включаючи масову міграцію, руйнування, окупацію територій та порушення промислових і транспортних зв'язків, усі економічні показники, включаючи ВВП, інфляцію та безробіття, зазнали різких негативних змін.

На рисунку 1 представлена динаміка ВВП України з 2022 року (див. Рис.1). Незважаючи на коронавірус, ВВП в Україні почав відновлюватися у 2021 р. Однак у першому кварталі 2022 р. ВВП знизився на 14,6% порівняно з аналогічним періодом 2021 р. через Російське вторгнення. Падіння тривало до початку 2023 року, коли ВВП почав стабільно зростати. У другому кварталі 2023 року збільшився на 19,2% порівняно з аналогічним періодом 2022 року — одним із найскладніших після початку війни.

Примітка. Побудовано автором за даними [2].

Війна спричинила прискорення інфляції, що проявляється у стрімкому зростанні цін на товари та послуги без покращення їхньої якості. Хоча інфляція є звичним явищем у нормальній економіці, під час епідемій, криз і, у випадку України, війни, вона знижує купівельну спроможність національної валюти та призводить до її знецінення. Рівень інфляції в Україні наведений на рисунку 2.

Примітка. Побудовано автором за даними [3].

Аналізуючи діаграму помітно, що Україна відчула стрімке зростання цін з 2015 року через військові дії на Сході країни. Паніка серед споживачів і дефіцит продовольчих товарів під час пандемії коронавірусу ще більше загострили цей процес. У 2022 році війна в Україні лише посилила інфляцію через руйнування інфраструктури та скорочення виробництва. Хоча з економічної точки зору у 2024 році спостерігалось незначне покращення, ситуація залишається нестабільною, оскільки рівень інфляції становив 101,2% порівняно з 105,1% у 2023 році.

Не менш важливим фактором аналізу впливу воєнних дій на українську економіку є рівень безробіття в країні [4]. Масове безробіття завжди було однією з найсерйозніших проблем для української економіки, але, попри це, тисячі людей досі залишаються без роботи або працюють без офіційної реєстрації.

Ця проблема є особливо гострою сьогодні, оскільки десятки підприємств зруйновані або значно скоротили свою діяльність, а тисячі українців змушені залишати свої домівки та мігрувати до інших країн.

Отже, фінансові кризи мають значний вплив на економіку України, спричиняючи інфляцію, знецінення валюти та зростання безробіття. Війна лише посилила ці проблеми, призвівши до скорочення виробництва, руйнування інфраструктури та міграції населення. Попри певні покращення у 2024 році, економічна ситуація залишається нестабільною. Для подолання наслідків необхідні ефективні державні заходи, міжнародна підтримка та відновлення бізнес-активності.

Список використаних джерел

1. Bazaluk, O., Yatsenko, O., Reznikova, N., Bibla, I., Karasova, N., & Nitsenko, V. (2022). International integration processes influence on welfare of country. *Journal of Business Economics and Management*, 23(2), 382-398. <https://doi.org/10.3846/jbem.2022.16228>.
2. Independent Association of Banks of Ukraine (2024). GDP of Ukraine by years. <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html>.
3. Ministry of Finance of Ukraine (2024). Inflation index in Ukraine. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>.
4. Ministry of Finance of Ukraine (2025). Number of registered unemployed. <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2025/>.

Spas Anastasiia

Student of the group B-292-22-01-ER

State non-commercial enterprise

«State Non-Commercial Enterprise «Kyiv Aviation Institute».

Scientific supervisor: **Mandra. V.V.**,

D.E.S., Professor of the Department of International Economic Relations.

International Economic Relations, Business and Tourism Department of FLIR

INTERNATIONAL TAX OVERSIGHT IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF WAR: THE ROLE OF AUTOMATED INFORMATION EXCHANGE

International tax transparency is a vital tool of securing economic stability, the battle against tax evasion, and money laundering. Across the world, it guarantees the distribution of resources on a fair basis and enhances the confidence of public financial institutions.

In accordance, automatic exchange of tax information is now one of the most successful tools of achieving these purposes. According to the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), in 2022, automatic exchange of information arrangements facilitated the exchange of information on 123 million bank accounts, worth over €12 trillion. [2] The mechanism allows countries to uncover hidden income, fight corruption, and ensure effective tax administration. For conflict-battered Ukraine, tax transparency matters particularly, as it is a fundamental part of economic stability and international confidence. In September 2024, Ukraine took a big step towards the uptake of international tax transparency standards by initiating the automatic exchange of information under the OECD's Common Reporting Standard (CRS).

This mechanism provides the Ukrainian tax authorities with the possibility to get information on the financial accounts of the Ukrainian residents in over 100 jurisdictions worldwide. [5] Specifically, data on account balances, dividend payments, interest, and other assets are now open for examination. The adoption of CRS is a great achievement not only in the fight against tax evasion but also in the process of integration of Ukraine into the European financial system. This decision is especially important at times of war, when every hryvnia in the national budget counts to maintain the country's defense and social stability. [1]

One of the biggest threats the country still has to face is the fight against money laundering and tax evasion with the assistance of offshore centers. Global Financial Integrity estimates that Ukraine loses approximately \$11.6 billion annually from unreported financial flows. Offshore facilities are often used to conceal income and avoid taxation, a particularly dangerous action in wartime when the country's economic resources are strained. Ukrainian officials have doubled efforts to deoffshore firms by strengthening controls on financial flows and enhancing cooperation with international institutions. For example, it has stepped up monitoring of transactions by large firms and individuals associated with offshore areas. This ensures the possibility of returning money into the state budget and increasing fiscal transparency. International organizations and the European Union have a significant function in preserving tax transparency. The EU supports Ukraine actively in introducing CRS standards by means of technical assistance and recommendations for legislation improvement and anti-corruption policy. Besides, organizations such as the Financial Action Task Force (FATF) and MONEYVAL regularly assess Ukraine's anti-money

laundering system for effectiveness, encouraging Ukraine to implement current standards to combat financial crime. [3]

Along with the above issues, Ukraine has new challenges in the context of global tax reform – implementation of the OECD Pillar 2 mechanism (global minimum tax rate of 15%). This initiative will tax the global income of large multinational corporations at least 15%, and its implementation requires a comprehensive approach. Nowadays, the corporate tax rate in Ukraine is 18%, which is higher than the Pillar 2 minimum. [4] Nevertheless, some tax preferences for particular industries of the economy (e.g., the IT sector) should be adjusted to meet the new requirements. Furthermore, to effectively track transfer pricing and profits of foreign companies, one should enhance IT systems and link them with foreign databases (e.g., CRS or CbCR).

The war impact is also significantly realized in tax compliance. The war involves increased risk of tax compliance due to instability in financial flow. Specifically:

- Illegal shadow flow of money is increased via illegal exports/imports.
- Offshore setups are potentially being used as a mechanism for evading sanctions.
- Phantom re-registration of company renders it more difficult to follow actual revenues.
- Partial suspension of tax authority activities in occupied territories further erodes control over compliance with regulations.

Moreover, automatic exchange of information may lead to conflicts between OECD transparency requirements and safeguarding citizens' personal data under GDPR or similar legislation. Excessive control over businesses may lead to an investment outflow and damage economic activity. It is therefore necessary to reconcile transparency and privacy.

If Ukrainian multinationals pay less than 15% of tax (for example, thanks to incentives), their parent organizations will be paying a «top-up tax» in their original countries. That would reduce investment attractiveness in Ukraine and necessitate sector-specific reforms in incentives.

Suggestions to Ukraine are:

1. Amending incentives for specific sectors of the economy based on Pillar 2 provisions; implementing OECD principles in transfer pricing.
2. Building electronic reporting systems; protecting information from cyber threats.
3. OECD Inclusive Framework membership; discussion with the EU to converge regulation.
4. Imposing alternative incentives (e.g., investment tax credits).

In conclusion, it can be noted that, global cooperation guarantees Ukraine's adherence to international standards of transparency and proper oversight of financial flows. Global tax transparency is a key tool for Ukraine's integration of economic stability during war. Implementation of automatic exchange of information standards helps combat tax evasion and bring money into the budget, and cooperation with the EU and other global partners allows Ukraine to harmonize its system with best practices in the world. This will benefit Ukraine not only in combating the present war-time difficulties but also in preparing it for its integration into the global financial community after the war.

References

1. EU for Ukraine. Tax information exchange between countries: What does it mean for Ukrainian refugees? (2024). URL: <https://eu4ukraine.eu/en/media-en/publications-en/tax-exchange-between-countries.html>

2. OECD. Tax transparency and international co-operation. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/tax-transparency-and-international-co-operation.html>

3. Official site of the European Union. URL: https://european-union.europa.eu/index_en

4. Tax Foundation. URL: <https://taxfoundation.org/taxedu/glossary/oecd-pillar-2-global-minimum-tax/>

5. The tax authorities will have access to bank accounts of Ukrainians abroad: what does it mean? (2024). URL: https://visitukraine.today/blog/4207/the-tax-authorities-will-have-access-to-bank-accounts-of-ukrainians-abroad-what-does-it-mean?utm_source=perplexity

Шавро А.С.

Студентка МEB- 301

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: **Прокоп'єва А.А**

канд.екон.наук., доцент

Національний авіаційний університет

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В КРАЇНАХ СВІТУ

Еволюція лізингових компаній у світі подібна до еволюції будь-якого іншого ринку: від початку до повного розквіту. Згідно з експертами з інших країн, існує шість етапів розвитку лізингу. Вони включають оренду, простий фінансовий лізинг, складний фінансовий лізинг, пакування послуг (операційний лізинг), нові продукти лізингу та зрілість лізингу [1]. Зважаючи на те, що основний обсяг світового лізингу зосереджений у «трикутнику» — США, Західна Європа та Японія — логічно обрати ці країни для порівняння з українським ринком лізингу. Залежно від історичних, економічних і регуляторних факторів розвиток ринку лізингу значно відрізняється між різними країнами. Сполучені Штати мають найбільший ринок, тоді як Україна ще буде в процесі розвитку. Фінансовий лізинг має різні характеристики в кожній країні, що відображає економічні умови, закони та податкові системи. Німеччина та Японія мають більшу гнучкість у лізингових угодах, тоді як США та Україна мають свої особливості, які можуть вплинути на залучення інвестицій і розвиток бізнесу. Також слід розглянути особливості лізингової діяльності в Сполучених Штатах, Німеччині, Японії та Україні.

В Україні ринок лізингу перебуває на другому етапі. Він відрізняється від лізингу тим, що фінансовий лізинг є першою лізинговою послугою, яка передбачає перехід права власності на об'єкт лізингу, коли термін закінчується. Лізингодавці купують основні засоби лише за рахунок лізингового фінансування і не планують їх повернення через нерозвиненість внутрішнього вторинного ринку. Вони не несуть майнових ризиків, а лише кредитні. Як правило, лізингові продукти пропонуються дилерськими мережами певного виду товарів і обмежуються фінансуванням для придбання нерухомості, але не її обслуговуванням. Лізингоодержувачі продовжують мати менталітет власності, і український ринок значною мірою залежить від відсотків від лізингових операцій.

Ринок лізингу в Сполучених Штатах відрізняється значною інтеграцією. Це проявляється у злитті, поглинанні, створенні спільних підприємств чи альянсів і залученні інвестиційних фондів. Це шостий етап розвитку ринку лізингу, або період зрілості. У 1980-х роках економічна стабільність призвела до того, що податкові пільги більше не

використовувалися для стимулювання капіталовкладень, і уряд США реформував податкову систему США, обмеживши їх використання, скасувавши інвестиційні стимули та змінивши правила амортизації. Розвиток лізингових послуг продовжується, незважаючи на падіння прибутковості. Це пояснюється тим, що ринок демонструє стабільний і зрілий стан. Для лізингових компаній конкуренція зросла з відсоткової ставки на якість витрат, пов'язаних з лізингом, а також такі фактори, як гнучкість договору лізингу, сервіс, широкі можливості продажу обладнання на вторинному ринку та знання ринку обладнання.

Ринок оренди в Сполучених Штатах досяг свого найвищого рівня за останні десять років. Оскільки на цьому етапі існує менша норма прибутку, орендні компанії змушені збільшити ефективність своїх операцій замість збільшення продажів. Лізингові установи більше приділяють уваги оцінці ризиків активів, менше приділяють уваги проблемам кредитування, розробляють менше інноваційних продуктів і навчаються використовувати різне обладнання. Згідно з даними «World Leasing Yearbook», поточний ринок лізингу демонструє загальну тенденцію до уповільнення, і зростання лізингових компаній може відбутися лише за умови загального економічного зростання. Багато лізингових компаній все ще пропонують лише фінансовий лізинг, тоді як інші пропонують лише послуги оперативного або комплексного лізингу, незважаючи на те, що вони досить старі.

Ринок лізингу Німеччини зараз переходить на стадію оперативного лізингу або пакування послуг. Перехід на четверту стадію був спричинений такими факторами, як жорстка конкуренція, перенесення лізингових технологій між країнами, попит на мультинаціональних лізингоодержувачів і розширення вторинного ринку основних фондів. Ключовою особливістю цього продукту є те, що лізингоодержувач може повернути обладнання після закінчення терміну лізингу, а також він пропонує всі послуги, які є стандартними для операційних лізингів. Німецькі лізингові компанії надають клієнтам найбільш зручний пакет послуг, який відповідає їхнім потребам. Ці послуги включають транспортування, монтаж, сервісне обслуговування, навчання персоналу роботі з обладнанням та надання устаткування. Люди, які працюють у німецьких лізингових компаніях, відрізняються винахідливістю, креативністю та здатністю адаптуватися до потреб клієнтів. Лізингові компанії та підприємства-одержувачі часто працюють над проектом договору лізингу. Останні, як правило, пропонують власні проекти договорів, які краще враховують їхні інтереси.

Німецькі лізингові компанії останнім часом зосереджуються на співпраці з країнами Євросоюзу, арабськими країнами та, нещодавно, з Україною. Вони пропонують широкий вибір об'єктів і вигідні умови лізингу. Незважаючи на те, що німецький лізинг поки що перевершує послуги міжнародних лізингових компаній у Сполучених Штатах та Японії за деякими параметрами, темпи зростання лізингових операцій у німецьких компаніях навіть вищі.

Незважаючи на те, що лізингові компанії з'явилися в Японії пізніше, ніж у багатьох розвинених країнах, значні та систематичні вкладення в науково-технічний прогрес призвели до швидкого розвитку передових технологій. Це, у свою чергу, прискорило зростання лізингового ринку, а також допомогло Японії перейти на п'ятий етап еволюції світового лізингу, який характеризується появою нових лізингових продуктів. Загострена конкуренція, винахідливість лізингових компаній і постійний розвиток дорогих інноваційних методів були факторами, які сприяли розвитку лізингу. Оперативний лізинг змінився, пропонуючи складні варіанти завершення договору, можливість дострокового розірвання, можливість оновлення та пролонгації, а також можливість модернізації обладнання. Це робить термін лізингу гнучким і відповідає потребам лі-

зингоодержувача щодо фінансових, економічних і технологічних питань. Японські лізингові компанії пропонують різні види лізингових послуг, включаючи сек'юритизацію, венчурний лізинг і комплексний лізинг.

Аналіз досвіду розвинених країн показує, наскільки важливим є лізинг для економічного прогресу країни, особливо в період трансформації економіки. Лізинг — це спосіб для бізнесу отримати додаткові гроші та прискорити свою роботу. Лізинг сприяє зростанню зайнятості, збільшенню податкової бази, збільшенню соціального фонду та збільшенню ВВП (завдяки накопиченню капіталу через купівлю обладнання).

Список використаних джерел

1. Абрамчук Д. Ю. Ефективність лізингу як джерела фінансування інвестицій : master's thesis. 2019. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76048> (дата звернення: 16.03.2025).
2. Naumenkova, S. V., Mishenko, S. V. (2010). Rynok finansovyh posluh [Financial services market]. Kiev: Znannia [in Ukrainian].
3. Коваленко Н. Тенденції розвитку лізингу: світовий досвід і реалії в Україні / Н. Коваленко, Ю. Човнюк // Банківська справа, 2019. – № 6. – С. 29-32.